

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İŞLETMECİLİK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AVRUPA BİRLİĞİ'NDE "CE" İŞARETİNİN
KULLANIMINA İLİŞKİN SORUNLAR VE BU
KAVRAMIN KALİTE STANDARTLARI İLE
BAĞLANTISI**

Orkun Bayar

Danışman
Doç. Dr. Nejat BİLGİNER

2009

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Avrupa Birliği’nde “CE” İşaretinin Kullanımına İlişkin Sorunlar ve Bu Kavramın Kalite Standartları ile Bağlantısı ” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Orkun BAYAR

İmza

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Orkun BAYAR
Anabilim Dalı : İşletme Anabilim Dalı
Programı : Uluslararası İşletmecilik
Tez Konusu : Avrupa Birliği'nde "CE" İşaretinin Kullanımına İlişkin Sorunlar ve Bu Kavramın Kalite Standartları ile Bağlantısı
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliği'nin 18. maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI OLDUĞUNA	☐	OY BİRLİĞİ	☐
DÜZELTİLMESİNE	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
REDDİNE	☐		

ile karar verilmiştir.

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır.

Öğrenci sınava gelmemiştir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fulbright vb.) aday olabilir.

Tez mevcut hali ile basılabilir.

Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.

Tezin basımı gerekliliği yoktur.

JÜRİ ÜYELERİ

.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red

İMZA

TEŞEKKÜR

Avrupa Birliği'nde 'CE' İşareti'nin Kullanımına İlişkin sorunlar ve Bu Kavramın Kalite Standartları ile Bağlantısı adlı tez çalışması uzun ve yorucu bir dönemde gerçekleŐmiŐtir. Bu yorucu dönemde; çalışmanın her sayfasını okuyarak değerli bilgilerini benden esirgemeyen danışman hocam Doç.Dr. Nejat Bilginer'e, danışman hocamın rahatsızlığının bulunduğu dönemde geçici bir süre birlikte çalıŐtıđım ve tez adımın belirlenmesinde büyük yardımları bulunan Yard. Doç. Dr. Engin zgl'e, çalışmanın uygulama kısmında görüşme yaptığım firmaların ayarlanmasında büyük yardımları bulunan Türk Standartları Enstitüsü İzmir İthalat Müdürlüğü alıŐanlardan Sayın Hakan Ozan'a ve üç senelik ilk ve tek iş deneyimim sırasında 'CE' İşareti ile tanışmamı sağlayan ve üzerimde her daim büyük emekleri bulunan Ege Gümrük Müşavirliği Ltd. Şti'ne teŐekkürü bir borç bilirim.

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Avrupa Birliği'nde 'CE' İşaretinin Kullanımına İlişkin Sorunlar
ve
Bu Kavramın Kalite Standartları ile Bağlantısı
Orkun Bayar

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
Uluslararası İşletmecilik Programı

'CE' İşareti, Avrupa Birliği'nin 1985 yılında 'Yeni Yaklaşım Politikası' kapsamında Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri çerçevesinde hazırladığı ve malların serbest dolaşımının sağlanması amacıyla yönelik olarak teknik mevzuata uyum doğrultusunda geliştirdiği standardizasyon uygulamasıdır.

'CE' İşareti ürünün kaliteli olduğunu simgelememektedir. Ürünün AB çapında belirlenen yönetmelikler doğrultusunda asgari güvenlik koşullarını karşıladığını göstermektedir.

Gerek Avrupa Birliği'nde gerekse Türkiye'de 'CE' İşareti uygulamalarında karşılaşılan en büyük sorunlardan biri, 'CE' İşareti konusundaki bilinç eksikliğidir. Tüketiciler ve işletmeler tarafından bilinmesi gereken en önemli nokta, 'CE' İşaretinin hukuki bir uygulama olmasıdır. Tüketiciler, üzerinde 'CE' İşareti olan bir maldan zarar gördükleri takdirde geniş kapsamlı yönetmeliklerle korunduklarını bilmelidirler. Diğer yandan işletmeler ise, 'CE' İşareti taşıyan ürünlerinin tüketiciye zarar vermesi durumunda çok ciddi yaptırımlarla karşılaşacaklarının farkında olmalıdırlar.

Bazı mal gruplarında ‘‘CE’’ İşareti alabilmek için işletmelerin birtakım kalite yönetim sistemi belgelerine sahip olması gerekmektedir ki belirtilmesi gereken diğer bir önemli sorun buradan çıkmaktadır. Yine gerek Avrupa Birliği’nde gerekse Türkiye’de piyasadaki bazı belgelendirme kuruluşları, belgelendirme faaliyetlerini tamamen kr amacı güderek yapmakta bu durum da kalitenin düşmesine neden olup amaçlara ulaşılmasındaki en büyük engeli oluşturmaktadır.

Ortaya çıkabilecek sorunların en düşük seviyeye indirilmesi için, ‘‘CE’’ İşareti konusunda geniş çaplı eğitimler yapılılarak gerek tüketiciler gerekse işletmeler bilinçlendirilmelidir.

Bu alışmada ‘‘CE’’ İşareti ile Kalite Yönetim Sistemleri ayrıntılı olarak ele alınarak aralarındaki ilişki belirtilmiştir. Yeni Yaklaşım kapsamındaki tüm yönetmelikler ayrıntılı olarak açıklandığı için dış ticaretle ilgilenen firmalara oldukça yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: CE İşareti, Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri, Kalite, Kalite Yönetim Sistemleri, Standardizasyon

ABSTRACT
Master's Thesis
Issues Related to the Use of 'CE' Mark in European Union
and
The Relationship of This Concept with Quality Standards
Orkun Bayar

Dokuz Eylul University
Institute of Social Sciences
Department of Business Administration
International Business Administration Programme

'CE' Mark is the standardization implementation that European Union prepared in 1985 within the New Approach Policy and within the framework of New Approach Directives and developed for the aim of free movement of goods through the conformity of technical legislation.

'CE' Mark doesn't represent that the product is of good quality. It shows that the product meets minimum safety requirements through the directives determined within the EU.

One of the biggest problems of 'CE' Marking implementation in European Union and in Turkey is the lack of consciousness about 'CE' Mark. The most important point that should be known by customers and businesses is 'CE' Marking is a legal implementation. If consumers get harmed from a product that has a 'CE' Mark on it, they should know that they are protected with wide ranged directives. On the other hand businesses should be aware if their products harm consumers, they will face serious enforcements.

Companies must gain quality management system certifications to get 'CE' Mark in some kind of product groups and one of the important problems that should be pointed out rises up from this issue. Some certification

organizations again both in European Union and Turkey market, accomplish the certification activities just through the aim of benefit and this causes diminishing of quality creates the biggest barrier in reaching the objectives.

To minimize the potential problems, wide ranged education programmes about “CE” Mark should be arranged for making consumers and companies conscious of the implementation.

In this study, “CE” Mark and Quality Management Systems are mentioned in details and relationship between them is completely defined. This study will help the firms which in charge of foreign trade because all directives within New Approach are indicated in details.

Key Words: CE Mark, New Approach Directives, Quality, Quality Management Systems, Standardization

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xvi
TABLOLAR LİSTESİ	xix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xx
GRAFİK LİSTESİ	xxi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

‘CE’ İŞARETİ, ‘CE’ İŞARETİ’NİN KAPSAMI

VE

TÜRKİYE’DEKİ DURUMU

1.1. ‘CE’ İŞARETİ TANIMI, BOYUTLARI VE ŞEKLİ, KULLANIM AMAÇLARI	4
1.2. ‘CE’ İŞARETİ’NİN KULLANIMINDAKİ GELİŞMELER VE YARARLARI	9
1.3. ‘CE’ UYGUNLUK İŞARETİNİN İLİŞTİRİLMESİ VE BU İŞARETİN KULLANIM ESASLARI	12
1.3.1. ‘CE’ İşaretinin Kullanımında İzlenilmesi Gereken Prosedür	15
1.3.2. Uygunluk Beyanı ve Teknik Dosya	17
1.3.3. ‘CE’ İşaretinin Ürünlere İliştirilmesi.....	22
1.3.4. ‘CE’ İşaretinin Kullanım Hakkının Sağlanması.....	22
1.4. YENİ YAKLAŞIM YÖNETMELİKLERİNE GÖRE ‘CE’ İŞARETİ TAŞIMASI GEREKEN ÜRÜNLERİN KAPSAMI	24

1.4.1. 90/396/EEC Sayılı Gaz Yakan Aletler Yönetmeliği.....	27
1.4.2. 2000/9/EC Sayılı İnsan Taşımalı Hava Hatları Yönetmeliği.....	28
1.4.3. 89/106/EEC Sayılı Yapı Malzemeleri Yönetmeliği.....	29
1.4.4. 2004/108/EC Sayılı Elektromanyetik Uyumluluk Yönetmeliği	31
1.4.5. Olası Patlayıcı Ortamlarda Kullanılan Ekipman ve Koruma Sistemlerine İlişkin 94/9/EC Yönetmelik	33
1.4.6. 93/15/EEC Sayılı Sivil Amaçlı Patlayıcılar Yönetmeliği.....	34
1.4.7. 95/16/EC Sayılı Asansörler Yönetmeliği.....	35
1.4.8. 2006/95/EC Sayılı Alçak Gerilim Yönetmeliği	36
1.4.9. 98/37/EC Sayılı Makine Emniyeti Yönetmeliği	38
1.4.10. 2004/22/EEC Sayılı Ölçüm Aletleri Yönetmeliği.....	40
1.4.11. 90/385/EEC Sayılı Vücuda Yerleştirilebilir Aktif Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği.....	41
1.4.12. 93/42/EEC Sayılı Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği	43
1.4.13. 98/79/EC Sayılı Vücut Dışında Kullanılan Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği.....	44
1.4.14. 92/42/EEC Sıvı veya Gaz Yakıt Kullanan Sıcak Su Kazanları Yönetmeliği.....	45
1.4.15. 90/384/EEC Sayılı Otomatik Olmayan Tartı Aletleri Yönetmeliği..	46
1.4.16. 94/62/EC Sayılı Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Yönetmeliği	47
1.4.17. 89/686/EEC Sayılı Kişisel Koruyucu Donanımlar Yönetmeliği	49
1.4.18. 97/23/EC Sayılı Basınçlı Ekipmanlar Yönetmeliği	51
1.4.19. 1999/5/EC Radyo ve Telekomünikasyon Terminal Ekipmanı Yönetmeliği.....	52
1.4.20. 94/25/EC Sayılı Gezi Tekneleri Yönetmeliği	54
1.4.21. 87/404/EEC Sayılı Basit Basınçlı Kaplar Yönetmeliği	56
1.4.22. 87/378/EEC Sayılı Oyuncak Güvenliği Yönetmeliği	57
1.5. YENİ YAKLAŞIM YÖNETMELİKLERİ VE UYUMLAŞTIRILMIŞ STANDARTLAR	58
1.6. ÜRÜNLERİN ‘‘CE’’ İŞARETİNE UYGUNLUKLARININ TEST EDİLMESİ VE MODÜLER SİSTEM.....	61
1.6.1. Modül A: İç Üretim Kontrolü	64

1.6.2. Modül B: Tip İncelemesi	64
1.6.3. Modül C: Tipe Uygunluk Beyanı.....	65
1.6.4. Modül D: Üretim Kalite Güvencesi	65
1.6.5. Modül E: Ürün Kalite Güvencesi.....	66
1.6.6. Modül F: Ürün Doğrulaması.....	67
1.6.7. Modül G: Birim Doğrulaması	67
1.6.8. Modül H: Tam Kalite Güvencesi	68
1.7. ÜRÜNLERİN ‘‘CE’’ İŞARETİNE UYGUNLUĞUNUN TEST EDİLMESİNDE AKREDİTASYON FAALİYETİ.....	70
1.7.1. Akreditasyonun Anlam ve Amaçları.....	71
1.7.2. Akreditasyonun İşlevsel Yönü	72
1.7.2.1. EN 45000 Standartları Serisi.....	73
1.7.3. Onaylanmış Kuruluş (Notified Body).....	76
1.7.3.1. Onaylanmış Kuruluş Olma Süreci	77
1.7.3.2. Onaylanmış Kuruluşların Genel Sorumlulukları	78
1.7.3.3. Onaylanmış Kuruluşların Atanması ve Türkiye’deki Durum. 79	
1.7.4. Uluslararası Akreditasyon ve Uluslararası Akreditasyon Kuruluşları 81	
1.7.4.1. Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu İşbirliği (ILAC).....	84
1.7.4.2. Uluslararası Akreditasyon Forumu (IAF)	85
1.7.4.3. Avrupa Akreditasyon İşbirliği (EA).....	86
1.7.5. Türkiye’de Akreditasyon Sistemi	87
1.7.5.1. Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Çerçevesinde Teknik Mevzuat Uyumu.....	87
1.7.5.2. Türkiye’nin Teknik Mevzuat Alanında Altyapısı ve Sorunları.....	87
1.7.5.3. Türkiye Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK).....	90
1.7.5.3.1. TÜRKAK’ın Yapısı	91
1.7.5.3.2. TÜRKAK’ın Görev ve Yetkileri.....	93
1.8. ‘‘CE’’ İşareti Kullanımında Temel Sorumluluk Alanları	94
1.8.1. Üreticinin Sorumluluğu.....	94
1.8.2. Yetkili Temsilcinin Sorumluluğu.....	95
1.8.3. İthalatçının Sorumluluğu.....	96

1.8.4. Dağıtıcının Sorumluluğu.....	97
1.8.5. Montajcı ve Kurucunun Sorumluluğu.....	98
1.8.6. Kullanıcının Sorumluluğu.....	98

İKİNCİ BÖLÜM

KALİTE KAVRAMINA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE AVRUPA BİRLİĞİ KALİTE YÖNETİM SİSTEMLERİ

2.1. KALİTE KAVRAMI TANIMLARI VE KALİTENİN BOYUTLARI	101
2.1.1. Tasarım Kalitesi	106
2.1.2. Uygunluk Kalitesi	108
2.1.3. Performans Kalitesi.....	108
2.1.4. Estetik Kalite.....	110
2.1.5. Algılanan Kalite	110
2.2. KALİTE ANLAYIŞININ TARİHSEL GELİŞİMİ	110
2.3. KALİTE İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	113
2.3.1. Standart ve Standardizasyon	113
2.3.1.1. Standardizasyonun Amacı ve Önemi	115
2.3.1.2. Standardizasyonu Gerektiren Nedenler	117
2.3.1.3. Uluslararası Ticareti Kısıtlayıcı Faktör Olarak Standardizasyon	118
2.3.2. Kalite Güvence Sistemi.....	120
2.3.2.1. Kalite Güvence Sisteminin Evrimi	124
2.3.2.2. Kalite Güvence Sisteminin Temel Olguları	125
2.3.2.3. Kalite Güvence Sistemine Geçilmesinin Nedenleri.....	126
2.4. AVRUPA BİRLİĞİ KALİTE POLİTİKALARI VE BU POLİTİKALARIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	128
2.4.1. Klasik Yaklaşım (Old Approach)	128
2.4.2. Yeni Yaklaşım (New Approach).....	129
2.4.3. Küresel Yaklaşım (Global Approach).....	131

2.4.4. Modüler Yaklaşım.....	132
2.5. ULUSLARARASI YÖNETİM SİSTEMLERİ.....	133
2.5.1 ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemi Standartları.....	134
2.5.1.1. ISO 9000 Kalite Yönetim Sistem Standartlarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	138
2.5.1.2. ISO 9000 Belgesinin Elde Edilmesinde Rol Oynayan Etmenler	140
2.5.1.3 ISO 9000 Uygulamasında Süreç Yaklaşımı.....	145
2.5.1.4. ISO 9000 Serisi Standartlarının Uygulanmasının Önündeki Engeller	152
2.5.1.5. TS EN ISO 9000 Kalite Güvence Standartlarını Belgelendirme Süreci	154
2.5.1.6. ISO 9000 Uygulamalarının Firma Performansı Üzerine Etkileri ve Sağladığı Yararlar.....	155
2.5.1.7. ISO 9000 Standart Serilerinin Temel Modelleri ve Kapsamları	160
2.5.1.7.1. ISO 9001: Kalite Sistemleri-Tasarım/Geliştirme, Üretim, Tesis ve Hizmette Kalite Güvencesi Modeli.....	161
2.5.1.7.1.1. ISO 9001:2008 Revizyonu.....	163
2.5.1.7.2. ISO 9002: Kalite Sistemleri-Üretim ve Tesiste Kalite Güvencesi Modeli	164
2.5.1.7.3. ISO 9003: Kalite Sistemleri-Son Muayene ve Deneyler İçin Kalite Güvence Modeli.....	165
2.5.1.7.4. ISO 9004: Kalite Yönetimi ve Kalite Sistemi Elemanları-Kılavuz.....	167
2.5.1.7.5. ISO 9005: Kalite Sözlüğü	168
2.5.2. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi.....	168
2.5.2.1. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standartlarının Gelişimi	172
2.5.2.2. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standartlarının Genel Özellikleri.....	175

2.5.2.3. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standartlarını Uygulamanın Yararları	178
2.5.2.4. ISO 14000 Çevre Yönetim Sisteminin Denetimi.....	182
2.5.2.5. ISO 14000 Çevre Yönetimi Standartları Serisi.....	183
2.5.3. ISO 14000 Çevre Yönetim Standartları ve ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemi Standartlarının Karşılaştırılması	187
2.5.4. OHSAS 18000 İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi.....	190
2.5.4.1. İş Sağlığı ve İş Güvenliği Kavramı	193
2.5.4.2. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Önündeki Sorunlar	196
2.5.4.2.1. İş Kazası.....	198
2.5.4.2.2. Meslek Hastalığı	202
2.5.4.2.3. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Maliyetleri	204
2.5.4.3. OHSAS 18000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin Gelişimi ve Uygulamanın Yararları.....	205
2.5.4.4. OHSAS 18000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin Kapsamı ve Atıf Yapılan Standartlar	207
2.5.4.5. OHSAS 18000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin Amacı	209

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“CE” İŞARETİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN SORUNLARIN SAPTANMASINA YÖNELİK UYGULAMALAR

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	210
3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	211
3.1.2. Araştırmanın Yöntemi.....	211
3.1.3. Araştırmanın Bilgi Kaynakları ve Bu Kaynakların Belirlenmesi	212
3.1.3.1. Bu Bilgi Kaynaklarını Tercih Nedenleri	212
3.1.3.2. Bilgi Kaynaklarının Sayıları ve Özellikleri.....	213
3.1.4. Araştırmanın Kısıtları.....	214
3.1.5. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi.....	214

3.1.5.1. OMKA Kalibrasyon Genel Müdürü Sayın Osman Vural ile Yapılan Görüşme	214
3.1.5.1.1. Osman Vural ile Yapılan Görüşmenin Özeti	235
3.1.5.1.2. Görüşmede Vurgulanan Temel Noktalar	240
3.1.5.2. Kurumun ve Kendi Şahsi İsmine Saklı Kalmasını İsteyen Ex-Kalibrasyon Müdürü X ile Yapılan Görüşme	241
3.1.5.2.1. X ile Yapılan Görüşmenin Özeti	265
3.1.5.2.2. Görüşmede Vurgulanan Temel Noktalar	271
3.1.5.3. ACE Asansörleri LTD ŞTİ Genel Müdürü Sayın Serkan İpek ile Yapılan Görüşme	272
3.1.5.3.1. Serkan İpek ile Yapılan Görüşmenin Özeti	290
3.1.5.3.2. Görüşmede Vurgulanan Temel Noktalar	295
3.1.5.4. OMEGA Ölçme Kontrol Sistemleri&Kalibrasyon Genel Müdürü Sayın Salih Ayvaz ile Yapılan Görüşme	296
3.1.5.4.1. Salih Ayvaz ile Yapılan Görüşmenin Özeti	313
3.1.5.4.2. Görüşmede Vurgulanan Temel Noktalar	319
3.2. GÖRÜŞMELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	320
3.2.1. ‘‘CE’’ Mevzuatı Konusunda İşletmeler ve Tüketiciler Bazında Bilinç Seviyesi	320
3.2.2. ‘‘CE’’ İşaretleme Konusunda Yapılan Eğitimlerin Yeterliliği	321
3.2.3. ‘‘CE’’ Mevzuatı ile Yönetim Modeli Standartlarının Kesişme Noktaları	322
3.2.4. Kalite Standartlarının Öngörülen Kalite Düzeylerini Garanti Edebilme Seviyeleri	323
3.2.5. Akreditasyon Kuruluşları ve Onaylanmış Kuruluşların Faaliyetlerinin Kapsamı ve Denetimi	324
3.2.6. ‘‘CE’’ İşareti ile Algılanması Gereken Güvenlik Sınırları	325
3.3. GÖRÜŞMELERDEN ÇIKARILAN SONUÇLAR	326
SONUÇ VE ÖNERİLER	327
KAYNAKLAR	329
EKLER	334

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ANFO	: Amonyum Nitrat Fuel Oil
AS	: Australian Standards (Avustralya Standartları)
ASQC	: American Society for Quality Control (Amerikan Kalite Kontrol Derneği)
ATAD	: Avrupa Topluluğu Adalet Divanı
BCSD	: Business Charter for Sustainable Development (Sürdürülebilir Gelişim İçin İş Tüzüğü)
BS	: British Standards (İngiliz Standartları)
BSI	: British Standards Institution (İngiliz Standartları Enstitüsü)
CE	: Conformity Europe (Avrupa normlarına Uyumluluk)
CEN	: Comité Européen de Normalisation (Avrupa Standardizasyon Komitesi)
CENELEC	: Comité Européen de Normalisation Électrotechnique (Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi)
ÇYS	: Çevresel Yönetim Sistemi
DAR	: Deutscher Akkreditierung Rat (Alman Akreditasyon Konseyi)
DIN	: Deutsches Institut für Normung (Alman Standartları Enstitüsü)
EA	: Avrupa Akreditasyon İşbirliği (European co-operation for Accreditation)
EAC	: European Accreditation of Certification (Avrupa Belgelendirme Akreditasyonu)
EAL	: European Accreditation of Laboratories (Avrupa Laboratuvar Akreditasyon Birliği)
EFQM	: European Foundation for Quality Management (Avrupa Kalite Yönetimi Kuruluşu)
EFTA	: European Free Trade Association (Avrupa Serbest Ticaret Birliği)
EOQC	: European Organization for Quality Control (Avrupa Kalite Kontrol Örgütü)

ETSI	: European Telecommunications Standard Institute (Avrupa Telekomünikasyon Standartları Komitesi)
GATT	: General Agreement on Tariffs and Trade (G�m�ruk Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması)
GS	: Gepr�fzte Sicherheit (�ocuk Güvenliği Belgesi)
IAF	: International Accreditation Forum (Uluslararası Akreditasyon Forumu)
ICC	: International Chamber of Commerce (Uluslararası Ticaret Odası)
IEC	: International Electrotechnical Commission (Uluslararası Elektroteknik Komisyonu)
ILAC	: International Laboratory Accreditation Cooperation (Uluslararası Laboratuar Akreditasyonu İşbirliği)
ILO	: International Labor Organization (Uluslararası �alışma �rg�t�)
ISO	: International Organization for Standardization (Uluslararası Standardizasyon �rg�t�)
ITU	: International Telecommunication Union (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği)
İGEME	: İhracatı Geliştirme Merkezi
İSG	: İş Sağlığı ve Güvenliği
İSGYS	: İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi
JISC	: Japanese Industrial Standards Committee (Japon Sanayi Standartları Komitesi)
JUSE	: Union of Japanese Scientists and Engineers (Japon Bilim Adamları ve Mühendisleri Birliği)
KALDER	: Kalite Derneği
KGS	: Kalite Güvence Sistemi
KOSGEB	: Küçük ve Orta �lçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KW	: KiloWatt
MI	: Measurement Instrument (�lç�m Aleti)
MMO	: Makine Mühendisleri Odası
NB	: Notified Body (Onaylanmış Kuruluş)

OGT	: Ortak Gümrük Tarifesi
OHSAS	: Occupational Health and Safety Management Systems (İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi)
OKK	: Ortaklık Konseyi Kararı
PUKÖ	: Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al
PVC	: PolyVinyl Chloride (Polivinil Klorid)
SAGE	: Strategical Advisory Guild for (Enviroment Stratejik Çevre Danışma Kurulu)
TAIEX	: Technical Assistance Information Exchange Unit (Teknik Destek ve Bilgi Değişim Birimi)
TC	: Technical Committee (Teknik Komite)
TÇÜB	: Türkiye Çimento Üreticileri Birliği
TMMOB	: Türkiye Makine Mühendisleri Odası Birliği
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜRKAK	: Türk Akreditasyon Kurumu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
TÜV	: Technischer Überwachungs Verein (Teknik Gözetim Kurumu)
V	: Volt
VDE	: Verband Der Elektrotechnik
WECC	: Western Europe Calibration Cooperation (Batı Avrupa Kalibrasyon İşbirliği)
WELAC	: Western European Laboratory Accreditation Cooperation (Batı Avrupa Laboratuar Akreditasyonu İşbirliği)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
WTO	: World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1- Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri (‘‘CE’’ İşaretlemesi Gerektiren).....	26
Tablo 2- Yeni Yaklaşım ve Global Yaklaşım Prensiplerine Dayanan Ancak ‘‘CE’’ İşaretlemesi Gerektirmeyen Yönetmelikler	27
Tablo 3- Yeni Yaklaşım Doğrultusunda Standardizasyon Prosedürü.....	60
Tablo 4- Değişken Modüller	69
Tablo 5- Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri ve Sorumlu Bakanlıklar.....	79
Tablo 6- Ulusal Akreditasyon Sistemine Sahip Ülkeler	82
Tablo 7- ISO Standardının Bütünleştirilmesinde Gruplar ve Beklenen İlişkiler	143
Tablo 8- ISO 9000 Standardının Etkin Uygulanması Önündeki Engeller	153
Tablo 9- ISO 9001-9002-9003 Kapsamları.....	166
Tablo 10- ISO 9000 ve ISO 14000 İlkelerinin Karşılaştırılması.....	188
Tablo 11- 2003-3006 Yılları Arasındaki İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sayısı .	203

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1- ‘‘CE’’ İşareti’nin Yapısı.....	6
Şekil 2- ‘‘CE’’ İşaretinin Boyutları	7
Şekil 3- ‘‘CE’’ İşareti Kullanımında İzlenecek Yol Şeması.....	16
Şekil 4- Onaylanmış Kuruluş Tarafından Düzenlenen Uygunluk Beyanı (Declaration Of Conformity)	20
Şekil 5- Üretici Tarafından Düzenlenen Uygunluk Beyanı (Declaration of Conformity).....	21
Şekil 6 - Uygunluk Değerlendirme Prosedürü Akış Şeması.....	63
Şekil 7- Akreditasyon İşlemleri Akış Şeması	75
Şekil 8- Tasarım Kalitesi/ Maliyet İlişkisi	107
Şekil 9- Kalite Güvence Sistemi Oluşturma Nedenleri	122
Şekil 10- Kalite Fonksiyonu	123
Şekil 11- Süreç Haritası Sıfır Seviye	148
Şekil 12- Ağaç Diyagramı ve Hedef Dağılımı.....	150
Şekil 13- Çevresel Yönetim Sistemi Modeli	171
Şekil 14- PUKÖ Döngüsü Doğrultusunda Çevresel Yönetim Sistemi Modeli	172
Şekil 15- ISO 14000 Standart Serileri Uygulanma Modeli	184
Şekil 16- ISO 9000 Belgelendirmesi (Solda) ve ISO 14000 Belgelendirmesi (Sağda) 2002 Yılındaki Yoğunluğunu.....	189
Şekil 17- PUKÖ Döngüsü.....	192
Şekil 18- İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Taraflar	195
Şekil 19- İş Güvenliği Piramidi	197

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1- 1995 - 2004 Yılları Arasında Dünya Çapında ISO 9000 Belgelendirilmelerinde Meydana Gelen Artış	158
Grafik 2- ISO 9000 Belgelendirilmesinde İlk On Ülke	159
Grafik 3- 1996-2005 Yılları Arasında Türkiye’de Gerçekleşen İş Kazalarının Dağılımı	200
Grafik 4- 2005 Yılı SSK İstatistiklerine Göre İş Kazalarının Kaza Tiplerine Göre Dağılımı	201
Grafik 5- 1996-2005 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Meslek Hastalıkları Dağılımı	202
Grafik 6- 1980-2004 Döneminde İş Kazası ile Meslek Hastalıkları Değişkeninin Seyri	203
Grafik 7- 1996-2005 Yılları Arasında İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sonucu Meydana Gelen Ölüm Sayılarının Dağılımı	204

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'nda ağır silahların kullanılması, Amerika'nın Japonya'ya atom bombaları atması ve milyonlarca insanın ölmesi çok ağır sonuçları beraberinde getirerek dünya dengelerini değiştirmiştir. Bugünün süper gücü Amerika ve Rusya dünya siyasetine egemen olmaya başlamış ve bir takım ülkeler ittifaklar oluşturarak yeni bloklaşmalar meydana getirmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği en büyük sonuç, Amerika ve Rusya'nın dışındaki ülkelerin artık tek başına bir güç oluşturamaması olmuştur. Bu yüzden savaş sonrası bloklaşmalarla başlayan bir araya gelme hareketi, zamanın koşullarına uygun bir şekilde ekonomik tabanlı bütünleşmeler şeklinde devam etmiştir. Serbest Ticaret Anlaşmaları, Serbest Bölgeler, Gümrük Birliği şeklinde gelişen bütünleşme hareketi, kutuplaşma teorisinin en büyük kutbu olan Avrupa Birliği'nin kurulması ile sonuçlanmıştır.

Ekonomik tabanlı bu bütünleşmeler ve ülkeler arası sınırların ortadan kalkması, sosyal bilimlerde bugünün en çok tartışılan konusu olan küreselleşmeyi gündeme getirmiştir. Orijin yılları 1945'li yıllar olan ve 1960'lı yıllarda hız kazanan bu küreselleşme hareketi, kaynaklarında sınırlı hale gelmesiyle ülkeleri birbirlerine muhtaç duruma getirmiştir. Ülkelerdeki yerli üretim yokluğu ya da yetersizliği, uluslararası fiyat farklılıkları ve kur riski gibi nedenlerden dolayı ülkeler dış ticarete yönelmekte ve ülkeler arasındaki mal alışverişi de artmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler, yoğunlaşan bu dış ticaret hareketinden, yeni kurulan sanayilerini ve yerli üreticilerini korumak için gümrük vergileri ve kotalar uygulayarak dış ülkelere gelen mal akışını bir noktaya kadar sınırlamakta sanayileşmiş ülkelere karşı rekabet koşullarına karşı korunmaya çalışmaktadırlar.

Hemen hemen her ülkede insanların sağlık ve güvenliğini, doğal çevreyi korumak ve firmaların belirli kalite düzeylerine ulaşmasını sağlamak amacıyla oluşturulan çok sayıda yönerge bulunmaktadır. Kalite, çevre, sağlık ve güvenlik

standartları olarak bilinen bu yönergeler temelde insan, hayvan ve çevrenin korunması ve firmalar bazında belirli kalite düzeylerine ulaşılmasını amaçlamakta gibi görünse de gelişmekte olan ülke hükümetleri tarafından aslında gelişmiş ülkelere karşı rekabet edebilmek ve yerli üreticiyi korumak amacıyla uygulanmaktadır. Gümrük vergileri ve kotalar gibi doğrudan miktar kısıtlayıcı etkiye sahip olmadıkları için de literatürde görünmez engeller olarak tanımlanmaktadır.

İşte Kalite Yönetim Sistemleri ve ‘‘CE’’ İşareti uygulamaları da temelde dış ticareti kısıtlayarak yerli üreticiyi korumak ve Çin gibi ucuz ve kalitesiz malları dünya piyasasına arz eden ülkelere karşı rekabet avantajı elde edebilmek için yürürlükte bulunan uygulamalardır. Küreselleşmenin hız kazanmasıyla ve ticaretin bile bilgisayarlarla yapıldığı bilgi çağında, üretilen ürünlerin satılmasından çok kaliteli ürün üretip müşteri memnuniyetini hedef almak temel işletme stratejisi olmaktadır.

Kaliteli ürünler üretmek kadar üretilen ürünlerin insan, hayvan sağlığı ve çevrenin korunmasını sağlaması da işletmeler tarafından göz önüne alınması gereken önemli bir nokta olmaktadır. Bu kapsamda Avrupa Birliği tarafından 1985 yılında yürürlüğe konan ‘‘CE’’ İşareti uygulaması da ürünlerin insana, hayvana ve çevreye zarar vermemesi temel felsefesini benimsemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

‘‘CE’’ İŞARETİ, ‘‘CE’’ İŞARETİ’NİN KAPSAMI

VE

TÜRKİYE’DEKİ DURUMU

Bu bölümde, öncelikle ‘‘CE’’ İşareti kavramına genel bir giriş yapılarak bu işaretin teknik özellikleri belirtilecektir. Temelde güvenlikle ilgili olan bu işaretin, başka hangi işaretlerle karıştırılmaması gerektiği ayrıntılı olarak irdelenecek ve günümüze kadar nasıl gelişmeler gösterdiği ele alınacaktır. Ayrıca ‘‘CE’’ İşareti’nin iliştilirilmesi süreci ve bu süreçte üreticilerin yapması gerekenler de ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

Genel tanımların yapılması ve süreçlerin açıklanmasından sonra, Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri ve bu yönetmelikler doğrultusunda ‘‘CE’’ İşareti taşıması gereken ürünlere yer verilecektir. Yönetmeliklerin kapsamına giren ve kapsamı dışında bulunan ürünlerin ayrıntılı olarak bilinmesinin, ithalat ve ihracatla uğraşan firmalar için oldukça büyük önemi bulunmaktadır. Yönetmeliklerin kapsamı ve bu kapsamdaki ürünler belirtildikten sonra, ‘‘CE’’ İşareti’nin iliştilirilebilmesi sırasında yapılması gereken test ve deneylerin hangi yöntemlere göre yapılacağını belirten Modüler Sistem’e yer verilecek ve bu sistem kapsamındaki 8 Modülün kapsamı açıklanacaktır.

Test ve deney yöntemleri belirtildikten sonra, ‘‘CE’’ İşaretleme kapsamında yer alan akreditasyonun kavramının ne anlama geldiğine, akredite edilen onaylanmış kuruluşlara ve bu kuruluşların faaliyetlerine yer verilecektir. Ulusal ve uluslararası düzeydeki kuruluşların tanımlanması, dünyadaki akreditasyon faaliyetlerin karşılaştırılmasına olanak sağlayacaktır sağlayacaktır. ‘‘CE’’ İşaretleme, uzun ve birden fazla prosedürü bünyesinde barındıran bir süreç olduğu için, bu bölümde son olarak, bu süreçte rol olan tarafların sorumluluklarına yer verilecektir. Sorumlulukların açık bir biçimde belirtilmesinin, ‘‘CE’’ İşaretleme sürecini aksatacak sorunların azaltılmasında oldukça büyük önemi bulunmaktadır.

1.1. ‘‘CE’’ İŞARETİ TANIMI, BOYUTLARI VE ŞEKLİ, KULLANIM AMAÇLARI

‘‘CE’’ İŞareti; malların Avrupa Birliği’nin teknik mevzuatına uyumu çerçevesinde serbest dolaşımının tam anlamıyla sağlanması amacıyla bu malların teknik yapılarına ilişkin mevzuatı daha basit ve genel hale getirmek için 1985 yılında benimsediği ‘‘Yeni Yaklaşım Politikası’’ doğrultusunda hazırlanan *Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri* kapsamına giren ürünlerin, bu yönetmeliklere uygun olduğunu ve gerekli bütün uygunluk değerlendirme faaliyetlerinden geçtiğini belirten bir ‘‘Avrupa Birliği’’ iŐaretidir.¹

‘‘CE’’ İŞareti, Yeni Yaklaşım Politikası kapsamındaki ürünün; insan sağlığı, can ve mal güvenliği, hayvan ve bitki yaşam ve sağlığı, çevre ve tüketicinin korunması aşıından sahip olması gereken asgari güvenlik koşulları gibi temel gerekliliklerin yerine getirildiğini gösteren işaret olarak bilinmektedir.²

Uygulamanın başladığı ilk yıllarda, Fransızca’da ‘‘Avrupa normlarına uygunluk’’ anlamına gelen ‘‘Conformité Européenne’’ sözcüklerinin baş harflerinden oluşan ‘‘CE işareti’’, 1995 yılından geçerli olmak üzere ‘‘Community Europe’’ ifadesinin baş harfleri olarak kullanılmaya başlanmıştır.³

‘‘CE’’ İŞareti tek başına bir marka değildir. Dolayısıyla TSE, VDE*, TÜV**, GS*** gibi markaların yerine kullanılamamaktadır. Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri’nde öngörülen temel gereklere dolayısıyla ürünün emniyet/güvenlik ölçütlerine uygunluğunu gösteren ‘‘CE’’ İŞareti, aynı zamanda ürünün performans özelliklerini gösteren ve yukarıda belirtilen ürün belgelendirme markaları ile birlikte kullanılamamaktadır. ‘‘CE’’ İŞareti tüketicie kalite güvencesi sağlamamakla

¹ ÇeŐmeciöđlu, Senem ‘‘CE Rehberi’’, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2004-13, İstanbul, 2004, s.21

² http://www.tuketicihaklari.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=80 (Erişim Tarihi:25.09.2008)

³ Özman, Sibel, ‘‘CE Rehberi’’, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2002-16, Mayıs, 2002, s.11

* Verband Der Elektrotechnik: Almanya’da elektronik alanında hem standart hazırlama hem de belgelendirmeden sorumlu kuruluş

** Technischer Überwachungs Verein: Teknik Gözetim Kurumu

*** Geprüfte Sicherheit: Çocuk Güvenliği Belgesi

birlikte, ürünün sadece asgari güvenlik koşullarına uygun olduğunu göstermektedir.⁴ Ancak, ürünlere ‘‘CE’’ İşareti ilişitirilebilmesi için, bir *kalite yönetim sisteminin varlığını* gerektiren ürün yönetmelikleri gerektiğinden, ‘‘CE’’ İşareti ile kalite yönetimi kavramı bazı durumlarda birarada ele alınmaktadır.⁵ Buradan da anlaşılacağı gibi ‘‘CE’’ İşareti taşıyan bir ürünün kaliteli ürün imajı yaratmaması beklenmektedir. Diğer bir ifadeyle, ‘‘CE’’ İşareti bulunan bir asansör kabini kaliteli ya da kullanışlı bir asansör kabini olamayabilmektedir.

‘‘CE’’ İşareti, malların serbest dolaşımına olanak sağlamak için geliştirilen teknik mevzuata ürünlerin uygunluğunun değerlendirildiğini göstermektedir. Diğer bir deyişle, üzerinde ‘‘CE’’ İşareti bulunan bir ürünün, AB ve EFTA ülkelerinden standartlarla ilgili yasal gerekçeler ortaya konarak geri çevrilememektedir. ‘‘CE’’ İşareti, ürünün Avrupa Birliğı teknik mevzuatına uygunluğunu belirten bir semboldür. Buradan da anlaşılacağı üzere ‘‘CE’’ İşareti taşımayan ürünlerin AB ve ilgili EFTA ülkelerine ticareti yapılamamaktadır. Bu nedenle ‘‘CE’’ İşareti, ürünlerin Avrupa Birliğı iç pazarında serbestçe dolaşımına olanak veren bir *‘‘Endüstriyel Ürün Pasaportu’’* olarak tanımlanabilmektedir.⁶

‘‘CE’’ uygulamasının *‘‘Yeni Yaklaşım Politikası’’* doğrultusunda hazırlandığı daha önce belirtilmişti. Yeni Yaklaşım Politikası doğrultusunda yayımlanan yönetmeliklerde; ürünün tanımı, taşıdığı riskler, sahip olması gereken asgari güvenlik koşulları ve uygunluk değerlendirme prosedürleri açıkça belirtilmektedir.⁷

Ürün; özelliğı bakımından *‘‘riskli’’* sayılan grupta yer alıyorsa, ürünün karmaşıklık düzeyine göre çok kapsamlı ve ciddi teknik şartlar bulunabilmektedir. ‘‘CE’’ İşareti sadece yönetmeliklerin tüm şartlarını yerine getiren ürünler üzerine ilişitirilebilmektedir. ‘‘CE’’ İşaretleme, bazı ürün grupları için kolay yöntemlerle (Self Declaration) olabileceğı gibi, bazı ürün grupları için de çalışmanın ileriki bölümlerinde belirtilecek olan ve üçüncü kuruluşlar şeklinde isimlendirilen

⁴ <http://www.ilkepatent.com/ce-isareti-islemleri.php> (Erişim Tarihi: 25.09.2008)

⁵ <http://www.isokalitesiteleri.com/ce-isareti-nedir.php> (Erişim Tarihi: 25.09.2008)

⁶ <http://www.standartkalite.com/cebelgesi.htm> (Erişim Tarihi: 22.09.2008)

⁷ http://www.pruva.org/dis_tic_ce_ist.htm (Erişim Tarihi: 25.09.2008)

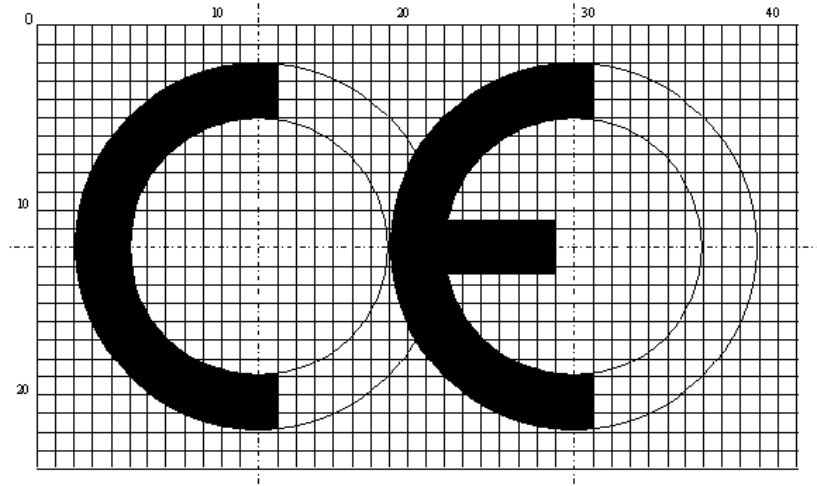
“Onaylanmış Kuruluşlar- Notified Bodies” aracılığıyla da gerçekleştirilmektedir. Yukarıda belirtilen riskli ürün grupları için de ürün testlerinin yapılması ve *kalite güvence sistemlerinin üreticilerce edinilmesi gerekmektedir*. Yüksek riskli ürünlerin incelenmesi konusunda yine çalışmanın ileriki bölümlerinde belirtilecek olan “Modüler Sistem” hazırlanmıştır.

“CE” İşaretinin Boyutları ve Şekli:

“CE” Uygunluk İşareti;

- Aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi “C” ve “E” harflerinden oluşmaktadır,
- Aynı tarz ve dikey boyutlarda ve dikey boyut 5 mm’den küçük olamaz,⁸
- Büyültülür veya küçültülür ise aşağıdaki çizim içinde gösterilen oranlar sabit kalmalıdır,⁹
- Görünebilir, okunabilir ve silinmeyecek şekilde olmalıdır.

Şekil 1- “CE” İşareti’nin Yapısı

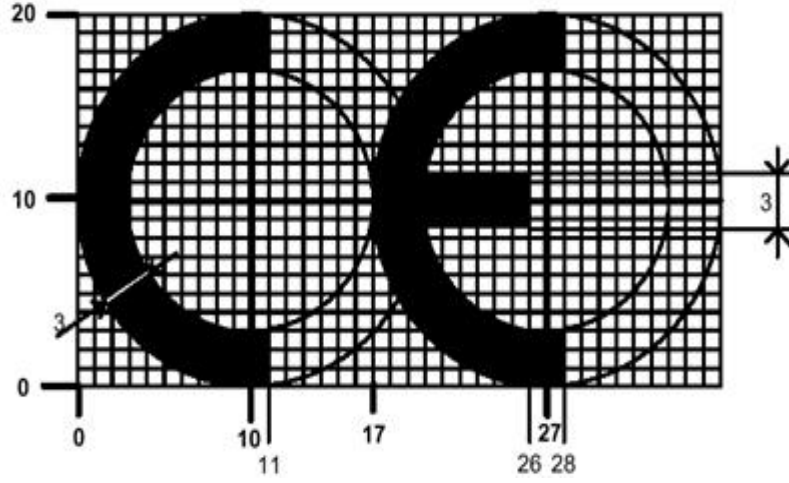

Kaynak: http://www.kascert.com/goster.aspx?metin_id=824 (Erişim Tarihi: 03.11.2008)

⁸ http://www.kascert.com/goster.aspx?metin_id=824 (Erişim Tarihi: 03.11.2008)

⁹ <http://www.standartkalite.com/cebelgesi.htm> (Erişim Tarihi:22.09.2008)

Şekil 2- ‘‘CE’’ İşaretinin Boyutları

Kaynak: <http://www.standartkalite.com/cebelgesi.htm> (Erişim Tarihi:22.09.2008)

‘‘CE’’ İşaretinin Kullanım Amaçları

Avrupa Birliği ülkeleri, 1957 yılında imzalanan ve 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe giren Roma Antlaşması ile bir iç pazar oluşturmayı hedeflemişlerdir. Oluşturulacak olan bu iç pazarda; malların, hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanması temel amaç olarak belirlenmiştir. Ancak; serbest dolaşım, üye ülkelerin kendi ulusal güvenlik ve sağlık koşullarını kendilerinin düzenlemeleri nedeniyle uzun yıllar sağlanamamıştır.

Farklı teknik ürün düzenlemeleri ve test prosedürleri Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında teknik engellerin oluşmasına neden olmuş ve bu da iç pazar oluşturma amacına ters düşmüştür. Sonuç olarak Avrupa Komisyonu, Avrupa Adalet Divanı'nın birçok kararından esinlenerek üye ülkelerin ulusal yasalarını uyumlaştırmak ve ticari engelleri ortadan kaldırmak istemiştir.¹⁰ ‘‘CE’’ İşareti uygulaması da, ticaretteki engellerden teknik engeller sınıfında olan standardizasyon, akreditasyon, kalibrasyon gibi işlemlerin uyumlaştırılmasının bir sonucudur.

¹⁰ Köse, Hasan, ‘‘CE Uygunluk İşareti’’, İGEME, Ankara, Eylül, 2005, s. 1

‘‘CE’’ Uygunluk İşaretlemesiyle;¹¹

- Ülkelerin çeşitli tüketim ve sanayi ürünleri için geçerli olan mevzuatları birbirleriyle uyumlaştırılmış olmakta ve tek pazar oluşumu amacı gerçekleştirilmektedir,
- Üreticilerin maliyetlerinin azaltılmasına zemin hazırlanmaktadır,
- Ürünlerin güvenliği arttırılmaktadır ve
- Ürün yetkili kuruluşlarca kontrol edilmektedir.

‘‘CE’’ İşaretinin tanımını yapılırken ürünün; insan sağlığı, can ve mal güvenliği, hayvan bitki yaşam ve sağlığı ve tüketicinin korunması gibi asgari güvenlik koşullarını taşıdığı belirtilmişti. Ticaretteki engellerin kaldırılması düşünülürken, ticari ahlak değerleri dışında üretilen, insanları kandırmaya yönelik ve insan, hayvan ve çevre güvenliği anlayışlarından uzak olarak üretilmiş ürünlerin dünya ticaretinde kısıtlanması ve bu tip ürünleri üretenlere yaptırım uygulanması istekleri de yine aynı anlayışın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak özellikle tüketicinin kandırılmasının yanında insanın, eşyanın ve çevrenin güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi riski taşıyan ürün ve hizmetlerin yasaklanması yönündeki politikalar kabul görmüştür. Bu politikalar ise, malların serbest dolaşımı amacının gerçekleşmesini engellemekte ve AB’ni bu engelleri aşma yolunda yeni arayışlara, yeni politikalar uygulamaya yöneltmektedir.¹²

Yukarıda belirtilen insan, hayvan ve çevre güvenliği ile ilgili ayrıntıların suistimal edilerek, teknik engel olarak kullanılması, Avrupa Birliği kurumlarınca fark edilmiş ve bunu engellemek amacıyla ‘‘CE’’ İşareti uygulanmaya başlanmıştır.

¹¹ Köse, s.1

¹² Savaş, Halil, ‘‘Avrupa Birliği Standardizasyon Kurumları ve CE İşareti’’, Pamukkale Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2003, s. 130

1.2. ‘‘CE’’ İŞARETİ’NİN KULLANIMINDAKİ GELİŞMELER VE YARARLARI

Küreselleşmenin başlangıcı hakkında her kaynak farklı bir tarih vermektedir. Kimi yazarlara göre İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem, kimi kaynaklara göre 1960’lı yıllar, kimi yazarlara göre de 1970 sonrası dönem... Ancak ağırlıklı görüş 1945 sonrası dönemin olduğu yönündedir. Çünkü savaştan çıkan devletler, zarar görmüş ekonomilerini iyileştirmek ve aralarındaki ticareti devam ettirebilmek için uluslararası çapta yapılan anlaşmalarla entegrasyon çalışmaları içine girmişlerdir.

1947 yılında 23 ülke tarafından imzalanıp 1 Ocak 1948’de yürürlüğe giren GATT anlaşmalarıyla birlikte yeni anlayıŐlar gelişmeye başlamıştır. Ticaretin önündeki sınırlamalar ve duvarlar kaldırılmaktadır. Dünya ticareti çok uluslu bir nitelik kazanmış ve ülkeler, malların ve hizmetlerin bir ülkeden bir diğerine gidiŐinde sadece kendi anlayıŐları doğrultusunda kısıtlamalar uygulayamaz duruma gelmişlerdir. Dünya ticaretindeki malların ve hizmetlerin serbest dolaşımı olarak görülen bu küreselleşme anlayışı, yeni birliktelikler, yeni yaklaşımlar ve yeni politikaları da birlikte getirerek ticaret hayatına derin ölçüde nüfuz eder duruma gelmiştir.¹³

1960’lı yıllarda temelleri atılan ve 1992 yılında Maastricht anlaşmasıyla kurulan Avrupa Birliği’nde daha önceden de belirtildiği gibi temel amaç, tek pazar oluşumunu sağlayarak malların, hizmetlerin ve insanların serbest dolaşımını gerçekleŐtirebilmektir. Avrupa Birliği ülkeleri arasında Gümrük Birliği oluşturularak malların serbest dolaşımı sağlanmış, miktar kısıtlamaları kaldırılmış, ancak uygulanan standartların yanında, teknik düzenleme ve uygunluk değerlendirme (test ve belgelendirme) farklılıkları yüzünden malların serbest dolaşımı önündeki engeller aŐılamamıŐtır.

¹³ İnce, Bülent, ‘‘ CE Uygulamaları ve Sağladığı Rekabet Avantajları’’, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İŞletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş, Şubat, 2007, s.15

Tek pazarın oluşumu, ürünlerin serbest dolaşımının sağlanması ve standartların uyumlaştırılması için Avrupa’da standart hazırlayan kurumlar CEN ve CENELEC kurularak uyumlaştırılmış standartlar oluşturulmaya başlanmıştır. Ancak bu uyumlaştırma süreci beklenen başarıyı sağlayamamıştır. Klasik Yaklaşımın beklenen başarıyı sağlayamamasının temel 2 nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerden ilki, standartların uyumlaştırılması sürecinde her ülkenin kendi çıkarlarını ön planda tutmak istemesi diğeri ise, uyumlaştırılmış standartlar hazırlanırken teknik ayrıntıların üzerinde fazla durulmasıdır. Ayrıntılı hazırlanan standartlar ve bu standartlara uyma zorunluluğu çalışmaların gecikmesine neden olmuş ve hızla ilerleyen teknoloji karşısında standartların kapsamı yetersiz kalmaya başlamıştır. Klasik Yaklaşımın belirtilen eksiklikleri nedeniyle 1980’li yıllarda Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri (New Approach Directives) çalışmaları başlatılmıştır. Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri’nde, Klasik Yaklaşım’dan farklı olarak standartlara uyma zorunluluğu ortadan kalkmaktadır. Bu sayede üreticiler güvenli ürünler üretirken teknolojinin gerisinde kalmayıp, gelişmeleri ürünlerine daha hızlı yansıtılabilmektedirler. Standartlara uygun üretilmiş ürünlerin ise, doğrudan yönetmelikler de uygun olduğu kabul edilmektedir.¹⁴

Klasik Yaklaşım’da ürünlere ait test ve muayene şartları açıkça belirtilmemektedir. Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri ise ürün gruplarının uyması gereken temel gerekleri açıklıkla ortaya koymaktadır. 21 Aralık 1989 tarihinde alınan kararla Küresel Yaklaşım adı altında belgelendirme, test ve sertifikasyon konusunda bir uyumluluğun sağlanması ve bu faaliyetlerin ve belgelerin karşılıklı tanınması amaçlanmıştır. Modüler Yaklaşım’da ise ileride ayrıntılı biçimde açıklanacağı gibi A’dan H’ye kadar harflerle tanımlanmış 8 ayrı Modül ile uygunluk değerlendirme faaliyetleri için sistem belirlenmiştir.¹⁵

¹⁴ Erkal, Gül ve Konukseven, Erhan İlhan, ‘‘ Türkiye’deki Makine Sektöründe CE İşaretlemesi ve AB Uyumu Konusunda Durum Değerlendirme Çalışması’’, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Makine Mühendisliği Bölümü, Mühendis ve Makine Dergisi, Cilt 48, Sayı 574, 2007, s. 3

¹⁵ Erkal ve Konukseven, s.4

İşte herhangi bir ürün üzerindeki ‘‘CE’’ İşareti, ürünün, Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri’nce belirlenen gereklere uygun olduğunu göstermektedir ve daha önce de belirtildiği gibi bütün Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde geçerlilik kazanmış resmi bir işarettir.

‘‘CE’’ Uygunluk İşareti,¹⁶

- Ürün için bir çeşit ticari pasaporttur ve ürünlerin Avrupa Birliği ülkeleri ve AB’nin karşılıklı tanıma anlaşması olan ülkelerde serbestçe dolaşmasını sağlamaktadır,
- AB içindeki ülkeler için, ürünlerin uyması gereken tek bir mevzuat ve temel gerekler bulunmaktadır. Bu alan içinde ulusal yasalar geçerliliğini yitirmiştir ve tek mevzuat altında toplanmıştır. Bu nedenle de ürünler farklı ulusal düzenlemelere uyma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu da üreticileri farklı mevzuat ve farklı şartların getirdiği ek maliyetlerden kurtarmaktadır,
- Ulusal yasaların ve yönetmeliklerin uyumlaştırılması ve teknik standartların karşılıklı olarak tanınması sağlanmaktadır. Bu da üreticilerin maliyetlerini düşürmektedir,
- ‘‘CE’’ mevzuatına uyumlaştırma işlemleri sırasında tüm ürünlerin güvenlik seviyeleri düzenlenmektedir.
- Temel gereklere uyum, ürünün kullanıcı açısından daha güvenli olmasını sağladığı gibi, hasar ve sorumluluk davalarının da azalmasını gündeme getirmektedir.

¹⁶ Köse, s.2

1.3. ‘‘CE’’ UYGUNLUK İŞARETİNİN İLİŞTİRİLMESİ VE BU İŞARETİN KULLANIM ESASLARI

‘‘CE’’ Uygunluk İŞareti daha önce de belirtildiği gibi ilgili teknik düzenlemede aksi belirtilmediği sürece en az 5 mm boyunda ‘‘C’’ ve ‘‘E’’ harflerinden oluşmaktadır. Boyutlarına değinilirken de vurgulandığı gibi ‘‘Oranlar sabit kalmak koşuluyla’’ kltleebilmekte ve byltleebilmektedir.

‘‘CE’’ İŞaretinin iliştirilmesi ve kullanımına ilişkin genel esaslar ise:

a) ‘‘CE’’ Uygunluk İŞareti, bir ürüne bu işaretin iliŐtirilmesini öngören teknik düzenlemeler kapsamında, üretici tarafından uyulması zorunlu olan bütün gerekliliklere uygunluğu göstermektedir. İlgili teknik düzenlemenin, temel gereklerin belirttiği durumlar dışındaki koşullara da uyulmasını öngördüğü durumlarda, ‘‘CE’’ Uygunluk İŞareti, bu koşullara da uyulduğunu göstermektedir,

b) ‘‘CE’’ Uygunluk İŞareti, ürünün, ilgili teknik düzenlemelerin tüm hükümlerine uygun olduğunun üretici tarafından teyit edildiğini ve ürünün gerekli uygunluk değerlendirme işlemlerine tabi tutulduğunu göstermektedir,

c) Bir rnn, ‘‘CE’’ Uygunluk İŞaretinin iliŐtirilmesine ilişkin birden fazla teknik düzenlemeye tabi olması durumunda, ‘‘CE’’ Uygunluk İŞareti, ürünün ilgili tüm teknik düzenlemelerin hükümlerine uygun olduğunu göstermektedir. ‘‘CE’’ Uygunluk İŞareti, uygulanan teknik düzenleme ve düzenlemelerin ilgili hükümleri gereği, ürün beraberindeki belge, uyarı ve kullanım kılavuzu veya mümkünse bilgi plakasında belirtilmelidir.

d) rne ‘‘CE’’ Uygunluk İŞareti iliŐtirilmesini öngören teknik düzenlemelerin tüm hükümlerine uygunluğu göstermek açısından, ‘‘CE’’ Uygunluk İŞareti dışında başka bir uygunluk işareti kullanılmamaktadır.¹⁷

e) ‘‘CE’’ İŞareti ilke olarak, ürünün, ilgili yönetmeliklerinin tüm hükümlerine uymasının sağlanması amacıyla uygunluk değerlendirme prosedürü tamamlanmadan iliŐtirilememektedir. Bu durum, genellikle üretim aşamasının sonunda gerçekleştirilmektedir. EĞer ‘‘CE’’ İŞareti ürüne son denetim sonrasında

¹⁷ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ller ve Standartlar Genel Müdürlüğü, ‘‘Avrupa Birliği Teknik Mevzuat Uyumu ve CE İŞareti’’, Yayın No:2002/1, 1.Baskı, Ankara, Ocak 2002, s.21

kadar iliştirilemeyecek bir veri levhası üzerinde ise sorun yaratmamaktadır. Bununla beraber eğer ‘‘CE’’ İşareti ürünün veya aksamının örneğin damgalama veya basma yoluyla ayrılamaz bir parçasını oluşturuyorsa, işaretleme, ürünün uygunluğunun üretim safhası boyunca uygun bir şekilde değerlendirilmesinin sağlanması amacıyla üretimin herhangi bir safhasında iliştirilebilir,

f) ‘‘CE’’ İşareti kural olarak ürüne veya bilgi levhasına iliştirilmelidir. Ayrıca; örneğin pakete veya ürüne eşlik eden belgelere de iliştirilebilmektedir. Bununla beraber eğer bu kurala uyulamıyorsa ‘‘CE’’ İşareti kural dışı olarak, üründen veya bilgi levhasından çıkartılabilmektedir. Böyle bir durum, işareti ürüne iliştirmenin olanaksız olduğu (örneğin belirli tip patlayıcılarda görüldüğu üzere), uygun ekonomik veya teknik koşullar altında mümkün olmadığı veya asgari koşullara uyulamadığı ya da ‘‘CE’’ İşaretinin görünebilir, okunabilir ve silinemez olarak iliştirilmesinin gerçekleştirilemediği hallerde haklı görülebilmektedir. ‘‘CE’’ İşareti eğer mevcutsa pakete veya ilgili yönetmelik, belgeler bulundurulmasını öngörüyorsa ürüne eşlik eden belgelere iliştirilebilmektedir. Ürünün veya ürüne eşlik eden belgelerin üzerindeki ‘‘CE’’ İşareti estetik gerekçelerle ne kaldırılabilmekte ne de estetik gerekçeler öne sürülerek ürüne ‘‘CE’’ İşaretinin iliştirilmemesi yoluna gidilebilmektedir.

g) AB içerisinde yerleşik olsun ya da olmasın, üretici; ürünün yönetmelik hükümlerine uygunluğundan ve ‘‘CE’’ İşareti iliştirilmesinden en son aşamadaki sorumlu olan kişidir. Üretici, kendi adına hareket etmesi için AB içerisinde yerleşik bir temsilci atayabilmekte, çok sık olmasa da, ürünü piyasaya sunacak kişi, ürünün sorumluluklarını üstlenmiş olabilmektedir.

h) İlgili teknik düzenlemenin prosedürlerine bağlı olarak; onaylanmış bir kuruluş, tasarım ve üretim aşamalarının veya her ikisinin içinde olabilmektedir. Ancak onaylanmış kuruluş üretim aşamasında ise, onaylanmış kuruluşun kimlik numarasına ‘‘CE’’ İşaretinin yanında yer verilmelidir. Bu nedenle, Modül B ye göre (çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Modüller anlatılırken ayrıntılı olarak değinilecek) uygunluk değerlendirmesine alınmış, onaylanmış kuruluşun kimlik numarasını ‘‘CE’’ İşareti takip etmemektedir. Bazen birden çok uygulanabilir yönetmelik olması

durumunda, birden fazla sayıda kuruluş üretim aşamasına alınabilmektedir. Bu durumda birden çok kimlik numarası ‘‘CE’’ İşaretini takip edebilmektedir.¹⁸

i) Ürüne, ‘‘CE’’ Uygunluk İşaretinin anlamı ve şekli hakkında üçüncü şahısları yanıltacak başka işaretler iliştilirilemez.

Düşük riskli ürünlerde; üretici, kendi olanaklarıyla ya da başka bir test kuruluşuna, ürününün testlerini yaptırmak koşuluyla, ürünün ilgili yönetmeliğe uygun olup olmadığını saptayabilmektedir. Ürünün uygun olması halinde, üretici, bir uygunluk beyanı düzenleyerek ürününe ‘‘CE’’ Uygunluk İşaretini iliştilirebilmektedir.

Yüksek riskli ürünlerde ise, üreticinin mutlaka AB üyesi ülkelerde yerleşik olan fakat diğer ülkelerde de şube veya temsilcilikleri bulunan onaylanmış kuruluşlara (notified body) başvurma zorunluluğu bulunmaktadır. Üçüncü bir taraf olmak zorunda olan bu test ve/veya belgelendirme kuruluşlarının yapacağı test sonucunda ürünün ilgili mevzuata uygun olduğunun tespit edilmesi halinde üretici yine bir uygunluk beyanı düzenleyerek ürününe ‘‘CE’’ İşaretini iliştilirebilmektedir. Bir ürünün hangi gruba girdiği ilgili yönetmelik hükümlerinde belirtilmekte veya test kuruluşları aracılığıyla tespit edilebilmektedir.

Tüm bunların dışında yer alan bir seçenek olarak da; üretici, üretimde uyması gereken teknik özellikler konusunda yönetmelikleri değil, CEN ve CENELEC tarafından hazırlanan Avrupa Birliği’nin uyumlaştırılmış standartlarını baz alabilmektedir. Üretici bu yolu seçtiği takdirde, ürettiği ürünlerin yönetmelik gereklerine uygun olduğu varsayılmakta ve ürününe yine ‘‘CE’’ Uygunluk İşareti iliştilirebilmektedir.¹⁹

¹⁸ <http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=&yayinid=1199&icerikid=1309> (Erişim Tarihi: 10.11.2008)

¹⁹ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğü, s.22

1.3.1. 'CE' İşaretinin Kullanımında İzlenilmesi Gereken Prosedür

'CE' İşaretinin ürünlere iliştilmesinde sırasıyla aşağıdaki yollar izlenmektedir;

a) Ürünün öncelikle hangi Yeni Yaklaşım Yönetmeliği/Yönetmelikleri kapsamında olduğu belirlenmektedir. Bazı ürünler kapsamı ve özellikleri nedeniyle birden fazla yönetmelik ile ilgili olabilmektedir.²⁰ Örneğin, bir makine, temel olarak makine emniyeti yönetmeliğinde (98/37/EC) değerlendirilirken içerisinde bulunan elektronik parçalar, üniteler nedeniyle düşük voltaj yönetmeliğinde (2006/95/EC) ayrıca motor bulundurması durumunda da elektromanyetik uyumluluk yönetmeliğinde (2004/108/EC) de değerlendirilebilmektedir,

b) Ürünün hangi yönetmelik kapsamında olduğu belirlendikten sonra, yönetmeliklerde sıralanan güvenlik gereklerinin nasıl sağlanacağına ışık tutan AB Standartlarının (çalışmanın ileriki bölümlerinde uyumlaştırılmış standartlar başlığı altında ayrıntılı olarak incelenecek) dikkate alınması gerekmektedir,

c) Ürünün satılabileceği AB üyesi ülkelerde, söz konusu ürünle ilgili olarak hala yürürlükte olan milli kuralların bulunup bulunmadığı araştırılır,²¹

d) Ürünün bağlı bulunduğu yönetmelik ya da yönetmeliklerde belirtilen temel gereklere uygunluğunu tespit etmek için öngörülen uygunluk değerlendirme yöntemi (Modül) belirlenmektedir,

e) Modüllerdeki prosedür izlenirken; ürünün bağlı bulunduğu risk grubuna göre, ürün üzerinde yapılacak olan değerlendirme faaliyetlerinin onaylanmış kuruluş tarafından mı yapılacağı yoksa üreticinin kendi bünyesinde uygulayacağı testlerle mi yapacağı belirlenmektedir,

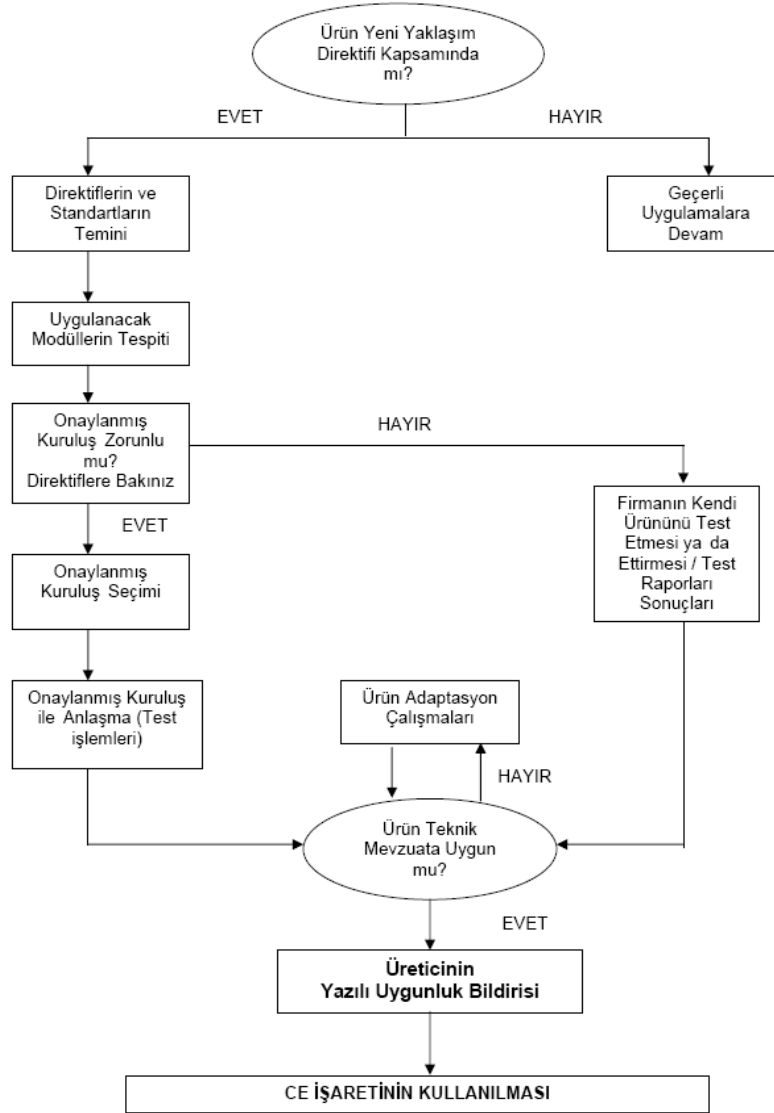
f) Yönetmeliklerde belirtilen Modül ya da Modüllerdeki prosedürler izlenerek, ürünle ilgili istenilen uygunluk değerlendirme faaliyetleri (test, muayene ve belgelendirme) sonucunda elde edilen belgeleri içeren teknik dosya hazırlanmaktadır,

²⁰ Baysan, Ömer ve Civelek, Osman, "Türkiye'nin Avrupa Birliği Teknik Mevzuatına Uyum Çalışmaları ve CE İşareti", İstanbul Sanayi Odası Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, Ağustos, 2004, s.19

²¹ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğü, s.22

g) Üretici, uygunluk değerlendirme faaliyetlerini tamamladıktan sonra yazılı uygunluk beyanı (Declaration of Conformity) hazırlayarak “CE” İşaretini ürününe iliştiirmektedir.

Şekil 3- “CE” İşareti Kullanımında İzlenecek Yol Şeması

Kaynak:http://www.iso.org.tr/tr/Documents/Sanayi/CE/CE_isareti.doc

(Erişim Tarihi: 06.12.2008)

1.3.2. Uygunluk Beyanı ve Teknik Dosya

Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri, uygunluk değerlendirme prosedürünün bir parçası olarak, üreticinin ya da onun Avrupa Birliği içindeki yetkili temsilcisinin bir AB Uygunluk Beyanı hazırlamasını gerektirmektedir. Prosedüre bağlı olarak AB Uygunluk Beyanı, ürünün, ilgili yönetmeliklerin temel gereklerine uygunluğunu veya tip muayenesi sonucu ilgili yönetmeliğin temel gereklerini karşıladığı belgelenen bir tipe uygun olduğunu temin etmelidir.

AB Uygunluk Beyanı, yönetmelik başka bir tarih öngörmedikçe üretim tarihinden itibaren en az on yıl saklanmalıdır. Bu sorumluluk, üreticinin ya da Avrupa Birliği içerisindeki yetkili temsilcinin sorumluluğu olmaktadır. Bazı durumlarda ithalatçı ya da ürünü piyasaya süren kişi bu sorumluluğu almaktadır.

AB Uygunluk Beyanının içeriği, ilgili ürüne göre her yönetmelikte ayrı ayrı belirlenir. EN 45014 standardı, Uygunluk Beyanının genel ölçütlerini belirlemek için hazırlanmıştır ve *Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri* kapsamında rehber belge görevi görmektedir. Standarda göre uygunluk beyanı; doküman, etiket veya benzer bir formda olabilmekte ve kapsamına giren bütün ürünlerin takibini olanaklı hale getirecek yeterli bilgiyi içermesi gerekmektedir.

AB Uygunluk Beyanında asgari olarak aşağıdaki bilgiler bulunmalıdır;²²

- Üreticinin ya da beyanı düzenleyen yetkili temsilcinin adı ve adresi,
- Ürünün tanımı, (adı, tipi ya da model numarası ve kaynakları ve parça numaraları gibi diğer ilgili destekleyici bilgiler)
- Gerekli olabilecek tüm tamamlayıcı bilgiler, (derece, kategori gibi)
- Beyanın düzenleniş tarihi,
- Yetkili kişinin unvanı, imzası ya da eşdeğer bir işareti,
- Beyanın, üreticinin sorumluluğu altında düzenlendiğini belirten açıklama

²² European Commission , ‘‘Guide to the Implementation of Directives Based on the New Approach and Global Approach’’ , Italy, 2000, s 34-35

Uygunluk Beyanında bulunacak diğer önemli bilgiler; değerlendirme sürecinde bulunması durumunda onaylanmış kuruluşun adı, adresi, kimlik numarasıdır.

AB Uygunluk Beyanı, ürünün bir ya da birden fazla yönetmelik kapsamında olup olmadığı bilgisini sağlamalıdır. Eğer ürün birden fazla yönetmelik kapsamında ise, üretici veya yetkili temsilcisi bütün beyanları tek bir belgede toplayabilmektedir. AB Uygunluk Beyanı, gözetim kurumlarının istemesi olasılığına karşılık her zaman hazır bulundurulmalıdır.²³

Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri, AB Uygunluk Beyanı'nın yanı sıra ürünle ilgili temel gereklere uyulduğunu belirten bir teknik dosya hazırlanmasını gerektirmektedir. Düzenlenme sorumluluğu üreticiye ait olup ürünün tasarımı, üretimi ve işlenmesi ile ilgili bilgiler içermektedir. Yönetmeliğin teknik dosya ile ilgili getirdiği yükümlülük ürünün piyasaya arzı ile başlamaktadır.

AB Uygunluk Beyanı anlatılırken belirtildiği üzere, teknik dosya da son üretim tarihinden itibaren en az on yıl süre ile saklanmalıdır. Sorumluluk, üreticinin ya da onun yetkili temsilcisine ve bazı özel durumlarda da ithalatçıya ya da ürünü pazara sunan kişiye ait olmaktadır.

“CE” İşareti ile ilgili teknik dosyalarda, AB Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri'nde öngörülen belgeler, deney raporları ve diğer bazı belgeler aranmaktadır. Teknik Dosya içerisinde bulunması gereken bilgiler;²⁴

- Ürüne ait genel bir tanımlama,
- Tasarım ve üretime ait çizimler; bileşenlerin, parçaların, devrelerin v.b şemaları ve çalışma prosedürü ile ilgili bilgiler,
- Ürünün üretiminde kullanılan standartların uygulanmadığı durumlarda ise ilgili yönetmeliklerce öngörülen temel emniyet/güvenlik gereklerine uyum için kabul edilen çözümler,

²³ European Commission, s. 35

²⁴ Çeşmecioğlu, s. 32-33

- Tasarım sonuçları,
- Deney ve belge raporları,
- AB Tip İnceleme Belgesi,
- Kalite Güvence Sistem Belgesi ve
- Uygunluk Beyanıdır.

Bu belgeler yönetmelikten yönetmeliğe farklılık gösterebilmektedir. Bu durum, üreticinin yönetmelikler çerçevesinde ‘‘CE’’ İşareti ile ilgili seçtiği Modüle göre de değişebilmektedir.

**Şekil 4- Onaylanmış Kuruluş Tarafından Düzenlenen Uygunluk Beyanı
(Declaration Of Conformity)**

**Certificate
of conformity with the following European Directives:**

Registered No.:
4A-033a/06

**Electromagnetic Compatibility Directive 89/336/EEC
amended by the directive 93/68/EEC**

Reference of applicant	Date of application	File reference	Test report No.	Date of issue	Expiry date
Mr. Yu Zhixin	10.04.2007	4A-033a/06	0711110257/ 0711110258	04.05.2007	-

It is to certify that the following products comply to the essential requirements (Annex 1) of the above mentioned European Directive and the following standard(s):

Product:	High Pressure Cleaner
Type designation:	HPI1800 and HPI1850
Applicant:	Zhejiang Xinchang Realm Electric Appliance Co. Ltd.
Manufacturer:	Zhejiang Xinchang Bigyao Power Tool Co. Ltd.
Standard(s):	EN 55014-1:2000+A1:2001+A2:2002, EN 61000-3-2: 2006, EN 61000-3-3:1995+A1:2001+A2:2005 and EN55014-2:1997+A1:2001

This Certificate of conformity is based on the evaluation of samples of the product. It does not imply an assessment of the production and it does not permit the use of a mark of conformity or of a safety mark of TÜV NORD. The holder of this certificate may use this Certificate together with his EC-Declaration of Conformity.

Product Certification Department of
TÜV Asia Pacific Ltd.

The CE marking can be affixed on the product,
if all relevant and effective Directives are
complied with.

Kaynak: Dökücüoğlu Cıvata Somun Teknik Hırdavat Tic. ve San. Ltd. Şti.
(2008)

Şekil 5- Üretici Tarafından Düzenlenen Uygunluk Beyanı (Declaration of Conformity)

CHARNG GUEY MACHINERY CO., LTD.

4, LANE 48, NAN HSING ROAD, YUNG KANG,
TAINAN HSIEN, TAIWAN, R.O.C.

TEL : 886-6-2725370 FAX : 886-6-2718950

E-mail: cgm@ms27.hinet.net

CE DECLARATION

Declare under our sole responsibility that the machine

Type : HIGH SPEED AUTOMATIC THREAD ROLLING MACHINE

Model : CGR-305H

Serial No. : 3HM08163

Product Date : 2008_06

Is In conformity with the following machinery directive and standard.

- Machinery Directive 98/37/EEC
- Low Voltage Directive 2006/95/EC
- Electromagnetic Directive 89/336/EEC
- EN292-1 and EN292-2 (Safety of Machine)
- EN418 (Emergency stop equipment, functional aspects)
- EN60204-1 (Electrical equipment of machines)

The company named above will keep on file for review the following technical documentation.

- Instructions handbooks.
- Overall drawings of the machine.
- Description of measures designs to ensure conformity.
- Other technical documentation as required.

Kaynak: Norm Cıvata San. ve Tic. A.Ş (2008)

1.3.3. ‘‘CE’’ İşaretinin Ürönlere İliştirilmesi

Yeni Yaklaşım yönetmelikleri kapsamındaki bir ürünün, ‘‘CE’’ Uygunluk İşareti taşıyarak piyasaya sunulmasından üreticinin sorumlu olduğu daha önce de belirtilmişti. Eğer; üretici ya da üreticinin temsilcisi Avrupa Birliği içinde değilse, böyle bir sorumluluğu üretici yerine ithalatçı üstlenmek zorunda olmaktadır. Bir başka deyişle; ithalatçı ithal ettiği ürünlerin AB standartlarına uygunluğunu garanti etmekle yükümlü olmaktadır.

Dolayısıyla, ölkemizin de içinde bulunduğu AB dışındaki ölkelerden AB üyesi ölkelere yapılan ihracatta, ihracatçı firmanın AB üyesi ölkelerde yerleşik temsilcisinin bulunmaması halinde ürüne ‘‘CE’’ İşaretinin iliştirilmesi iki şekilde olabilmektedir. Birinci durumda ihracatçı firma hiçbir şeye karışmamakta, ithalatçı firma ithal ettiği ürünün uygunluk değerlendirmesini yaptırarak ‘‘uygunluk beyanı’’ düzenlemek koşuluyla ürüne ‘‘CE’’ Uygunluk İşaretini iliştirebilmektedir. İkinci durumda ise ihracatçı firma yine aynı yöntemlerle ürününü test ettirmektedir. Ancak, uygunluk beyanı ithalatçı tarafından, ‘‘CE’’ Uygunluk İşareti ithalatçı tarafından veya ithalatçı ile birlikte ihracatçı tarafından iliştirilebilmektedir.²⁵

1.3.4. ‘‘CE’’ İşaretinin Kullanım Hakkının Sağlanması

‘‘CE’’ Uygunluk İşaretinin kullanım hakkının nereden sağlanacağını belirlenmesi için, ‘‘CE’’ İşaretleme kapsamında olduğu belirlenen ürünün ilk olarak düşük riskli mi yüksek riskli mi olduğunun saptanması gerekmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi eğer ürün düşük riskli grupta yer alıyorsa üretici, kendisi asgari gerekleri yerine getirip uygunluk beyanını hazırlayıp ‘‘CE’’ İşaretini iliştirebilmektedir. Yüksek riskli ürünlerde ise bir test veya belgelendirme kuruluşuna başvurulmaktadır.

²⁵ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğü, s.23

Avrupa Birliği'nde "CE" Uygunluk İşareti onayı verebilecek test, muayene ve/veya belgelendirme kuruluşları (onaylanmış kuruluşlar), üye ülke yetkilileri tarafından altyapısı yeterli görülen kuruluşlar arasından belirlenmektedir. Üye ülkelerce belirlenen onaylanmış kuruluşların listesi Avrupa Birliği Komisyonu'na gönderilmekte ve diğer üye ülkelere duyurulması amacıyla bu listeler Avrupa Topluluğu Resmi Gazetesi'nde yayımlanmaktadır.

Avrupa Birliği mevzuatı, EFTA ülkeleri hariç olmak üzere, topluluğa üye olmayan bir ülkedeki test, muayene ve/veya belgelendirme kuruluşunun "CE" Uygunluk İşareti vermesine izin vermemektedir. Avrupa Birliği'nde "CE" İşareti verebilecek olan kuruluşlar, üye ülke yetkilileri tarafından altyapısı yeterli kuruluşlar arasından seçilmektedir.²⁶

Avrupa Birliği'nde "CE" Uygunluk İşareti kapsamına giren ürünlerin, bu işaret olmadan pazara sunulması olanaksızdır. Pazara sunulan ürünler, hem AB içinde üretilen hem de AB dışından ithal edilen ürünleri kapsadığından Türk ihracatçıları ve ithalatçıları "CE" İşareti kullanım hakkının sağlanmasında çok dikkatli olmalıdırlar. 1996 yılında katıldığımız Gümrük Birliği, sanayi mallarını kapsadığından Türkiye'ye ithal edilen ürünlerde de, ithalatçıların mevzuata hakimiyeti, dış ticaret faaliyetlerindeki hataları minimize edebilecektir.

²⁶ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğu, s.23

1.4. YENİ YAKLAŞIM YÖNETMELİKLERİNE GÖRE ‘‘CE’’ İŞARETİ TAŞIMASI GEREKEN ÜRÜNLERİN KAPSAMI

Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri, AB Piyasası’na sürülmesi ya da hizmete sokulması planlanan ürünlere uygulanmaktadır. Bu ürünler genellikle kullanıma hazır olmakla birlikte sadece, ürünlerin tasarlanan amaçlar doğrultusunda kullanılabilmesi için gerekli olan değişikliklerin yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Ayrıca, yönetmelikler ürünlerin topluluk pazarında *ilk defa piyasaya sürülmesi* durumunda uygulanabilmektedir. Bunun sonucu olarak yönetmelikler, ‘‘ilk defa’’ AB Pazar’ına giriyor olmaları şartıyla üçüncü bir ülkeden ithal edilmiş, kullanılmış olan ve ikinci el ürünlere de uygulanmakta ancak *daha önceden AB Pazar’ına girmiş* bulunanlara uygulanmamaktadır. Yönetmeliğin uygulamaya girmesinden önce üretilen ve üçüncü ülkeden ithal edilmiş olan ikinci el ürünlere bile uygulanabilmektedir. Diğer bir deyişle, Yeni Yaklaşım Yönetmeliklerinin uygulanmasındaki temel ölçüt, nasıl üretildiği veya nerden ithal edildiğine bakılmaksızın ürünün *AB Pazar’ına ilk defa giriyor* olmasıdır.

Anılan yirmi iki yönetmelik ve yönetmeliğin her biri ile uyum içinde olan ürün ve parçaların, her zaman bir bütün olarak veya ayrı ayrı yönetmelikle uyumlu olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak, bazı durumlarda, aynı kişi tarafından bir araya getirilen, tasarımılanan farklı ürün ve parçalar, yönetmelik hükümleri gereğince uyumlu olmak zorunda olan tek bir ürün gibi kabul edilmektedirler. Özellikle söz konusu bütünleşik ürünün üreticisi, bir bütün oluşturmak için, ilgili yönetmeliğin tüm koşullarını ve AB Uygunluk Beyanı ile ‘‘CE’’ gerekliliklerini karşılayan ürünleri seçmede birinci derecede sorumlu olan kişi olmaktadır.

Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri’nde, hizmete sunulduktan sonra orijinal performansını, amacını ya da çeşidini geliştirmek için önemli değişikliklere uğratılan ürün ‘‘yeni ürün’’ olarak tanımlanmaktadır. Bu durumun yönetmeliğin amacı ve söz konusu yönetmeliğin kapsamına giren ürünlerin çeşidi göz önünde bulundurularak her ürün için ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Yeniden oluşturulan ya da geliştirilen ürün, AB Pazarı’na girip hizmete sokulduktan sonra, yürürlükte olan

yönetmeliklerin gerekliliklerini karşılama zorunluluğu bulunmaktadır. Bu gereklilikler risk değerlendirmesine göre çeşitlenebilmektedir. Şöyle ki, risk değerlendirmesi, ürünün risk derecesinin ve verdiği zararın arttığı sonucuna götürürse, değişime uğratılan ürün yeni ürün olarak kabul edilmektedir. Üründe değişiklikleri yapan kişi, ürünün yeni ürün olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinden sorumlu olmaktadır.

Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri'ne göre, orijinal performansı, amacı ve cinsi değiştirilmeksizin onarılan ürünler ‘yeni ürün’ olarak değerlendirilmemektedir. Bu yüzden orijinal ürünün, yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce ya da sonra piyasaya sürülmüş olmasına bakılmaksızın uygunluk değerlendirmesine tabi tutulması gerekliliği bulunmamaktadır. Bu ürün geçici olarak bir üçüncü ülkeye ihraç edilmiş olsa bile bu durum geçerli olmaktadır.²⁷ Buradan da anlaşılacağı gibi bakım ve onarım işleri yönetmelik kapsamı dışında bırakılmıştır.

Yönetmelikler Avrupa Konseyi (European Council) tarafından yayınlanmış olan dökümanlardır. Daha öncede belirtildiği gibi Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri; güvenlik, sağlık, çevre ve tüketici açısından ürünün sahip olması gereken minimum gereklilikleri belirlemektedir. Sadece bu temel gereklere sahip olan ürünler Avrupa Birliği Pazarı'nda serbest dolaşım hakkına sahip olabileceklerdir. Yönetmeliklerin çıkarılmasında sonra iki yıldan dört yıla kadar geçiş süresi tanınmaktadır.

²⁷ European Commission, s.15-16

Tablo 1- Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri (“CE” İşaretlemesi Gerektiren)

Yönetmelik Referansı	Yönetmeliğin Konusu
90/396/EEC	Gaz Yakan Aletler
2000/9/EC	İnsan Taşımak İçin Tasarlanan Hava Hatları
89/106/EEC	Yapı Malzemeleri
2004/108/EC	Elektromanyetik Uyumluluk
94/9/EC	Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Ekipman ve Koruyucu Sistemler
93/15/EEC	Sivil Kullanım İçin Patlayıcılar
95/16/EC	Asansörler
2006/95/EC	Alçak Gerilim Yönetmeliği
98/37/EC	Makine Emniyeti
2004/22/EEC	Ölçüm Aletleri
90/385/EEC	Vücuda Yerleştirilebilir Aktif Tıbbi Cihazlar
93/42/EEC	Tıbbi Cihazlar
98/79/EC	Vücut Dışında Kullanılan Tıbbi Cihazlar
92/42/EEC	Sıvı veya Gaz Yakıt Kullanan Sıcak Su Kazanları
90/384/EEC	Otomatik Olmayan Tartı Aletleri
94/62/EC	Ambalaj ve Ambalaj Atıkları
89/686/EEC	Kişisel Koruyucu Donanımlar
97/23/EC	Basınçlı Ekipmanlar
1999/5/EC	Radyo ve Telekomünikasyon Terminal Ekipmanı
94/25/EC	Gezi Tekneleri
87/404/EEC	Basit Basınçlı Kaplar
88/378/EEC	Oyuncakların Emniyeti

Kaynak: <http://www.newapproach.org/Directives/DirectiveList.asp> (20.11.2008)

Tablo 2- Yeni Yaklaşım ve Global Yaklaşım Prensiplerine Dayanan Ancak “CE” İşaretlemesi Gerektirmeyen Yönetmelikler

Yönetmelik Referansı	Yönetmeliğin Birleştirilmiş Hali	Yönetmeliğin Konusu
94/62/EC*2005/20/EC	94/62/EC	Ambalaj ve Ambalaj Atıkları
96/48/EC*2004/50/EC	96/48/EC	Trans-Avrupa Yüksek-Hızlı Ray Sistemlerinin Birlikte İşlerliği
96/98/EC*2002/84/EC	96/98/EC	Denizcilik Ekipmanları
2001/16/EC*2004/50/EC	2001/16/EC	Trans-Avrupa Yüksek-Hızlı Ray Sistemlerinin Birlikte İşlerliği

Kaynak: <http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/standardization/harmstds/reflist.html> (20.11.2008)

1.4.1. 90/396/EEC Sayılı Gaz Yakan Aletler Yönetmeliği

Gaz Yakan Aletler Yönetmeliği aşağıda belirtilen ürün gruplarını kapsamaktadır;

- Yemek pişirme, ısınma, su ısıtma, soğutma, aydınlatma, yıkama amaçlı tüketim ürünleri ve ticari ürünler ile normal su ısısı 105 dereceyi geçmeyen gaz yakan ürünler,
- Basınçlı çekiş kazanları ve bu tür kazanlara uyarlanan ısıtıcı gövdeler ve
- Kazanların montajında ve tasarımında kullanılan güvenlik ve kontrol cihazları

Daha önce “CE” İşareti iliştilmesine ilişkin genel esaslara değinilirken, “CE” İşaretinin ürüne, ürüne iliştilmesinin mümkün olmadığı durumlarda da ambalajına ya da ürünle beraber gönderilecek evraklar üzerine basılabileceğinden söz

edilmişti. Gaz Yakan Aletler Yönetmeliği kapsamındaki ürünlerde ve kataloglarında ‘‘CE’’ İşareti ile birlikte bulunması gereken bilgiler aşağıya çıkarılmıştır;²⁸

- Üreticinin adı ya da tüzel kişiliğin ismi,
- Ürünün ticari adı,
- Eğer varsa üründeki elektrik sistem desteği,
- Ürünün kategorisi,
- Ürünün genel tanımı,
- Kavramsal tasarımlar, üretim çizimleri, içerik diyagramları, ve ürünü oluşturan alt parçalar,
- Ürünün nasıl çalıştığını anlatan tanımlar ve açıklamalar ve
- Test raporları

1.4.2. 2000/9/EC Sayılı İnsan Taşımali Hava Hatları Yönetmeliği

Hava hatları, insan taşımak için tasarlanan, üretilen, hizmete sunulan ve çalıştırılan hatlar olarak tanımlanmaktadır. Bu yönetmelik kapsamında;

- Kablo ile paralel giden dağ demiryolu ve tekerleklerle bağlantılı diğer araçlar ya da çekişin bir ya da daha fazla kabloyla sağlandığı süspansiyon cihazları,
- Kabinlerin bir ya da daha fazla taşıyıcı kablo ile taşındığı teleferikler ve teleskiler,
- Kar arabaları gibi turistik, dağlık bölgelerde kullanılan araçlar bulunmaktadır.

Bu yönetmeliğin kapsamı dışında;

- 95/16/EC yönetmeliği kapsamındaki asansörler (çalışmanın ileriki kısımlarında değinilecek),
- Kablolarla çalışan geleneksel yapıdaki tramvaylar,
- Tarımsal amaçlı tesisatlar,

²⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0396:EN:NO> (Erişim Tarihi: 20.11.2008)

- Fuar ya da lunaparklardaki kullanım için tasarlanan yerinde (sabit) ya da seyyar ve insanları ‘‘taşıma amaçlı olmayan’’ ekipmanlar,
 - Kablo ile işletilen geçitler,
 - Zincirle hareket eden tesisatlar
- bulunmaktadır.

1.4.3. 89/106/EEC Sayılı Yapı Malzemeleri Yönetmeliği

1989 yılında kabul edilen, 1993 ve 2003 yıllarında çeşitli değişikliklerle yeniden gözden geçirilen ve üzerinde hâlâ çalışılan ‘‘Yapı Malzemeleri Yönetmeliği’’ esasen Avrupa’nın en büyük ve dinamik sektörlerinden biri olan inşaat sektörünün daha rekabetçi olacak şekilde düzenlenerek, AB’nin Lizbon stratejisini desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Yönetmelikte getirilen düzenlemeler yoluyla, yapı malzemelerinin, iç pazarda dolaşımına engel oluşturan farklı ulusal düzenlemeler ortadan kaldırılmaktadır. Yönetmeliğin temelini oluşturan bu çalışmanın sayesinde, AB üyesi her devletin, kendi sınırları içerisinde tasarlanan ve inşa edilen yapılar ve mühendislik ürünlerinin can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde gerçekleştirilmesi konusundaki sorumluluğunun tanımlanması amaçlanmaktadır.²⁹

Bu yönetmelik ile üye devletler, kendi topraklarındaki yapılar ve sivil mühendislik işlerini, insanların, hayvanların ve taşınmazların güvenliğini ve yönetmeliğin kapsamındaki diğer temel gerekliliklerini sağladıklarını garantiye almak durumunda bulunmaktadır.

Üye ülkeler bunların dışında sadece yapı güvenliği ile ilgili temel gereklilikleri sağlamakla kalmamakta, bunun yanında sağlık, dayanıklılık, enerji, ekonomi, çevrenin korunması, ekonominin teknik yönleri ve kamu yararına olan diğer gereklilikleri de yerine getirmek durumundadırlar. Genellikle ulusal koşullara konu olan kanun ve idari düzenlemelerle belli tabana oturtulan bu gereklilikler, yapı ürünlerinin doğasını etkilemekte ve bu durum AB içindeki ticaret yöntemleri farkı ve

²⁹ Tağmat, Tuğçe Selin, ‘‘Yapı Malzemeleri Direktifi Eğitim Seminerinden Notlar’’, Mimarlar Odası, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Ankara, 2006, s.1

engellerinden dolayı ulusal ürün standartlarına, teknik tanımlarına ve diğer teknik şartnamelere ve koşullara yansımaktadır.

Yapı Malzemeleri, kendisine ait 89/106/EEC sayılı yönetmeliğin EK 1'nde yer alan (Annex-1) temel sağlık ve güvenlik gereksinimlerini karşılamalıdır. Bunlar:³⁰

1) Mekanik Dayanım ve Denge Gereksinimi

Bu yönetmelik kapsamında inşa edilen yapılar, teknik olarak aşağıdaki olasılıklara yer vermeyecek şekilde inşa edilmelidir:

- Yapının kısmen ya da tamamen çökmesi,
- Kabul edilemeyecek derecede meydana gelen büyük yapısal şekil bozuklukları ve
- Yapıdaki büyük şekil bozuklukları sonucu, yapının diğer kısımlarına veya teçhizatına ya da yerleştirilmiş donanımın zarar görmesi

2) Yangın Emniyeti Gereksinimi

İnşa edilecek olan yapılarda, herhangi bir yangın durumunda;

- Bina kolonlarının binayı toplu halde taşıyacak,
- Ateş ve duman yayılımının bina içinde minimum olmasını sağlayacak,
- Ateş ve duman yayılımının yakındaki yapılara sıçrama olasılığını minimum düzeye getirecek,
- Yapı içerisindeki çalışanların, binayı en hızlı şekilde terk edeceği ya da en çabuk şekilde kurtarılacağı,
- Kurtarma ekibinin güvenliği de göz önüne alınacak şekilde tasarlanması sağlanmalıdır.

3) İnsan Sağlığı ve Çevre Sağlığı Gereksinimi

³⁰ <http://ec.europa.eu/enterprise/construction/internal/cpd/cpd.htm> (Erişim Tarihi: 24.11.2008)

Yapılar; hijyene herhangi bir tehdit oluşturmayacak, çalışanların sağlığını ya da komşu yapılarda çalışanların sağlığını etkilemeyecek ve aşağıdaki olumsuz koşulların oluşmasını engelleyecek şekilde inşa edilmelidir;

- Toksik gaz açığa çıkarması,
- Havaya tehlikeli maddeler ya da gazlar saçması,
- Toprağı ya da suyu kirletmesi ve zehirlenmesi,
- Kirli su atıklarının hatalı tasfiyesi, duman, katı ya da sıvı atıklar açığa çıkarması,
- Yapının içinin, tabanının ya da herhangi bir yerinin nemlenmesi

4) Kullanım Emniyeti Gereksinimi

İnşa edilecek olan yapı; kayma, düşme, çarpma, yanma, elektrik çarpması ve patlamalarda yaralanma gibi faaliyet ya da hizmet sırasında oluşabilecek kaza risklerini engelleyecek şekilde tasarlanmalıdır.

5) Gürültüden Korunma Gereksinimi

İnşa edilecek olan yapı, çalışanların ya da çevredeki insanların sağlıklarını, algıladıkları sestten dolayı tehdit etmeyecek seviyede olmasını, dinlenme ve çalışma koşullarını bozmayacak seviyede kalmasını sağlayacak biçimde tasarlanmalıdır.

6) Enerji Tasarrufu ve Isı Tutma Gereksinimi

Bina ve onun ısıtma-soğutma sistemleri, hava koşullarına bağlı olarak minimum enerji harcayacak şekilde tasarlanmalıdır.

1.4.4. 2004/108/EC Sayılı Elektromanyetik Uyumluluk Yönetmeliği

2004/108/EC sayılı yönetmelik, elektrikli aletleri, elektronik sistemleri ve tesisatları içine alan geniş bir kapsama sahiptir.

Yönetmeliğin temel amacı, cihazların serbest dolaşımını sağlamak ve AB içinde kabul edilebilir bir elektromanyetik çevre oluşumuna katkıda bulunmaktır. Bunu başarmak için, yönetmelikte AB Anlaşmasının 95. maddesindeki '*AB İçinde Tümüyle Uyumlaştırma İlkesi*'ne bağlı olarak, uyumlaştırılması ve kabul edilebilir koruma seviyesine sahip olunması talep edilmektedir. Yönetmeliğin hedeflediği diğer güvenlik ölçütleri:

- Cihazın meydana getirdiği elektromanyetik etki, radyo ve telekomünikasyon altyapı elemanlarının düzgün çalışmasını engelleyecek seviyede olmamalıdır.
- Cihaz, tasarlandığı gibi işleyebilmesi için elektromanyetik etkilere karşı uygun bağışıklık seviyesine sahip olduğunu garanti edebilmelidir.

Elektromanyetik Uyumluluk Yönetmeliği, insan, hayvan ve çevre bakımından güvenlik düzenlemesi yapmamaktadır. Bu yönetmelik, 2.maddedeki tanıma göre, *aletin/cihazın sadece elektromanyetik uyumluluğuyla ilgilenmektedir.* Diğer bir deyişle ***2004/108/EC sayılı yönetmelik güvenlikle bağlantılı bir yönetmelik değildir.***

Elektriksel/elektronik parçaları olmayan alet/cihazlarda elektromanyetik etki söz konusu olamayacağı için, ürünlerin normal işleyişi bu tür etkiler yüzünden engellenemeyecektir. Dolayısıyla *elektriksel/elektronik aksamaları olmayan alet/cihazlar bu yönetmeliğin kapsamı dışındadır.*

Elektromanyetik Uyumluluk Yönetmeliği açıkça üç tip aleti kapsam dışında bırakmaktadır:

1. 1999/5/EC yönetmeliği (çalışmanın ileriki bölümlerinde değinilecek) kapsamındaki radyo donanımı ve telekomünikasyon terminal donanımı,
2. Havacılık ürünleri, parçaları, donanımları ve

3. Uluslararası Telekomünikasyon Birliği Radyo Düzenlemelerinde tanımlanan ve radyo amatörlerinin kullandığı radyo donanımları.³¹

1.4.5. Olası Patlayıcı Ortamlarda Kullanılan Ekipman ve Koruma Sistemlerine İlişkin 94/9/EC Yönetmelik

Bu yönetmelik, potansiyel patlayıcı ortamlarda kullanılmak istenen donanım/teçhizat ve koruma sistemlerine uygulanmaktadır.

Bu yönetmelik kapsamında Üye Devletlerin görevi, kendi bölgelerindeki insanların ve evcil hayvanların sağlık ve güvenliğini, taşınmazların güvenliğini sağlamak ve potansiyel patlayıcı ortamlarda kullanılacak alet/cihazın meydana getireceği risk ve tehlikelerden işçileri korumaktır.

Ayrıca olası patlayıcı ortamlar dışında kullanılan, ancak patlama tehlikelerine karşı teçhizatın ve koruyucu sistemlerin emniyetli çalışabilmesi için gerekli olan ve buna katkı sağlayan emniyet ve kumanda cihazları ile düzenleyici (regülatör) cihazları da bu yönetmeliğin kapsamında bulunmaktadır.

Yönetmeliğin kapsamı içerisindeki ürünler; aletin düzgün işleyebilmesi için; enerjinin transferi, depolanması, ölçümü, kontrolü ve dönüşümünü sağlayan ve kendi bünyesindeki olası ateşleme kaynakları nedeniyle patlamaya yol açma özelliği taşıyan makineler, aygıtlar, sabit ya da hareketli cihazlar, kontrol bileşenleri ve önleme sistemleridir.

Kapsam dışında tutulan ürünler ise;

- Sağlık kuruluşlarında kullanılacak tıbbi ürünler,
- Patlama tehlikesinin, sadece patlayıcı maddelerin ya da kararsız kimyasal maddelerin varlığından kaynaklandığı teçhizat ve koruyucu sistemler,

³¹ “Guide For the EMC Directive”, Mayıs, 2007, http://ec.europa.eu/enterprise/electr_equipment/emc/guides/emcguide_may2007.pdf (Erişim Tarihi: 26.11.2008)

- Olası patlayıcı ortamların yalnızca insan hatasıyla gerçekleşen gaz sızıntısı sonucu nadiren oluşabileceği ev veya ticari olmayan ortamlarda kullanılan teçhizat,
- 89/686/EC sayılı yönetmeliği(ileriki bölümlerde değinilecek) kapsamındaki ‘‘Kişisel Koruyucu Donanımlar’’,
- Ulaşım araçları; yalnızca yolcuların havayolu, karayolu, demiryolu ve su yolu ile taşınması için tasarlanmış olan ulaşım araçları (Muhtemel patlayıcı ortamda kullanılacak taşıtlar bu yönetmelik kapsamı dışında tutulmayacaktır)
- Üzerindeki teçhizatla açık denizde seyreden gemiler ve kıyıda uzakta seyir birimleri ve
- Ülke güvenliği için gerekli olan silah, mühimmat ve savaş malzemeleridir.³²

1.4.6. 93/15/EEC Sayılı Sivil Amaçlı Patlayıcılar Yönetmeliği

Bu Yönetmeliğin amacı; sivil amaçlı patlayıcı maddelerin belgelendirilmesi, işaretlenmesi ve gerekli güvenlik koşullarının belirlenmesi, pazara arz edilmesi, piyasa gözetimi ve denetlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Bu yönetmeliğin kapsamında bulunan maddeler; kara barutlar (sıkıştırılmış ya da sıkıştırılmamış), tek bazlı* yada çift bazlı barutlar** (yakıtlar), alışımlı barutlar (yakıtlar), dinamitler, patlayıcı nitratlar, amonyum nitrat- fuel oil karışımı (ANFO) ve güçlendirilmiş ANFO(gübre amacıyla kullanılan amonyum nitrat hariç), emülsiyon, jel ve bulamaç tipli patlayıcılar, kloratlı patlayıcılar, sıvı patlayıcılar, tahrip kalıpları, emniyetli (asfalt ve ya PVC kaplı) fitiller, patlayıcı fitiller, elektrikli (gecikmeli-gecikmesiz) kapsüller, adi kapsüller, diğer kapsüller, herhangi bir ad altında sunulan diğer patlayıcılardır.³³

³² ‘‘Directive 94/9/EC’’, <http://www.cdynamics.com/pdf/directive949ec.pdf> (Erişim Tarihi: 26.11.2008)

³³ ‘‘Sivil Kullanım Amaçlı Patlayıcı Maddelerin Belgelendirilmesi Piyasaya Arzı ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik’’, Birinci Bölüm, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfano=1754> (Erişim Tarihi 26.11.2008)

Kapsam dışında tutulan maddeler ise; ulusal yasayla silahlı kuvvetler ya da polis tarafından kullanılan mühimmat içeren patlayıcılar ve piroteknik maddelerdir.***

- Her patlayıcı madde, kullanıldığı ana kadar olmak üzere özellikle emniyet kuralları ve standart uygulamaları açısından normal ve görülebilir koşullar altında insan hayatı ve sağlığı yanında, taşınmazlara verilebilecek zararı önleyecek şekilde tasarımlanmalı, üretilmeli ve piyasaya arz edilmelidir,

- Her patlayıcı, maksimum emniyet ve güvenliği garanti etmek için üretici tarafından belirlenen performans yapısına ulaştırılmalıdır,

- Her bir patlayıcı, çevreye verilebilecek zararın en aza indirildiği, uygun teknikler kullanılarak tasarımlanmalı, üretilmelidir.³⁴

1.4.7. 95/16/EC Sayılı Asansörler Yönetmeliği

Bu yönetmeliğin amacı; insanların, yüklerin ya da her ikisinin taşınmasında kullanılan asansörlerin ve bunlara ait güvenlik aksamalarının piyasaya arz edilmeden önce karşılamaları gereken temel sağlık ve güvenlik ölçütlerini belirlemektir. Bu yönetmelik;

- Binalarda ve yapılarda sürekli olarak kullanılan asansörleri,
- Makaslı asansörler gibi sabit raylar boyunca hareket etmese dahi, sabit bir mesafe boyunca hareket eden asansörleri

kapsamaktadır.

Yönetmeliğin kapsamı dışında bulunanlar;

- Kamu veya insanların özel taşımacılığı için kablo ile işleyen demiryollarını içeren teleferikler,

³⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0015:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 26.11.2008)

* Tek Bazlı Barut: Sadece nitro-selüloz içeren barut

** Çift Bazlı Barut: Nitro-selüloz ve nitro-gliserin içeren barut

*** Piroteknik Madde: Şenlik ve işaret fişekleri ile oyun eğlence araçları olan; ısı veren reaksiyonların bir sonucu olarak ısı, ışık, ses, gaz veya duman ya da bunların bir bütün olması yoluyla etki yaratmak amacıyla tasarlanan madde ya da maddelerin karışımı şeklinde tanımlanarak oyun ve eğlence aracı olarak kullanılan patlayıcı maddeler. Şenlik ve işaret fişekleri olarak iki kısma ayrılmıştır.

- Askeri kullanım ya da polislerin kullanımı için tasarlanıp inşa edilen asansörler,
- Maden ocağı vinçleri,
- Sahne asansörleri,
- Ulaşım amaçlı asansörler,
- Makinelere bağlı ve sadece çalışma yerine giriş amaçlı asansörler ve
- İnşaatlarda malzemeleri ve insanları yukarı çekmeye yarayan asansörlerdir.

Bu yönetmelik doğrultusunda üye devletler;

- Bu yönetmelik kapsamındaki asansörleri, düzgün bir şekilde kurulduğunda ve tasarlandığı gibi kullanılması sürdürüldüğünde insan sağlığı ve güvenliği, taşınmazların güvenliğini tehlikeye atmama sorumluluğunu alabiliyorsa piyasaya arz etmeli ve hizmete sokmalıdır.
- Bir yandan bina ya da inşaatta yapılan işten sorumlu olan kişi ile asansörü kuran kişinin birbirlerini önemli konular hakkında bilgilendirdiğinden, diğer yandan da asansörün düzgün ve güvenli çalışması için gerekli adımların atıldığından emin olmalıdır.³⁵

1.4.8. 2006/95/EC Sayılı Alçak Gerilim Yönetmeliği

Bu yönetmelik, alternatif akımı* 50V-1000V, doğru akımı** 75V-1500V arasında değişen ve yönetmeliğin Ek-II listesinde yer alan ürünler dışındaki ‘elektrikli cihazları kapsamaktadır. Üye devletler, AB içindeki güvenlik durumlarına uygun biçimde iyi bir mühendislik çalışması ürünü olarak, tesis edildiğinde insan, evcil hayvan ve taşınmazların güvenliğinin tehlikeye atılmayacağı garanti altına alındığı takdirde bu cihazları AB pazarına sunmalıdırlar.³⁶

³⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0016:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 27.11.2008)

³⁶ Montoya, Luis, ‘Guidelines On the Application of Directive 2006/95/EC (Electrical Equipment Designed For Use Within Certain Voltage Limits’, DG Enterprise and Industry, Ağustos, 2007, s.9
* Alternatif Akım: Belirli zaman aralıklarıyla gidip gelmesi yoluyla oluşan çift yönlü elektrik akımı (ev elektrik sistemleri)

**Doğru Akım: Devamlı ve sadece tek yöne akan elektrik akımı (piller, fenerler)

Yönetmeliğin Ek-I indeki genel şartlara değinilecek olursa;

- Marka adı ya da ticari marka, elektrikli aletin üstüne açıkça yazılmalı, mümkün olmadığı durumlarda ürünün ambalajına basılmalıdır.
- Elektrikli alet, onu oluşturan parçalarıyla birlikte güvenli bir şekilde bir araya getirilip toparlanacak şekilde üretilmelidir.
- Elektrikli alete doğrudan ya da dolaylı temaslar sonucunda oluşabilecek fiziksel yaralanma tehlikelerine karşı insanların ya da evcil hayvanların uygun bir şekilde korunması sağlanmalıdır.
- Elektrikli alet, aşırı ısı ve radyasyon üretmemelidir,
- Elektrikli aletin kullanımı sonucu oluşabilecek elektriksel olmayan tehlikelere karşı insanlar, evcil hayvanlar ve taşınmazlar korunmalıdır,
- Beklenmeyen olaylar karşısında yalıtım yapısı uygun olmalıdır.
- Elektrik aletin mekanik ve teknik gereklilikleri de insan, hayvan ve taşınmaz güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde düzenlenmelidir.
- Elektrikli cihaz, çevresel olaylar gibi teknik olmayan etkilere karşı yine insan, hayvan ve taşınmaz güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde dayanıklı olmalıdır.

Ek-II kısmında belirtilen ve yönetmeliğin kapsamı dışında tutulan donanımlar:

- Patlayıcı ortamda kullanılan elektrikli cihazlar,
- Radyoloji ve tıbbi amaçlar için kullanılan elektrikli cihazlar,
- Yolcu ve yük asansörlerinin elektrik parçaları,
- Elektrik saatleri,
- Elektrik fişleri ve prizleri,
- Elektrik çitleri regülatörleri,
- Radyo elektrik paraziti ve
- Uluslararası kuruluşların belirlediği güvenlik şartlarına uygun olan ve gemi, uçak ve demiryollarında kullanılan özel elektrikli teçhizatlarıdır.³⁷

³⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0095:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 01.12.2008)

1.4.9. 98/37/EC Sayılı Makine Emniyeti Yönetmeliği

Bu yönetmelik, makinelerin; niteliği gereği güvenli bir şekilde tasarlanıp üretildiğinde, gerektiği gibi kurulduğunda ve beklenen amaçlar doğrultusunda kullanıldığında, makinenin doğrudan kullanımından dolayı meydana gelebilecek büyük kazaların maliyetlerini azaltabilecek şekilde AB Pazar'ına sunulmasını kapsamaktadır.

Bunun yanı sıra AB'ye üye devletler; makinenin kullanımından ortaya çıkabilecek riskler karşısında kendi bölgelerinde insan sağlığı ve güvenliğini, uygun durumlarda hayvanların ve özellikle işçilerin sağlığını garantiye alınmasından sorumlu olmaktadır.

AB pazarında makine sektörü, mühendislik sanayinin önemli bir parçasıdır ve AB ekonomisinin endüstriyel alanda belkemiğini oluşturmaktadır. Bu yüzden yayımlanan yönetmelikler arasında en önemli yönetmelik olarak görülmektedir.

Makine emniyeti yönetmeliğinin gerek gördüğü temel sağlık ve güvenlik koşulları;

- Makine, işlevlerine uygun olarak üretilmeli ve üretici tarafından, önceden tahmin edilebilir koşullar altında ayarlanmasının yapılması ve çalıştırılması durumunda insan sağlığını riske sokmamalıdır. Alınacak önlemlerin amacı; makinenin tahmin edilebilir ömrü boyunca olası ve olağan dışı durumlarda meydana gelen kaza risklerini ortadan kaldırmaktır.
- Amaçlanan kullanım koşulları altında, makineyi kullanan kişide meydana gelecek rahatsızlık, ruhsal çöküntü ve psikolojik stresi minimuma indirecek ergonomik koşullar üretimde göz önüne alınmalıdır.
- Makinenin tasarımı ve üretimi sırasında üretici, tahmin edilen kişisel koruma donanımlarının (ayakkabı, eldiven...) kullanılmasını dikkate alarak kullanıcıya getirebileceği olası kısıtları dikkate almalıdır.

- Makinenin uyarlanabilmesinin, kullanımının devam ettirilmesinin sağlanması ve risk taşımadan kullanılabilmesi için gerekli özel alet ve aksesuarların temin edilmesi gerekmektedir.

- Makine yapımında kullanılan ürünler, o makineyi kullanacak olan insanların sağlığı ve güvenliğini tehlikeye atmayacak nitelikte olmalı ve eğer makine yapımında sıvı madde kullanılıyorsa, sıvı maddenin dolumu ya da boşaltımı sırasında oluşabilecek riskleri ortadan kaldıracak şekilde tasarlanmalı ve hizmete sunulmalıdır.

- Üretici, normal yoğunlukta bir aydınlatma ortamının olduğu durumlarda bile, aydınlanmanın olmamasının risk yaratması olasılığına karşılık işlevlerin uygun şekilde yerine gelmesi için bir iç aydınlatma sistemi sağlamalıdır.

- Makine veya makinenin her bileşeni emniyetle kullanılabilir olmalıdır.

- Makine, güvenli bir şekilde zarar görmeden depolanabilecek şekilde ambalajlanmalı ya da tasarlanmalıdır,

Makinenin; ağırlığı, şekli, boyutları ya da bileşenlerinin yapısı, makinenin el yordamıyla hareket etmesini engellediği durumlarda, makine ya da her bileşen;

- Kaldırma düzeneği için kullanılan bağlantı parçalarıyla uyumlu olmalı,

- Bu tür bağlantı parçalarıyla (örn: taşıma delikleri) uyumlu olacak şekilde tasarlanmalı ve

- Standart kaldırma düzeneğine kolayca bağlanacak bir şekilde sahip olmalıdır.

Makine veya bileşenlerinin el yordamıyla hareket edilebilmesi durumunda;

- Kolayca hareket edebilmeli

- Sap gibi tutmaya yarayan ekipmanla donatılmış olmalı ve güvenle hareket ettirilebilmeli,

- Kolay bir şekilde tanımlanabilir, açıkça görünebilir ve hızlı bir şekilde ulaşılabilen bir kumandaya sahip olmalı,

- Ek bir tehlike meydana getirmeden, tehlikeye neden olacak süreci anında durdurabilmeli ve

- Gerektiği zaman bazı güvenlik düzeneklerinin harekete geçmesini tetiklemeli ya da harekete geçmesini sağlamalıdır.

98/37/EC yönetmeliğinin Ek-II kısmında belirtilen;

- Yüklerin indirilip kaldırılmasında kullanılmadığı sürece doğrudan kol gücü ile çalışan makineler,
 - Tıbbi amaçlar doğrultusunda doğrudan hastalar üzerinde kullanılan ve hastalara temas eden mekanizmalar,
 - Buhar kazanları, tanklar ve basınçlı kaplar,
 - Arıza durumunda radyoaktivite yayma tehlikesi olan özel olarak tasarlanan ya da nükleer amaçlar doğrultusunda hizmete sunulan mekanizmalar,
 - Makinenin bir bölümünü oluşturan radyoaktif kaynaklar,
 - Ateşli silahlar,
 - Petrol, dizel yakıt, yanıcı olmayan sıvılar ve tehlikeli maddeler için boru hatları ve depolama tankları,
 - Yolcuların ve eşyanın; havayolu, karayolu, demiryolu ve su yoluyla taşınmasına mahsus araçlar,
 - Kamunun taşınması veya özel taşımaya mahsus olan, kablo ile paralel giden dağ demiryollarını da içeren teleferikler,
 - 74/150/EEC* yönetmeliğinin 1.başlığında belirtilen, tarımsal alanda ve ormanda kullanılan traktörler ve
 - Askeri amaçlar ya da polislerin kullanımı için özel olarak tasarlanmış mekanizmalar
- yönetmelik kapsamının dışında tutulmuştur.³⁸

1.4.10. 2004/22/EEC Sayılı Ölçüm Aletleri Yönetmeliği

Bu yönetmelik; su sayaçlarını (MI-001), gaz sayacı ve basınç dönüşüm cihazlarını (MI-002), aktif elektrikli enerji sayaçlarını (MI-003), ısı sayaçlarını (MI-004), su dışındaki sıvıların miktarlarının sürekli ve dinamik ölçümünü yapan ölçüm sistemlerini (MI-005), otomatik ağırlık ölçen aletleri (MI-006), takometreleri (MI-007), madde ölçüm aletlerini (MI-008), boyutlu ölçüm aletlerini (MI-009) ve ekzos

³⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998L0037:EN:NOT> (Erişim Tarihi:02.11.2008)

gazı analiz cihazlarını (MI-010) ilgilendiren özel cihaz eklerinde tanımlanan ekipman ve sistemlerini kapsamaktadır.

Bir ölçüm aleti, teknolojinin etkin kullanımının ve ölçüm bilgisinin güvenliğinin önemine dayanarak yüksek kalite düzeyinde tasarlanıp üretilebilmesi için yüksek seviyede metrolojik koruma** sağlamalıdır. Bunun yanında ölçüm aleti, MI-001'den MI-010'a kadar olan eklerde ayrıntılı olarak belirtilen temel gereklilikleri yerine getirecek yapıda tasarlanmalıdır.³⁹

1.4.11. 90/385/EEC Sayılı Vücuda Yerleştirilebilir Aktif Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği

Bu yönetmeliğin amacı, vücuda yerleştirilebilir aktif tıbbi cihazların taşınması gereken temel gereklerin belirlenmesine, tasarımına, üretimine, dağıtımına, piyasaya sunumuna, hizmete sunulmasına, kullanılmasına, denetlenmesine ve bu cihazların insan vücuduna yerleştirildiğinde hastalara, kullanıcılara ve diğer kişilere yüksek seviyede koruma ve planlanan performans seviyesine ulaşmayı sağlama olmaktadır.

Bu yönetmelikte adı geçen ‘tıbbi cihazlar’ :

- İnsan vücudunda kullanıldıklarında; asli fonksiyonunu, farmakolojik, immunolojik, kimyasal veya metabolik etkiler yaratmayan fakat işlevi yerine getirirken bu etkiler tarafından desteklenebilen,
- Hastalık ya da yaralanmalarda; teşhis, önleme, görüntüleme, tedavi ve yatıştırma için, anatomik ya da fizyolojik bir işlevin araştırılması, değiştirilmesi veya başka bir şey konulması, doğum kontrolü veya sadece ilaç uygulamak amacıyla

³⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0022:EN:NOT> (Erişim Tarihi:02.11.2008)

* 74/150/EEC: Avrupa Birliği'nin, tekerlekli tarım ve orman traktörlerinin tip onayına ilişkin çıkardıkları kanun

**Metrolojik Koruma: Kamu menfaati, kamu sağlığı, kamu güvenliği, kamu düzeni, tüketicilerin ve çevrenin korunması, vergi ve harçların toplanması, adil ticaret gibi sebeplerle bir ölçme aletinin ölçme işlemlerinin kontrolü

üretmiş; tek başına veya birlikte kullanılabilen, beklenen işlevini yerine getirebilmesi için gerekiyorsa bilgisayar yazılımı ile de kullanılan her türlü araç, alet, aksesuar cihaz ve diğer malzemeleri kapsamaktadır.

Yönetmeliğin Ek-I inde yer alan temel gerekler;

- Cihaz daha önceden belirlenen amaç ve şartlara uygun yerleştirildiğinde, klinik koşulları ya da hastaların güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde tasarlanmalı ve üretilmelidir.
- Cihazın normal kullanım şartlarında, üreticinin öngördüğü kullanım ömrü boyunca bazı olumsuzluklara maruz kalması durumunda, cihazın özellikleri ve performansı, hastaların veya diğer kişilerin klinik koşullarını ve güvenliklerini olumsuz bir biçimde etkilememelidir.
- Cihazın yan etkileri ya da meydana gelebilecek istenmeyen durumlar, cihazın performansı ile karşılaştırıldığında kabul edilebilir bir risk seviyesi barındırmalıdır.
- Tıbbi cihazlar, üretici tarafından belirlenen depolama, nakliye şartlarına uygun şekilde, paketlerin açılacağı ve cihazların yerleştirileceği ana kadar steril kalmalarını sağlayacak şekilde tasarlanmalı ve üretilmelidir.

Tıbbi cihazlar aşağıda belirtilen durumları da ortadan kaldıracak ya da en aza indireyecek şekilde tasarlanmalı ve üretilmelidir;

- Boyutları göz önünde bulundurulmak üzere fiziksel özelliklerine bağlı hasar riski,
- Enerji kaynaklarının kullanılması, özellikle de elektrik kullanıldığında, yalıtım, akım sızması ve cihazın aşırı ısınması ile ilgili riskler,
- Manyetik alanlar, dış elektriksel etkiler, elektrostatik boşalım, basınç ya da basınç çeşitleri ve ivme gibi önceden tahmin edilebilen çevresel şartların oluşturduğu riskler,
- Özellikle defibrilatörlerin* ya da yüksek frekansta cerrahi cihazın kullanımıyla yapılan tıbbi tedavilere bağlı oluşabilecek riskler,
- Cihazın içinde bulunan radyoaktif maddelerden gelebilecek iyonizan radyasyonla** ilişkili riskler ve

- Bakım ve kalibrasyonun*** olanaksız olduğu durumlarda ortaya çıkan riskler.⁴⁰

1.4.12. 93/42/EEC Sayılı Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği

Bu yönetmeliğin amacı; insan sağlığı için doğrudan ya da dolaylı olarak kullanılan tıbbi cihaz ve aksesuarlarının taşınması gereken temel gereklerin belirlenmesine, tasarımına, üretimine, dağıtımına, piyasaya sunulmasına, hizmete sunulmasına, kullanılmasına, sınıflandırılmasına, denetlenmesine ve tıbbi cihaz ve aksamalarının kullanımı sırasında; hastaların, cihazı kullananların ve üçüncü kişilerin sağlığı ve güvenliği açısından ortaya çıkabilecek tehlikelere karşı korunmalarının sağlanmasına ilişkin esasları belirlemektir.

Bu yönetmelik kapsamındaki ‘tıbbi cihaz’ tanımı tamamen yukarıda belirtilen yerleştirilebilir tıbbi cihazlarla aynıdır. Yönetmelik kapsamı dışındaki cihazlar ise aşağıda sıralanmıştır;

- Vücut dışında kullanılan tıbbi cihazlar,
- Bir önceki bölümde belirtilen 90/385/EEC yönetmeliği kapsamındaki vücuda yerleştirilebilir aktif tıbbi cihazlar,
 - 65/65/EEC yönetmeliği kapsamındaki tıbbi ürünler, ilaçlar,
 - 76/768/EEC Kozmetik Yönetmeliği kapsamındaki kozmetik ürünleri,
 - İnsan kanı, insan menşeli plazma ya da kan hücreleri ya da pazara sunulduğunda aletlerle birleşmiş olan kan ürünleri, plazma ya da hücreler ve
 - Canlı hayvan dokuları ya da cansız hayvan dokularından üretilen ürünleri içeren cihazlar hariç olmak üzere hayvan kökenli doku ve hücrelerdir.

⁴⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0385:EN:NOT> (Erişim Tarihi:02.12.2008)

* Defibrillatör: Kalbin olağandışı atması durumunda kalbin tekrardan normal ritmine dönmelerini sağlayan araçtır. Kalp dışarıdan elektrik enerjisi verilerek uyarılır ve kasılması sağlanır.

** İyonizan Radyasyon: Klinik tanılarda değerli veriler sağlayan, bunun yanında mutasyona kadar etkili olabilecek sonuçlar doğurabilen hücre zedeleyicisidir. DNA’yı doğrudan etkiler ve biyolojik etkileri yıllar sonra bile açığa çıkabilir.

*** Kalibrasyon: Bir ölçü aleti veya ölçme sisteminin gösterdiği veya bir ölçeğin ifade ettiği değerler ile ölçülenin bilinen değerleri arasındaki ilişkinin belirli koşullar altında belirlenmesi için yapılan işlemler dizisi. Uzunluk, ağırlık, sertlik, direnç, elektrik v.b. gibi herhangi büyüklüklerin ölçümlerini yapan aletlerin, kabul edilen bir ölçüte göre ayarlamasının yapılması ve hata sınırlarının belirlenmesi.

Yönetmelikte Belirtilen Temel Gereker

Cihazlar; beyan edilen amaçlar ve şartlar doğrultusunda kullanıldığında, ortaya çıkarabileceği tehlikeler, hastaya sağladığı faydaya göre uygun ve kabul edilebilir nitelikte olmalı ve cihazlar, hastaların, klinik ortamın, kullanıcı ve üçüncü kişilerin sağlığını güvenliğini tehlikeye atmayacak ve yüksek seviyede koruma sağlayacak şekilde tasarlanmalı ve üretilmelidir. Cihazın tasarımı ve üretimi için üretici tarafından benimsenen ilkeler, güvenlik şartlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır. En uygun çözümlerin seçiminde üretici aşağıdaki ilkelere uymalıdır;

- Üretici, üretim ve tasarım aşamasındaki riskleri olabildiğince azaltmalı ya da ortadan kaldırabilmeli,
- Üretici, ortadan kaldırılamayan riskler için, uygun durumlarda eğer gerekliyse alarmları da içeren yeterli koruma önlemlerini almalı ve
- Eksik kalmış herhangi bir koruma önlemine karşı kullanıcıları bilgilendirmelidir.

Cihazlar; beyan edilen amaçlar doğrultusunda kullanılırken, üretici tarafından sağlanan talimat ve bilgiler göz önüne alınarak, karakteristiklerinin ve performanslarının taşıma ve depolama esnasında etkilenmeyecekleri şekilde tasarlanmalı ve üretilmelidir. Beklenmeyen etkiler ise, planlanan performanslar göz önüne alındığında kabul edilebilir seviyede olmalıdır.

1.4.13. 98/79/EC Sayılı Vücut Dışında Kullanılan Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği

Bu yönetmelik; vücut dışında kullanılan tıbbi cihazların hastalara, kullanıcılara ve üçüncü kişilere yüksek seviyede sağlık korumasını ve üretici tarafından belirlenen performans düzeyine ulaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bunun yanında üye devletlerin görevi de sağlık korunması seviyesinin devamı ve geliştirilmesidir.⁴¹

⁴¹ “Directive 98/79/EC of the European Parliament and of the Council on In Vitro Diagnostic Devices”, Office Journal of the European Communities, 1998, Aralık, s.1

“*Vücut Dışında Kullanılan- İn Vitro Tıbbi Cihaz*” ; insan vücudundan alınan numunelerin incelenmesi (patoloji) için tasarlanan ve vücut dışında (in-vitro) kullanılan, reaktif, kalibratör, kontrol materyali, aygıt, araç, gereç, ekipman, sistem olan bütün tıbbi cihazları ve vakumlu özelliğe sahip olsun veya olmasın, üreticileri tarafından özellikle vücut dışında (in-vitro) kullanılan tıbbi tanı incelenmesi için insan vücudundan alınan örneklerin konulması ve muhafaza edilmesi amacıyla kullanılan kapları kapsamaktadır.

Yönetmelik kapsamı dışında tutulan cihazlar ise;

- Niteliği bakımından tıbbi tanı incelemesi yapmak üzere tasarlanmamış, genel laboratuvar incelemesi yapmak için üretilen cihazlar ve
- Aynı sağlık kuruluşunda üretilip kullanılan tıbbi tanı cihazları ile başka bir gerçek ve ya tüzel kişiye devredilmeksizin yakındaki tesislerde vücut dışında kullanılan tıbbi tanı cihazlarıdır.⁴²

Yönetmelikte belirtilen temel gereklilikler, tıbbi cihazlar yönetmeliğinde belirtilen temel gerekliliklerle tamamen aynı olduğundan dolayı ayrı olarak belirtilmemiştir.

1.4.14. 92/42/EEC Sıvı veya Gaz Yakıt Kullanan Sıcak Su Kazanları Yönetmeliği

AB içinde enerji etkinliği arttırmayı ilgilendiren “*koruma*” programı tabanından gelen bu yönetmelik, yeni sıcak su kazanların etkinliği için gerekli olan nitelikleri belirlemektedir. Kazanlar; 4 kW’tan az 400 kW’tan fazla “çıkıtı” vermeyecek şekilde oranlanmalıdır. Burada “çıkıtı” olarak bahsedilen kavram, kazanın kullanımı sırasında üretici tarafından garanti altına alınan maksimum ısı ürün olmaktadır. Yönetmelikteki kazan kavramı, yanmadan dolayı ortaya çıkan ısıya su iletmek için kullanılan bağlantılı birimlerden oluşmaktadır.

Yönetmelik kapsamı dışında tutulan ürünler ise;

⁴² http://www.kascert.com/goster.aspx?metin_id=830 (Erişim Tarihi: 07.12.2008)

- Katı yakıtları da içeren farklı yakıt türleri kullanan sıcak su kazanları,
- Anlık sıcak su hazırlanması için kullanılan ısıtıcılar,
- Sıvı ve gaz yakıt kullanmayan ve genel olarak evlerde/işyerlerinde/fabrikalarda kullanılan gazları (endüstriyel atık gaz, biyogaz...) kullanan kazanlar,
 - Asıl görev olarak içine konulan şeyleri ısıtmaya yarayan, yardımcı fonksiyon olarak da merkezi ısıtma için sıcak su sağlayan fırınlar ve cihazlar ve
 - Yerçekimi dolaşımını kullanan 6kW'tan az çıktı üreten cihazlar ve sadece depolanmış sağlıklı su üretimi için kullanılan cihazlardır.⁴³

1.4.15. 90/384/EEC Sayılı Otomatik Olmayan Tartı Aletleri Yönetmeliği

Yönetmelikte bir tartı aleti; vücuttaki yer çekimi hareketini kullanarak, bir vücudun kütlesini ölçmeye yarayan cihaz olarak tanımlanmaktadır. Tartı aletleri ayrıca kütle ile ilişkili büyüklükleri, miktarları, parametreleri ve karakteristikleri ölçme işlerinde de kullanılmaktadır.

Otomatik olmayan tartı aletleri ise, tartım işlemi sırasında bir kişinin devreye girmesini gerektirdiği tartı aletleri olarak tanımlanmaktadır.

Yönetmelik kapsamında bulunan ölçümler aşağıda sıralanmıştır;

1. Ticari işlemler için ölçüm,
2. Köprü/yol geçiş parası ücreti, tarife, vergi, prim, tazminat, benzeri ödemelerin hesaplanması için yapılan ölçümler,
3. Kanun veya tüzüklerin uygulanması; mahkeme tutanaklarında verilen bilirkişi raporları için yapılan ölçümler,
4. Tıbbi amaçlı izleme, teşhis ve tedavi amacıyla hastaların tartılması yoluyla yapılan ölçümler,
5. Reçetede yer alan ilaçların eczanede hazırlanması için yapılan ölçüm ve eczacılığa ait laboratuarlarda yerine getirilen analizlerde yapılan ölçümler ve

⁴³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0042:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 07.12.2008)

6. Halka açık satış yerlerinde tüketiciye doğrudan satışların ve ön ambalajlı ürünlerin fiyat tespiti için yapılan ölçümlerdir.

Yönetmeliğin Temel Gereklere

Kullanılan kütle birimleri Uluslararası Birimler Sistemine Dair Yönetmelik Hükümlerine uygun olacaktır.

Bu koşula uygun olarak aşağıdaki birimlerin kullanılmasına izin verilmiştir:

- ✓ SI Birimleri: kilogram, mikrogram, miligram, gram veya ton,
- ✓ İmperyal Ölçü Birimleri: paund, ons, troy ons
- ✓ SI Olmayan Diğer Birimler: Değerli Taşların tartılması halinde karat⁴⁴

1.4.16. 94/62/EC Sayılı Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Yönetmeliği

Avrupa Birliği, ambalaj atıkları yönetimi konusundaki önlemlerle ilk olarak 80'li yılların başında tanışmıştır. 85/339/EEC Yönetmeliği, insan kullanımı için tasarlanan meşrubat kutularını kapsamaktaydı ancak yönetmelikte etkin milli politikaların geliştirilmesi konusundaki belirsizlik söz konusuydu. Bu durum da üye devletlerde birbirinden farklı ulusal mevzuatların çıkmasına yol açmıştır.

Sadece birkaç üye devlet çevresel etkilerin azaltılması için ambalaj ve ambalaj atıkları yönetimi konusunda önlemler almıştır. Ambalajların toplanması ve geri dönüşümünü finanse eden *geri dönüşüm şemalarına* sahip ülkelere, bu şemalara sahip olmayan ülkelere ucuz ikinci el maddelerin gitmesi ciddi iç pazar sorunlarının doğmasına yol açmıştır. İkinci el ham madde satışı yoluyla maliyetin geri dönüşüne dayanan *toplama* ve *geri dönüşüm* faaliyetleri çökme tehlikesi ile karşı karşıya gelmiştir.

Bu sebeple, ekonomik göstergeler doğrultusunda üye devletler, AB Komisyonuna kapsamlı bir ambalaj mevzuatı sundu. 1992 yılında da Komisyon,

⁴⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0384:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 07.12.2008)

Ambalaj ve Ambalaj Atıkları üzerine bir Konsey Yönetmeliği için teklif sundu. Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi'nde yapılan görüşmeler sonucu 94/62/EC Yönetmeliği kabul edildi.⁴⁵

Bu yönetmeliğin amacı, ambalaj ve ambalaj atıklarının çevreye verdiği zararı azaltmak ya da tamamen ortadan kaldırmak ve iç pazarda yönetmeliğin işlediğinden emin olmaktır. Yönetmelik; ambalaj atıklarından korunmayı, ambalajların tekrar kullanımını ve ambalaj atıklarının geri dönüşümü konusundaki hazırlıkları içermektedir.⁴⁶

Yönetmelik; endüstride, ticarete, ofislerde, hizmet sektöründe, evlerde kullanılan ya da atılan her türlü *ambalaj ve ambalaj atıklarını* kapsamaktadır. Paketlenmiş ürünlerin sağlık ve hijyeninin korunması da yönetmelik kapsamında bulunmaktadır.

Yönetmeliğin Temel Gereklilikleri

1- Ambalajın üretimi ve birleştirilmesi ile ilgili gereklilikler:

Ambalaj; hacmi ve ağırlığının, gerekli güvenlik seviyesinin sürdürebilecek minimum düzeyde yeterli miktarla sınırlandırılacak şekilde üretilmelidir.

✓ Ambalaj; tekrar kullanımı ya da geri dönüşümü yapıldığında çevreye olan etkisini minimuma indirecek şekilde tasarlanmalı, üretilmeli ve ticareti yapılmalıdır.

✓ Ambalaj; emisyon ve atıklarının yanması durumunda oluşacak sızıntılar göz önüne alınarak yapısında ya da bileşenlerinde zehirli ve zararlı maddeleri minimum seviyede içerecek şekilde üretilmelidir.

⁴⁵ http://ec.europa.eu/environment/waste/packaging_index.htm (Erişim Tarihi: 07.12.2008)

⁴⁶ http://ec.europa.eu/environment/waste/packaging_index.htm (Erişim Tarihi: 07.12.2008)

2- Ambalajın yeniden kullanılabilir olması ile ilgili gereklilikler:

- ✓ Ambalajın fiziksel özelliği ve karakteristiği, tahmin edilen kullanım koşulları içinde birkaç defa seyahat etmeye olanak tanıyabilmelidir.
- ✓ Kullanılmış ambalajın da, işgücünün sağlık ve güvenlik gerekliliklerini yerine getirme olasılığı olmalıdır.
- ✓ Ambalaj, tekrar kullanılmayacak duruma geldiğinde ve artık atık olarak görüldüğünde de, geri dönüşümü olabilecek ambalaj gerekliliklerini yerine getirebilmelidir.

3- Ambalajın geri dönüşümü ile ilgili gereklilikler:

- ✓ Ambalaj; mevcut AB standartları doğrultusunda pazarlanabilir ürünlerin üretiminde kullanılan maddelerin ağırlığıyla belli oranda geri dönüşüm sağlamayı olanaklı kılacak şekilde üretilmelidir. Bu oran ambalajın oluştuğu maddenin türüne göre farklılaşabilecektir,
- ✓ Enerji geri dönüşümünün optimizasyonu için ambalaj atığı, minimum seviyede ısı değeri yayacak yapıda olmalıdır.
- ✓ Ambalaj atığı çürüme sırasında toprakta bakterilerle ayrışabilecek kimyasal yapıda olmalıdır⁴⁷

1.4.17. 89/686/EEC Sayılı Kişisel Koruyucu Donanımlar Yönetmeliği

“*Kişisel Koruyucu Donanımlar*” yönetmeliğinin amacı, insan sağlığı ve güvenliğini korumak için kullanılan kişisel koruyucu donanımların; üretimi, ithalatı, piyasaya arzı hizmete sunumu ve denetimi ile üçüncü kişilerin can ve mal güvenliğinin tehlikelere karşı korunmasına ilişkin esasları belirlemektir.

Kişisel Koruyucu Donanım, sağlık ve güvenliği tehdit eden etmenlere karşı, kişilerin takması, giymesi ve taşınması için tasarlanan herhangi bir alet ya da malzemeyi ifade etmektedir. *Kişisel Koruyucu Donanımların* kullanımında temel

⁴⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994L0062:EN:HTML> (Erişim Tarihi: 08.12.2008)

nokta, önce toplu olarak koruma sağlayan önlemlerin alınması, eğer risk engellenemiyorsa ya da önlemler yetersiz kalıyorsa *Kişisel Koruyucu Donanım* kullanılmasıdır.⁴⁸ Yönetmelik yorumlanacak olursa, toplu koruma önlemlerin genel olarak herkesi koruyacağı ancak kişisel koruyucu donanımların, doğru şekilde kullanan kişileri koruyacağı ve korunmada son çare olarak başvurulması gereken bir yöntem olduğu söylenebilmektedir.

Yönetmelik kapsamında giren ürünler: Baş koruyucuları, ayak koruyucuları, yüz koruyucuları, solunum sistemi koruyucuları, kulak koruyucuları, el koruyucuları, cilt koruyucuları, gövde ve karın bölgesi koruyucuları, yüksekte düşmeye karşı koruyucular, can yelekleri, spor koruyucuları, güvenlik gözlükleridir.

Yönetmelik kapsamı dışında tutulan ürünler ise:⁴⁹

- Kamu düzeninin korunmasında görevli olan kişilerin, güvenlik güçlerinin ve ordunun kullanımı için tasarlanmış ve üretilmiş kişisel koruyucu donanımlar ve (miğfer, kalkan)
- Bireysel savunma için üretilen kişisel koruyucu donanımlardır. (bayıltıcı spreyleyler, kişisel saldırıya karşı caydırıcı silahlar)

Aşağıda belirtilen etkenlere karşı üretilen kişisel koruyucu donanımlar

- Olumsuz iklim koşulları (başlık, mevsimlik giysi, ayakkabı, şemsiye v.b..)
- İslanmaya karşı üretilen donanımlar (bulaşık eldivenleri)
- Isınma amacı doğrultusunda kullanılan donanımlar (eldiven)
- Uçak veya deniz araçlarında kişilerin korunması için kullanılan donanımlar (can simidi) ve
- İki veya üç tekerlekli araç sürücüleri için başlıklar ve göz siperleri yönetmelik kapsamı dışında tutulmuştur.⁵⁰

⁴⁸ Ovacılı, Sakine; Karadurmuş, Seçil, “ **Kişisel Koruyucu Donanımların Piyasa Gözetimi ve Denetimi**”, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Mühendis ve Makine Dergisi, Cilt:48, Sayı: 567, s.31

⁴⁹ Ovacılı ve Karadurmuş, s.32

⁵⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989L0686:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 08.12.2008)

Yönetmelik kapsamına bakılacak olursa, *çalışma ortamında işin görülmesi sırasında işçiyi (çalışanı) koruyacak her türlü araç* yönetmelik kapsamına girmektedir. Kapsam, *kullanılacak ürünün işin yapılması esnasında kullanılacak olmasına* göre belirlenmektedir. İş dışında kullanılan her türlü ürün bireyin sağlığını ve güvenliğinin korunmasına hizmet etse de yönetmelik kapsamı dışında tutulmaktadır. Örneğin uçak veya deniz araçlarında kişilerin güvenliğini sağlamak için üretilen donanımlar, korunmaya yarasa da bireysel amaç için ve iş dışında kullanılacağından yönetmelik kapsamı dışında bulunmaktadır.

1.4.18. 97/23/EC Sayılı Basınçlı Ekipmanlar Yönetmeliği

97/23/EC Basınçlı Ekipmanlar Yönetmeliği, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nde resmi olarak 29 Mayıs 1997 yılında kabul edilerek resmîyet kazanmıştır.

Yönetmeliğin amacı; basınçlı ekipmanlar ve bileşenlerinin; (tesisler, depolama konteynerleri, ısı değiştiricileri, su kazanları, ısıtma sistemlerinin boru döşemeleri, güvenlik cihazları ve basınç aksesuarları) tasarım, üretim, uygunluk değerlendirmeleri göz önünde bulundurularak milli yasaların uyumlaştırılmasıdır.

Yönetmelikte belirtilen ürünler zarar derecelerine göre dört gruba ayrılmaktadır. Üçüncü ve dördüncü kategoride yer alan ekipmanların uygunluk değerlendirmeleri "*Onaylanmış Kuruluşlar*" ya da "*Tanınmış Üçüncü Parti Organizasyonlar*" tarafından yapılmaktadır.⁵¹

Yönetmelik; maksimum izin verilen basıncı 0.5 bar'dan daha büyük olan basınçlı ekipmanların ve donanımların tasarım, üretim ve uygunluk değerlendirmesi yöntem ve esaslarını kapsamaktadır.

Yönetmelik kapsamı dışında tutulan donanım ve ekipmanlar ise;

⁵¹ Certification Services Division The British Institute of NDT, "**The European Pressure Equipment Directive-97/23/EC**", Document Reference: PSL/60 (PED-BINDT Certification Services), Issue 1, November, 2005, s.1

- Boru hatları için tasarlanan malzemelerin hepsini kapsayan ve herhangi bir akışkan maddeyi bir tesisten diğerine boru sistemleri kullanılarak geçirmeye yarayan boru hatları,
- Suyun tedariki, dağıtımı ve boşaltılması için şebekeler ve ilgili ekipmanlar ve basınçlı su taşıma boruları, basınç tünelleri, hidroelektrik tesisler için basınç şaftı ve ilgili özel aksesuarlar,
- Türbin ve içten yanmalı motorlar dahil olmak üzere motorlar, buharlı motorlar, gaz/buhar türbinleri, turbo jeneratörler, kompresörler, pompalar,
- Sıcak su ısıtma sistemindeki radyatör ve borular,
- Esnek muhafazadan oluşan basınçlı ekipman (taşıt lastikleri, hava yastıkları, oynamak için kullanılan toplar, şişme bot ve diğer benzeri basınçlı ürünler)
- Şişe veya teneke kutular,
- Aktarma sistemleri (elektrik ve telefon kabloları)
- Petrol, gaz veya jeotermal keşif veya sondaj endüstrisinde, kuyu basıncını içermek ve kontrol etmek için amaçlanan yeraltı depolanmasında kullanılan kuyu kontrol ekipmanı ve
- Sıvının üzerindeki gaz basıncı 0.5 bar dan fazla olmayan ve sıvıları depolamak için tasarlanmış kaplardır.⁵²

1.4.19. 1999/5/EC Radyo ve Telekomünikasyon Terminal Ekipmanı Yönetmeliği

Radyo ve telekomünikasyon ekipmanı, Avrupa Birliği ekonomisinin anahtar elemanlarından biri olduğundan ve telekomünikasyon pazarının esas gerekli olan unsuru olduğundan, üzerinde durulması gereken yönetmeliklerden birisi olmaktadır. Bunun yanında teknolojinin küresel çapta çok hızlı bir şekilde ilerlemesi ve Avrupa Pazarı'nın bu gelişmeleri takip etmesi, radyo dalgaları kanalıyla iletişim ağları ve telekomünikasyon ekipmanlarının artan önemi de gözönüne alınması gereken etmenlerdendir.

⁵² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0023:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 09.12.2008)

Teknik karmaşıklıkların artması sonucu, uyumlaştırılmış standartların; sürdürülmesi, yorumlanması, yerine getirilmesi ve bu standartların uygun zamanlarda değişimler göz önüne alınarak yeni standart taslaklarının hazırlanması ve geliştirilmesi konusunda Uluslararası Standardizasyon Kuruluşları'ndan olan ETSI (Avrupa Telekomünikasyon Enstitüsü) ye büyük görevler düşmektedir.

Bu yönetmeliğin amacı; telsiz ve telekomünikasyon terminal cihazlarının sahip olması gereken asgari güvenlik koşullarına ilişkin temel gereklere uygun olarak piyasaya arz edilmelerini, takip edilmesi gereken uygunluk değerlendirme prosedürlerini, onaylanmış kuruluşların görevlendirilmesinde dikkate alınacak asgari ölçütleri, piyasa gözetimi ve denetimi ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Bu yönetmelik; kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin, telsiz ve telekomünikasyon terminal cihazlarının tasarımı, imalatı, dağıtımı, piyasaya arzı, hizmete sunulması, kullanımı ve denetimi ile ilgili faaliyetleri kapsamaktadır.

Yönetmeliğin kapsamı dışında tutulan cihazlar:

- Ticari olarak piyasada bulunmamak şartıyla, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği' (ITU) nin radyo düzenlemelerinde yer alan ve radyo amatörleri tarafından kullanılan radyo ekipmanı,
 - Radyo amatörlerinin kullanımı için bir araya getirilecek olan araç-gereçler,
 - 96/98/EC Denizcilik Yönetmeliği kapsamındaki ürünler,
 - Kablo ve teller,
 - Yalnızca radyo ve TV yayın alımı için kullanılan alıcı cihazlar,
 - Sivil havacılık hizmetlerinde kullanılan cihazlar ve
 - Hava trafik yönetiminde kullanılan izleme ve yön belirleme sistemleri ile haberleşme sistemlerinde kullanılan teçhizatlarıdır.(örn: Radar)

Yönetmelikte Belirtilen Temel Gereklilikler

- 2006/95/EC Alçak Gerilim Yönetmeliği ve 2004/108/EC Elektromanyetik Uyumluluk Yönetmeliğindeki güvenlik gereklerine dayanarak cihazlar, kullananın ya da herhangi bir kişinin sağlık ve güvenliğinin korunması göz önüne alınacak,
- Cihazlar, karışıklığa sebep olmamak için karasal haberleşme ve uzay haberleşmesine tahsis edilen frekans dalgaları ve yörüngenin etkin olarak kullanılabilmesini sağlayacak,
- Telekomünikasyon şebekesine bağlanırken, hizmet kalitesini azaltmayacak, şebeke ya da işleyişine zarar vermeyecek ya da şebeke kaynaklarının hatalı kullanımına sebep olmayacak,
- Kullanıcıların, abonelerin kişisel verilerini koruyacak ve mahremiyetini sağlayacak,
- Sahtekarlığa olanak tanımayacak,
- Güvenlik hizmetlerine erişimi sağlayacak ve
- Görme, işitme ve fiziksel engellilerin kullanımına uygun olacak şekilde tasarlanmalı ve üretilmelidir.⁵³

1.4.20. 94/25/EC Sayılı Gezi Tekneleri Yönetmeliği

Yönetmelik, tam boyu 2.5 metre ile 24 metre arasında olan, herhangi tipteki gezi tekneleri ve spor amaçlı tekneler ile yönetmeliğin Ek-II kısmında belirtilen bileşenleri kapsamaktadır. Gezi amaçlı olarak piyasaya arz edildiğinde, kiralık veya gezi tekneçiliği eğitimi için kullanılan gezi tekneleri de yönetmelik kapsamında bulunmaktadır.

Ek-II kapsamındaki bileşenler:

- Geminin içi ve kış tarafındaki motorların çalışması için tutuşmadan koruma donanımı,

⁵³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0005:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 10.12.2008)

- Dış taraftaki motorlar için, motor viteste iken ilk hareketi önleme donanımı,

- Dümen simitleri, dümen mekanizmaları ve kablo bileşenleri,
- Yakıt tankları, yakıt boruları ve hortumları ve
- Teknenin prefabrik yapıdaki kapı ve pencereleridir.

Yönetmelik kapsamı dışında tutulan donanımlar:

- Kürekli eğitim tekneleri ve kürekli yarış tekneleri dahil üreticisi tarafından sadece *yarış* için üretilmiş olan tekneler,

- Kanolar, gondollar, deniz bisikletleri,
- Yelkenliler,
- Sürat tekneleri, kişisel deniz araçları ve diğer benzer araçlar,

- 1950 yılından önce tasarlanmış, tarihi teknelerin orijinal malzemelerinden tek olarak üretilen kopyaları,

- Daha sonra AB pazarına girmeyeceğinden emin olmak şartıyla deney amaçlı kullanılacak olan tekneler,

- Üretimini takiben 5 yıl içinde piyasaya sürülmemek kaydıyla kişisel amaçlı olarak üretilen tekneler,

- Ticari amaçlı yolcu taşıyan ve mürettebat bulunduran tekneler,
- Denizaltılar ve
- Ayaklı teknelerdir.*

Yönetmelikte Belirtilen Temel Gereklilikler:

- Her tekne; üreticinin kodu, üretim yeri, seri numarası, üretim yılı model bilgilerinin bulunduğu bir kimlik numarası ile üreticisi tarafından işaretlenmelidir.

- Her tekne, kimlik numarasından ve tekneden ayrı bir yerde bulunmak kaydıyla; üreticinin adı, “*CE*” *İşareti*, tekne tasarım kategorisi, üretici tarafından belirtilen teknenin alacağı azami yolcu sayısı bilgilerinin bulunduğu bir plakaya sahip olmalıdır.

- Tekne, binme ve inme sırasında tekneden düşme risklerini en aza indirecek şekilde tasarlanmalıdır.

- Motorlu tekneler için, temel kumanda pozisyonu kullanıcıya azami görüş açısı sağlamalıdır.⁵⁴

1.4.21. 87/404/EEC Sayılı Basit Basınçlı Kaplar Yönetmeliği

Yönetmelikte bahsedilen ‘‘Basit Basınçlı Kap’’ ; yakma amacı dışında kullanılan ve içine hava ya da azot gazı konan, iç basıncı 0.5 bar’dan büyük olan ancak azami çalışma basıncı 30 bar’dan fazla olamayan kapları kapsamaktadır. Bunun yanında;

- Kaplar, basınç altında kabın gücüne katkıda bulunan parçalar ve bileşenler; alaşımsız kaliteli çelikten, alaşımsız alüminyumdan ya da yaşı geçtikçe sertleşmeyen alaşımsız alüminyumdan yapılmalıdır.
- Kap ya dışa doğru bombeleşerek kapatılmış, dairesel kesitli ve/veya düz uçları silindirik olan kısımla aynı eksen etrafında dönen veya iki bombeli ucu aynı eksen etrafında dönen bir silindirik bölümden oluşmaktadır.
- Kabın azami çalışma basıncı 30 bar dan fazla ve bu basınç ile çalışma kapasitesi 10.000 bar/litre’den fazla olamamaktadır.
- Asgari çalışma sıcaklığı -50 dereceden düşük olamamakla beraber azami çalışma sıcaklığı çelik için 300 derece, alüminyum ve alüminyum alaşımlı kaplar için 100 dereceden daha fazla olamamaktadır.

Yönetmelik kapsamı dışında tutulan donanımlar;

- Radyoaktif yayılıma sebep olabilecek nükleer kullanım için tasarlanmış kaplar,
- Gemi ve uçakların içlerine ya da dışlarına yerleştirilen basınçlı kapları ve
- Yangın söndürücüleridir.⁵⁵

Yönetmelikte Belirtilen Temel Gereklilikler:

⁵⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994L0025:EN:NOT>

*Ağır teknelere hız kazandırabilmek için tekneni suyun içinde kalan kesimine kanatlar takılır. Bunlara ayaklı tekne denir.

⁵⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31987L0404:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 11.12.2008)

Kabın; basınca maruz kalan parçalarına kaynak yapılabilmesi, asgari çalışma sıcaklığındaki kopmanın parça parça veya kırılğan tip kırılmaya yol açmaması için parçalar şekil verilebilir nitelikte olmalı, yaşlanmadan olumsuz etkilenmemeli, kabın iç kısmının muayenesi ve boşlatılması mümkün olmalı, mekanik özellikler kabın kullanım süresi boyunca muhafaza edilmelidir.

1.4.22. 87/378/EEC Sayılı Oyuncak Güvenliği Yönetmeliği

Yönetmeliğin amacı, oyuncakların güvenliği ile ilgili olarak yerine getirilecek temel gerekleri, piyasaya arzı, dağıtımını ile piyasa gözetim ve denetimine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Yönetmelik, Ek-II kısmında belirtilen ürünler dışındaki tüm ürünleri kapsamaktadır. Ek-II kısmında belirtilen ürünler ise; yılbaşı süsleri, yetişkinler ve koleksiyoncular için model maketler, çocuk bahçelerinde kullanım için tasarlanmış oyuncaklar, spor malzemeleri, derin suda kullanılmak üzere üretilmiş aletler, geleneksel ve dekoratif bebekler, uzmanlar için hazırlanmış 55 den fazla parçadan oluşan yap-bozlar, havalı tabanca ve tüfekler, havai fişekler, sapan ve benzeri oyuncuklar, metalik uçlu ok setleri, 24 volttan fazla anma gerilim ile çalışan elektrikli fırınlar, ütüler, diğer fonksiyonel aletler, eksoz motorlu araçlar, buharlı oyuncak makineleri, spor ya da seyahat amaçlı bisikletler, 24 volttan fazla anma gerilimiyle çalışan ve ekrana bağlanan video oyuncakları, gerçek ateşli silahların aslına uygun kopyaları, çocuklar için taklit mücevherlerdir.

Yönetmelikte Belirtilen Temel gereklilikler:

- Oyuncak, amacına uygun kullanıldığı durumlarda, kullanıcılar ve üçüncü kişilerin hastalık ve fiziksel yaralanma risklerine karşı bu kişileri korumalıdır.
- Oyunağın kullanımı esnasında mevcut olan risk derecesi, gerektiğinde çocukların, bakıcıların, üstesinden gelebilmeleriyle veya kullanıcıların yeteneğiyle orantılı olmalıdır. Bu durum 36 ayın altındaki çocukların kullanımına yönelik olmalıdır.

- Bu kurala uymak için gerektiği durumda, oyuncuğun hangi yaşlara hitap ettiği ve/veya yalnız yetişkin bir kişinin gözetimi altında kullanılması gerektiği oyuncuğun etiketinde belirtilmelidir.
- Oyuncuğun kullanımı ile bağlantılı riskler ve bunlardan korunma yolları, oyuncaklar veya ambalajların üzerindeki etiketlerde ve kullanım kılavuzlarında kullanıcıların veya bakıcıların dikkatini özellikle çekecek şekilde belirtilmelidir.⁵⁶

1.5. YENİ YAKLAŞIM YÖNETMELİKLERİ VE UYUMLAŞTIRILMIŞ STANDARTLAR

Uyumlaştırılmış standartlar, Avrupa Birliği Komisyonu ve Avrupa Standardizasyon Kuruluşları tarafından kararlaştırılan *Genel Rehber İlkeler'e* uygun olarak hazırlanan, Avrupa Standardizasyon Kurumları tarafından benimsenen ve üye devletlere danışıldıktan sonra Komisyon tarafından belirlenen kararları takip eden Avrupa Standartları olarak tanımlanmaktadır.⁵⁷

Uyumlaştırılmış standartlar, Avrupa Standartları arasında belirli bir kategoriye ait olamamaktadır. Yeni Yaklaşım Yönetmeliklerinde kullanılan bu terminoloji yönetmeliklerle kendilerine özel bir anlam verilmesine rağmen, Avrupa Standartları olarak var olan teknik özelliklerin hukuki nitelikleridir. Uyumlaştırılmış standartlar, Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri alanında isteğe bağlı olarak uygulanma statüsüne sahiptirler.

AB Komisyonu, Avrupa Standardizasyon Kuruluşlarını resmi bir prosedürle Avrupa Standartlarını sunmaları için görevlendirmekte ancak bundan önce Komisyon, 98/34/EC yönetmeliği altında oluşturulan komiteye ve bazı durumlarda da yönetmelik kapsamında kurulan *Sektörel Komiteye* danışmaktadır. 98/94/EC yönetmeliği kapsamında oluşturulan komitede fikir birliğine varılması, sektörel

⁵⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31988L0378:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 11.12.2008)

⁵⁷ <http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/yaziciDostu.cfm?dokuman=pdf&action=detay&yayinID=1196&icerikID=1306&dil=TR> (Erişim Tarihi: 12.05.2009)

yetkililerin ulusal düzeyde danışması anlamına gelmektedir. Bu yüzden Komisyon görevlendirmesi, kamu otoritelerinin beklentilerini yansıtmaktadır.

Uyumlaştırılmış standartların hazırlanması ve kabulü, Avrupa Standardizasyon Kuruluşları ve AB Komisyonu arasında 13 Kasım 1984 yılında imzalanan ‘‘İşbirliği için Genel Rehber İlkeler’’ dayanmaktadır. Bu yönlendirmeler, ilgili bütün tarafların katılımı ile (örneğin üreticiler, tüketici birlikleri ve ticari birlikler) kamu kuruluşlarının rolü, standartların kalitesi ve Birliğin her yerinde standartların uygulanmasının tekdüzeliği gibi standardizasyonla ilgili bir dizi seri ilke ve yorumları içermektedir.⁵⁸

Avrupa Standardizasyon Kuruluşlarının, Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri adına uyumlaştırılmış standartları tanımlama, hazırlama ve AB Komisyonu’na liste halinde uyumlaştırılmış standart sunma sorumluluğu bulunmaktadır. Bu tür standartların *teknik içeriği* tamamen Avrupa Standardizasyon Kuruluşlarının sorumluluğu altında bulunmaktadır. Çevre, sağlık ve güvenlik gibi belli alanlarda kamu otoritelerinin teknik düzeyde katılımı standardizasyon sürecinde oldukça önemli olabilmektedir. Buna rağmen Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri, AB düzeyinde ya da ulusal düzeyde uyumlaştırılmış standartların hangi kamu kuruluşunun çerçevesinde onaylanacağı konusunda bir prosedür öngörmemektedir. Standardizasyon kuruluşları ve kamu kurumları arasındaki diyalog ve gerektiğinde bunların standardizasyon sürecine katılmaları, bu süreçte toplum çıkarlarının uygun olarak göz önünde bulundurulmasını sağlamaya yardımcı olmalıdır.

Avrupa Standardizasyon Kuruluşları’nın, yeni çıkarılan standartları uyumlaştırılmış standart olarak sunma yükümlülüğü bulunmamaktadır. İncelemelerden ve Komisyonun çıkardığı emirlerin gereklerini karşılamak için mümkün olan düzeltmeleri ya da mevcut standartlarda gerekli değişiklikleri yaptıktan sonra mevcut olan standartları belirleyebilmektedirler. Aynı şekilde, ulusal ya da uluslararası standartları belirleyip, Avrupa standardı olarak uyumlaştırıp bunları AB Komisyonuna *uyumlaştırılmış standart* olarak sunabilirler.

⁵⁸<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=1196&icerikID=1306&dil=TR>(Erişim Tarihi: 12.05.2009)

Bir uyumlaştırılmış standart, ilgili yönetmeliğin temel gereklerini karşılamalıdır. Bir Avrupa Standardı da sadece temel gereklerle ilgili değil ayrıca diğer hükümlerle ilgili gereklilikleri de sağlamalıdır. Böyle bir durumda, bu tür hükümler temel gereklerle ilgili olanlarda açık bir şekilde ayırt edilebilmelidir. Ayrıca uyumlaştırılmış standart ister istemez bütün temel gerekleri de kapsamayabilmektedir. Bu durum da üreticinin tüm gerekleri karşılaması için, diğer ilgili teknik özellikleri uygulamasını zorunlu kılmaktadır.⁵⁹

Tablo 3- Yeni Yaklaşım Doğrultusunda Standardizasyon Prosedürü

1	Üye Devletlere yapılan danışmaların ardından Komisyon görevlendirme yapar.
2	Görevlendirme Avrupa Standardizasyon Kuruluşlarına iletilir
3	Avrupa Standardizasyon Kuruluşları Görevlendirmeyi kabul eder.
4	Avrupa Standardizasyon Kuruluşları ortak bir program hazırlar.
5	Teknik Komite standart taslağı hazırlar
6	Avrupa Standardizasyon Kuruluşları ve Ulusal Standardizasyon Kuruluşları kamuoyu araştırması yaparlar
7	Teknik Komite yorumları değerlendirir.
8	Ulusal Standardizasyon Kuruluşları oylar/ Avrupa Standardizasyon Kuruluşları onaylar
9	Avrupa Standardizasyon Kuruluşları referansları Komisyona iletir
10	Komisyon referansları yayımlar
11	Ulusal Standardizasyon Kuruluşları Avrupa Standartlarını uyumlaştırır
12	Yetkili olan Ulusal Kuruluşlar ulusal standartların referanslarını yayımlar

Kaynak:<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=1196&icerikID=1306&dil=TR>(Erişim Tarihi: 17.12.2008)

“CE” İşareti, teknik yapıdaki standartlar tabanına oturtulmuş, yönetmeliklerle sınırları çizilen hukuki mevzuat olarak tanımlanabilmektedir. İşte hukuki nitelikte olan bu mevzuatın teknik kısmını, uluslararası standardizasyon kuruluşlarının hazırladığı “uyumlaştırılmış standartlar” oluşturmaktadır. Bu standartlar ilgili yönetmelik ve ürün çeşidine göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin çalışmanın 20. ve 21. sayfalarında uygunluk beyanı örnekleri verilen

⁵⁹ European Commission, s. 27-28

ürünlerin her ikisi de “*elektromanyetik uyumluluk (electromagnetic compatibility)*” yönetmeliği kapsamında bulunmasına rağmen farklı uyumlaştırılmış standartlar doğrultusunda teknik düzenlemelere tabi tutulmaktadır.

1.6. ÜRÜNLERİN “CE” İŞARETİNE UYGUNLUKLARININ TEST EDİLMESİ VE MODÜLER SİSTEM

Avrupa Birliği Konseyi, 13 Aralık 1990 tarihinde Yeni Yaklaşım Yönetmeliklerinde de benimsendiği gibi, her ürün için tek tek özel uygunluk değerlendirmesi yerine daha makro bir yaklaşım benimseyerek “*Modüler Sistem*”i uygulamaya koymuştur. Sistem, mevzuat hazırlayıcılara yönelik olarak oluşturulmuştur. Mevzuat hazırlayıcılar, insan-hayvan sağlığı ve güvenliği ve çevrenin korunmasını sağlamak amacıyla sektördeki malların özelliklerine ve taşıdıkları risk oranına göre seçtiği Modülü ilgili mevzuatın kapsamına alarak uygunluk değerlendirme prosedürlerini belirleyebilmektedir.⁶⁰

Bu sistem kapsamında Konsey; tip testi, birim doğrulama ve üreticinin uygunluk beyanını da içeren daha geleneksel ürün belgelendirme prosedürlerinin beraberinde ilgili standartları da kapsayan “*Kalite Yönetim Sistemini*” de sekiz uygunluk değerlendirme prosedürü arasına yerleştirmeyi kararlaştırmıştır.⁶¹ Bu da çalışmanın temelini yani “CE” İşareti ile kalite standartlarının kesiştiği noktayı belirtmektedir.

Uygunluk değerlendirmesi, mümkün olan en geniş ürün yelpazesi için uygulanabilecek sınırlı sayıda farklı Modülleri içermektedir. 8 tane temel ve 8 tane değişken Modül, bir uygunluk değerlendirme prosedürü meydana getirmek için birbirleriyle bir bütün oluşturabilmektedir. Modüller, ürünlerin tasarımı, üretimi veya her ikisi ile ilgili olabilmektedir. Genel kural olarak ürünler, tasarım ve üretim aşamaları boyunca yalnızca bir Modüle göre değerlendirmeye tabi tutulabilmektedir.

⁶⁰ Eğdirici Sönmez, Alper, “*Avrupa Pazarında Ürününüzün Pasaportu CE Uygunluk İşareti*”, T.C Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İGEME-İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Araştırma ve Geliştirme Başkanlığı, Ankara, Mayıs, 2001, s. 17

⁶¹ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, s. 13

Modüllere göre uygunluk değerlendirmesini ya üretici ya da onaylanmış kuruluş yapmaktadır. Hatta üretici, ürününün tasarımını ve üretimini bir taşeronla yaptırsa da her iki aşama için uygunluk değerlendirmesinden sorumlu olmaktadır.

Modüller, ürünün, çeşidi ve taşıdığı risklere bağlı olarak, yönetmelik hükümlerine bağlı olduğunu kanıtlamak için üreticiye prosedürlerin işlenmesi için uygun araçlar sağlamaktadır. Ürünlerin hangi Modüle göre uygunluk değerlendirmesine tabi tutulacağı belirlenmesinde, Avrupa Birliği anlaşmasının 95(3) maddesinde ifade edilen ve yüksek derecede koruma sağlamak için *ürünün çeşidi, taşıdığı risk derecesi, sektörün ekonomik altyapısı, ürünün çeşidi ve önemi* gibi konuları dikkate alınmaktadır.

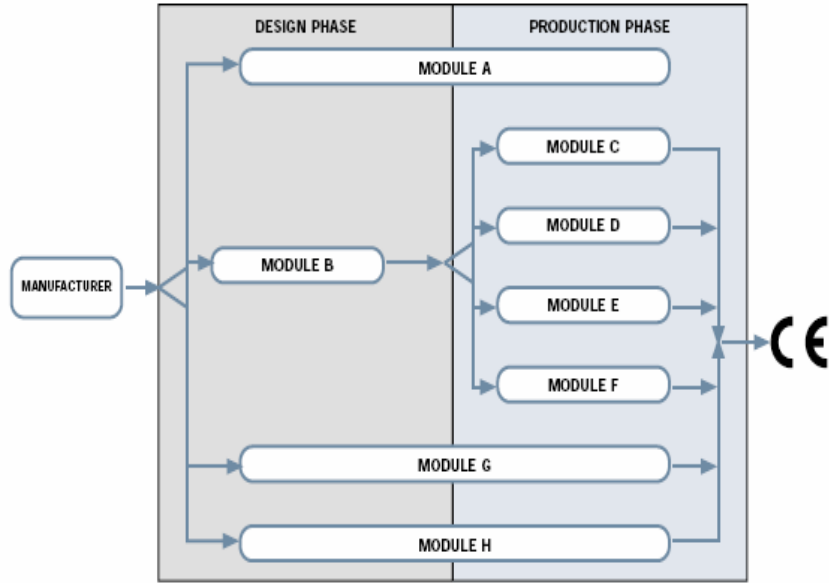
Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri kapsamında iki ya da daha fazla uygunluk değerlendirmesi prosedürü arasından bir seçme olanağı sağlamak, örneğin; farklı üye ülkelerde farklı mevzuatların yürürlükte olmasının sonucu olarak farklı belgelendirme altyapısının bulunduğu durumlarda haklı görülebilmektedir. Yine de üye devletler, bir yönetmelik kapsamındaki bütün uygunluk değerlendirme prosedürlerini kendi mevzuatlarına aktarmalıdır. Bir ürünün birden fazla yönetmelik hükümlerine tabi olabileceği daha önceden belirtilmişti. Böyle bir durumda da Modüller arasından seçim olanağı haklı görülebilmekte ve amaç üreticiye bütün ilgili yönetmelikleri kapsayan ortak prosedürler hazırlamak olmaktadır.

Belli bazı yönetmelikler, kalite yönetim sistemi temeline dayanan prosedürleri kullanma olanağı sağlamaktadır. EN ISO 9000 serisi standartlardan kaynaklanan kalite güvence teknikleri temelli Modüller sektörler arasında bağlantı kurmaktadır. Böylece *üretici, kalite sistemine yaptığı yatırımlardan yararlanma olanağına sahip olabilecektir.* Bu durumda, kalite zincirinin gelişmesine (ürünlerin kalitesinden şirketlerin kalitesine kadar) ve rekabeti arttırıcı kalite yönetiminin öneminin anlaşılmasının geliştirilmesine de katkıda bulunabilecektir.⁶²

⁶² European Commission, s. 31-32

Yukarıda anlatılanlar özetlenecek olursa, ürüne ‘‘CE’’ İşaretinin iliştilmesinde nasıl bir uygunluk değerlendirme prosedürünün uygulanacağını kararlaştırılmasında ‘‘Modüler Sistem’’ devreye girmektedir. Uygulamada özellikle ürünün risk derecesi ve çeşidi belirleyici faktör olarak göze çarpmaktadır. Örnek verilecek olursa, düşük riskli bir ürün ‘‘Modül A’’ ya göre değerlendirilecek ve ürüne doğrudan ‘‘CE’’ İşareti iliştilirebilecektir, ancak yüksek risk seviyesinde bir ürün ‘‘Modül D’’ ye göre değerlendirilecek ve üreticinin ‘‘ISO 9000’’ gibi Kalite Yönetim Sistemine sahip olup olmadığına bakılarak bu doğrultuda değerlendirmeler yapılabilecektir.

Şekil 6- Uygunluk Değerlendirme Prosedürü Akış Şeması

Kaynak: European Commission, s. 32

1.6.1. Modül A: İç Üretim Kontrolü

Bu Modül tasarım ve üretim aşamalarını içermekle birlikte basit ve tehlikeli olmayan ürünler için kullanılmaktadır. Bu Modülde üretici, ürünün teknik düzenlemenin gereklerine uygun olduğunu kendi bünyesinde yaptırdığı test ve

deneylerle kendisi beyan etmektedir.⁶³ Test ve deneyleri kendisi yaptırdığından dolayı bu Modülde onaylanmış kuruluşun devreye girmesine gerek duyulmamaktadır.

Modül A'da üretici, ürünün ilgili yönetmelikte gerekli görülen teknik düzenlemelere uygunluğu iç üretim kontrolü ile sağlamaktadır. Ürün tanımı, tasarım ve üretim aşamaları, standartlar listesi, muayene tetkik sonuçları, test raporları vb. yükümlülükleri yerine getirdiğini yazılı olarak beyan eden (Uygunluk Beyanı) üretici teknik dosyayı da hazırlayarak ürüne "CE" İşaretini iliştirebilmektedir. Teknik dosyada yapılacak değerlendirmelerde ilgili olması halinde ürün tasarımı, üretimi ve/veya çalıştırılmasına ilişkin bilgileri kapsamaktadır.⁶⁴ Teknik dosya bir anlamda ürünün kullanım kılavuzu olarak görülebilir.

1.6.2. Modül B: Tip İncelemesi

Bu Modül yalnızca tasarım aşaması ile ilgilidir ve genellikle C, D, E ve F Modülleriyle birlikte kullanılmaktadır.

Bu Modülde onaylanmış kuruluş devreye girmektedir. Üretici ilgili belgeleri ve ürün prototipini onaylanmış kuruluşa teslim eder. Kuruluş aşağıdaki hususları inceleyip Tip İnceleme Belgesi düzenlemektedir:⁶⁵

- Üreticinin ve ürünün tanımı,
- Teknik dosya,
- Tasarım şemaları,
- Devre şemaları,
- Tanım ve açıklamalar,
- Standartlar listesi,
- Tasarım ve hesaplamalara ait muayene sonuçları,
- Test raporları

⁶³ Eğdirici, s. 19

⁶⁴ Çelik, Adnan, " Kalite Yönetim Sistemi ve CE İşareti Uygulamaları", Gazi Kitapevi, Ankara, 2006, s. 154

⁶⁵ Çelik, s. 155-156

C, D, E ve F Modülleriyle kullanıldığı için bu aşama sadece ürün tasarımının test ve deneylerini kapsamaktadır. Yani Modül B'nin gereklerini yerine getiren üretici bu aşamada henüz ‘‘CE’’ İşaretini ürününe iliştiirememektedir. Bu aşama sadece, üretilmesi planlanan *ürün numunesinin* teknik düzenlemelere uygun olup olmadığının belirlenmesi ve uygun bulunduğu durumlarda da üreticiye bir ‘‘Tip İnceleme Belgesi’’ düzenlenmesini içermektedir.

1.6.3. Modül C: Tipe Uygunluk Beyanı

Üretim aşamasıyla ilgili Modüldür ve Modül B gibi tek başına kullanılamamaktadır. Tip inceleme belgesinin oluşturulmasından sonraki aşamaları kapsamaktadır. Üretici, ürününün tip inceleme belgesinde tanımlanan tipe uygun olduğunu ve tüm gereklilikleri yerine getirdiğini beyan etmektedir. Üretici, Modül B aşamasında iliştiiremediği ‘‘CE’’ İşaretini bu aşamada bir uygunluk beyanı hazırlayarak iliştiirebilmektedir.⁶⁶ Modül C, bir anlamda Modül B'nin onaylanma aşaması olarak da görülebilir.

1.6.4. Modül D: Üretim Kalite Güvencesi

Tüm üretim aşamasını içeren D Modülü de B Modülünü takip etmektedir ve bu aşamada ‘‘CE’’ İşareti ile kalite standartları ortak paydada buluşmaktadır. Modül D, üretim süreci ve son ürünün denetimi ve testi için üreticinin, bünyesinde bir kalite yönetim sistemi (ISO 9002 Kalite Sistemleri-Üretim ve Tesiste Kalite Güvencesi Modeli) uygulamasını ve gözetime tabi tutulmasını gerektirmektedir. Kalite yönetim sisteminin değerlendirilmesinde de *üretici tarafından seçilen* ‘‘ bir onaylanmış kuruluşa gereksinim duyulmaktadır.⁶⁷

Kalite yönetim sistemi, ürünlerin tip inceleme belgesinde tanımlanan tipe uygunluğunu ve teknik düzenlemenin gereklerini yerine getirmesini sağlamaktadır. Kalite sistem belgelendirmesi; kalite programları, plan, el kitapları ve kayıtların

⁶⁶ Köse, s. 12

⁶⁷ Çelik, s. 160

doğru anlaşılmasını sağlayacak ve özellikle aşağıdakilerin yeterli bir biçimde tanımlanmasını içerecek şekilde düzenlenmektedir.⁶⁸

- a) Kalite hedefleri ve örgüt yapısı ile işletmenin ürün kalitesine ilişkin sorumlulukları ve yetkileri,
- b) Kullanılacak üretim, kalite kontrol ve kalite güvencesi teknikleri, süreçleri ve sistematik faaliyetler,
- c) Üretimden önce, üretim aşamasında ve sonrasında gerçekleştirilecek muayene ve testler ile bunların gerçekleşme sıklıkları,
- d) Muayene raporları, test ve kalibrasyon verileri, ilgili personelin nitelik raporları gibi kalite kayıtları ve
- e) İstenilen ürün kalitesinin sağlanmasının ve kalite sisteminin etkin işleminin gözetimi için araçlar

Onaylanmış kuruluş, gereklerin yerine getirilip getirilmediğini denetlemek için kalite sistemini değerlendirmektedir. ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemini uygulayan üreticilerin bu temel gerekleri yerine getirdikleri varsayılmaktadır. Yani üretici, ISO 9001 Kalite Sisteminin gereklerini yerine getirmekte, onaylanmış kuruluş da bu gerekliliklerin yerine getirildiği konusunda gerekli denetimi, muayene, test ve deneyleri yaparak ürüne ‘‘CE’’ İşaretini ilişitirerek ve uygunluk beyanını hazırlamaktadır.

1.6.5. Modül E: Ürün Kalite Güvencesi

Modül E de, C ve D Modülleri gibi B Modülünü izlemektedir. E Modülü ise, son muayene ve deneyleri içeren bir kalite güvence sistemi (ISO 9003- Son Muayene ve Deneyler İçin Kalite Güvence Modeli) kurulmasını öngörmektedir. Üretici, son ürünün test ve deneylerini ISO 9003 Kalite Yönetim Sistemi çerçevesinde belirlenen gereklere göre yapmaktadır.⁶⁹ Diğer Modüllerde olduğu gibi bu Modülde de üretici, ürünün tip inceleme belgesinde tanımlanan tipe uygun olduğunu ve teknik düzenlemenin tüm gereklerini yerine getirdiğini beyan etmektedir. Ürünlerin ISO 9003 Kalite Yönetim Sistemi gereklerine uygun olarak üretilmesinin denetimden

⁶⁸ Çelik, s. 160-161

⁶⁹ Çelik, s. 162

onaylanmış kuruluş sorumlu olmaktadır ve üretici, uygunluk beyanından sonra ‘‘CE’’ İşaretini ilişitirken, onaylanmış kuruluşun gözetimden sorumlu olmasından dolayı kuruluşun kimlik kayıt numarasına ‘‘CE’’ İşaretinin yanında yer vermektedir.

1.6.6. Modül F: Ürün Doğrulaması

Modül F sadece üretim aşamasına yöneliktir ve diğer Modüller gibi B Modülünü takip etmektedir. Bu Modülde üretici, kullandığı üretim yöntemi ile teknik düzenleme gereklerine uygun ürün üreteceğini garanti etmektedir.⁷⁰

Onaylanmış kuruluş bu aşamada, her ürünün muayene ve testini yaptırarak veya istatistiksel açıdan ürünlerin muayene ve testini gerçekleştirerek ürünün teknik düzenlemede belirtilen gereklere uygun olduğunu kontrol etmektedir.⁷¹ Daha sonra da diğer Modüllerde olduğu gibi üretici ürününün, tip inceleme belgesinde tanımlanan tipe ve teknik düzenlemenin tüm gereklerine uygun olduğunu doğruladıktan sonra bir uygunluk beyanı hazırlayarak ürüne ‘‘CE’’ İşareti ilişitirmektedir.

1.6.7. Modül G: Birim Doğrulaması

G Modülü ise tasarım ve üretim aşamaları ile ilgilidir ve genellikle siparişe göre veya küçük çaplı seri üretimler için kullanılmaktadır. Bu aşamada üretici, ürünün tasarım ve üretim aşamalarını içeren bir teknik dosya hazırlamaktadır. Onaylanmış kuruluş ürünü muayene etmekte ve ürünün, ilgili teknik düzenlemede yer alan gereklere uygun olduğunu tespit etmek için teknik düzenlemede atıfta bulunulan standartlarda belirtilen testleri yapmaktadır. Ürün onaylandığı takdirde onaylanmış kuruluş, kimlik kayıt numarasını ilişitirmekte ve yapılan testlerle ilgili olarak uygunluk belgesi düzenlemektedir.⁷² Bu aşamadan sonra da üretici bir yazılı uygunluk beyanı düzenleyerek ürüne ‘‘CE’’ İşaretini ilişitirmektedir.

⁷⁰ Köse, s. 13

⁷¹ Çelik, s. 164

⁷² Çelik, s. 165

1.6.8. Modül H: Tam Kalite Güvencesi

Bu Modül genel olarak Modül D ve Modül E ile aynı olmaktadır. Modül H'nin tek farkı hem tasarım hem üretim hem tesis ve hem de servis aşamalarıyla ilgili olmasıdır. Bu nedenle de üreticinin tasarım, üretim ve bitmiş ürünün kontrol ve testlerini kapsayan onaylı bir kalite güvence sistemi (ISO 9001: Kalite Sistemleri Tasarım/Geliştirme, Üretim, Tesis ve Hizmette Kalite Güvencesi Modeli) uygulaması öngörülmektedir.⁷³ Onaylanmış kuruluş, üreticinin, kalite güvence sisteminin gereklerini yerine getirip getirmediğini belirlemek için kalite sistemini değerlendirmektedir. ISO 9001 Kalite yönetim Sistemini uygulayan üreticinin bu gerekleri yerine getirdiği varsayılmaktadır ve üretici yazılı uygun beyanı düzenleyerek ürüne “ CE” İşaretini iliştiirmektedir.

⁷³ Çelik, s. 167

Tablo 4- Değişken Modüller

		Ana Modüllere ek unsurlar
Aa1 ve Cbis 1	İç üretim kontrolü ve bitmiş ürünün bir veya birkaç yönü bakımından bir veya daha fazla test	Tasarım veya üretim aşamasında üreticinin gerçekleştirdiği veya onun adına yapılan testlerle ilgili olarak bir onaylanmış kuruluşun sürecin içinde olması. İlgili ürünler ve uygulanan testler yönetmelikte belirtilmektedir.
Aa2 ve Cbis2	İç üretim kontrolü ve rasgele aralıklarla yapılan ürün kontrolleri	Üretim aşamasındaki ürün kontrolleri ile ilgili bir onaylanmış kuruluşun sürece dahil olması. Kontrollerle ilgili özellikler yönetmelikte açıklanır.
Dbis	Modül B yi kullanmaksızın ürün kalite güvencesi	Bir teknik dosya gerekmektedir.
Ebis	Modül B yi kullanmaksızın ürün kalite güvencesi	Bir teknik dosya gerekmektedir
Fbis	Modül B yi kullanmaksızın ürün doğrulaması	Bir teknik dosya gerekmektedir
Hbis	Tasarım kontrolü aracılığıyla tam kalite güvencesi	Bir onaylanmış kuruluş bir ürün veya ürün tasarımını ve bunu değişkenlerini inceler ve bir AB tasarım inceleme belgesi düzenler.

Kaynak:<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=1197&icerikID=1307&dil=TR>

1.7. ÜRÜNLERİN ‘‘CE’’ İŞARETİNE UYGUNLUĞUNUN TEST EDİLMESİNDE AKREDİTASYON FAALİYETİ

Klasik Yaklaşım Yönetmeliklerinin ürün bazında uygulanması, ulusal mevzuatların malların serbest dolaşımına kısıtlama getirmesi ve isteğe bağlı belgelendirme alanındaki kuruluş ve laboratuvarlar arasındaki işbirliği çabaları bir ana sorunu da beraberinde getirmiştir: Bu kuruluşların yeterliliklerini gösterme eksikliğinin yanı sıra çalışmaları ve yeterlilikleri ile ilgili bilginin eksikliği sorunu. Bu sorunun aşılması için, Avrupa Birliği’ndeki kuruluşların teknik yeterliliği ve bağımsızlığı konusunda uygun değerlendirme ölçütlerinin kullanılması ve bu ölçütlerin birlik çapında uygulanması planlanmıştır. Uluslararası alanda bu sorun, ‘‘akreditasyon’’ kavramını ortaya çıkarmış ve bu kapsamda ISO gibi uluslararası standardizasyon kuruluşlarınca geliştirilen standartlarla sorunlar aşılmıştır. Bu standartlar Avrupa standardizasyon kuruluşları olan CEN, CENELEC, ETSI tarafından EN 45000 serisi Avrupa Standartları olarak ürün belgelendirmesi, kalite sistemleri incelenmesini v.b gerçekleştirilen test laboratuvarları ve belgelendirme kuruluşları için uyarlanmıştır.⁷⁴

Küreselleşmenin boyutlarının hızla genişlediği günümüzde, kutuplaşma teorisinin ürünleri olan ticari nitelikteki bölgesel bütünleşmeler önemlerini daha da arttırmaktadır. Ülkemizin Avrupa Birliği’ne üye devlet olabilmek için yürüttüğu müzakere süreçlerinin başlangıcı olarak kabul edilen 6 Mart 1995 tarih ve 1/95 sayılı Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi Kararının gereği olarak, 1 Ocak 1996 tarihinde Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Gümrük Birliği oluşturulmuştur.

Ortaklık Konseyi Kararı, Gümrük Birliği’nin tamamlanması ve işleyişi için gerekli yöntem ve süreleri belirlemektedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile ilgili olarak rekabetin korunması, sınai mülkiyet haklarını korunması ve tüketicinin korunması alanlarındaki mevzuat uyumu yer almaktadır. Ayrıca ticarete teknik engellerin kaldırılması kapsamında standardizasyon, kalite, test ve belgelendirme,

⁷⁴ T.C Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğu, ‘‘ **Kalite Kavramı AB Kalite Politikaları ve Türkiye’deki Kalite Faaliyetleri**’’, 1.Baskı, Yayın No: 48, Ankara, Mart, 1999, s.61

kalibrasyon, metroloji ve akreditasyon konularını da içeren teknik mevzuat uyumu çalışmaları da sürmektedir.

1.7.1. Akreditasyonun Anlam ve Amaçları

Akreditasyon, laboratuvarların, belgelendirme ve muayene kuruluşlarının üçüncü bir tarafça belirlenen teknik ölçütlere göre düzenli aralıklarla denetlenmeleri ve değerlendirilmeleri ile bu kuruluşların yetkinliklerinin onaylanmasıdır.⁷⁵

Akreditasyon konusuna giriş yapılırken belirtildiği gibi küreselleşmenin hızlanmasıyla beraber ülkeler arasındaki fiziki sınırların etkisini kaybetmesi, ticaretin serbestleşmesini sağlamış ancak sınırların ortadan kalkması ve ülkelerin birbirlerinin müşterileri durumuna gelmesiyle, üretici ile tüketici arasındaki coğrafi uzaklıklar artmış ve bu durum ortaya güven unsurunun garantörü olarak belgelendirme kavramını çıkarmıştır. Aslında akreditasyon kavramına farklı bir pencereden bakılacak olursa *“belgelendirenin belgelendirilmesi”* olarak da tanımlanabilmektedir.

Avrupa’da Akreditasyon İlkeleri Hakkındaki 28 Haziran 1994 tarihli ve 94/4 sayılı belgeye göre akreditasyon; yetkili oldukları sanayi sektöründe faaliyet gösteren belgelendirme kuruluşlarının ürünlerinin, kalite sistemlerinin ve bu kuruluşların personelini belgelendirmeye yeterli olduklarının değerlendirilmesi ve bunun beyan edilmesidir.

Akreditasyon, uygunluk değerlendirme faaliyetlerinin tepe noktasını oluşturmaktadır. Terim olarak da ISO/IEC Rehberleri gibi uluslararası belgelerin terminolojisine yaklaşık 30 yıl önce geçmiştir.

Akreditasyonun amacı; bir test veya belgelendirme kuruluşunun verdiği belgenin güvenilirliğinin, tarafsızlığının ve doğruluğunun tanınmasını sağlamak, yani bir test veya belgelendirme kuruluşunun test etmeye veya belge vermeye yetkili

⁷⁵ T.C Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, s.62

olduğunun kabul edilmesini olanaklı kılmaktır.⁷⁶ Herhangi bir testin ne zaman, nerede ve kim tarafından yapılırsa yapılsın aynı sonucu vermesini sağlamaya yönelik olmaktadır. Kalitenin sürekliliğini ve güvenilirliğini disiplin altına almak amacındadır. Testler, başka bir ülkede başka laboratuvarlarda yapılsa bile belirli güven aralıkları içinde aynı sonucu vermektedir.⁷⁷

Özetlenecek olursa, akreditasyon temelde AB üyesi ülkeleri arasında test ve belgelendirme alanındaki teknik engellerin kaldırılmasıyla ticaretin serbestleşmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

1.7.2. Akreditasyonun İşlevsel Yönü

Akreditasyonun işlevsel yönünü EN 45000 standartları serisi oluşturmaktadır. Yukarıda bahsedilen EN 45000 standartları serisi; test laboratuvarlarını akredite eden kuruluşların uyması gereken ölçütleri, test laboratuvarlarının işletilmesi ve değerlendirilmesi için gerekli olan teknik ölçütleri ve belgelendirme kuruluşları için gerekli ölçütleri belirlemektedir.

Standartların doğru olarak uygulanıp uygulanmadıklarının bağımsız kuruluşlar tarafından test edilmesi gerekmektedir. Bu kuruluşlara ‘‘Belgelendirme Kuruluşları’’ olarak tanımlanmaktadır. Belgelendirme işlemi temel olarak dört unsurdan oluşmaktadır:

- Kalibrasyon, analiz ve test hizmeti veren laboratuvarlar: Bunlar üretim veya ticarete konu olan her türlü ölçümü yapan laboratuvarlardır.
- Ürün veya hizmet sertifikası veren kuruluşlar: Bunlar tüketiciye sunulan her ürün veya hizmetin çeşitli standart, yönetmelik veya kurala uygun olarak üretilip pazarlandığını onaylayan bağımsız kuruluşlardır.
- Sistem belgelendirmesi yapan kuruluşlar: Üretim veya hizmet sektöründe faaliyet gösteren bir kuruluşun belli bir kalite yönetim modeline uygun faaliyet gösterdiğini onaylayan kuruluşlardır.

⁷⁶ T.C Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, s.16

⁷⁷ Bakır, Fatih ve Laleli, Yahya, ‘‘TS EN ISO/IEC 17025 Kapsamında Akreditasyona Teknik Hazırlık’’, Türk Biyokimya Dergisi, Ankara, Haziran, 2006, s. 97

- Personel belgelendirmesi yapan kuruluşlar: Yukarıda belirtilen her üç konuda faaliyet gösteren kuruluşlarda çalışan teknik ekibi eğitip bu kişilere sertifika veren kuruluşlardır.

Belirli bir kalite yönetim sisteminden bahsedebilmek için, gereken bu unsurları oluşturan kuruluşların yetkinliklerini düzenleyen ve yetkilendiren bir akreditasyon kuruluşu gerekmektedir. Bağımsız bir akreditasyon kuruluşu kurulmasından sonra ülkeler arasındaki akreditasyon faaliyetlerinin tanınması temel amaç olmaktadır. Yalnız, ülkeler arasındaki tanınma *hükümetler* seviyesinde değil *kuruluşlar* arasında olmaktadır. Prosedüre göre de tanınmak isteyen kuruluş, daha önceden bu aşamalardan geçmiş bir akreditasyon kurumuna başvurarak denetlenmektedir. (İleride bahsedilecek olan EN 45003 standardına göre). Denetim, teknik unsurların denetlenmesinin yanı sıra kuruluşun bağımsız, tüzel kişilik olup olmadığı ve akredite edeceği kurumlarla çıkar ilişkisi içerisinde bulunup bulunmadığı gibi konularda da yapılmakta, denetlemeden geçen akreditasyon kuruluşunun bulunduğu ülke *Karşılıklı Tanıma Anlaşması* kapsamına alınmakta ve kuruluşun verdiği belgeler Anlaşma kapsamındaki diğer ülkeler tarafından tanınmaktadır.⁷⁸

1.7.2.1. EN 45000 Standartları Serisi

EN 45000 standartları serisi yukarıda da belirtildiği gibi akreditasyon kavramının altyapısını oluşturan, “belgelendirenin belgelendirilmesi” işleminin hangi dayanaklara göre yürütüldüğünü belirleyen ve Uluslararası Standardizasyon Kuruluşları tarafından uyarlanan standartlar bütünüdür.

EN 45000 standartları, uygunluk değerlendirme işlemlerini yürüten kuruluşların kapasitelerine, bağımsızlıklarına ve teknik yeterliliklerine güven duyulmasını sağlayan ölçütleri tanımlamaktadır. Bu ölçütler, uluslararası platformda ISO/IEC Rehber belgeleriyle belirlenmiştir. Bu belgelere dayanılarak EN 45000

⁷⁸ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, “**Avrupa Birliği’nde Akreditasyona İlişkin Uygulamalar ve Türkiye’de Akreditasyon Sisteminin Oluşturulmasına Yönelik Çalışmalar**”, 1. Baskı, Yayın No: 51, Ankara, Mart, 1999, s.17-19

standartlar serisi oluşturulmuştur. Bu standartlar 23 Haziran 1989 da CEN ve CENELEC tarafından kabul edilmiş ve İngilizce, Almanca ve Fransızca olmak üzere üç dilde basılmıştır.

EN 45000 standartlar serisi toplam 10 temel standarttan oluşmaktadır. Söz konusu standartlar işlevlerine göre sınıflandırılmıştır. Bu standartlar.⁷⁹

EN 45001: Test Laboratuvarlarının Çalışmasına Yönelik Genel Ölçütler

EN 45002: Test Laboratuvarlarının Değerlendirilmesine Yönelik Genel Ölçütler

EN 45003: Laboratuvar Akreditasyon Kuruluşlarına Yönelik Genel Ölçütler

EN 45004: Tetkik Yapan Çeşitli Tipteki Kuruluşların Çalışmasına Yönelik Genel Ölçütler

EN 45010: Belgelendirme ve Kayıt Kuruluşlarının Değerlendirilmesine ve Akreditasyonuna Yönelik Genel Ölçütler

EN 45011: Ürün Belgelendirmesi Yapan Belgelendirme Kuruluşlarına Yönelik Genel Kriterler

EN 45012: Kalite Sistem Belgelendirmesi Yapan Belgelendirme Kuruluşlarına Yönelik Genel Ölçütler

EN 45013: Personel Belgelendirmesi Yapan Belgelendirme Kuruluşlarına Yönelik Genel Ölçütler

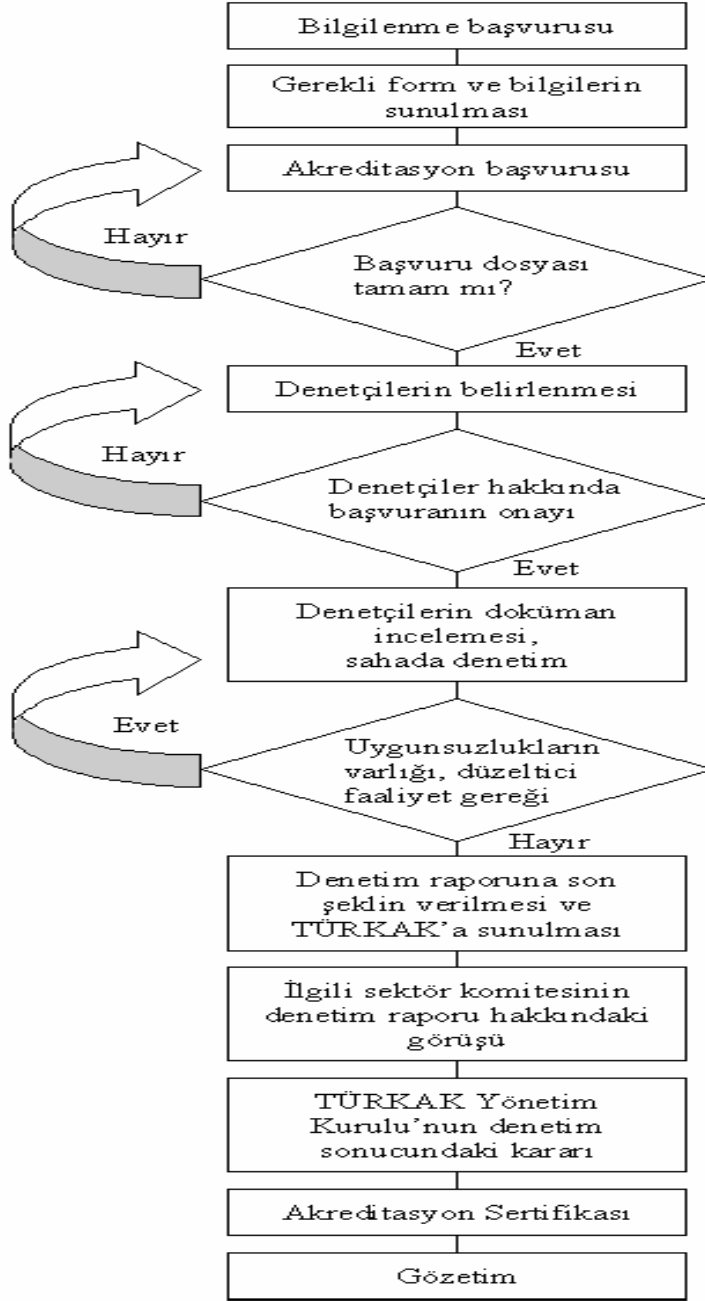
EN 45014: Tedarikçilerin Uygunluk Beyanı İçin Genel Ölçütler

EN 45020: Standardizasyon ve İlgili Faaliyetler Hakkında Genel Terimler ve Tarifler

Bu listeden de anlaşılacağı üzere sadece EN 45003 standardı laboratuvar akreditasyon kuruluşlarının uyması gereken temel ölçütleri belirlemektedir. Bu standart bütün akreditasyon konularından sorumlu olan ve bir şemsiye organizasyon altında koordineli olarak faaliyet gösteren akreditasyon kuruluşlarına yönelik gerekleri de kapsayacak şekilde EN 45010 olarak genişletilmektedir.

⁷⁹ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, s.22

Şekil 7- Akreditasyon İşlemleri Akış Şeması

Kaynak: <http://tr-hed.org/docs/turkak/turkak%20islem%20akis.pdf> (Erişim Tarihi: 13.05.2009)

1.7.3. Onaylanmış Kuruluş (Notified Body)

Daha önce, Avrupa Birliği mevzuatı gereği, ‘‘CE’’ İşareti taşıması gereken ürünlerden *yüksek risk taşıyan ürünlerin* pazara sunulmadan önce, konusunda uzman üçüncü bir taraf olan ve AB resmi gazetesinde yayımlanmış kuruluşlar tarafından uygunluk değerlendirmelerinin yapılması gerektiği belirtilmişti. İşte bu yüksek risk taşıyan ürünlerin test ve/veya belgelendirmesini yapmak üzere üye ülkeler tarafından altyapısı yeterli görülen uygunluk değerlendirme kuruluşları arasından seçilerek AB Resmi Gazetesinde yayımlanan kuruluşlar *Onaylanmış Kuruluş* (Notified Body) statüsünü almaktadır.

Onaylanmış kuruluşlar, test/muayene ve/veya belgelendirme kuruluşları arasında, bir veya birden fazla teknik düzenleme çerçevesinde uygunluk değerlendirme faaliyetini yerine getirmek üzere kamu otoriteleri tarafından yetkilendirilen özel kuruluşlar veya kamu kuruluşlarıdır.⁸⁰

Bir üretici, kendi ülkesi ya da başka bir üye ülkedeki resmi tanınırlığı olan herhangi bir onaylanmış kuruluşu seçebilmektedir. AB ülkelerinde ‘‘CE’’ İşareti bulunmayan riskli bir ürünü, bir üye ülke üreticisi kendi ülkesinde kullanamamaktadır. Bunun güvencesini de, üye ülkenin ilgili bakanlığı sağlamaktadır. Onaylanmış kuruluşların yasal olarak yetkilendirilmiş (akredite) olması gerekmektedir. Onaylanmış kuruluşlar belirli uygunluk incelemelerinde uzmanlaşmış ve sadece o konuda inceleme yetkisine sahip olan kuruluşlardır. Uygunluk değerlendirme işlemlerini daha önce bahsedilen ‘‘ Modüler Sisteme’’ göre yapmaktadırlar ve tarafsız olmak zorundadırlar.⁸¹

Akreditasyon faaliyetinden bahsedilirken akreditasyon için ‘‘belgelendirenin belgelendirilmesi’’ şeklinde kısa bir tanım yapılmıştı. Onaylanmış kuruluşlar için de yukarıda verilen bilgilerden sonra ‘‘*belgelendirilenin belgelendirmesi*’’ tanımlaması yapabilmektedir.

⁸⁰ İnce, s.33

⁸¹ Çelik, s. 181

Onaylanmış kuruluşlar, doğrudan doğruya kendilerine yetki veren ulusal makamların sorumluluğu altındadır. Yetkili makamlar AB sınırları dışında faaliyet gösterebilirler. Bu tür durumlarda, AB sınırları dışında olan hükümetin AB Konseyinin uygunluk test ve belgelerinin daha önceden bahsedilen karşılıklı tanıma konusunda bir anlaşmaya varılması gerekir.⁸²

1.7.3.1. Onaylanmış Kuruluş Olma Süreci

Bir test, muayene veya belgelendirme kuruluşunun “ onaylanmış kuruluş” olabilmesi için teknik yeterlilik ve uygunluk değerlendirme prosedürlerini yürütme yeteneğine sahip, bağımsız, tarafsız ve dürüst bir kurum olması gerekmektedir.

Onaylanmış kuruluşların genel olarak yönetmeliklerde belirtilen yeterlilik ölçütleri şunlardır:⁸³

- ISO 17025’e göre laboratuvarlar, EN 45004, 45011 ve 45012 standartlarına göre yönetim sistemlerinin akreditasyonu,
- Personel ve donanımın yeterliliği,
- Ürün ile doğrudan ya da dolaylı ilişkisi olan (üretici, üreticinin yetkili temsilcisi, tedarikçi, montajcı, kullanıcı) kişi ve kuruluşların bağımsızlığı ve tarafsızlığı
- Ürünler ve uygunluk değerlendirme prosedürleri ile ilgili personelin teknik yeterliliği
- Mesleki gizliliğin sağlanması

Onaylanmış kuruluş, yönetmelikteki gereklilikleri yerine getirdikten sonra hazırlanan teknik dosya ile ilgili bakanlığa başvurmaktadır. Bakanlık tarafından onaylanan “onaylanmış kuruluş”un ismi AB Komisyonuna iletilmekte ve kuruluş AB tarafından da onaylandıktan sonra kimlik numarası verilerek AB Resmi gazetesinde ismi yayımlandıktan sonra faaliyete geçmektedir.⁸⁴

⁸² İnce, s. 33

⁸³ Çeşmecioğlu, s.31

⁸⁴ Çeşmecioğlu, s.32

1.7.3.2. Onaylanmış Kuruluşların Genel Sorumlulukları

1. Onaylanmış Kuruluşlar; kendilerini akredite eden yetkili organı, piyasa gözetim organlarını ve diğer onaylanmış kuruluşları faaliyetleri hakkında bilgilendirmek durumundadırlar. Aynı zamanda gerek kendilerini akredite eden kuruluşun gerekse AB Komisyonunun talebi üzerine, kendisine hangi konuda inceleme yetkisi verildiyse, o konudaki faaliyetlerin uygun olarak yürütüldüğünü yetki verilen makama sunmak zorundadır.

2. Onaylanmış kuruluşlar, müşterilerinden ve diğer ilgili taraflardan bağımsız üçüncü bir taraf olmalı ve hep bu şekilde kalmalıdır. Tarafsızlığın sağlanabilmesi için onaylanmış kuruluş ve personeli, kararlarını etkileyebilecek her türlü ticari, finansal ve diğer baskılardan uzak olmalıdır. Aynı zamanda, faaliyetlerinin de dışarıdan etkilenmemesi için gerekli prosedürlere sahip olmalıdır. Eğer onaylanmış kuruluş, test ve belgelendirme dışında başka bir faaliyet dalıyla da ilgileniyorsa, ilgili olduğu diğer faaliyet ile onaylanmış kuruluş olarak gerçekleştirdiği faaliyetler arasında ayırımın yapılması ve bu ayırımın müşteri huzurunda açıklığa kavuşturulması da tarafsızlığının bir parçası olmalıdır.

3. Onaylanmış kuruluşlar, ürüne herhangi bir katma değer yaratmadığı sürece, ek hizmetler teklif etmemeli ve sağlamamalıdır. Yönetmelik kapsamı dışında yürüttüğü faaliyetlerin onaylanmış kuruluş olarak yetkinlik, tarafsızlık ve faaliyetlerine ilişkin dürüstlüklerinden taviz vermediğini ve bunlara olan inancını azaltmadığını sağlamak durumundadırlar.

4. Onaylanmış kuruluşlar, kontrolleri altında uygun eğitim almış, söz konusu uygunluk değerlendirme prosedürü ve ürünlere ilişkin yeterli bilgi ve tecrübesi olan personel bulundurmak durumundadırlar. Bu bilgi ve tecrübe özellikle; ilgili düzenleme gerekleri, icra politikaları, uluslararası ve Avrupa standardizasyon faaliyetleri, ilgili teknolojiler, üretim yöntemleri, doğrulama prosedürleri ve ürünün normal kullanım koşulları ile ilgili olmalıdır.

5. Onaylanmış kuruluşlar, uygunluk değerlendirmesi sırasında elde ettikleri bilginin gizliliğinin korunmasını sağlama konusunda gerekli düzenlemeleri yapmakla yükümlüdürler. Bu düzenlemeler, bilginin söz konusu yetkili otorite, üretici ve onun yetkili temsilcisi dışındakilere açıklanamamasını sağlamalıdır.⁸⁵

1.7.3.3. Onaylanmış Kuruluşların Atanması ve Türkiye’deki Durum

Onaylanmış kuruluşların belirlenmesi ve atanması, her ülkede ilgili yönetmelik sorumlusu tarafından yapılmaktadır. AB ürün mevzuatını şekillendiren yirmi iki Yeni Yaklaşım Yönetmeliğinin ayrı ayrı sorumluluk ve bakanlıkları vardır. Türkiye’de de ‘‘CE’’ uygunluk değerlendirmesinde yönetmeliklerin uygulanmasından sorumlu bakanlıklar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5- Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri ve Sorumlu Bakanlıklar

Yönetmelik Referansı	Sorumlu Bakanlık
90/396/EEC- Gaz Yakan Aletler Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
2000/9/EC- İnsan Taşımak İçin Tasarlanan Hava Hatları Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
89/106/EEC- Yapı Malzemeleri Yönetmeliği	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
2004/108/EC- Elektromanyetik Uyumluluk Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
94/9/EC- Patlayıcı Ortamda Kullanılan Ekipman ve Koruyucu Sistemler Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
93/15/EEC- Sivil Kullanım İçin Patlayıcılar Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
95/16/EC- Asansörler Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
2006/95/EC- Alçak Gerilim Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
98/37/EC- Makine Emniyeti Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
2004/22/EEC- Ölçüm Aletleri Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
90/385/EEC- Vücuda Yerleştirilebilir Aktif Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği	Sağlık Bakanlığı
93/42/EEC- Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği	Sağlık Bakanlığı

⁸⁵ European Commission, s.38-40

98/79/EC- Vücut Dışında Kullanılan Aktif Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği	Sağlık Bakanlığı
92/42/EEC- Sıvı veya Gaz Yakıt Kullanan Sıcak Su Kazanları Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
90/384/EEC- Otomatik Olmayan Tartı Aletleri Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
94/62/EC- Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
89/686/EEC- Kişisel Koruyucu Donanımlar Yönetmeliği	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
97/23/EC- Basınç Ekipmanları Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
1999/5/EC- Radyo ve Telekomünikasyon Terminal Ekipmanları Yönetmeliği	Telekomünikasyon Kurumu
94/25/EC- Gezi Tekneleri Yönetmeliği	Denizcilik Müsteşarlığı
87/404/EEC- Basit Basınçlı Kaplar Yönetmeliği	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
88/378/EEC- Oyuncakların Emniyeti Yönetmeliği	Sağlık Bakanlığı

Kaynak: Çeşmecioğlu, Senem “ **CE Rehberi**”, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2004-13, İstanbul, 2004, s.8-14 deki bilgilerden esinlenerek tarafımızdan geliştirilmiştir

Avrupa Komisyonu, Türkiye tarafından bildirilen onaylanmış kuruluşların teknik yeterliliklerinin değerlendirilmesi görevini Avrupa Standardizasyon Komitesi'ne (CEN) vermiştir. CEN, Türkiye'deki onaylanmış kuruluş adaylarına yönelik incelemesini tamamlamış ancak komisyon CEN raporlarında bazı değişiklikler tespit ettiğinden, raporları kabul etmemiştir. Sonuç olarak ilgili tüm yönetmelikler bazında Avrupa Akreditasyon Birliği uzmanları, Türkiye'nin onaylanmış kuruluş adaylarının yerinde incelemeye tabi tutulmasını kararlaştırmıştır.⁸⁶ Uzmanların yaptığı bu incelemeler sonucunda;

- Türk Standartları Enstitüsü (TSE), 16 Kasım 2006 tarihinde *Asansör Yönetmeliği* (95/16/EC) kapsamında NB 1783 onay numarası ile “Onaylanmış Kuruluş” olarak atanmıştır.

⁸⁶ <http://baybul.com/bilirkisi-diger/109321-ce-isaretine-onay.html> (Erişim Tarihi: 08.01.2009)

- Türkiye Çimento Üreticileri Birliği (TÇÜB), 20 Kasım 2006 tarihinde *Yapı Malzemeleri Yönetmeliği* (89/106/EEC) kapsamında NB 1784 onay numarası ile ‘‘Onaylanmış Kuruluş’’ olarak atanmıştır.

- Türk Loydu Vakfı İktisadi İşletmesi, 21 Kasım 2006 tarihinde *Gaz Yakan Aletler Yönetmeliği* (90/396/EEC) kapsamında NB 1785 onay numarası ile ‘‘Onaylanmış Kuruluş’’ olarak atanmıştır.⁸⁷

1.7.4. Uluslararası Akreditasyon ve Uluslararası Akreditasyon Kuruluşları

Uluslararası alanda kabul edilmiş ortak ölçütlere yapılandırılan ve çalıştırılan akreditasyon sistemleri; uygunluk değerlendirmesi hizmetlerinin farklı ülkelerde farklı biçimlerde yürütülmesinin engellenmesi, test ve belgelendirme konusunun ticarete teknik engel haline gelmesine yol açacak bir durum haline gelmesinin önüne geçilmesi amacıyla yaklaşık son on yıl içinde gelişen bir çözüm aracı olarak kullanılmaktadır.

⁸⁷<http://www.ito.org.tr/ITOPortal/firmSDMBody.aspx?tabid=475&CatalogID=1050&mid=938&DOC=y04.02.04.05.02.doc.html> (Erişim Tarihi: 08.01.2009)

Tablo 6- Ulusal Akreditasyon Sistemine Sahip Ülkeler

AVRUPA		ASYA	AVUSTRALYA	AMERİKA	AFRİKA
Avusturya	İrlanda	Çin	Avustralya	Arjantin	Kenya
Beyaz Rusya	İtalya	Hong Kong	Yeni Zelanda	Brezilya	Morityus Adası
Belçika	Letonya	Hindistan		Kanada	Güney Afrika
Bulgaristan	Litvanya	Endonezya		Küba	Tunus
Estonya	Malta	İran		Meksika	
Hırvatistan	Hollanda	İsrail		Peru	
Kıbrıs	Norveç	Japonya		Uruguay	
Çek Cumhuriyeti	Polonya	Ürdün		Amerika	
Danimarka	Portekiz	Kazakistan			
Finlandiya	Romanya	Kore			
Fransa	Rusya	Kırgızistan			
Almanya	Slovakya	Malezya			
İngiltere	Slovenya	Filipinler			
Yunanistan	İspanya	Singapur			
Macaristan	İsviçre	Tayvan			
İzlanda		Tayland			

Kaynak: “Survey On Some Accreditation Systems In Europe, Asia, Australia, America, Africa”, DAR Brochure, Berlin, 2009 <http://www.dar.bam.de/bro6e.html> Erişim tarihi: 10.01.2009 bilgilerden esinlenerek tarafımızdan hazırlanmıştır.

Bu ülkelerde yapılan çalışmalar, bir ülkede yürütülen her türlü akreditasyon faaliyetinin önce tek bir ulusal merkezde toplanmasını sonra da uluslararası sistemle bütünleşmesine yönelik olmaktadır.

Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO), ulusal standardizasyon kuruluşlarının oluşturduğu bir birliktir. ISO'nun içeriği, elektrik ve elektronik mühendisliği standartları dışında her tür standardizasyon alanını kapsamaktadır. Elektrik ve elektronik mühendisliği standartları ise Uluslararası Elektroteknik Komisyonu'nun (IEC) sorumluluğundadır. ISO ve IEC, uluslararası düzeyde, dünyanın devlet güdümünde olmayan gönüllü en büyük endüstriyel teknik birliğini oluşturmaktadır. ISO'nun teknik çalışmaları, Uluslararası Standartlar ve kılavuzlar formunda belli aralıklarla yayınlanmaktadır.

Ancak uluslararası arenada bu alanda sadece ISO/IEC rehberleri bu tarz gerekliliklere yer vermemektedir. Avrupa Komisyonu'nun 1986 yılında hazırladığı ve akreditasyon kavramının temelini oluşturan önceki bölümlerde bahsedilen EN 45000 standartları serisi de yeni uygunluk değerlendirmesi prosedürüne bir anlamda destek olmuş ve uygunluk değerlendirme politikalarına ve uygunluk değerlendirmelerine ilişkin küresel yaklaşım kararlarını da dikkate almıştır.⁸⁸ Buradan da anlaşılacağı gibi uluslararası akreditasyon uygulamalarına temel oluşturan ve uluslararası akreditasyona yardımcı olan ISO/IEC Rehberleriyle EN 45000 serisi standartlarıdır.

Avrupa'da uygunluk değerlendirmesi standartlarının gelişiminden sorumlu olan kuruluşlar CEN ve CENELEC tir. Bu standartlar EN 45000 serisini oluşturmaktadır ve uygunluk değerlendirme ölçütlerinin uyumlaştırılması amacıyla hazırlanmıştır. Amaç her tür donanıma sahip bu tip bir kurumun, pazarda yer alan her ülkede kabul edilebilir olmasını kolaylaştırmaya çalışmak böylece bu ülkeler arasındaki ticareti arttırmaktır.

Bir ürünün zorunlu şartları sağladığının beyan edilebilmesi için, ürünün belirlenmiş ölçütlere göre uygunluğunun test edilmesi gereklidir. Söz konusu testlerin yeterlik ve yetkinliğini kanıtlamış akredite laboratuvarlarda yapılması üreticinin, ihracatçının ve ülkenin zarar görmemesi açısından önemlidir.

⁸⁸ ‘‘Akreditasyonun Uluslararası Boyutu’’
<http://www.turkak.org.tr/literat/mkl2.htm> (Erişim Tarihi: 08.01.2009)

ISO-EN 17025 Laboratuvar akreditasyonu, test hizmeti sunan laboratuvar kuruluşlarının uluslararası düzeyde tanınırlık ve kabul edilebilirliğinin güvencesi olmaktadır. Üreticiler ürün güvenliğinden emin olabilmek için testlerini akredite laboratuvarlarda yaptırmaktadırlar. Ürünü satın alan müşteri de test sonuçlarının akredite laboratuvarlardan alınmış raporla doğrulanmasını talep etmektedir.⁸⁹

Üreticiler; Avrupa Akreditasyon İşbirliği (EA), Uluslararası Laboratuvar Akreditasyon İşbirliği (ILAC), Uluslararası Akreditasyon Forumu (IAF) anlaşmalarına göre tanınmış ulusal akreditasyon kuruluşları tarafından akredite edilmiş laboratuvarlar/uygunluk değerlendirme kuruluşlarından hizmet almaları öncelikle kendi güvenlik taleplerinin sorunsuz karşılanması açısından önem taşımaktadır.

1.7.4.1. Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu İşbirliği (ILAC)

Laboratuvar Akreditasyon Kuruluşları, uluslararası düzeyde ilk kez 1977 yılında Kopenhag'da toplanmışlar ve *Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu Konferansı*'ni gerçekleştirmişlerdir. Başlangıçta her yıl sırasıyla Washington, Sidney, Paris, Meksika, Tokyo, Prag ve Londra'da düzenlenen bu konferanslar, daha sonra iki yılda bir düzenlenmeye başlamıştır. 1996 yılı itibari ile 44 ülkenin laboratuvar akreditasyon kuruluşları ortak bir anlaşma imzalamıştır. Buna göre ILAC'ın amaçları aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir:

- Laboratuvar akreditasyonu ilkelerini tanımlamak ve uygulamalarını geliştirmek,
- Laboratuvar akreditasyonu konusundaki bilgi değişimin ve bilgi akışını sağlamak,
- Laboratuvar akreditasyon sistemlerinin ikili ve çok taraflı tanınması yoluyla akredite edilen laboratuvarların test sonuçlarının tanınmasını kolaylaştırmak,
- Laboratuvar akreditasyonu ve başka testlerle ilgilenen uluslararası örgütlerle işbirliğini sağlamak ve

⁸⁹ Güzel, Ömer, ‘‘ Uygunluk Değerlendirme ve Akredite Laboratuvarların Önemi’’, Makine Mühendisleri Odası, Kalibrasyon ve Deney Laboratuvarları Derneği, İzmir, s. 2

- Bu konuda faaliyet gösteren örgütlerin laboratuvar akreditasyon sistemlerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.⁹⁰

1.7.4.2. Uluslararası Akreditasyon Forumu (IAF)

Uluslararası Akreditasyon Forumu (IAF), belgelendirme kuruluşlarının akreditasyonu ile ilgilenen kuruluşların oluşturduğu dünya çapında faaliyet gösteren bir kuruluştur.

IAF, çalışma programını temsilcilerinden oluşan üç ayrı çalışma grubuyla yürütmektedir. Birinci grup, ISO/IEC Rehberlerini ve benzeri belgeleri yorumlayan çalışmalar yapmaktadır. İkinci grup ise Çok Taraflı Anlaşmaları yapmak için gereken prosedürleri hazırlamaktadır. Üçüncü grup ise; çevre yönetim sistemleri standartlarına örgütün adaptasyonu için gerekenlerin sağlanması, sistem standartlarının ve belirli başvuruların tasarımı ve program veriminin değerlendirilmesi için bir ölçüm şeklinin tasarlanması ile ilgilenmektedir.

IAF'ın Hedefleri:

- Üyeler arasında ve onlar tarafından akredite edilen kuruluşlar arasında güveni sağlamak,
- ISO/IEC belgelerinin kullanımını ve gelişimini desteklemek,
- Aralarındaki çok yönlü anlaşmaları esas alarak üyeler arasındaki eşitliği sağlamak ve
- Çok yönlü bölgesel anlaşmaları teşvik etmektir.⁹¹

⁹⁰ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, "Avrupa Birliği'nde Akreditasyona İlişkin Uygulamalar ve Türkiye'de Akreditasyon Sisteminin Oluşturulmasına Yönelik Çalışmalar", s.34-35

⁹¹ "Akreditasyonun Uluslararası Boyutu"

<http://www.turkak.org.tr/literat/mkl2.htm> (Erişim Tarihi: 08.01.2009)

1.7.4.3. Avrupa Akreditasyon İşbirliği (EA)

Avrupa Komisyonu, belgelendirme ve muayene kuruluşları arasında kalite teminatını sağlayacak sistemin geliştirmesi gereksinimini hissetmiştir. Bu yüzden Komisyon, ulusal akreditasyon kuruluşlarını; birliklerini şekillendirmek, birbirlerinin faaliyetlerini görmek ve birbirlerinin sistemlerinin denkliğiyle ilgili anlaşmalar imzalamak için bir araya getirmiştir.

EA'nın ortaya çıkmasından önce Batı Avrupa Akreditasyon Laboratuvarlar Birliği (WELAC) ve Avrupa Belgelendirme Akreditasyon Kuruluşu (EAC) kuruldu. 1970'li yıllardan beri Avrupa'daki kalibrasyon laboratuvarlarının akreditasyonu için zaten Batı Avrupa Kalibrasyon Birliği (WECC) adında bir kuruluş vardır. Bu iki kuruluş, WECC ve WELAC 1995 yılında birleşmiş ve Avrupa Laboratuvar Akreditasyon Birliği'ni (EAL) kurmuşlardır. Daha sonra da 1997 yılı Kasım ayında EAL ve EAC birleşerek Avrupa Akreditasyon Birliği (EA) kurmuştur.

EA'nın Hedefleri

EA'nın en önemli amacı, üye ülkelerin ve üye ülkelerin akreditasyon sistemleri arasında karşılıklı güveni kurmak ve güvenin kalıcılığını sağlamaktır. Bu da ülkelerin birbirlerinin sistemlerini, belgelerini, kendi akredite edilmiş kuruluşlarının raporlarının eşitliğini kabul eden anlaşmalar yaparak sağlanmaktadır.

EA aynı zamanda karşılıklı küresel birleşmeye ulaşmak amacıyla; dünyadaki akreditasyon kuruluşlarının bölgesel gruplaşmalarını bir araya getirmek için çalışmalar yapmaktadır. EA ile çok taraflı anlaşma imzalayan ülkelere bazıları; Avustralya, Hong Kong ve Güney Afrika'dır.⁹²

⁹² "Akreditasyonun Uluslararası Boyutu"
<http://www.turkak.org.tr/literat/mkl2.htm> (Erişim Tarihi: 08.01.2009)

1.7.5. Türkiye’de Akreditasyon Sistemi

Türkiye’de akreditasyon konusundaki en önemli gelişme, 4 Kasım 1999’da yayınlanan ‘‘Türk Akreditasyon Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’’ un çıkarılması olmuştur. Bu kanun ile laboratuvar, belgelendirme ve muayene hizmetlerini yürütecek yurtiçi ve yurtdışındaki kuruluşları akredite etmek, bu kuruluşların belirlenen ulusal ve uluslararası standartlara göre faaliyetlerde bulunmalarını ve dolayısıyla ürün/hizmet, sistem, personel ve laboratuvar belgelerinin ulusal ve uluslararası alanda kabulünü sağlamak amacıyla merkezi Ankara’da bulunan ‘‘Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK)’’ kurulmuştur.⁹³ TÜRKAK, akreditasyon faaliyetinin Türkiye’deki dinamiği olup akreditasyon alanında en yetkili kurumdur.

1.7.5.1. Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Çerçevesinde Teknik Mevzuat Uyumunu

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Gümrük Birliği’ni oluşturan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı (OKK) gereği sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünleri ticaretinde Avrupa Birliği ile Türkiye arasında gümrük vergileri, eş-etkili vergiler ve miktar kısıtlamaları 1.1.1996 tarihinde kaldırılarak bahsedilen ürünlerde üçüncü ülkelere karşı Avrupa Birliği ile Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) uygulanmaya başladığı bilinmektedir.

Gümrük vergileri ve eş etkili vergilerin kaldırılması ve OGT’nin uygulanmaya başlanması, ticaretin serbestleşmesi için yeterli olmadığından dolayı, Ortaklık Konseyi Kararı’nın 8. ve 11. maddeleri kapsamında, malların serbest dolaşımının en iyi şekilde sağlanması amacıyla ticarete teknik engellerin kaldırılması konusunda AB mevzuatının ülkemiz iç mevzuatına uyumlaştırılması öngörülmüştür. Bu kapsamda, AB’nin ticarete teknik engellerin kaldırılması konusundaki mevzuatının listesi ile bu mevzuatın Türkiye tarafından uygulanma şartları ve kuralları 2/97 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile belirlenmiştir.

⁹³ <http://www.kalitekontrol.org/forum/kalite-nedir-akreditasyon-nedir-t36.0.html> (Erişim Tarihi: 11.01.2009)

Dış Ticaret Müsteşarlığının koordinasyonunda yürütülen çalışmalar sonucunda, söz konusu Avrupa Birliği mevzuatını uyumlaştıracak olan kamu kuruluşları 15.1.1997 tarihli ve 97/9196 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edilmiştir. Uyumu yapılan teknik mevzuatın hukuki altyapısını oluşturmak üzere, ilgili kamu kuruluşlarının da katkısıyla yine Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından hazırlanan 4703 sayılı “*Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun*” 11 Temmuz 2001 tarihli ve 24459 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olup 11 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bahsedilen kanuna göre hazırlanan “*Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ile onaylanmış Kuruluşlara Dair Yönetmelik*” 17 Ocak 2002 tarihli ve 24643 sayılı Resmi Gazete’de 11 Ocak 2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir.⁹⁴

1.7.5.2. Türkiye’nin Teknik Mevzuat Alanında Altyapısı ve Sorunları

Genel anlamda teknik altyapıyı; kalite, standardizasyon, metroloji, kalibrasyon, test, belgelendirme ve akreditasyon oluşturmaktadır. Türkiye’de de kalite konusunun önemi kabul edilmekle beraber Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Kalite Derneği (KALDER), İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME), Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) bünyesinde yürütülen faaliyetlerle, teknik mevzuata uyum çalışmaları sürdürülmesine rağmen, kalite konusunda istikrarlı bir devlet politikasına gereksinim duyulmaktadır.⁹⁵

Standardizasyon alanında ise Türk Standartları Enstitüsü, Avrupa standardizasyon kuruluşları CEN ve CENELEC tarafından hazırlanan ve AB teknik mevzuatının uyumlaştırılmasında çok önemli pay sahibi olan EN standartlarını büyük

⁹⁴ Köse, s. 16-17

⁹⁵T.C Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, “**Avrupa Birliği’nde Akreditasyona İlişkin Uygulamalar ve Türkiye’de Akreditasyon Sisteminin Oluşturulmasına Yönelik Çalışmalar**”, s. 72-73

oranda uyumlaştırmış CEN ve CENELEC'e tam üyelik için başvuruda bulunulmuştur.

Mevzuat uyumu açısından genel tabloya bakılacak olursa bugün itibariyle yirmi iki Yeni Yaklaşım Yönetmeliğinin hepsi yürürlüğe girmiştir. Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri uyumlaştırılırken, Türkiye'deki kurumlarda aynı zamanda onaylanmış kuruluş atama ölçütlerini de her bir ürün grubu için tebliğ şeklinde yayınlamıştır.

Mevzuatın uyumlaştırılması ve yürürlüğe girmesi uyum için yeterli olmamakta, bir ürün grubu ele alındığında, mevzuatın tam olarak uygulanmasında gereken aşamalar için detaylı bir altyapı ile idari kapasite gerekmektedir.⁹⁶ Günümüzde Türkiye'deki kamu kurum ve kuruluşlarının önündeki önünde ki en büyük sorunlar da uygulama aşamasındaki eksikliklerden meydana gelmektedir.

Mevzuatın yürürlüğe girmesi, etkin gözetim ve denetim faaliyetlerinin oluşturulması gereksinimini doğurmuştur. Bu gereksinim, piyasa gözetimi yapacak kamu kurum ve kuruluşlarının gerekli test olanaklarına sahip olması, eğer bu olanaklara sahip değilse laboratuvarların taşeron olarak kullanılması zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Avrupa Birliği Teknik Mevzuat Uyum çalışmalarıdan önce bazı kurum ve kuruluşlar bünyelerinde laboratuvar bulundursalar da şu anda laboratuvar faaliyetleri bakımından birçok kurum ve kuruluşun altyapısının yeniden tesis edilmesi gerekmektedir.

Uyum sürecinde karşılaşılan altyapı sorunlarından bir diğeri de kamu kurumlarında görev alacak olan personelin ve idari kapasitesinin geliştirilmesi sorunudur. Bu sorunun çözülmesi amacıyla yönelik olarak; koordinasyonu AB Genel Sekreterliği tarafından yürütülen ve AB'nin aday ülkeleri için eğitim ve danışmanlık hizmeti veren *TAIEX Ofisi programları*, Türkiye-AB İdari İşbirliği Fonu ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından koordine edilen Türkiye'de Kalite Altyapısına Destek

⁹⁶ Turan, Seyida, ‘‘ Avrupa Birliği Teknik Mevzuatı ve Türkiye'nin Yürüttüğü Uyum Çabaları’’, Konya Ticaret Odası Etüd ve Araştırma Servisi, NO: 2006-42/03, Ocak, 2006, s.5

projesi kapsamındaki faaliyetler, kamu ve özel sektör ile sivil toplum kuruluşlarının kullanımına açılmıştır.⁹⁷

Teknik mevzuatın uyumlaştırılmasında kilit rol oynayan etmenlerden biri de onaylanmış kuruluşlardır. Türkiye’de de yıllardır dile getirilen onaylanmış kuruluş bakımından altyapı eksikliği sorunu Makine Mühendisleri Odası (MMO) tarafından aşılmıştır. MMO, 27-30 Haziran 2006 tarihleri arasında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı adına TÜRKAK tarafından yapılan denetimleri başarı ile tamamlamış ve Bakanlık, MMO’nun 95/16/EC asansör yönetmeliği kapsamında onaylanmış kuruluş olarak atanması için AB komisyonuna bir rapor ile başvurmuştur. Başvuru AB komisyonu tarafından onaylanmış ve 19 Şubat 2008 tarihinde AB Resmi Sitesinde MMO 2022 no’lu onaylanmış kuruluş olarak atandığı duyurulmuştur.⁹⁸

Merkezi İzmir’de bulunan Makine Mühendisleri Odası 95/16/EC sayılı asansör yönetmeliği kapsamında; Modül B (Asansör AT Tip İncelemesi), Modül F (Asansör Son Muayene), Modül G (Birim Doğrulaması), Modül H’de (Tam Kalite Güvencesi) Türkiye’de ‘‘CE’’ İşaretlemesi yapmak üzere Avrupa Birliği ve Türkiye’de onaylanmış kuruluş olarak atanmıştır. Türkiye’deki 5 onaylanmış kuruluştan biri olmayı başaran Makine Mühendisleri Odası, Modül B, F ve G kapsamında Türkiye’deki ilk ve tek yerli onaylanmış kuruluştur.⁹⁹

1.7.5.3. Türkiye Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK)

Uygunluk değerlendirmesi hizmetleri veren laboratuvar, muayene ve belgelendirme kuruluşlarının nitelikleri ve çalışmalarının yeterliliği konusunda ürünlerin standartlara uygun ve güvenli olduğunu göstermek amacıyla düzenlenmiş tek bir belge ile uluslararası pazarlarda kabul edilmesine, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve bölgesel ekonomik bloklar tarafından özel bir önem verilmektedir.

⁹⁷ Turan, s.5-6

⁹⁸ <http://www.ivmedergisi.com/mmo-odamiz-asansorlerin-ce-isaretlemesinde-onaylanmis-kurulus-olarak-yetkilendirildi.html> (Erişim Tarihi: 12.01.2009)

⁹⁹ <http://tmmob.org.tr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=3021> (Erişim Tarihi: 12.01.2009)

Buna bağı olarak uygunluk değerlendirmesi yapan kuruluşların; ortak teknik ilke ve işleyiş yöntemlerine göre çalışmasını sağlamak, belirlenmiş uluslararası ölçütler karşısında yeterliliği tespit edilenlerin verdiği belge ve raporların karşılıklı tanınabilirliğini sağlamak amacıyla birçok ülke uygunluk değerlendirmesi alanlarını düzenleyen akreditasyon birimleri oluşturmaktadır.

Küreselleşmenin de etkisiyle uluslararası ticareti kolaylaştırıcı gelişmelerin hız kazandığı günümüzde, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde, teknik engellerin kaldırılması yönünde uygunluk değerlendirmesi hizmetlerine nitelik kazandırmak ve yaygınlaştırmak amacıyla Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) 4 Kasım 1999 tarihinde, Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4457 sayılı Kanun ile kurulmuştur.¹⁰⁰

1.7.5.3.1. TÜRKAK'ın Yapısı

Merkezi Ankara'da olan Türk Akreditasyon Kurumu'nun; özel hukuk hükümlerine bağı olarak çalışmalarını sürdürecek, tüzel kişiliği elinde olan, idari ve mali özerkliğe sahip statüsü bulunmaktadır. TÜRKAK'ın kurumsal organları: 1) Genel kurul 2) Yönetim Kurulu 3) Denetim Kurulu 4) Genel Sekreterlik tir.

TÜRKAK Genel Kurulu, en üst karar organı olup her yıl Mayıs ayında toplanmakta ve üç grup delege den oluşmaktadır.

(a) grubu delegelerin sayısı 17 olup, 4457 sayılı Kanun'da belirtilen bakanlık ve bağı kuruluş temsilcilerinden oluşmaktadır.

(b) grubu delegelerin sayısı 8 olup, 4457 sayılı Kanun'da belirtilen kamu görevini yerine getiren kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşmaktadır.

(c) grubu delegelerin sayısı 24 olup özel sektör temsilcilerinden oluşmaktadır.

¹⁰⁰ Baştürk, Atakan, ‘‘ Türkiye'de Akreditasyon ve Belgelendirme’’, Türk Akreditasyon Kurumu, Ankara, 2008, s.3

Yönetim kurulu, genel kurul üyeleri arasından, her üç yılda bir yapılan seçimle 7 kişiden oluşmakta ve kendi başkanını seçmektedir. Yönetim kurulu başkanı ve üyeleri TÜRKAK'ın asli personeli değildir. Denetim kurulu; Başbakanlık, Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca bildirilen üç üyeden oluşmaktadır. Denetim kurulu, TÜRKAK tarafından yapılan çalışmalarla ilgili olarak her yıl genel kurula bir rapor sunmakta ve gerekli gördüğünde yıl içinde denetim yapabilmektedir. Genel sekreter ise yönetim kurulu tarafından atanmakta ve yetkilendirilmektedir. TÜRKAK'ın; idari, teknik ve sekretarya işlerini ve yönetim kurulunun aldığı kararları yürütmekle görevlidir.

TÜRKAK'ın aynı zamanda bünyesinde, ana hizmet birimleri ve yardımcı hizmet birimleri olmak üzere 2 grup hizmet birimi barındırmaktadır.¹⁰¹

Ana Hizmet Birimleri

- a) Ürün/Hizmet Akreditasyon Başkanlığı
- b) Laboratuvar Akreditasyon Başkanlığı
- c) Sistem Akreditasyon Başkanlığı
- d) Personel Akreditasyon Başkanlığı

Yardımcı Hizmet Birimleri

- a) Şikayet ve İtiraz Değerlendirme Kurulu
- b) Hukuk Müşavirliği
- c) Uluslararası İlişkiler Müdürlüğü
- d) Eğitim ve Tanıtım Müdürlüğü
- e) Bilgi İşlem Müdürlüğü
- f) Personel ve İdari Mali İşler Müdürlüğü

¹⁰¹ ‘‘ Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirme Faaliyetleri’’,
<http://www.turkak.org.tr/literat/mk11.htm> (Erişim Tarihi: 13.01.2009)

1.7.5.3.2. TÜRKAK'ın Görev ve Yetkileri

TÜRKAK'ın kurulması ile esas olarak; ülkemizde bulunan ve teknik düzenlemelere konu olan ürün güvenliği, kalite, deney, muayene ve belgelendirme çalışmaları yapan laboratuvar ve belgelendirme kuruluşlarının yeterliliklerini tescil etmek ve uluslararası alanda geçerliliklerini sağlamak hedeflenmektedir.

Bu temel hedefe yönelik olarak aşağıdaki görevler TÜRKAK'a 4457 sayılı Kanun ile verilmiştir.¹⁰²

- a) Akreditasyon ile ilgili ölçütleri ve önlemleri belirlemek uygulamak ve gereken hallerde bunları değiştirmek, düzeltmek ve yürürlükten kaldırmak,
- b) Akredite edilmek için başvuran; laboratuvar, ürün/hizmet, sistem ve belgelendirme konularında faaliyet gösteren özel ve/veya kamu kuruluşlarının ilgili standartlara ve ölçütlere göre değerlendirmesini yapmak ve bu değerlendirme sonucunda akredite edilip edilmemesine karar vermek, akredite edilen kuruluşları izlemeye almak ve gerektiğinde akreditasyonu geçici olarak askıya almak veya tamamen geri çekmek, bu faaliyet alanında çalışmalar yapan tüm kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak,
- c) Akredite edilmiş kuruluşlarca düzenlenen işaret ve belgelerin kullanımını özendirici düzenlemeler yapmak,
- d) Uluslararası, bölgesel ve diğer ülkelerin akreditasyon kuruluşları ile ilişkiler kurmak ve işbirliğinde bulunmak,
- e) Akredite olmak için başvuran kuruluşların; başvurusu, değerlendirilmesi ve akredite edilmesi ile ilgili olarak elde edilmiş bilgilerin gizliliğini sağlamak,
- f) Akreditasyonun önemini ve kalite bilincini artırıcı faaliyetlerde bulunmak,
- g) Görev alanına giren konularda eğitim, araştırma ve yayın faaliyetlerinde bulunmak,
- h) Faaliyet alanına giren konularda hizmet satın almak ve

¹⁰² “ Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirme Faaliyetleri”,
<http://www.turkak.org.tr/literat/mk11.htm> (Erişim Tarihi: 13.01.2009)

i) Hizmetlerin yürütülmesi için gerekli olan taşınır taşınmaz mal satın almak, satmak, kiralamak, rehin ve ipotek tesis etmektir

1.8. ‘‘CE’’ İşareti Kullanımında Temel Sorumluluk Alanları

‘‘CE’’ Uygunluk İşareti, taraflara ağır sorumluluklar yüklemektedir. Avrupa Birliği ürün ve mevzuatını düzenleyen Yeni Yaklaşım Yönetmeliklerine göre, ‘‘CE’’ İşareti sürecindeki taraflar ve sorumlulukları aşağıda belirtilmiştir.

1.8.1. Üreticinin Sorumluluğu

Üretici, kendi adına, AB pazarına sürmek amacıyla bir ürünün tasarım ve üretiminden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişidir. Ürünü kendisinin tasarlayıp üretmesine veya ürünün kendi adı altında piyasaya sürülmesinden dolayı üretici olarak kabul edilmesine bakılmaksızın, ürünün, ilgili olduğu yönetmeliklere uygunluğunun değerlendirilmesinden sorumlu olan kişidir. Üretici;

- Ürünün ilgili yönetmelik ve yönetmeliklerde belirtilen gereklere uygun olarak tasarlanması ve üretilmesi ve
- Ürünün uygunluk değerlendirmesinin ilgili yönetmeliklerde belirlenen prosedürlere uygun olarak gerçekleştirmesinden sorumlu olmaktadır.¹⁰³

Üretici, ilgili Yeni Yaklaşım Yönetmeliklerinin bütün hükümleri ile uyumlu olan ürünlerin sorumluluğunu taşımayı olanaklı hale getirecek tasarım ve üretim bilgisine sahip olmalıdır. Uygunluk değerlendirmesi faaliyetleri ise üreticinin sorumluluğu uygulanan prosedüre bağlı olarak değişebilmektedir. Ürünün üretim sürecine uygunluğunun sağlanmasını, ‘‘CE’’ İşaretinin ürüne iliştirilmesini, teknik dosyanın hazırlanmasını ve AB uygunluk beyanının düzenlenmesini sağlayarak gereken tüm önlemleri almalıdır.

¹⁰³ Çeşmecioğlu, s.22

Ürünün pazara sunulmadan önce hizmete sunulduğu durumlarda, (üreticinin kendi kullanımı için ürettiği ürünler) ürünü hizmete sunan kişi üreticinin sorumluluklarını yüklenmiş sayılmaktadır.¹⁰⁴ Böyle bir durumdan da anlaşılacağı üzere ürünü hizmete sunan kişinin, ürünün ilgili yönetmelik hükümlerine uyumlu olmasını ve gerekli uygunluk değerlendirme prosedürlerini gerçekleştirmesini sağlama zorunluluğu bulunmaktadır. Bunun yanı sıra daha öncede belirtildiği gibi, Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri, AB içinde üreticinin varlığı gerektirmemektedir. Bu yüzden de üreticinin, yönetmeliklerden kaynaklanan sorumluluğu, AB dışında ya da bir üye devlette bulunup bulunmamasına bakılmaksızın aynıdır.

1.8.2. Yetkili Temsilcinin Sorumluluğu

Üreticinin sorumluluğundan bahsedilirken, Yeni Yaklaşım Yönetmeliklerine göre AB içerisinde bir üretici varlığının zorunlu olmadığı vurgulanmıştı. Yani üretici Avrupa Birliği içerisinde ya da dışında olabilmektedir. Her iki durumda da üretici, yönetmeliklerin gerektirdiği belirli faaliyetleri kendi adına gerçekleştirmesi için bir yetkili temsilci görevlendirebilmektedir. Üreticilerin durumundan farklı olarak, üretici adına faaliyet göstermek için görevlendirilen yetkili temsilcinin AB içinde *yerleşik olma zorunluluğu* bulunmaktadır

Uygunluk değerlendirme prosedürlerine ve söz konusu yönetmeliğe bağlı olarak yetkili temsilci; ürünün temel gereklere uygunluğunu sağlamak ve beyan etmekle, ‘‘CE’’ İşaretinin ve onaylanmış kuruluşunun kimlik numarasının ürüne iliştilirmekle, AB uygunluk beyanının düzenlenmesini ve imzalanmasını sağlamakla veya ulusal gözetim kuruluşlarının kullanımına sunmak üzere beyanı ve teknik dosyayı hazır bulundurmakla görevlendirilebilmektedir.

Yönetmelikler gereği, yetkili temsilciye verilen görevler *idari niteliğe* sahip olmalıdır. Bu sebeple aksi belirtilmediği sürece üretici, ne ürünlerin uygunluğunu sağlayacak nitelikteki bir üretim sürecini sağlamaya yönelik faaliyet ve önlemleri ne de teknik dosyanın hazırlanması görevini yetkili temsilciye verebilmektedir. Ayrıca

¹⁰⁴ European Commission, s. 21-22

yetkili temsilci ürünü, yönetmelik hükümlerine uygun hale getirmek için kendi inisiyatifiyle değiştirememektedir. Ancak taşeron gibi faaliyet gösterme yetkisine sahiptir.¹⁰⁵ Yani yetkili temsilci, ürün üzerindeki tüm kontrolün ve yönetmeliklere uygunlukla ilgili sorumluluğum üreticide kalması şartıyla, ürünün tasarım ve üretim aşamasının parçası olabilmektedir.

1.8.3. İthalatçının Sorumluluğu

İthalatçı, bir ürünü üçüncü ülkeden AB Pazarına getiren, AB içerisinde yerleşik, gerçek veya tüzel kişiliğe sahip olan ve Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri gereği sınırlı sorumluluğa sahip kişidir.

Yeni Yaklaşım Politikaları doğrultusunda ithalatçının sorumluluğu kapsamında, ithalatçı, AB uygunluk beyanının bir örneğini piyasa gözetimi kuruluşlarına sağlayabilmeli ve teknik dosyayı yararlanmaya hazır durumda bulundurmalıdır. Ancak bu sorumluluk, üreticinin Avrupa Birliği içerisinde yerleşik olmaması ve AB içerisinde yetkili temsilcisinin bulunmaması durumunda ithalatçıya düşmektedir. Bu sebeple, ithalatçı istendiğinde gözetim kuruluşlarına sunulmak üzere, belgelerin hazır bulundurulması durumu ile üreticiden yazılı resmi bir teminat talep etmelidir.

Yetkili temsilcinin durumunun aksine, ithalatçının faaliyetlerini yerini getirmesi için üreticinin görevlendirmesine gereksinim duyulmamaktadır. Ancak idari görevleri yerine getirmek istemesi durumunda, Avrupa Birliği içerisinde yerleşik olması koşuluyla üretici tarafından yetkili temsilci gibi görevlendirilebilmektedir. Bunun yanı sıra, sorumluluklarını etkin bir biçimde yerine getirmek için, üretici ile kesintisiz iletişim sağlayabileceği ortam sağlamalıdır.¹⁰⁶

¹⁰⁵ European Commission, s.22-23

¹⁰⁶ European Commission, s. 23

1.8.4. Dağıtıcının Sorumluluğu

“CE” İşaretlemesi’nde yukarıda bahsedilen üç tarafın aksine, dağıtıcı ile ilgili hükümler genel nitelikte olup Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri kapsamında bulunmamaktadır. Dağıtıcı, tedarik zincirinde ürünün AB Pazarı’na arzından sonraki faaliyetleri gerçekleştiren gerçek veya tüzel kişidir. Dağıtıcıların da, yukarıda ithalatçının sorumluluğunda belirtildiği üzere, üretici ile tercihli bir ilişki içerisinde olma gerekliliği bulunmamaktadır. Ürün AB Pazarına sürüldükten sonra kendi adlarına veya üretici adına faaliyetlerde bulunabilmektedirler.

Dağıtıcı, uygulanan yönetmelikle ilgili temel bilgilere sahip olmalıdır. Örnek verilecek olursa; hangi ürünlerin “CE” İşareti taşıması gerektiği, ürün üzerinde hangi bilgilerin bulunması gerektiği (model, tip, seri no v.b.), kullanım kılavuzunun veya ürünle birlikte bulunan öteki belgelerin neler olması gerektiğini bilmelidir. Buna göre de uygunsuz olduğunu fark ettiği ürünleri AB Pazarına sunmamalıdır. Ürünlerin risk derecelerini azaltacak ya da risklerin önüne geçecek önlemler almalıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri’nde, dağıtıcıya üreticinin sorumlulukları yükleneceği öngörülmemektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi dağıtıcı AB içerisinde yetkili kişi olarak atanmadığı ya da ithalatçı olmadığı sürece kendisinden, AB uygunluk beyanı ve teknik dosyanın bir nüshası talep edilememektedir. Bununla beraber dağıtıcı, ulusal gözetim kuruluşlarına, üretici veya onun yetkili temsilcisinin veya kendisine ürünü sağlayan kişinin yönetmelikte öngörülen tedbirleri aldığını ve bu konuda gerekli özeni gösterdiğini belirtmekle yükümlü olmaktadır.

Yönetmelikler, dağıtıcının, ürünün içerdiği genel emniyet gereklerine uygunluğunu sağlamaya yardım amacını göz önünde bulundurarak, özellikle mesleki bilgileri çerçevesinde uygun olmadığını bildiği veya bilmesi gereken ürünleri bulundurmamaya hareket etmesini gerektirmektedir.¹⁰⁷

¹⁰⁷ European Commission, s.23-24

1.8.5. Montajcı ve Kurucunun Sorumluluğu

Montajcı ve kurucular, ürünü monte eden veya birleştirip tamamlayarak hazır hale getiren kişilerdir.¹⁰⁸

Söz konusu yönetmeliğin hizmete sunmayı kapsadığı ve montaj, kurma ve diğer manipölasyonların, ürünün uygunluğunun devamı üzerinde etkiler yapabileceği yerlerde, bu tür manipölasyonlardan sorumlu kişiler temel nitelikteki gerekler konusunda bir uyumsuzluğa yol açmamayı sağlamalıdır. Bu da ürünün, Avrupa Birliği sınırları içerisinde ilk kullanımı esnasında ilgili yönetmeliklerin hükümleri ile uyumlu olmasını sağlamak için gerekli olmaktadır.¹⁰⁹

1.8.6. Kullanıcının Sorumluluğu

Kullanıcının sorumluluğu iki ayrı kategoride incelenmektedir. Birinci kategoride ele alınan kullanıcı grubu ürünün müşterileri olmaktadır. Tüketim mallarını kullananlar tüketici; yatırım malı, makine, alet ve cihazları kullananlar da kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri müşteri grubundaki kullanıcılara herhangi bir sorumluluk yüklememektedir.¹¹⁰

Ancak Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri kapsamına giren pek çok ürün işyerlerinde kullanılan ürünler olmaktadır. Yönetmelikler, işverenin, kullanılacak iş ekipmanının işe uygun olmasını ve işçilerin güvenlik ve sağlığına zarar vermeden kullanılabilmesini olanaklı hale getiren önlemleri almalıdır. Ayrıca işveren, iş ekipmanının kullanımı konusunda işçilere eğitim ve bilgiler sağlamakla yükümlü olmaktadır. Özellikle de kişisel koruyucu donanımların işçiler tarafından uygun olarak kullanılmasını sağlamalı ve kişisel koruyucu donanımı seçmeden önce gerekleri karşılayıp karşılamadığını değerlendirmesi gerekmektedir.

¹⁰⁸ Çeşmeciöğü, s. 24

¹⁰⁹ European Commission, s.25

¹¹⁰ Çeşmeciöğü, s. 24

İşverenler ayrıca sağlık ve güvenlik koşullarını özellikle görme gücü, fiziksel problemler ve stresle ilgili olarak değerlendirmek amacıyla iş tanımlarının analizini yapmakla yükümlüdürler.¹¹¹

¹¹¹ European Commission, s.25

İKİNCİ BÖLÜM

KALİTE KAVRAMINA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE AVRUPA BİRLİĞİ KALİTE YÖNETİM SİSTEMLERİ

Uluslararası ekonomik ilişkilerin artmasıyla ortaya çıkan acımasız rekabet, pazarlama koşullarının artık klasik yöntemlerle gerçekleştirilemeyeceği sonucunu ortaya çıkarmıştır. İşletmelerin temel hedefi artık aşağıda belirtileceği gibi ürünleri “üretip- satmak” değil, satılabilir yani kaliteli ürün üretip satabilmek olmaktadır.

Bilgi ve teknoloji çağında, dünyada yaşanan gelişmelere bağlı olarak işletmelere bazı görevler düşmektedir. Bu görevlerin başında; rekabet, pazar, teknoloji, ve insanlarla ilgili olarak ortaya çıkan sorunlara cevap aramak, personeli sürekli olarak eğitmek ve geliştirmek, müşterilerin istek ve gereksinimlerini sürekli olarak tatmin edebilmek piyasada genişleyebilmek ve günün koşullarına göre rekabet ederek varlığını sürdürebilmektir.

Yukarıda sayılan görevlerin gerçekleştirilmesi bir işletmede, kalitenin “amaç” olarak değil “araç” olarak görülmesine bağlı olmaktadır. Bu durumun da gerçekleştirilmesi, içinde bulunduğumuz çağın en büyük rekabet araçlarından biri olan “Toplam Kalite Yönetimi” nin işletmeler tarafından temel felsefe olarak benimsenip özellikle de gönüllü olarak uygulanabilmesine bağlı olmaktadır. Bu çerçevede çeşitli faaliyet alanlarında belli kalite düzeyine erişebilmek için birtakım “Uluslararası Yönetim Sistemi Modelleri” oluşturulmuştur.

Çalışmanın bu bölümünde de, kalite kavramı, literatürde yapılan tanımlamalarıyla ayrıntılı olarak ele alınacak, tarihsel gelişimine bakılarak ve bu günkü önemine nasıl eriştiği belirtilecektir. Daha sonra da yukarıda belirtilen “uluslararası kalite yönetim modelleri” açıklanarak aralarındaki ilişki ve işletmelerin bu modelleri uygulamalarıyla edinecekleri yararlar belli bir sistematik içerisinde ortaya konacaktır.

2.1. KALİTE KAVRAMI TANIMLARI VE KALİTENİN BOYUTLARI

Küreselleşmenin hız kazandığı ve ülkeler arası ticaretin gözle görülür bir şekilde artış gösterdiği 1960'lı yıllardan itibaren, rekabet kavramının da ön plana çıktığı göz ardı edilemeyecek bir gerçek haline gelmiştir. Rekabetin ana hedefi ise müşteridir. En üst düzeyde müşteri tatminini sağlayan işletmeler rekabette her zaman bir adım önde olacaktır.

1980 ve 1990'ların en hızlı gelişen rekabet araçlarından birisi ise kalite olmuştur. Rekabet yoğunlaştıkça "yaptığını satan" işletme anlayışını yerini "satabiliri yapan" işletme anlayışına bırakmıştır. Rekabetin acımasız koşullar altında sürdürüldüğü günümüzde ise kalite, işletmelerin daha fazla kâr etmeleri için değil, varlıklarını sürdürebilmeleri için zorunlu hale gelmiştir.¹¹²

Kaliteli mal kavramının zihinlerde çağrıştırdığı ilk anlam "pahalı, dayanıklı, üstün niteliklere sahip olan mal" olmaktadır. Kalite sözcüğü, kullanılış amacına göre farklı anlamlar ile ifade edilmekte olup, genellikle "pahalı", "lüks" "ender bulunur" ve buna benzer kavramlar ile ilişkilendirilmektedir.¹¹³

İnsanlar günlük hayatlarında kalite kavramıyla sık sık karşılaşmaktadırlar; bakkalda, markette alışveriş yaparken, restoranda yemek yerken, araba, ev ya da bilgisayar satın alırken her zaman "kaliteli" mal alınması için çaba sarf edilmektedir. Kalite, pazarda müşterilerin farklılaşmasını sağlayan en büyük etmen olmaktadır çünkü kalite anlayışı, müşterilerin karakteristikleri, sosyal konumları ve ekonomik durumlarına bağlı olarak değişebilen, farklı gereksinim ve beklentiler doğrultusunda şekillenebilen öznel bir kavramdır.¹¹⁴ Kalite hakkında literatürde çok fazla tanım olmasına karşın kalitenin standartlaşmış kesin bir tanımı bulunmamaktadır. Kalite olgusu, müşteri gereksinimi ve müşteri beklentileriyle

¹¹² Doğan, Özlem İpekçil, "Kalite Yönetimi Uygulamalarının Rekabet Gücü Üzerine Etkisi", Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir, 1998, s. 27

¹¹³ Çelik, s. 7

¹¹⁴ Doğan, s. 7

doğru orantılı olarak farklılık gösterdiği için, kalite ile ilgili çalışma yapan farklı kişiler tarafından da farklı tanımlamalar yapılmıştır.

Dr. W.Edwards Deming kaliteyi, “*hatası olmayan sistemler*” olarak tanımlamaktadır. Dr. Deming, kalite çabalarının, müşterinin bugünkü ve gelecekteki gereksinimlerine yönelik olması gerektiğini vurgulamaktadır. Deming burada çok önemli bir noktanın üzerinde durmaktadır, o da, müşterinin gelecekteki gereksinimlerinin kesinlikle müşteri tarafından dile getirilmemesi gerektiğidir. Müşteri tarafından dile getirilmeden gelecekteki gereksinimler tahmin edilmeli buna yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Dr. Joseph M.Juran, “*Juran’ın Kalite Kontrol El Kitabı*”nda kaliteyi, “*kullanıma uygunluk*” olarak tanımlamaktadır. *Kalite Özgürdür* adlı metninde Philip Crosby, kaliteyi, “*gereksinimlere uygunluk*” olarak tanımlamaktadır. *Toplam Kalite Kontrolü*’nün yazarı Armand Feigenbaum ifadesine göre kalite, “*müşterinin ürün ve hizmet ile ilgili mevcut deneyimine bağlı olan kararlılığıdır*”. Kalite; müşteri ihtiyaçları doğrultusunda ölçülmekte, sabit ya da değişken olabilmekte, bilinçli olarak ya da algılar yoluyla hissedilmekte, teknik olarak işlevsel nitelikte olmakta ya da bütün olarak öznel nitelik taşımaktadır ve rekabetçi bir pazarda hareketli bir hedef niteliğinde bulunmaktadır. Görüldüğü üzere bu tanımda birden fazla anahtar kelime yer almaktadır.¹¹⁵

- **Müşteri Kararlılığı:** Müşteri istek, gereksinim ve beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığına ya da nasıl karşılanacağına sadece müşteri karar verebilmektedir.
- **Mevcut Denevim:** Müşteri, ürün ve hizmetin kalitesini sadece satın alma anında değil ürün ve hizmeti kullanım süresi boyunca yargılayabilmektedir.
- **Gereksinimler:** Ürün ya da hizmetin önemli özellikleri düzenli ya da dağınık, bilinçli ya da sadece algılarla hissedilebilir bir şekilde müşteri tarafından talep edilebilmektedir.
- **Teknik İşlevsellik:** Ürün ya da hizmetin özellikleri tüketici tarafından açıkça tarif edilebilmektedir.

¹¹⁵ Summers C.S, Donna, “**Quality**”, University of Dayton, Prentice Hall, 1997, s. 4-7

- **Bütünleşik Öznellik:** Bir ürünün özellikleri sadece tüketici hisleri doğrultusunda açığa çıkabilmektedir.

Feigenbaum'un tanımı, belli bir ürün veya hizmet için kaliteyi tanımlamanın ne kadar zor olduğunu göstermektedir. Kalite tanımlarının sayısı, insanların birbirinden farklılığı kadar çeşitli olmaktadır. Birçok durumda, aynı ürün için iki tüketicinin beklentileri bile aynı olamamaktadır. Feigenbaum'un tanımlamalarına dikkat edilecek olunursa tüketici gereksinim ve istekleri zamanla ve farklı durumlarda değişebilmektedir.

Kalite konusunda yaptığı çalışmalarla, özellikle geliştirdiği deneysel tasarım metodları ile adını duyuran Japon bilim adamı Genichi Taguchi'ye göre kalite, *“Ürünün toplumda neden olduğu minimal zarardır.”* Ürünün tasarım sapmaları arttıkça toplumda neden olduğu kayıplar ve zararlar da artmakta ve dolayısıyla ürünün kalitesi de azalmaktadır. Kalite konusunda yaptığı çalışmalarla adını duyuran bir diğer bilim adamı Noriaki Kano' ya göre kalite *“ insan gereksinimlerinin karşılanması hatta aşılmasıdır.”* Kalite'nin çeşitli boyutlarında kapsamlı olarak araştırmasını gerçekleştiren Garvin ise kaliteyi, konum ve farklı bakış açılarına göre tanımlamaktadır. Garvin'e göre; **üstünlük** açısından kalite, *“yaratılıştan mükemmellik”*, **ürün** açısından kalite, *“bir ürün tarafından sunulan bileşen ya da özelliklerin miktarının bir ölçütü”*, **kullanıcı** açısından kalite, *“tüketici tercihlerinin bir yansıması”*, **üretici** açısından kalite, *“spesifikasyonlara uygunluk”* ve **değer açısından** kalite ise *“ kabul edilebilir bir fiyat veya maliyetteki performans ve uygunluktur”*. Türk bilim adamı Prof.Dr. İbrahim Kavrakoğlu'nun kalite tanımı ise *“müşterinin gerçek gereksinimini müşteriden de iyi bilip bunu karşılamaktır”*¹¹⁶

Yukarıda yapılan tanımlamalara dikkat edilecek olursa Taguchi'nin kaliteye bakış açısının daha makro ölçekte olduğu görülecektir. Taguchi'nin yaklaşımı genellikle kalitenin sosyal boyutu olarak nitelendirilebilmekte ve bu özelliği ile diğer tanımlardan farklılık göstermektedir.

¹¹⁶ Özel, Alper, **“ISO 9000 Standartları, Uluslararası Rekabet ve KOBİLER”**, İzmir Ticaret Odası, 1998, s. 2-3

Kalite kavramıyla ilgilenen bilim adamlarının kalite ile ilgili ürettikleri tanımlara değinildikten sonra, Dünya çapında belli başlı kuruluşların kalite hakkında ortaya çıkardıkları tanımlara yer verilecek olunursa:

- Amerikan Kalite Kontrol Derneği (ASQC) kaliteyi, *“Bir mal ya da hizmetin belirli bir gerekliliği karşılayabilme yeteneklerini ortaya koyan karakteristiklerin tümü”*,
- Avrupa Kalite Kontrol Örgütü (EOQC) kaliteyi, *“Belirli bir malın veya hizmetin, tüketicinin isteklerine uygunluk derecesi”*,
- Alman Standartlar Enstitüsü (DIN) kaliteyi, *“ Bir ürünün öngörülen ve şart koşulan gereklere uyum yeteneği”*,
- Japon Sanayi Standartları Komitesi (JISC) kaliteyi, *“ Ürün ya da hizmeti ekonomik bir yoldan üreten ve tüketici isteklerine cevap veren bir üretim sistemi”*,¹¹⁷
- Federal Express CEO’su Fred Smith kaliteyi, *“Müşteri tarafından beklenen standarda doğru performans”*,
- Genel Hizmetler Yönetimi (The General Services Administration) kaliteyi, *“ilk seferde ve her seferde müşteri gereksinimlerini karşılama”*,
- Boeing firması kaliteyi, *“Ürün ve hizmetler aracılığı ile müşterilerin gereksinim ve beklentilerini sürekli olarak karşılama”*,
- Amerikan Savunma Bakanlığı kaliteyi *“Doğru şeyi doğru zamanda yapma, sürekli gelişme çabası içerisinde olma ve her zaman müşteriye tatmin etme”*,¹¹⁸
- Türk Standartları Enstitüsü (TSE) ise kaliteyi *“Bir ürün ya da hizmetin belirlenen veya olabilecek gereksinimleri karşılama yeteneğine dayanan özelliklerin toplamı* olarak tanımlamaktadır. Söz konusu bu tanım aşağıdaki açıklamalar desteğinde geliştirilmiştir.¹¹⁹

¹¹⁷ Doğan, s. 28

¹¹⁸ Goetsch, L. David ve Davis, Stanley B, *“Quality Management- Introduction to Total Quality Management For Production, Processing and Services”*, Prentice Hall, Pearson Education International, Fourth Edition, 2004, s. 4

¹¹⁹ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, *“Kalite Kavramı, AB Kalite Politikaları ve Türkiye’deki Kalite Faaliyetleri”*, s. 4

▪ Kalite bir önlemdir. Sorunlar ortaya çıkmadan önce çözümlerini oluşturmakta ve ürün ve hizmetlerin yapısına tasarım yoluyla üstünlük ve kusursuzluk katmaktadır.

▪ Kalite, müşterinin tatminidir, ürün ve hizmet hakkındaki memnunluktur.

▪ Kalite esnekliktir, talepleri karşılamak için değişmeyi göze almak ve bu konuda istekli olmaktır.

▪ Kalite etkinliktir, işleri çabuk ve doğru olarak yapmaktır.

▪ Kalite süreçlerde en elverişli durumu sağlamaktır.

▪ Kalite bir programa uymak, işleri zamanında yapmaktır.

▪ Kalite bir süreçtir, süregelen gelişmeyi kapsamaktadır.

Yukarıda da açık bir şekilde görüldüğü ve daha önceden de söylendiği gibi kalitenin evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı bulunmamakla beraber, tanımlar arasında ortak unsurların çıkarılabilmesine yetecek düzeyde benzerlik bulunmaktadır:

• Kalite, müşteri beklentilerini karşılamayı ya da bu beklentilerden fazlasını ifade etmektedir.

• Kalite; ürünler, hizmetler, insanlar, süreçler ve çevre ile ilgilidir.

• Kalite sürekli değişen bir durumdur. (Bugün geçerli olan kalite yarın dikkate alınmayabilmektedir.)

Tüm bu belirtilenlerden sonra genel bir tanım yapılacak olursa kalite, ***“müşteri gereksinimlerinin tatmin edilmesi ve beklentilerinin karşılanma derecesi”*** ni ifade etmektedir.

Kalite konusunda vurgulanması gereken son nokta, kalite ile verimlilik arasındaki kavram kargaşası olmaktadır. İki tanım arasında farklar olmasına karşın genelde bu iki kavram birbiriyle karıştırılmaktadır ancak verimli olabilmek için, yeterli bir şekilde çalışılmalı ve en az kaynakla işlevler gerçekleştirilmelidir. Verimlilik ilkesinin odağı, bir şeyi daha etkin ya da daha iyi yapabilmektir. Diğer yandan kalite, etkili olabilmek üzerinde odaklanmaktadır. Etkili olmak, tasarlanan

amaçlara ya da sonuçlara ulaşabilmek ya da tüketici gereksinimlerini karşılayabilmektir. Bu yüzden kalite, sadece bir şeyi doğru bir şekilde yapma (verimli olma) üzerinde değil aynı zamanda doğru şeyleri doğru şekilde doğru zamanda yapmaya konsantre olmak anlamına gelmektedir.¹²⁰

2.1.1. Tasarım Kalitesi

Tasarım kalitesi en genel tanımıyla, tercih edilen özelliklerin ürün tasarımında yer almasıdır. Tasarım boyutu büyük ölçüde zevklere, gereksinimlere ya da tercihlere bağlı olmaktadır.¹²¹ Tasarım kalitesi, müşteri araştırmaları ile başlamakta ve müşteriyi tatmin edecek bir ürün/hizmet kavramının belirlenmesi ile sürdürülmektedir. Ürün ya da hizmet kavramının geliştirilmesi süreci pazarlama, satış sonrası hizmet ve tasarım mühendisliği personeli arasında işbirliği oluşturulmasını içermektedir.¹²²

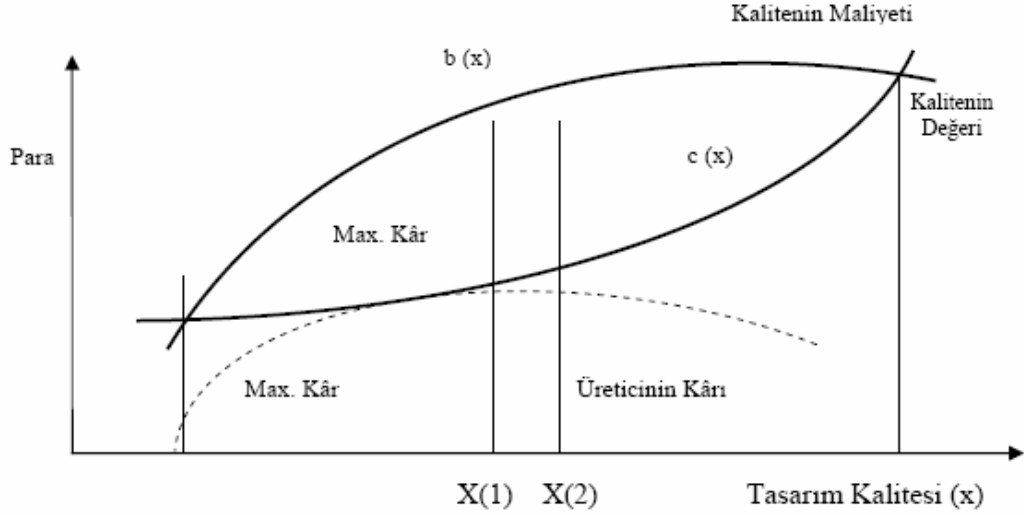
Yüksek kaliteyi vurgulayan bir tasarımın maliyeti de yüksek olmaktadır. Bir ürün için en uygun tasarım kalitesi, kalitenin tüketici açısından değeri ile üreticiye olan maliyeti arasındaki ilişki olmaktadır.

¹²⁰ Summers C.S, s. 6-7

¹²¹ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü', s. 5

¹²² Bozkurt, Rıdvan ve Odaman, Aynur, **“ISO 9000 Kalite Güvence Sistemleri: Sistem Kurma Süreci Örnek Kalite El Kitabı, Örnek Prosedürler Talimatlar ve Formlar El Kitabı”**, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No:549, Ankara, 1998, s. 5-6

Şekil 8- Tasarım Kalitesi/ Maliyet İlişkisi

Kaynak: Altunbağ, Mehmet, “ ISO 9000 Standartları ve Toplam Kalite Yönetiminin Uluslararası Pazarlamaya Etkileri: İç Anadolu Bölgesinde Bir Uygulama”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005, s. 12

Bu ilişki Şekil 7 de verilmiş olup, burada kalite değer eğrisi olarak $b(x)$ fonksiyonuna ait eğri “tüketicinin kaliteye verdiği değer” ya da “ödemeye hazır olduğu parasal miktar”, maliyet eğrisi olarak $c(x)$ fonksiyonuna ait eğride, kalitenin elde edilme maliyeti ile ifade edilmekte ve en uygun tasarım kalitesinin nasıl elde edileceğini gösterilmektedir.

Eğrinin eğiminin giderek azalması doğal tüketici davranışlarından kaynaklanmaktadır. Tüketici, başlangıçta belli bir kalite düzeyi karşılığı ortalama üstünde bir fiyat vermeye hazırdır. Fakat kalite düzeyi gereksinimin üstüne çıktığında aynı durum söz konusu olmamaktadır. Örneğin bir ayakkabı satın alacak olan tüketici, ayakkabının iki yıl dayanıklı olması karşılığında ek fiyat farkına

katlanabilmektedir. Ancak ayakkabının ömür boyu dayanıklı olması karşılığında astronomik bedel ödemeyi kabul etmeyecektir çünkü beklentisi ömür boyu dayanıklılık olmamaktadır. Bu yüzden eğrinin eğimi azalmakta ve kalitenin üreticiye maliyeti tersine bir gelişme göstermektedir. Kalite düzeyi yükseldikçe maliyetler önce yavaş sonra büyük bir hızla artmaktadır. Maliyet eğrisinin eğiminin artması, teknolojik olanakların zorlandığını göstermektedir. Belli kalite düzeyinde iki eğri arasındaki ordinat farkı üreticinin kârını belirtmektedir.

Yüksek tasarım kalitesinin elde edilmesi, kalitenin tüketici açısından değeri ile üreticiye olan maliyeti arasındaki optimum noktanın bulunması ile sağlanmaktadır. Optimum kalite düzeyinin bulunacağı yer ise faydanın maliyetten büyük olduğu orta noktadaki bölgedir ve bu bölgede pozitif bir kalite kazancı söz konusudur.¹²³

2.1.2. Uygunluk Kalitesi

Uygunluk kalitesi, bir işletmeler ve tedarikçilerinin, müşteri gereksinmelerini karşılamak için gerekli olan tasarımla ilgili teknik özelliklerini karşılayabilme ölçüsüdür. İşletmeler, tasarım kalitesi çalışmaları ile ürün/hizmet ile ilgili teknik özellikleri belirledikten sonra, çalışmalarını bu teknik özellikleri karşılama doğrultusunda yoğunlaştırarak ürünün/hizmetin kullanım süresi boyunca ilk alındığı zamanki performansına sahip olmasını hedeflemektedirler.¹²⁴ Uygunluk kalitesi için kısaca, gerçekleşen üretimin tasarımda belirlenen özelliklere uyması tanımı da yapılabilmektedir.

2.1.3. Performans Kalitesi

Performans kalitesi, işletmenin ürün ve hizmetlerinin pazardaki performans düzeylerinin, müşteri araştırmaları ve satış analizleri ile belirlenmesidir. Müşteri araştırmaları, şimdiki ve gelecekteki müşteri gereksinimlerinin belirlenmesi için yapılan çalışmalar olup işletme içerisinde de gerçekleştirilebilmektedir. Çalışanlar

¹²³ Şimşek, Muhittin, “**Toplam Kalite Yönetimi**”, Alfa Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2001, s. 21-22

¹²⁴ Bozkurt ve Odaman, s. 6

işletme içerisinde bazı yönetim politikası kararlarının müşterileri oldukları için, müşteri araştırmaları işletme içerisinde çalışanlara yönelik olabilmektedir. Satış analizleri ise satış sırasında müşterilerden toplanan ve müşterilerin bugünkü ve gelecekteki gereksinmelerinin neler olduğunu içeren bilginin sistematik olarak toplanması ve değerlendirilmesidir. Satış sonrası hizmet analizleri ise, müşterilerin ürün ya da hizmet performansı ile ilgili olarak sahip oldukları sorunların sistematik olarak araştırılmasıdır. Müşteri araştırmaları ve satış analizi çalışmaları; satış sonrası hizmet, bakım, güvenilirlik ve lojistik destek analizi ile müşterilerin neden işletmenin ürün ve hizmetlerini satın almadıklarının araştırılmasını içermektedir.

Performans kalitesi çalışmalarında kalite kaybı iki noktada aranmalıdır. Birinci olarak kalite kaybı, ürün/hizmet niteliklerinin pazar gereksinimlerinden farklı bir şekilde üretildiği süreçlerde yaşanmaktadır. Bu kayıp, pazar sayısının artırılması yoluyla riski dağıtarak ya da üründe müşteri gereksinimleri doğrultusunda uyarlamalar yapılarak (ürün adaptasyonu) önlenmektedir. İkinci olarak kalite kaybı, kalite nitelikleri değişimlerinin çok fazla olduğu ürün ya da hizmet üreten süreçlerde yaşanmaktadır. Bu iki kalite kaybı, genişletilmiş sürecin performans kalitesi aşamasında aranmalıdır. Elde edilen bilgi daha sonra tasarım kalitesi ve uygunluk kalitesi aşamasına bildirilmelidir.¹²⁵

Performans kalitesi aslında kalite kavramının özünü oluşturmaktadır. Çalışmanın en son bölümünde de belirtileceği gibi performans kalitesi, müşterinin satın aldığı ürünün işlevselliği ile ilgili beklentilerini yansıtmaktadır. Elektronik sektörden örnek verilecek olursa, diz üstü bilgisayarlarda HP ve Toshiba markaları ön plana çıkmakta, bu markalardaki ürünler dizüstü bilgisayarlarda müşteri beklentilerini diğer markalara göre daha fazla karşılamakta ve bu markalarda sorunlar daha az yaşanmaktadır. Bu yüzden, aynı teknik özelliklere sahip HP/Toshiba markalı bilgisayarlar ile diğer markalı bilgisayarlar arasında oldukça fazla fiyat farkı bulunmaktadır. Ancak müşteriler beklentilerinin yüksek düzeyde karşılanmasından ve az sorun yaşamalarından dolayı bu fiyat farkına katlanmayı kabul etmektedirler.

¹²⁵ Bozkurt ve Odaman, s. 6-7

2.1.4. Estetik Kalite

Estetik, tüketicilerin, tüketici bölümlerinin veya farklı ülke bireylerinin kişisel özellik, beğeni ve yargılarına hitap eden, ürünün kendine özgü nitelikleridir. Renk, ambalaj, biçim gibi özellikler ürünün performansını doğrudan etkilememekle beraber tüketicilerin öznel beğenilerine yönelik estetik öğeler olarak belirtilebilmektedir. Bir ülkede yoğun ilgi gören yuvarlak hatlı bir araba çeşidinin başka bir ülkede hiç satılmaması tamamen o ülkenin kültürel yapısı, tüketicilerin beğenileri ve o ülkenin estetik değerleri ile doğru orantılı olmaktadır. Bu değerlerin değiştirilmesi son derece güç olup genellikle üreticiler, pazardaki kültürel koşulları dikkate alarak tüketicilerin estetik değerlerine uygun ürünleri üretmeye diğer bir deyişle de ürün farklılaştırması yoluna gitmektedirler.¹²⁶

2.1.5. Algılanan Kalite

Tüketiciler her zaman ürünün tüm özellikleri ile ilgili ayrıntılı bilgi sahibi olmayabilirler. Bu gibi durumlarda soyut birtakım ölçütler karar vermelerinde önemli rol oynamaktadır. Reklam faaliyetlerinde yaratılan ürün imajı ve marka imajı gibi faktörler, ürün kalitesinin tüketici tarafından olumlu ya da olumsuz algılanmasında önemli rol oynamaktadır.¹²⁷ Örnek verilecek olursa, kaliteli televizyonlar üreten tanınmış bir firma, yeni ürün olarak cep telefonu üretmeye başladığında, televizyon üretiminde oluşturduğu marka imajından dolayı üretimine yeni başladığı cep telefonları tüketicilerin gözünde kaliteli olarak algılanabilmektedir.

2.2. KALİTE ANLAYIŞININ TARİHSEL GELİŞİMİ

“Bir inşaat ustasının yaptığı bir ev, ustanın binayı yeterince sağlam yapmaması sebebiyle ev sahibinin üzerine çöker ve onun ölümüne sebep olursa, binayı yapan usta da öldürülecektir.” Kaliteye ilişkin ilk belge niteliğindeki bu ifade, M.Ö 2150 tarihli Hammurabi Yasalarında yer almakta olan bir kanundur.

¹²⁶ Özel, s.9

¹²⁷ Özel, s.9

Fenikeliler, hatalı üretimi engellemek için bu şekilde üretim yapan kişinin elini kesme yoluna gitmişler ve kontrol işlemini önceden belirlenen teknik özelliklere göre gerçekleştirmişlerdir. M.Ö 1450'de de eski Mısır'da taş blokların yüzey diklikleri telden yapılan bir araçla kontrol edilmekteydi. Kaliteye verilen önem milattan öncesinden bu zamana kadar devam ederek gelmektedir. 13.yüzyıl süresince çıraklık ve esnaf loncaları, içinde buldukları toplumda iş hayatını düzenleyen ve çeşitli denemelerde bulunan birer örgüt durumuna gelerek kaliteli iş tarzı oluşturma yönünde faaliyetlerde bulunmuşlardır. Çeşitli iş dallarında, çeşitli standartlar oluşturarak işin kaliteli yapılması için çaba göstermişlerdir. Bu örgütlerdeki ustalar ve yöneticiler, kaliteli üretim konusunda eğitim vermekle beraber birer muayene görevlisi konumuna gelmişlerdir.

Kalitenin bilinen anlamda kavram olarak ilk ortaya çıkışı 19.yüzyıla rastlamaktadır. Eli Whitney'in '*Değişebilir Parçalar yöntemiyle Kitle Üretimindeki Amerikan Sistemi*'ni geliştirmesi, üretim sisteminde köklü değişikliklere yol açmış ve Henry Ford 1907 yılında atılım gerçekleştirerek, üretim sisteminde devrim yapacak bu atılımı gerçekleştirmiştir. Hareketli montaj hattını kullanarak, karışık operasyonları sadeleştiren ve her operasyonun ayrı tamamlanmasını sağlayan bu yöntem, sonuçta işlemlerin bir montaj hattında birleştirilmesini sağlayarak süreç sonunda hatalı ürünün ayrılmasını gerekli görmüştür. Ancak bu yöntemde önemli olan ürün kalitesi değil, üretilen miktar olmuştur. İyi ürünün kötüsünden ayrılması denetim uygulamasını da beraberinde getirmiş ve kalite üretimin bir parçası haline gelmiştir.

Bell Telefon Laboratuvarlarında çalışan Walter Shewhart, 1924 yılında ilk *Olasılık Çizelgesi*'ni ortaya koyarak '*İstatistiksel Kalite Kontrolü*'nün temellerini atmıştır. Bu çizelge ile kalitenin ekonomik olarak kontrol edilmesi sağlanmıştır. 1926 yılında da George Edwards, kalite olgusunun gelecekteki satışlar için büyük önem kazanacağını sezmiş ve kalite kontrolünü etkin biçimde gerçekleştiren işletmelerin büyük rekabet avantajı elde edeceklerini belirtmiştir. Bu sebepten dolayı 1930'lu yıllar kalite kontrolüne ağırlık verilerek geçmiş ve bu yıllarda Waldo Wezlau ve Joseph V. Talacko, üretimde meydana hataları küçükten büyüğe doğru

sınıflandırarak ortaya çıkan sorunların çözümü için önceliklerin belirlenmesi ilkesini getirmişlerdir. Bu ilkede günümüzde toplam kalite yönetimi'nin istatistiksel araçlarından biri olan ‘‘Pareto İlkesi’’ olarak geniş bir uygulama alanı bulmuştur.¹²⁸

Ateş almayan silahların, patlamayan bombaların ve kalite konusundaki başarısızlıkların birçok insanın ölümüne neden olduğu İkinci Dünya Savaşı yılları, teknolojik gelişmelerin yanı sıra kalite teknolojilerinin de gelişiminin hız kazandığı yıllar olarak gösterilmektedir. Amerika’da savaş sırasında kalite kontrol teknikleri ülke çapında yaygınlaştırılmıştır. Savaş sırasında müttefik devletlerin araştırarak kullanıma aldıkları yöntemler öyle etkili olmuştur ki, bu bilgiler Nazi Almanya’sının teslim olmasına kadar askeri bir sır olarak saklanmıştır. Japonya’da İngiliz Standartlarının (BS) II. Dünya Savaşı yıllarında Japonca’ya çevrilmesiyle modern anlamda istatistiksel çalışmalar başlatılmıştır. ABD kuvvetlerinin Japon telekomünikasyon sektörüne modern anlamda kalite kontrol kullanma talimatı vermesiyle 1946 yılında Japonya’da istatistiksel kalite kontrol çalışmaları başlamıştır.¹²⁹ Savaştan çıkan Japonya’nın yeniden inşa edilmesi amacıyla Japon Bilim Adamları ve Mühendisleri Birliği (JUSE) tarafından Japonya’ya davet edilen Deming, 1950, 1951 ve 1952 yıllarında verdiği seminerlerle kalite kontrolü konusunda önemli eğilimler gerçekleştirmiştir.

1951 yılında Armand V. Feigenbaum ‘‘Total Quality Control’’ adlı kitabını yayımlayarak işletmenin kalite kontrolünü tasarım aşamasından satış ve satış sonrası kadar olan bütün işlevlerine yaymıştır. Bu eserin yayınlanmasına kadar yapılan çalışmalar ‘‘önleyici’’ değil ‘‘düzeltici’’ faaliyetler olmuşlardır.

1954 yılında JUSE tarafından Japonya’ya davet edilen Juran, üst ve orta düzey yöneticilere, kalite kontrolü konusunda kendilerinin aldıkları sorumlulukları anlatmıştır. Kalite kontrol faaliyetlerinin teknolojiye bağlı olan bir kavramdan çok yönetimi de ilgilendiren bir kavram olduğunu ortaya koyan Juran günümüz yönetim anlayışı bakımından önemli bir başlangıç yapmıştır.

¹²⁸ Bayrak, Sabahat ve Göncüoğlu, Hasan, ‘‘**Toplam Kalite Yönetimi ve Uygulanabilirliğine Yönelik Denizli İlinde Bir Araştırma**’’, Denizli Ticaret Odası, Beta Yayınları, 2002, s. 32-33

¹²⁹ Ishikawa, Kaoru, ‘‘**Toplam Kalite Kontrol**’’, KalDer Yayınları, 1997, s. 19

1970'li yıllarda Japonya'nın önemli krizlerden başarı ile çıkması ve büyük Amerikan şirketleri ile rekabet içerisine girmesi tamamen kalite konusunda kaydettiği ilerlemeler sayesinde olmuştur. 1980'li yıllarda ise kalite sadece üretim odaklı olmaktan çıkmış, işletmenin geneline yayılmış ve işletmedeki bütün işlevlerin kalite konusunda bütünleşmeleri gerçekleştirilmeye başlanmıştır. 1990'lı yıllarda ise, kalite tüm süreçlerde yaratılan bir perspektifle değerlendirilmiştir. Kalitenin bu şekilde bir ilerleme kaydetmesi, işletmeler açısından önemli rekabet avantajı elde etmesini sağlamaktadır¹³⁰

2.3. KALİTE İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Geçmiş yıllarda işletmelerin temel amacı ürünlerini üretip satabilmektir. Ancak rekabet koşullarının çok daha zorlaştığı günümüzde işletmeler artık kaliteli ürün üretmedikleri sürece ürünlerini satamayacaklarının ve rekabet edemeyeceklerinin farkındadırlar. Müşteri beklentileri bugünün pazarlama koşullarında en üst noktada yer almaktadır. Müşteri tatmini de ancak ve ancak kaliteli ürün üretimi ile sağlanabilmektedir. Kalite, dünya pazarlarında rekabet edebilme ve başarılı olmada temel şart olarak benimsenmesi ile daha geniş kapsamlı bir boyut kazanmıştır. Bu geniş kapsamlı boyut da, kalite kavramını destekleyen ve altyapısını oluşturan diğer temel kavramları da bünyesinde barındırmaktadır.

2.3.1. Standart ve Standardizasyon

İnsanlar, tarihin ilk çağlarından bugüne kadar her zaman, belirli kurallar çerçevesinde ve belirli bir düzen içerisinde faaliyetlerini sürdürüp hayatlarını devam ettirmişlerdir. Buldukları coğrafyanın iklimsel koşullarına göre göçebe ya da yerleşik hayatı seçmişler, koloniler oluşturmuşlar, düzenli ordular kurmuşlar, uluslararası seviyede anlaşmalar imzalayıp bu anlaşmaların kurallarına uymuşlardır. Bu açıdan bakıldığında da aslında standart ve standardizasyon kavramlarının geçmişi oldukça eski zamanlara dayanmaktadır.

¹³⁰ Bayrak ve Göncüoğlu, s. 34

Uluslararası Standardizasyon Örgütü tarafından standart ve standardizasyonun tanımı şu şekilde yapılmaktadır; *Standart*, bir ürün ya da hizmetin belirli amaçlar için taşınması gereken çeşitli nitelikleri belirleyen ve her ülkede bu işle ilgili kurumlar tarafından hazırlanıp duyurulan kurallardır. Standartlar ile temel olarak amaçlanan, ürünlerin veya üretim sistemlerinin belli kalıplara uygunluğunun denetlenmesi yoluyla tüketicileri korumak ve ürünlerde kullanım güvencesi sağlamaktır. *Standardizasyon* ise, belirli bir faaliyetle ilgili olarak ekonomik yarar sağlamak üzere, bütün ilgili tarafların katkıları ve işbirliği ile belirli kuralları koyma ve bu kuralları uygulama işlemidir. Diğer bir ifadeyle, ürünleri ve üretim yöntemlerini standart nitelikteki tekniklere uygun hale getirmek ve belirli kalitede üretimi sağlamak amacıyla gerçekleştirilen tek bir düzene getirme faaliyetleri olarak da tanımlanabilmektedir.¹³¹ Bilindiği üzere uluslararası pazarlamada ürün karmasını etkileyen birçok çevresel faktör bulunmaktadır. Ekonomik çevre, kültürel çevre, politik ve yasal çevre gibi faktörlere ilişkin düzenlemeler her ülkede farklı şekilde uygulanmaktadır. Bu farklılıklarda serbest ticaretin önünde en büyük engeli oluşturmaktadır. Standardizasyon sayesinde, çevresel faktörlere ilişkin düzenlemelerde belli bir standart oluşturulmakta ve her ülkede farklı uygulanan düzenlemelere uluslararası homojenlik kazandırılarak her ülkede aynı standart geçerli olmaktadır. Bu sayede de ticaretin serbestleşmesine katkıda bulunmaktadır.

Standardizasyon faaliyetleri beş temel amaca hizmet etmektedir:¹³²

- *Kalitenin Korunması ve Geliştirilmesi*

Standardizasyon faaliyetleri, sistemin elemanları olan malzemeler, makineler, insanlar ve yöntemlerden sapmaları azaltarak kalite ve güvenilirliğin sağlanması için süreci değişmez hale getirmektedir.

¹³¹ Ünlü, Atakan, “**Kalite Standartlarının Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri**”, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2006 s. 5

¹³² Kurgun Avşar, Osman, “**TS-EN-ISO 9000 Kalite Güvence Standartlarının Büyük Ölçekli Otel İşletmelerine Uygulanması**”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir, 1999 s. 40

- *Maliyetlerin Düşürülmesi*

Standardizasyon faaliyetleri, ürün içindeki malzeme ve bileşenlerin sayısını azaltarak ve onları basitleştirerek maliyetleri düşürmekte ve faaliyetlerin etkinliğinin artmasını sağlamaktadır.

- *Etkinliğin Geliştirilmesi*

Standardizasyon; çalışma prosedürleri, süreçleri ve yöntemleri için açık kurallar oluşturma yolu ile hataları azaltmakta ve etkinliğin atmasına yardımcı olmaktadır.

- *Güvenli ve Sağlıklı Çalışma Koşullarının Oluşturulması*

Teçhizatın çalışma ve bakım standartlarına uygunluğu, iş çevresini koruyacak, kazaları azaltacak ve iş sağlığı ile güvenliğinin sağlanmasına olanak tanıyacaktır.

- *Güvenilir Bilgi Akışının Sağlanması*

Standartlar, ürün kalitesi ve performans gereklilikleri konusunda sürekli ve güvenli belgelendirilmiş bilgi akışını sağlayacaktır.

2.3.1.1. Standardizasyonun Amacı ve Önemi

Standardizasyon ve standart tanımlarından yola çıkarak standardizasyonun amacının; ürün, mal ve hizmetlerle ilgili olarak ekonomik, bilimsel ve toplumsal ilişkilerde ortaya çıkabilecek teknik ve ticari sorunlara çözüm getirici referans belgeleri sağlamak olduğu belirtilebilir.

Standardizasyonun amaçları üretici, tüketici ve ekonomi açısından 3 kategoride incelenecek olursa:¹³³

¹³³ Özel, s. 52-53

Üretici Açısından

- 1) Üretimin belli plan ve programlara göre sürdürülmesine olanak tanımak,
- 2) Uygun kalitede seri üretimi olanaklı hale getirmek,
- 3) Verimliliği arttırmak ve
- 4) Depolamayı kolaylaştırıp stokları azaltarak maliyetleri düşürmeye yardımcı olmaktır.

Tüketici Açısından

- 1) Can ve mal güvenliğinin korunmasını sağlamak,
- 2) Karşılaştırma ve seçim kolaylığı sağlamak,
- 3) Sipariş ve satın alma işlerini kolaylaştırmak,
- 4) Fiyat ve kalite yönünden aldanmaları önlenmek,
- 5) Daha kaliteliyi daha ucuza temin etmeyi sağlamak ve
- 6) Tüketici bilincini arttırmaktır.

Ekonomi Açısından

- 1) Kalite teşvikiyle kalitesizliğin meydana getirdiği maliyet yükünden kurtulmak,
- 2) Sanayiye kaliteye yönlendirmek,
- 3) Arz-talep dengesini oluşturmak,
- 4) Kötü malların piyasadan uzaklaştırılmasını sağlamak ve
- 5) Rekabetin gelişmesini sağlamaktır.

Kalite konusunda giriş yapılırken, günümüz koşullarında artık temel hedefin müşterinin tatmin edilmesi olduğu ve müşteri tatmininin de kaliteli ürün üretimiyle sağlandığı belirtilmişti. Bu yüzden kalite, temel rekabet aracı olarak görülmektedir ve standardizasyonun olduğu yerde de kalite kavramı da bir norm olacağından rekabetin gelişmesine en yüksek seviyede katkıyı sağlayacaktır. Bu açıdan bakıldığında gerek üretici gerek tüketici gerekse ekonomi açısından olsun, standardizasyonun en önemli amacı kesinlikle rekabetin gelişmesini sağlamaktır.

Standardizasyon kapsamındaki düzenlemelerin amacı, AB Standartları seviyesinde ürün üretmek olmaktadır. Standardizasyonun en büyük önemi ise, yerel farklılıkları ortadan kaldırarak ticareti belli normlarda uygulamayı olanaklı kılması ve getirilen standartlarla yerli üreticinin korunmasını sağlamasıdır. Standardizasyon konusuna gerekli önemi vermeyen üreticiler yukarıda belirtildiği gibi rekabet edemeyerek piyasadan silinme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunun için ülkeler ticaret yaptıkları ya da yapmayı planladıkları ülkelerin dış ticaretteki teknik mevzuatlarını araştırıp öğrenmeleri ve buna göre plan yapmaları gerekmektedir. Türkiye Sanayisinin de dünya pazarlarında adını duyurarak rekabet edebilmesi ancak ve ancak dünya standartlarında mal üretmesiyle olanaklı olabilmektedir.

2.3.1.2. Standardizasyonu Gerektiren Nedenler

Daha öncede belirtildiği gibi malların serbest dolaşımı önündeki en büyük engellerden biri, her ülkenin ayrı ayrı uyguladığı ulusal standartlar ve benzeri düzenlemeler olmaktadır. Üreticiler herhangi bir ülke pazarına girebilmek için, o ülkenin yerel standartlarına uymak ve ürünlerinde gerekli adaptasyonları gerçekleştirmek zorunda kalmış bu da üreticilerin katlanması gereken ek maliyetleri doğurmuştur.

Örnek verilecek olursa bir zamanlar Alman Hükümeti, maden sularında bakteri seviyesinin çok düşük tutulmasına karar vermiş, Fransızların karbonatsız doğal maden suları Almanya'nın bu talebine uygun düşmemiş ve Fransız maden suları Almanya'da satılamamıştır. İtalya'da sadece İtalyan usulü ile yapılan spagetti satılabilmekteyken diğer makarna çeşitleri satılamamaktaydı.¹³⁴

Farklı yerel standartlarda yapılan üretimlerle ülke sınırlarını geçmeyi hedeflemek, ticarete esnekliğin azalmasına neden olmuştur. Bu durumda Avrupa Birliği, oluşturulmasındaki temel neden olan "Tek Pazar" dan beklediği yararları görememiştir. Bu yüzden AB, yukarıda örnekleri verilen bu gibi ulusal kuralları uyumlaştırmak ve yönetmeliklerinde eşitleyebilmek için farklı nedenlerden

¹³⁴ Öktem, Zübeyde, "İhracatta Avrupa Birliği Standartları (AB) ve Türkiye'nin Bu Standartlara Uyumu", MÜSİAD Araştırma Raporları, NO:31, Temmuz, 1998, s. 24-25

kaynaklanan sorunlarla oldukça uğraşmıştır. Tek bir ürün için yönetmelik geliştirip onu yerleştirmek bile uzun yıllar sürmekteydi. İlk aşamada her ürün için standartların ortak olarak yeniden belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu anlamda da bazı ürünler konusunda ortak standartları belirleme çabaları yoğun biçimde uygulanmış ve tamamlamıştır. Ancak ‘‘Klasik Yaklaşım’’ çerçevesindeki bu uygulamalar ürün çeşitliliğinin hızla arttığı günümüzde yeterli olamamıştır. Bu sorunu aşabilmek için gerekli olan çözüm ise ‘‘yeni yaklaşım’’ çerçevesi altında ‘‘ürünlerin değil, ortak riskler taşıyan ürün gruplarında sağlanması gereken temel gerekler belirlenmesi ve bunlar zorunlu hale getirilmesidir.’’¹³⁵ İşte, Yeni Yaklaşım anlayışı ile getirilen bu çözüm standardizasyon kavramının ortaya çıkmasını sağlamış ve ülkeler bazındaki yerel uygulamalar yerini Avrupa Birliği çapında genel standart uygulamalara bırakmıştır.

TSE ise Standardizasyonun gerekliliğini gündeme getiren nedenleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:¹³⁶

- Ülkeler arasında standartlar arasındaki farklar,
- Ülkeler arasında teknik düzenlemeler arasındaki farklar ve
- Ülkeler arasında uygunluk değerlendirmesi (test ve belgelendirme) sistemlerinin yeterliliğine karşı duyulan güvensizlik ve bir gerekçeye dayanarak test ve belgelendirme işlemlerinin tekrarı

2.3.1.3. Uluslararası Ticareti Kısıtlayıcı Faktör Olarak Standardizasyon

Gerek ilk bölümde belirtilen ‘‘CE’’ İşareti Mevzuatı gerekse standartlar ya da standardizasyonun uygulandığı ülkelerde insan, bitki ve hayvan sağlığının korunması ve üretimde belli normların oluşmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuş gibi görülebilmektedir. Ancak bu teknik ve idari standartlar, temelde yerli üreticileri dış rekabete karşı korumak için dış ticaret engeli şeklinde görünmez bir mekanizma olarak oluşturmaktadır.

¹³⁵ Öktem, s. 26

¹³⁶ Öktem, s. 26-27

Yukarıda belirtilen çevresel faktörlerin her ülkede farklı uygulanması durumuyla ilgili örnek verilecek olursa, önceki senelerde AB ülkelerinde, ulusal yasalara göre iç piyasada satılan traktörlerin maksimum hızlarının mil/saat olarak Fransa'da 17, Almanya'da 13 ve Hollanda'da 10'dan fazla olmaması gerekmektedir. Dolayısıyla bir ülkede üretilip diğerlerine ihraç edilecek traktörlerin bu koşullara uygun olması beklenmekteydi. Traktör konusundaki bu standart zorunluluğu dış ticaretin kısıtlanmasına neden olmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gümrük tarifeleri ve ithalat kotalarında görülen azalmaya karşın yakın geçmişte bu gibi görünmez engellerin sayısı ve kapsamlarında büyük artışlar meydana gelmiştir. Hatta bugün dünya ticaretini kısıtlayan asıl faktörler gümrük tarifeleri değil bu sayılan görünmez engeller olmaktadır. Gümrük tarifeleri buz dağının görünen kısmı, görünmez engeller ise suyun altında kalan kısımdır.¹³⁷ Olaya şu açıdan bakılacak olursa, küreselleşme sınırları ortadan kaldırarak ülkeler arası ticaretin gözle görülür bir biçimde artmasını neden olmaktadır. Bu yüzden ticarete gümrük vergileri ya da gümrük tarifeleri gibi doğrudan kısıtlama getirmek günümüzde artık çok da etkili olamamaktadır. Ancak ürünlerin üretiminde ve ticaretinde belirli standartlar oluşturulması, dolaylı yoldan dış ticareti kısıtlayarak yerli üreticiyi korumaktadır. Şöyle ki "CE" Mevzuatı yürürlüğe girmeden önce yapılan makine dış ticareti yoğunluğu ile mevzuat yürürlüğe girdikten sonraki dış ticaret yoğunluğu arasında önemli derecede fark bulunmaktadır. Çünkü bu mevzuat makine üreticilerine, ürettikleri makinelerin, AB'nin çıkarmış olduğu bazı yönetmeliklerin şartlarını yerine getirmesini ve bu yönetmeliklerin atıf yapmış olduğu teknik standartlara uyumlu olmasını öngörmektedir. Bu durum da faaliyetlerin eskisi kadar kolay ve akıcı olmamasına ve dolaylı yoldan da dış ticaretin kısıtlanmasına neden olmaktadır. Yani ülkeler, gümrük tarifeleri ile oluşturamadıkları sınırları bu türlü "görünmez engeller" ile oluşturma çabasına girmektedirler.

Ürünlerin belirlenen bu standartlara uygunluğunun analizi, belirli kurumlarca yapılan denetimler sonucu alınması gereken belgeler, yükleme öncesi muayeneler ve orijin kuralları da bir anlamda uluslararası ticaret akışını engelleyici etkide bulunmaktadır. Standart, standardizasyon ya da genel olarak görünmez engeller,

¹³⁷ Seyidoğlu, Halil, "Uluslararası İktisat-Teori Politika ve Uygulama", 11.Baskı, Güzem Yayınları, No:11, İstanbul, 1996, s. 173

uluslararası ticarete saydamlığı bozmakta ve faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde önemli zorluklar meydana getirmektedir. Standartların ilk kez gündeme geldiği Tokyo görüşmeleri sırasındaki GATT görüşmelerinde, gümrük tarifeleri önemli ölçüde indirilmiştir. Fakat tarifeler indirilirken diğer yandan ülkeler görünmez engelleri yükseltme yoluna gitmişlerdir.¹³⁸

Tüm bu anlatılanlardan sonra belirtmek gerekir ki, standartların kaldırılması veya uluslararası seviyede uyumlaştırılması, gümrük tarifeleri ve kotalara göre oldukça zor olmakla birlikte uluslararası ticaret etkisi daha yoğun olmaktadır. Bu nedenden dolayı daha önce belirtildiği gibi günümüzde uluslararası ticaret özellikle teknik ve idari standartlar kanalı ile kısıtlanmaktadır.

2.3.2. Kalite Güvence Sistemi

Kalite güvencesi, bir ürünün veya hizmetin gereksinim duyulan kalite isteklerine uygunluğunu yeterli güvencede sağlamaya yönelik olarak uygulanması gereken planlı ve sistematik faaliyetlerin tümünü kapsamaktadır.¹³⁹

1980'li yıllardan itibaren kalitenin önemi artış göstermeye başlamıştır. Uluslararası pazarlarda yapılan pazar araştırmalarında, en az fiyat kadar kaliteye de önem veren tüketicilerin sayısı, 1979 yılında her on kişiden üç-dört kişi iken bu sayı 1986 yılında sekize yükselmiştir. Talepteki bu artışın sebebi, gerek firmaların gerekse tüketicilerin yaşam biçimlerinin, tamamen ürün ve hizmetlere duyulan güven ile bunların tüketicilerin gereksinimlerini tatmin etmesine bağlı olmasıdır. Toleransların bu derece dar olması diğer bir ifadeyle hataya tahammülsüzlük, gerçek bir rekabet ortamının yaşandığı pazarlarda hatasız ürün ve hizmetlerin talep edilmesine neden olmaktadır.

¹³⁸ Seyidoğlu, s. 173-174

¹³⁹ Efil, İsmail, "Toplam Kalite Yönetimi ve ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi", 4. Baskı, Alfa Yayınları, No: 308, Dizi No: 03, Ekim, 1999, s. 136

Sonuç olarak üretimin tamamlanmasının ardından yapılacak bir kalite kontrolünün bu tür beklentilere cevap veremediği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla projelendirme ve hammadde sağlanması aşamalarından başlamak üzere, satış ve satış sonrası hizmetleri de kapsayacak şekilde yönetim sürecinin her aşamasında kalite ile ilgili çalışmaların rasyonel bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlayacak, uygulamanın başarısı oranında hata yapılması olasılığını azaltacak veya tümüyle ortadan kaldıracak düzenleyici bir sisteme gereksinim duyulmuştur. Buna da ‘‘Kalite Güvence Sistemi’’ adı verilmektedir.¹⁴⁰

Yüksek kaliteyi sağlamaya dönük yaklaşımlar daha önceleri üretim süreçlerinde uygulanmaktaydı. Sonraki dönemlerde ise bu yaklaşım, sadece üretim süreçlerini değil tüm süreçleri içine alan bir yaklaşıma dönüşmüştür. Bu yaklaşım ‘‘kalite güvence yaklaşımı’’ olarak adlandırılmaktadır. Bu yaklaşıma göre, tasarımdan dağıtıma kadar, ürün kalitesi belirlenmekte ve güvence altına alınmaktadır. Bu da işletmenin her kademesinde özen ve dikkat gerektiren bir kalite yönetimi ile mümkün olmaktadır. Böylesi bir yönetim ise ancak belirli uluslararası standartların gerçekleştirilmesi ile mümkün olabilmektedir.¹⁴¹

Kalite Güvencesi:

- Herkesin sorumluluğundadır,
- İşleri bir seferde doğru yapmaktır,
- Üretkenlikte artıştıır,
- Maliyetlerde düşüştür ve
- Sağduyulu bir yönetim düşüncesidir.

Aşağıda Şekil 9 de kalite güvence sisteminin uygulanmasını gerekli kılan nedenler gösterilmiştir: ¹⁴²

¹⁴⁰ Altunbağ, Mehmet, ‘‘ ISO 9000 Standartları ve Toplam Kalite Yönetiminin Uluslararası Pazarlamaya Etkileri: İç Anadolu Bölgesinde Bir Uygulama’’, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005, s. 26

¹⁴¹ Çetin, Canan; Akın, Besim; Erol, Vedat, ‘‘Toplam Kalite Yönetimi ve Kalite Güvence Sistemi (ISO 9000:2000 Revizyonu)-İlke. Süreç. Uygulama’’, 2. Baskı, Marmara Üniversitesi, 2001, s. 364

¹⁴² Altunbağ, s. 26-27

Şekil 9- Kalite Güvence Sistemi Oluşturma Nedenleri

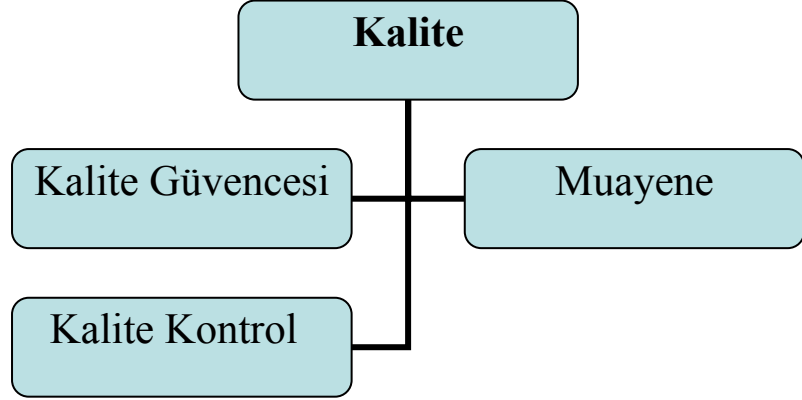
Kaynak: Altunbağ, Mehmet, “ ISO 9000 Standartları ve Toplam Kalite Yönetiminin Uluslararası Pazarlamaya Etkileri: İç Anadolu Bölgesinde Bir Uygulama”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005, s. 27

Hazırlanan kalite sistemi bir bütün olarak uygulanmalı ve işletmenin değişen gereksinimlerine karşılık verecek şekilde sürekli yenilenmelidir.¹⁴³

Kalite güvencesi kalite kavramının alt fonksiyonu olarak da tanımlanmaktadır. Kalite fonksiyonu aşağıda şematik olarak gösterilmiştir.

¹⁴³ Bozkurt ve Odaman, s. 20

Şekil 10- Kalite Fonksiyonu

Kaynak: Çetin, Canan; Akın, Besim; Erol, Vedat, “**Toplam Kalite Yönetimi ve Kalite Güvence Sistemi (ISO 9000:2000 Revizyonu)-İlke. Süreç. Uygulama**”, 2. Baskı, Marmara Üniversitesi, 2001, s. 365

Şekilde kalite fonksiyonunun; kalite güvencesi, kalite kontrolü ve muayene olarak üç alt fonksiyondan oluştuğu görülmektedir.

Kalite fonksiyonu, sistemin işlerliğiyle ilgili güvenceyi sağlarken aynı zamanda çeşitli amaçlarla (sözleşme gereği, belgelendirme, v.b.) kurulan kalite sisteminin işleyişini, bunlarla ilgili olarak sunulan mal ve hizmetlerin kalite ile ilgili beklentileri karşılayacağı konusunda güvenceyi ve bu amaçla hazırlanmış belgeleri içermektedir.

Kalite kontrolü ise, üretim, süreç ve faaliyetlerin teknik özellikler, şartnameler, prosedürler ve talimatlara uygun olarak yürütülmesini gerçekleştirecek kontrol görevini sağlamaktadır. Muayene fonksiyonu ise, üretimin her aşamasında durum değerlendirmesi ve analizi için gerekli verilerin uygun test ve istatistiksel yöntemlerle belirlenmesi ve izlenmesi görevini yerine getirmektedir.

Kalite güvence fonksiyonu, önce yönetim sorumluluğu ve sistem sorumluluğu alanındaki görevleri yerine getirerek, kalite fonksiyonunun işleyişinin ve kuruluşun politika, plan, hedef ve stratejileri ile prosedür ve talimatlara uygunluğunun güvence altına alınmasını sağlamayı hedeflemektedir.¹⁴⁴

Buradan da anlaşılacağı gibi, kalite kontrol ve muayene daha çok teknik sorumlulukla ilgili çalışmaları düzenlemektedir. Kalite güvencesi ise, çalışmanın ileriki bölümlerinde belirtilecek olan ISO 9000 Standartlarında da anlatılacağı gibi, üretimden son tüketiciye işletmenin tüm süreçlerinde ve yönetimin her kademesinde, ürünle ve hizmetle ilgili kalite beklentilerini karşılanacağı garanti edilmektedir. Kalite kontrol ve muayene, ürün üretimi sürecinde mikro bazda sorunlarla ilgilenirken kalite güvencesi tüm süreçlerdeki makro yapıdaki sorunlarla ilgili olmaktadır.

2.3.2.1. Kalite Güvence Sisteminin Evrimi

1900'lü yıllardan bu yana hemen hemen her işletmede kalite ile ilgili bir bölüm bulunmaktadır ancak bir kalite güvence bölümü veya sorumlusu bulunmamaktadır. Bilimsel yönetim zamanında kuvvetler ayrılığı ilkesi uygulanmış, bu yüzden planlama, uygulama ve kontrol işlevlerinin ayrı birimler tarafından yapılması uygun görülmüştür. Kontrol bölümünün görevi hataları bulmaktır. Hata ararken kullandığı yöntem ise muayene olmaktadır. O dönemlerde muayeneye dayalı kontrol olumlu sonuçlar vermiş olsa da günümüz koşullarında önemi azalmıştır.

Kalite güvence ise daha farklı bir kavramdır. Kalitenin "kontrolüne" değil "yaratılmasına" yöneliktir ve kalite kontrolünün uygun olmayan kısımlarını giderme gereksiniminden doğmaktadır. Buradaki en önemli fark, kalite kontrolün "ürüne yönelik" kalite güvencesinin ise "sisteme" yönelik bir faaliyet olmasıdır. Kalite güvence, ilk bakışta dolaylı bir yaklaşım gibi görünse de kaliteyi doğrudan sağlamaya yönelik bir yaklaşım olmaktadır. Kalite kontrol gibi faaliyetler, uygulanmasından sonraki sonuçlarla ilgili bir uygulama olmayıp tamamen

¹⁴⁴ Çetin; Akın; Erol, s. 364-365

faaliyetlerin doğru yapılmasını sağlamaya yönelik uygulamalardır.¹⁴⁵ Yani kalite güvencesi yukarıda şemada da açık bir şekilde görüldüğü gibi kalite kontrol kavramını da kapsamına alan uygulamaları içermektedir.

Kalite güvence sistemi tüm işletme için değil; bir ürün, hizmet veya proje için kurulmaktadır. Kalite güvence sistemi; kalite planlarının, kalite stratejisinin o, kalite organizasyonunun oluşturulması; görev, yetki ve sorumlulukların belirlenmesi, kalite belgelendirmesinin hazırlanması ve kalite bilgi sisteminden oluşmaktadır.¹⁴⁶

2.3.2.2. Kalite Güvence Sisteminin Temel Olguları

Kalite güvence sistemini uygulayan tüm kurum ve kuruluşlar, kendi ürettikleri ürün ve hizmet alanındaki tüm olguları belirli bir düzeyde izlemekte ve denetim altında tutamaktadırlar. Bunun yanında örgüt, iç oluşumu ve işleyişi ile sürekli bir sistem içinde gelişmek ve denetlenmek üzere yapılandırılmaktadır. Böylece sistem içinde aksayan durumlar kolayca saptanmakta ve düzeltilmesi yönünde önlemler alınması için olanak sağlanmaktadır. Bütün bu uygulamalar sistemin içinde yer alan tüm birimlerin, sorumluluk anlayışı ve yetki paylaşımları ile üretken ve çözümleyici bir özellik kazanması doğrultusunda dinamik bir yapının oluşturulmasını ve olumsuzlukları engelleyici işlevlerin de sürdürülmesini sağlamaktadır. Kalite güvence sisteminin temel olguları, sistemi etkileyen ve ilgilendiren tüm konuları, birimleri ve alanları kapsamaktadır. Bunlar:¹⁴⁷

1. Uygulama Alanı,
2. Atıf yapılan standartlar,
3. Kavramlar,
4. Yönetimin sorumluluğu,
5. Kalite yönetiminin elemanları,

¹⁴⁵ Halis, Muhsin, “Paradigmadan Uygulamaya Toplam Kalite Yönetimi ve ISO-9000 Kalite Güvence Sistemleri ve ISO-9002 Kalite Belgesi Çalışmaları”, Beta Yayınları, 2000, s. 226

¹⁴⁶ Halis, s. 226

¹⁴⁷ Topal, Şeminur, “Kalite Yönetimi ve Güvence Sistemleri”, Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı, Yayın No: YTÜVAK.KM.DK-2000.001, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, 2000, İstanbul, s. 69

6. Kalite yönetim sisteminin mali yönleri,
7. Pazarlamada kalite,
8. Tasarımda kalite,
9. Teminde (iş-zaman planında) kalite,
10. Süreçlerin kalitesi,
11. Süreçlerin yönetimi,
12. Ürün kontrolü,
13. Kontrol araçlarının denetimi,
14. Hatalı ürünlerin iadesi ve yönetimi,
15. Düzeltmelerle ilgili önlemler,
16. Üretim sonrası görevler,
17. Kaliteye yönelik belgeler,
18. Personel durumu ve iş planı,
19. Ürünün güvenilirliği ve
20. İstatistiksel yöntemlerin kullanımınıdır.

2.3.2.3. Kalite Güvence Sistemine Geçilmesinin Nedenleri

Kalite Güvence Sistemi Standartları'na olan gereksinim 1973 yılındaki petrol krizinin ardından iş dünyasındaki önemli değişikliklere bağlı olarak ilk kez İngiltere'de ortaya çıkmıştır. 1973 krizinden birçok firma olumsuz etkilenmiş ve piyasadan silinmiştir. Bu sebepten dolayı İngiliz Standartları Enstitüsü (BSI) uzmanları, krizden sonra gelişen bu olumsuzlukları firmalarda bir sistematik uygulamanın olmayışına bağlayarak çeşitli incelemeler yapmışlardır. Yapılan araştırmalarda, krize dayanabilen firmaların, faaliyetlerini belirli bir sistematığe dayalı olarak gerçekleştirdiği ortaya çıkmıştır.

Böylelikle BSI tarafından “iş sürekliliğini sağlamak üzere” başlatılan çalışmaların sonucunda 1980’li yıllarda BS 5750 olarak yayımlanan standartlar 1987 yılında ISO tarafından ISO 9000 standart serilerinin özünü oluşturmuştur. Aynı standart, Avrupa Birliği'nin oluşumunu takiben EN 29000 olarak yayımlanmıştır. ISO tarafından geliştirilen ve kabul edilen her standardın beş yılda bir, teknolojinin

gelişmesi ve müşteri gereksinimlerinin değişmesi gözönüne alınarak günün koşullarına göre uyarlanmasına ve yeniden yayımlanmasına karar verilmiştir.

Kalite güvence sistem serileri:¹⁴⁸

- Kârlılığı ve verimliliği arttırmakta,
- Etkin bir yönetim sağlamakta,
- Tüm faaliyetlerde izleme ve kontrol olanağı sağlamakta,
- Müşterilerce talep edilmekte,
- Uluslararası boyutta uygulanabilmekte ve
- Kalite sisteminin belgelendirilmesi için model niteliği taşımaktadır.

Bu sistemi, AB üye ülkelerinin ilgili komisyonu da, bağlayıcı kararlarla güncel yönetmeliklerle günde tutmaktadır. AB Uygunluk Gösterimi Konsey Kararı: 93/465/EEC (Uygunluk Değerlendirmesi için Modüller ve "CE" İşaretlemesi İçin Kurallar) Yönetmeliği'ne göre Modüler Sistem gereğince yapılan değerlendirmeler sonucu, yönetmelik kapsamındaki ürünlerin ilgili yönetmelikte uygunluklarının gösterimi uyarınca Kalite Güvence Sistemi (KGS) serilerine göre belgelendirilmeleri talep edilmektedir. Buna göre:¹⁴⁹

- Tüketici kalitesiz mal almak zorunda değildir.
- Üretici, kalitesiz mal üretme hakkına sahip değildir.

Böylelikle,

GÜVEN

ANLAYIŞ

İLETİŞİM.

ilkeleriyle hareket edilmiş olmaktadır.

¹⁴⁸ Topal, s. 70

¹⁴⁹ Topal, s. 70-71

Bu ilkelere paralel olarak;

- Herkesin katılımıyla,
- Sürekli gelişim için sürekli eğitim yaklaşımı ile
- Sağlıklı iletişim ve bilgi transferi sağlanarak,
- Takım çalışmasıyla

Üretim yöntem ve süreçlerinde standardizasyon başarısı yakalanmaktadır.

2.4. AVRUPA BİRLİĞİ KALİTE POLİTİKALARI VE BU POLİTİKALARIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Daha önceden de belirtildiği gibi AB ülkeleri, 1946 yılında imzalanan Roma Antlaşması'ndan bu yana, bir iç pazar ya da diğer bir ifadeyle tek pazar oluşturma çabası içerisinde. Oluşturulan bu tek pazarda amaç; malların, hizmetlerin, sermayenin ve insanların serbest dolaşımını sağlamaktır. Farklı teknik ürün düzenlemeleri ve test prosedürleri, AB ülkeleri arasında malların serbest dolaşımı konusunda en büyük engeli oluşturmuş ve tek pazar amacına ters düşmüştür. Sonuçta Avrupa Komisyonu, Avrupa Adalet Mahkemesinin birçok kararından esinlenerek gelişen ve değişen "yaklaşımlar" çerçevesinde üye ülkelerin ulusal yasalarını uyumlaştırarak ticari engelleri kaldırmayı amaçlamıştır.

2.4.1. Klasik Yaklaşım (Old Approach)

Bu uyumlaştırma çabaları sonucunda 1969 yılında teknik engelleri ortadan kaldırmak amacıyla "Klasik Yaklaşım" benimsenerek mevzuat düzeyindeki teknik kuralların ve bunlara eş etkiye sahip standartların tümünün uyumlaştırılmasına çalışılmıştır. Klasik yaklaşım çerçevesinde 55 tanesi motorlu taşıtlar konusunda olmak üzere kimyasal maddeler, gübreler, gıda maddeleri ve tekstil ürünleri v.b. alanlarında yaklaşık 100 adet yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yönetmeliklerde ürünlerin hangi teknik gerekliliklere sahip olması gerektiği en ince ayrıntısına kadar belirtilmektedir.

Bu yaklaşımda yaşanan en büyük sorun, üye ülkelerin kendi ülkelerinde uygulanan teknik düzenlemeler hakkında pek fazla taviz vermek istememelerinden ve her teknik ayrıntı üzerinde yoğun tartışmalar olmasından dolayı karar almada çok fazla zaman harcanmasından kaynaklanmaktadır.¹⁵⁰

Bu konuda ATAD'ın (Avrupa Toplulukları Adalet Divanı) 1979 tarihli "Cassis de Dijon" davası sonucu aldığı karar büyük önem taşımaktadır çünkü bu kararlar birlikte üye ülkelerde "Karşılıklı Tanıma İlkesi" kabul edilmiştir. Karşılıklı Tanıma İlkesi'ne göre, bir üye ülkede geçerli olan kanunlara uygun olarak üretilen ve pazarlanan bir ürün, diğer üye ülkenin mevcut mevzuatına uygun olmasa bile bu ülkede serbestçe satılabilmektedir. Bu ilke, klasik yaklaşım gibi her sektörde ayrı ayrı yapılan düzenlemeleri gereksiz hale getirmektedir. Bunun yerine, "karşılıklı tanımanın" olmadığı alanlarda sağlık, güvenlik, tüketicinin ve çevrenin korunması gibi temel gerekler bazında uyumlaştırma kabul edilmiştir.¹⁵¹

Klasik Yaklaşım büyük katkılar sağlamasına rağmen 1980'lere gelindiğinde istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Bunun da en temel sebebi, mevzuatın uzun ve ayrıntılı prosedürler içermesi ve yönetmeliklerin son derece detaylı ve teknik ayrıntılarla dolu olmasıdır. Bu çerçevede üye ülkeler arasında "klasik yaklaşım" politikası kapsamında teknik düzenlemelerin uyumlaştırılma çabaları yerini 1985 yılında "Yeni Yaklaşım" a bırakmıştır.¹⁵²

2.4.2. Yeni Yaklaşım (New Approach)

Klasik Yaklaşım'ın yetersizliğinden sonra AB Konseyi 7 Mayıs 1985'te Yeni Yaklaşım Politikası'nı benimsemiştir. Bu politika, ürünleri tek tek ele almayı, kullanım amaçlarını (elektrikli aletler, makineler gibi) temel olarak ürün gruplarını

¹⁵⁰ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, "Avrupa Birliği'nde Akreditasyona İlişkin Uygulamalar ve Türkiye'de Akreditasyon Sisteminin Oluşturulmasına Yönelik Çalışmalar", s. 5

¹⁵¹ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, s. 6

¹⁵² Çeşmecioğlu, s. 6

oluşturmayı ve bir ürün grubunda bulunması gereken temel gerekleri belirleyerek, üye ülkelerin mevzuatlarını uyumlaştırmayı hedeflemektedir.¹⁵³

Yeni Yaklaşım Politikası esas olarak, kamunun ve halkın sağlık ve güvenliğini korumak zorundadır ancak bu zorunluluğun ticarete engellere yol açtığı durumlarda, uygulanması gereken ilkelerden oluşmaktadır. ‘‘Temel Gerekler’’ olarak adlandırılan bu ilkeler zorunlu niteliğe sahiptir. Yeni Yaklaşım Politikası, aynı zamanda isteğe bağlı nitelikteki standardizasyon konusunda yapılan düzenlemeleri ve Klasik Yaklaşım Politikasının en zayıf noktalarından biri olan, ticari ürünler için uygunluk değerlendirme işlemlerini de kapsamaktadır.¹⁵⁴

Yeni Yaklaşım Politikasının temel ilkeleri:¹⁵⁵

- Mevzuat uyumu, AB Pazarı’na sürülmüş ürünlerde, eğer AB içerisinde serbest dolaşımdan yararlanılacaksa karşılamak zorunda oldukları temel gereklerle sınırlı kalmaktadır.
- Yönetmeliklerle belirlenmiş olan temel gerekleri karşılayan ürünlerin teknik özellikleri uyumlaştırılmış (Harmonize) standartlarda belirlenmektedir.
- Uyumlaştırılmış veya öteki standartların uygulanması isteğe bağlı olmakta ve üretici teknik gerekleri karşılamak için diğer teknik özelliklere başvurabilmektedir.
- Uyumlaştırılmış standartlara uygun olarak üretilmiş olan ürünlerin bunlara eşdeğer olarak kabul edilen temel gereklere uygun oldukları kabul edilmektedir.

Özetle, Yeni Yaklaşım Politikası, her ürünle ilgili ayrı uygulanan mevzuat yerine benzer özellikleri taşıyan ürün grupları ile ilgili olan ve temel gerekler olarak isimlendirilen, insanların can ve mal güvenliği, hayvan ve bitki sağlığının korunması çerçevesinde hazırlanan mevzuatın uyumlaştırılmasını öngören yaklaşımdır. Şu anda

¹⁵³ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, s. 6

¹⁵⁴ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğü ‘‘Avrupa Birliği Teknik Mevzuat Uyumu ve CE İşareti’’, s. 11

¹⁵⁵ European Commission, s. 8

Yeni Yaklaşım kapsamında yürürlükte olan ve önceki bölümlerde ayrıntılı olarak belirtilen 22 tane ‘‘Yeni Yaklaşım Yönetmeliği’’ bulunmaktadır.

Yeni Yaklaşım Politikasının benimsenmesinden sonra AB’nde standardizasyon faaliyetleri hız kazanmıştır. 28 Mart 1983 tarihli ve 83/189/EEC sayılı Konsey Yönetmeliği ile üye ülkeler ve AB Komisyonu arasında teknik standartlar ve teknik düzenlemeler alanında bilgilendirme prosedürü uygulanmaya başlanmıştır. Buna göre, üye ülkeler kendi ülkelerinde yürürlüğe girecek olan taslak halindeki tüm standartlardan ve teknik düzenlemelerden birbirlerini haberdar etmek zorundadırlar. Bu bilgilendirme, üye ülkelerin standart ve teknik düzenleme farklılıklarını ortaya çıkarmasını ve bu alanda gerekli görülen uyumlaştırma çalışmalarının daha sağlıklı bir şekilde yapılmasını sağlamaktadır.¹⁵⁶

2.4.3. Küresel Yaklaşım (Global Approach)

Klasik Yaklaşımın en büyük eksikliklerinden biri de, ülkelerin uyguladığı test yöntemleri ve belgelendirme faaliyetleri alanında uyumlaştırmanın oluşturulmamasıdır. Teknik düzenlemelerin uyumlu olması, tek başına malların serbest dolaşımı açısından yeterli bulunmadığı için AB 1989 yılında ‘‘Küresel Yaklaşım’’ı yayımlamıştır.¹⁵⁷

Söz konusu yaklaşıma göre, her üye ülkede, belli ürünlerin testlerinin yapılması ve bu ürünler için belge düzenlenmesi konusunda bazı kuruluşlar yetkilendirilecek ve o ürünle ilgili olarak yetkilendirilmiş kuruluşların dışında hiçbir kuruluşun verdiği belge geçerli olmayacaktır.¹⁵⁸ Buradan da anlaşılacağı gibi, 1989 yılında Avrupa Birliği, bugünkü akreditasyon kavramının temelini atmış ve belgelendirme konusunda standardizasyona gidilmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur.

¹⁵⁶ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğü, s. 7

¹⁵⁷ Çeşmecioğlu, s. 15

¹⁵⁸ Özman, s. 9

Bu çerçevede yalnızca bir ürün ya da hizmetin, belirli bir şartnameye uygunluğunu, belgelendirme ve akreditasyon ile ilgili çok geniş bir alanı kapsayan genişletilmiş bir politika oluşturulması düşünülmüş ve Komisyonun tavsiyesi ile ‘‘Uygunluk Değerlendirmeleri ile İlgili Küresel Yaklaşım Kararı’’ benimsenmiştir.

Küresel Yaklaşım ile piyasada daha kaliteli ürünler yer alacak, açık ve güvenilir teknik ortamın yaratılması sağlanacaktır. Küresel Yaklaşım’ın temel ilkesi, test, deney ve belgelendirme konusunda karşılıklı tanımayı ve altyapıların yakınlaştırılmasını sağlamak amacıyla, karşılıklı güvenin ve şeffaflığın temini açısından ‘‘akreditasyonun’’ önemini vurgulamaktır.

2.4.4. Modüler Yaklaşım

AB Konseyi tip testi, birim doğrulama ve üreticinin uygunluk beyanını da içeren daha geleneksel ürün belgelendirme prosedürlerinin beraberinde ilgili standartları da kapsayan üç kalite güvenlik sistemini de sekiz uygunluk değerlendirme prosedürü arasına uyumlaştırma kararı almıştır. AB, uygunluk değerlendirmesi prosedürlerinin çeşitli aşamaları için 8 adet Modül ve bu Modüllere ve Temel Gereklere Uygunluğu Gösteren ‘‘CE’’ Uygunluk İşaretinin Ürünler Üzerinde Taşınması ve Kullanılmasına İlişkin Kurullarla İlgili Modüler Yaklaşım Kararını benimsemiştir.¹⁵⁹

Modüler Yaklaşım uygunluk değerlendirme işlemlerini şu ölçütlere göre Modüllere ayırmaktadır;¹⁶⁰

- Ürünün Gelişim safhasına göre (üretim, tasarım, prototip)
- İlgili değerlendirme türüne göre (kalite güvencesi, belge kontrolleri, tip testi, muayene v.s.)
- Değerlendirmeyi kimin yürüttüğüne göre (üretici veya üçüncü kişiler)

¹⁵⁹ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğü, s. 13

¹⁶⁰ Çeşmecioğlu, s. 15

Modüler Yaklaşımında, ürünlerin teknik özellikleri ve taşıdıkları risk seviyelerine göre A'dan H'ye 8 Modül kapsamında uygunluk değerlendirme faaliyetleri yürütülmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi, düşük risk taşıyan ürünlerde üreticinin uygunluk beyanı (self-declaration) yeterli olmaktadırken yüksek risk grubundaki ürünlerde, bir değerlendirme kuruluşunun (Onaylanmış Kuruluş-Notified Body) kalite güvence sistemleri kapsamında yapacağı test ve deneylere gereksinim duyulmaktadır.

Tüm bu yaklaşımlar kronolojik bir gelişim şeklinde özetlenecek olursa, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlamak ve ticaretin önündeki engelleri kaldırmak amacıyla uygulamaya konulan bu yaklaşımlar ilk olarak Klasik Yaklaşımla başlamış ve ürünlerin teknik özellikleri en ince ayrıntısına kadar belirtilmiştir. Ancak bu yaklaşım malların serbest dolaşımının sağlanmasında etkinliği sağlayamamış, her ürün için belirlenen ayrıntılı standartlar süreçlerin uzamasına neden olarak zaman kaybı yaşanmasına neden olmuştur. Bu nedenle Yeni Yaklaşım geliştirilmiş ve her ürün için ayrı ayrı standartların belirlenmesi yerine, ürünlerin teknik özelliklerine göre ürün grupları oluşturularak bu ürün grupları için standartlar ve yönetmelikler belirlenmiştir. Bu yaklaşım kapsamında 22 tane Yeni Yaklaşım Yönetmeliği bugün de uluslararası ticarete geçerliliğini korumakta ve günün değişen şartlarına göre yenilenmekte ve uyumlaştırılmaktadır. Daha sonra 1989 yılında AB, Global Yaklaşımı benimseyerek, test ve belgelendirme faaliyetlerinin üzerinde durmuş ve akreditasyon faaliyetinin önemini vurgulamıştır. En son olarak 1993 tarihinde Modüler Yaklaşım benimsenerek ve ürünlerin teknik özellikleri ve risk gruplarına göre 8 ayrı Modül belirlenerek test ve deneylerin bu Modüllere göre yapılması kararlaştırılmıştır.

2.5. ULUSLARARASI YÖNETİM SİSTEMLERİ

Küreselleşme ile beraber sınırların ortadan kalkması ve doğal kaynakların da azalmasıyla ülkelerin birbirlerine daha fazla gereksinim duyduğu daha önce belirtilmişti. Küreselleşme öncesi her ülkenin kendi sınırları içerisinde uyguladığı

yönetmelikler ve standartlar yerini, AB içerisindeki tüm ülkelerde geçerliliği bulunan ve uluslararası alanda kabul gören standartlara bırakmıştır.

İşletmeler, uluslararası alanda rekabet edebilmek için artık yüksek kalitede ürün ve hizmetler üreterek müşteri beklentileri ve gereksinimlerini karşılamak durumundadırlar. Bunları karşılarken de, temel nitelikteki belli alanlarda örgütsel yapılarını oluşturmaları, personelini eğitmeli ve o alanda uluslararası nitelikteki kurallara uymalıdır.

Belirtilen bu yönetim sistemleri; kalite, çevre, sağlık ve güvenlik ile ilgili olmakta, finansal ve ekonomik bir nitelik taşımamaktadır. Bir yönetim sistemi üç temel bileşenden oluşmaktadır: çekirdek süreçler, anahtar nitelikteki destek süreçler ve yönetim sistemini destekleyen öğeler. Bir yönetim sisteminin etkin bir biçimde işleyebilmesi için bileşenleri birbiriyle bağlantılı olması ve amaçlara uygun bir biçimde hareket etmesi gerekmektedir.¹⁶¹

Firmaların günümüz koşullarında rekabet edebilmesi ve varlığını sürdürebilmesi için birtakım uluslararası yönetim sistemlerine gereksinim duymaktadırlar. Bunlar; ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemi, ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi, ISO 18000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleridir.

2.5.1 ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemi Standartları

ISO 9000 Standart Serileri dünya genelinde ticareti kolaylaştırmak için birçok ulusal kalite standardının içeriğini tek bir seri altında toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Üretilen mal ve hizmetlerin kaliteli olabilmesi için, iş yaşamının yürütülme biçimi ve sistemi ile ilgili olan konularda gelişme ortamı sağlayan uluslararası bir standart niteliği taşımaktadır. ISO 9000 Standart Serileri, bir işletmede, beklenmedik olaylar meydana geldiğinde düzeltici önlemlerin alınmasını ve kalite ile ilgili problemlerin en aza indirilmesi için gerekli önleyici ve düzeltici mekanizmaların olmasını garantileyen bir sistem sağlamaktadır. Herhangi bir sorunla

¹⁶¹ Kausek, Joe, "The Management System Auditor's Handbook", Pearson Power Arrangement With ASQ, 2006, s. 3

karşılaştığında alınması gereken önlemlerin çok iyi belgelendirilmiş olması gerekmektedir.¹⁶²

ISO 9000 Standartları Serisi, dünya çapında binlerce firmanın bu serileri edinmesi ile ve bu firmaların daha sonra rakipleri ve tedarikçileri üzerinde yarattığı domino etkisine bağlı olarak iş dünyasında oldukça dikkat çeken bir kavram niteliği kazanmıştır. Standartlar, Malcolm Bridge Ulusal Kalite Ödülü'nde de onaylanmış ve bunların yaygın olarak kullanılması, gelişme gösteren ve daha çok talep edilen seçkin bir ödül olan Avrupa Kalite Ödülü ile kesişmektedir.

ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemleri ile ilgili literatür taraması yapıp geçmişte yapılan çalışmalara bakıldığında çıkarılan temel sonuç, standartların, belgelendirilen firmalara uzun dönemdeki katkısının, firmaların bu standartları uygulama biçimlerine bağlı olarak olumlu, olumsuz ya da belirsiz nitelikte olabilmesidir. Standartların başarısı ya da başarısızlığı sadece gerekliliklerin uygunluğuna bağlı olmamakta, aynı zamanda firmaların bu standartları doğru bir şekilde uygulamla konusundaki *istek* ve *arzuları* da önemli bu konuda rol oynamaktadır. Sürekli bir şekilde değişken dış etmenleri firma içine uyarlayan dinamik kalite yönetim sistemlerinin sürekli ve düzenli gelişimleri olmaksızın, belgelendirme faaliyeti gelecekteki toplam kalite yönetimini benimseme konusunda beklenen olumlu sonuçları getiremeyecektir.¹⁶³

Najimi ve Kehoe (2000), ISO 9000'in kalite gelişimine doğru ilk basamağı oluşturduğunu ve belirgin etmenlerin de; tepe yönetimin bağlılığı, açık gelişimsel planlama, personelin belli dereceye yükseltilmesi ve sürekli gelişimin olduğunu ortaya koymaktadırlar. Bu nedenle bu değişkenlerin ISO 9000 uygulamalarında nasıl bir etkiye sahip olduğunun gözönüne alınması oldukça önemli olmaktadır.

¹⁶² Topal, s. 87

¹⁶³ Gotzamani, Katerina D.;Theodorakioglou, Ypatia D. ve Tsiotras, George D., ‘**A Longitudinal Study of the ISO 9000 (1994) Series’ Contribution Towards TQM in Greek Industry**’, The TQM Magazine, Vol.18, No.1, 2006, s. 44-45

Oakland'a (2005) göre; kalite profesyonellerinin rekabetin arttırılmasında öncülük yapmaları gerekmektedir. Ancak kalite profesyonelleri, yöneticilerin ve çalışanların anlayacakları şekilde ifadeler kullandıklarında etkili olabileceklerdir. Düzenli planlama, süreçlerin iyileştirilmesi ve çalışanların en iyi seviyelere getirilmesi yoluyla performansın arttırılması 21. yüzyılda kalite profesyonellerinin odak noktası olmalıdır.¹⁶⁴

ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemi Standartları, çeşitli değişikliklere uğramasına karşın son yirmi yılda oluşturulan bir kavramdır. İş dünyasında, standartlaştırılan bu kalite sistem modellerinin uygulanması, kalite yönetiminin gelişiminde ve küreselleşmede son zamanlarda yaşanan en büyük fenomen olarak değerlendirilebilmektedir.

Geçtiğimiz on yılda ISO 9000 Standardı, kalite yönetimi alanında tam anlamı ile uluslararası kıyaslama ölçütü haline gelmiştir. 2005 yılında dünyanın her tarafındaki 600.000'den fazla örgüt standardı uyumlaştırmış ve belge sayısı ISO 9000'in ortaya çıktığı 1987 yılından beri sürekli olarak artış göstermiştir.

ISO 9000 belgelendirmesini *gönüllü ve istekli* olarak sürdüren örgütler, *müşteri baskısı sonucu* ortaya çıkan *tepki niteliğindeki* bu belgeyi edinen örgütlere göre daha yüksek düzeyde kurumsal performans sergileyecektir. Bu durum, ISO 9000 belgelendirme sürecini motive eden en önemli etmen olarak görülmüş ancak henüz tatmin edici düzeyde yeterli sonuç verememiştir. ISO 9000 belgesini edinmede temel sorun, algısal tabana dayanmaktadır. Yöneticiler ISO 9000'i sona ulaşmanın belgesi olarak görmektedirler. Oysa ISO 9000, kaliteye giden yolda sadece bir adımdır. Bu görüş, ISO 9000 Kalite Belgelendirme Sistemlerinin uygulanması üzerine kalitatif çalışma yapan Binney tarafından da desteklenmektedir. Binney yaptığı araştırma sonucunda şu yorumları getirmektedir: *ISO 9000 bir firmada etkin bir kalite yönetim sistemi olduğunu garanti etmekle beraber, o firmanın ürettiği ürün ya da hizmetlerin kaliteli olduğunu garanti etmemektedir. Bu durum, sistemin*

¹⁶⁴ I Lin, Ching ve Yuh Jang, Woan, "Successfull ISO 9000 Implementation in Taiwan- How Can We Achieve It, What Does It Mean?", International Journal of Productivity and Performance Management, Vol. 57, No. 8, 2008, s. 601-602

*müşteri gereksinimlerine hizmet etmesine ve kalite kültürü tarafından desteklenmesine bağlı olmaktadır.*¹⁶⁵ Buradan da anlaşılacağı gibi ISO 9000 “karnesi”, örgütte etkili bir kaliteli yönetim sisteminin kurulduğunu göstermektedir ancak ISO 9000’in “amaç” olarak görüldüğü firmalarda kalitenin sürekli olarak gelişimi asla sağlanamayacaktır. Çünkü ISO 9000 amaç olmamakla beraber kalitenin sürekli geliştirilmesi yolunda sadece bir araç olarak görülmeli ve kalite geliştirilmesinin sınırları, yöneticilerin hayalleri ve vizyonları ile belirlenmelidir. Binney’in kalitatif bulguları ISO 9000’e sahip olan firmaların bile kalitesiz mal üretebileceğini göstermektedir.

ISO 9000 belgelendirmesi, örgüt sistemlerinin potansiyel olarak kapasiteye sahip olduğunu belirten uygunluk bildirimidir. Diğer taraftan performans özellikleri, ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemini kullanmaya istekli ve yetenekli çalışanlar tarafından kurulacak ve sürdürülecek gerçekçi hedefler içermektedir.

Bu konu hakkında ISO 9000 belgesi almış olan kuruluşlardaki yöneticilerin tutum ve davranışlarındaki değişim üzerinde çalışan Ashley ve Dale tarafından bir açıklama getirilmiştir. Yazarlar, yöneticilerin ISO 9000 hedeflerine ulaştıkları anda geleneksel yöntemlerine geri döndükleri sonucuna ulaşmaktadırlar. Tutum ve davranışlarda süreklilik sağlanamamaktadır. Yöneticiler, plan yapma, işgücünü önleyici faaliyetler almaya yönlendirme ve müşteri gereksinimlerinin tatmini ile ilgilenmek yerine ISO 9000 standardının gereklilikleriyle meşgul olmaktadır.¹⁶⁶

ISO 9000 belgelendirmesi üzerine son zamanlarda yapılan bir diğer çalışmada Wiele, ISO 9000:2000 Standardının 1994 yılındaki sürümü ile göreceli değerinin karşılaştırılması üzerinde durmaktadır. Hollanda’da ISO 9000 standardı ile belgelendirilmiş 773 kuruluş araştırılmıştır. Wiele’nin 2005 yılında yaptığı bu çalışmanın bulguları arasında, ISO 9000:2000 Kalite Yönetim Sistemi Standartlarına bütünüyle olumlu yönde bir algı bulunmaktadır ve 1994 sürümüne göre daha yüksek

¹⁶⁵ Terziovski, Mile ve Power, Damien, “ **Increasing ISO 9000 Benefits: A Continuous Improvement Approach**”, International Journal of Quality & Reliability Management, Vol.24, No.2, 2007, s. 142

¹⁶⁶ Terziovski ve Power, s. 142-143

derecede bir beğeni söz konusudur. Wiele yaptığı bu araştırmada, ISO 9000'in, hedeflerinden birçoğuna eriştiği sonucuna varmaktadır. Wiele'nin çalışma bulguları:

- Firmalardaki yöneticiler ve çalışanlar ISO 9000 ne anlama geldiğini ve yararlarını anlama konusunda daha gerçekçidirler.
- ISO 9000 sadece yönetimin kalite kontrol aracı değil, tüm işletmenin stratejisidir.
- Tüm cevaplar, 2000 sürümünün 1994'teki sürümünün geliştirilmiş modeli olduğunu göstermektedir.
- ISO 9000-2000 sisteminin uyumlaştırılması artık dış nedenlerden kaynaklanan bir zorunluluktan değil, gönüllülük esasına dayalı olarak şirket içi kararlar ile uygulanmaktadır.¹⁶⁷

2.5.1.1. ISO 9000 Kalite Yönetim Sistem Standartlarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Örgütlerin kalite yönetim sistemi, hedeflerine, ürün ve hizmetlerine ve kendilerine özgü faktör ve uygulamalara bağlı olmaktadır. Merkezi Cenevre'de (İsviçre) bulunan ve çeşitli ülkelerin standart kuruluşlarının üye olduğu Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO), 1987 yılında özellikle uluslararası ticarete kolaylık getirmek üzere ISO 9000 Kalite Yönetim Sistem Standartları'nı oluşturmuştur. Kalite yönetim sistemleri, tüketicilere uygun kalitede mal ve hizmet sağlanması amacıyla bir üretim sisteminde kalitenin planlanması düzenlenmesi, yönlendirilmesi ve kontrol edilmesini içeren faaliyetler topluluğu olarak tanımlanabilmektedir.¹⁶⁸

ISO 9000 Standartlarına gereksinim duyulduğu yıllar İkinci Dünya Savaşı yılları olmaktadır. Savaşta ateş almayan silâhlar veya hedefini bulmayan mermiler, düşen uçaklar gibi insan hayatını tehlikeye atan savunma sanayi ürünlerine %100 muayene yönteminin çözüm getirmediği görülmüştür. Bu nedenle, İkinci Dünya Savaşı sonrası savunma sanayine verilen önem ve bunun sonucundaki gelişmeler red veya kabul şeklindeki ayıklama yöntemiyle yapılan kalite kontrol sistemlerini ön

¹⁶⁷ Terziovski ve Power, s. 143-144

¹⁶⁸ Tek, Ömer Baybars, "Pazarlama İlkeleri Türkiye Uygulamaları-Global Yönetimsel Yaklaşım", Beta Yayınları, 8. Baskı, İstanbul, 1999, s. 366

plana çıkarmış ve istatistiksel tekniklere önem verilmeye başlanmıştır. Ancak bu yöntem gerekli güveni sağlamamış ve maliyetler de yükselmiştir. Bu nedenle savunma sanayi ürünlerine ilişkin toleranslar sınırlandırılmış ve ne yapılması gerektiği konusunda çareler aranmaya başlanmıştır.¹⁶⁹

İkinci Dünya Savaşının ardından zor duruma düşen Japonya’da, 1950’li yılların başından itibaren Amerikan Askeri Standartlarını oluşturan ve uygulatan Walter Shewart’ın öncüsü olduğu “istatistiksel kalite kontrol teknikleri” uygulanmaya başlanmıştır. Japonya’da geniş bir uygulama alanı bulan bu teknikler, Deming ve Juran tarafından geliştirilerek Japonların kalite devrimini yaratmasını sağlamıştır.

1970’li yıllarda ise kalitesi yüksek Japon ürünlerinin Amerikan pazarına girmesi ve tüketicilerin daha kaliteli olan ürünlere yönelmesi, ABD hükümeti ve endüstri devleri arasında büyük bir telaşa neden olmuş, Japonların kaliteli ürünleri ucuz fiyata pazara sunmaları ile büyük Amerikan şirketleri zor durumda kalmışlardır. Japonların Amerikan sanayisinde yarattığı etki atlatıldıktan sonra, ABD hükümeti ve büyük şirketler daha önce önem vermedikleri, araştırma bütçelerinin kısıtıkları hatta ülkeyi terk etmelerine neden oldukları eski kalite liderleri olan Deming, Juran ve Feigenbaum’a başvurmuşlardır. Özellikle de otomotiv sektöründe düşülen sıkıntı, sektördeki lider şirketleri toplam kalite yönetimi felsefesini uygulamaya teşvik etmiş ve bu felsefenin temeli olan “müşteri kraldır” ilkesini şirket çapında büyük değişiklikler yapmayı göze alarak uygulamaya geçirmişlerdir.

ABD’de bu gelişmeler yaşanırken Avrupa Birliği’nin temelini atan 12 Avrupa ülkesi de, aralarındaki ticareti arttırabilmek için topluluğun ortak standartlarını oluşturma çalışmalarına başlamışlardır. Böylelikle temelde ilkeleri aynı ancak uygulanma yöntemleri farklı olan kalite ve denetim standartları ortaya çıkmıştır.¹⁷⁰

¹⁶⁹ Atilla, Andaç, “**Çağdaş Kalite Anlayışı İçerisinde ISO 9001 Kalite Güvencesi Sistemi Standardının Yorumu ve Uygulama Örnekleri**”, Çağlayan Kitapevi, İstanbul, s. 9-10

¹⁷⁰ Tanyel, Faruk, “**Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde ISO 9000 Uygulamaları**”, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Dairesi Başkanlığı, KOSGEB Yayınları, s. 6

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşen bilimsel teknolojik devrimle birlikte 1960'lı yıllarda askeri alanda başlayan standartlaşma sürecinin günümüze olan aşamaları şu şekildedir:¹⁷¹

- **1963:** MIL-Q-9858 (ABD Savunma Teknolojisi Standartları)
- **1968:** AQAP Standartları (NATO Üyesi Ülkelerde)
- **1970:** 10 CFR 50 Nükleer ve Sıvı Yakıtlı Enerji Santralleri
- **1971:** ANSI N 45.2 Nükleer Tesisler
- **1973:** ASME 3 NCA 4000 Kalite Güvencesi Standartları
- **1978:** Atom Enerjisi Santralleri İçin Kalite Güvencesi
- **1979:** CSA Z299 1.4 Standardı (Kanada)
- **1979:** BS 5750 Standardı (İngiltere)
- **1979:** ANSI Z-1.15 Standardı (ABD)
- **1987: ISO 9000 Serisi (ISO Tarafından)**
- **1988:** EN 29000 Standartları (CEN Tarafından)
- **1988:** TS 6000 Kalite Güvence Sistemleri Standardı (TSE Tarafından)
- **1991:** ISO 9000 Standart Serileri TS-EN-ISO 9000 olarak yayımlandı.
- **1994:** EN 29000 Standart Serisi EN-ISO 9000 olarak yayımlandı.
- **2000:** ISO 9000 Standart Serileri ISO tarafından revize edildi ve ISO 9001:2000 olarak yayımlandı
- **2008:** ISO 9000 Standart Serileri ISO tarafından revize edildi ve ISO 9001:2008 olarak yayımlandı

2.5.1.2. ISO 9000 Belgesinin Elde Edilmesinde Rol Oynayan Etmenler

Kalite Yönetim Sistemi Standartları geniş bir ölçüde Avrupa'da kabul görmüş ve birçok ülkede iş yapabilme pasaportu haline gelmiştir. Bununla birlikte bu standartların bazı örgütler için müşteri gerekliliği haline gelmesi, yönetimin,

¹⁷¹ Özkaya, Ece, "CE İşaretleme (Marking) Uygulamasında ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sisteminin Yeri ve Önemi", Dokuz Eylül Üniversitesi, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, s. 67-68

standartı yüzeysel olarak görmesine neden olmaktadır. Böyle bir durum söz konusu olduğunda ISO belgelendirmesi, kalite çalışmalarını teşvik eden yönetim aracı olmaktan çıkmakta ve kendi içinde son bulma eğilimine girmektedir. Aynı şekilde kalite yönetim sistemi tüm organizasyon içerisine bütünleştirilirken, olası firma içi kârlar da gözden kaçırılmabilmektedir.

ISO 9000 Standart Serileri, geçtiğimiz on yılda, kalite yönetimi alanında tam anlamı ile uluslararası kıyaslama ölçütü haline geldiği ve 2005 yılında dünyanın her yanındaki yüz binlerce kuruluşun bu belgeyi edinme yoluna gittiği daha önce belirtilmişti. Bu hızlı gelişme, dış ve iç etmenlerin etkisiyle meydana gelmektedir. ISO 9000 belgelendirmesi aslında hem ticari bir araç hem de bir yönetim sistemi olma özelliğini barındırmaktadır. Güdülenme ve ISO 9000 uygulamalarının örgütsel etkileri üzerine yapılan çalışmalar bu iki bütünleyici boyut üzerinde durmaktadır. Bu çalışmaların birçoğu, ‘‘ticari görüşlerin’’, standardın uygulanması kararında belirleyici etmeni oluşturduğunu göstermektedir.¹⁷² Günümüzde de durum bundan farklı olmamaktadır. Firmalar ISO 9000 belgelendirmesini ihale giriş ön koşulu ya da yeni bir pazara girişte ön koşul olarak görmektedirler. Bu koşulları yerine getirdiklerinde de sürecin tamamlandığını düşünmektedirler. Oysa ki ISO 9000 belgelendirmesi ticari olgulardan çok daha ötede bir kavram olmakla beraber sonsuz kalite merdivenindeki basamaklardan sadece birisi olarak görülmelidir.

ISO 9000’in etkileri konusunda yapılan çok sayıdaki çalışmaya rağmen, ISO 9000 belgesinin alınmasının altında yatan motivasyon türü ile bunun alınması ile ilgili olan firma içi sorunlar ya da belgenin edinilmesiyle elde edilecek faydalar arasındaki bağlantılara ışık tutan çok az çalışma bulunmaktadır. ISO 9000 belgelendirmesi altında yatan algıların analizi Boiral’a, standardın bütünleştirilmesinde üç farklı grup tanımlanmasını sağlamıştır. Birinci ve en büyük grup, ‘‘ritüel bütünleştiricileri’’, standartta karşılaşılan gerekliliklerin içsel nedenlerden daha çok ticari nedenlerden kaynaklandığını göz önünde bulundurmaktadırlar. Onlara göre standardın uygulanması açık bir şekilde yüzeysel

¹⁷² Boiral, Olivier ve Roy, Marie-Josee, ‘‘ISO 9000: Integration Rationales and Organizational Impacts’’, International Journal of Operations & Production Management, Vol. 27, No. 2, 2007, s.227

nitelikte olmakta ve belgelendirmenin denetimi sırasında sözde bağlılığı göstermek amacıyla yapılmaktadır. İkinci grup olan “kalite heveslilerine” göre ISO 9000 belgelendirmesi sadece pazar gerekliliklerinin karşılamak için değil aynı zamanda sistemin uygun, kullanışlı ve yönetim amaçları doğrultusunda olmasını sağlamak için uygulanmaktadır. Son olarak üçüncü grup yani “karşıt görüşlüler”, ISO 9000 uygulamasını, firma içindeki ve dışındaki yasallığı tartışılan demirden bürokratik bir kafes olarak görmektedirler.¹⁷³ Standartların bütünleştirilmesi için oluşturulan bu üç grup, belgelendirmeyi homojen bir bütün olmaktan çıkarıp gruplaşmış bir heterojen yaklaşım olarak görülmesine neden olmaktadır.

ISO 9000 belgelendirmesinde ticari baskılar asıl neden gibi gözükse de bazı örgütler standardı, önerilere dayalı olarak ve dış etmenlere (müşteri baskısı, pazar koşulları) bağlı olmadan uygulamaya istekli olmaktadır. Belgelendirmeyi etkileyen güdüler konusunda yapılan diğer çalışmalarda, belgelendirmeden sonra elde edilen içsel faydaların çoğunlukla dışsal ve ticari faydalardan daha fazla olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu sonuçlar ISO 9000 belgesini edinen bazı örgütler için belgelendirmeden edinilecek içsel faydaların dış güdüleri aşacağı konusunda güven sağlamaktadır. Boiral tarafından önerilen analiz taslağını genişleten bu durumların ışığında, standardın alınmasındaki içsel ve dışsal güdüler arasındaki ilişkinin önemini yansıtan dört farklı grup oluşturulmuştur:¹⁷⁴

(1) *Kalite Heveslileri*: Standardın dış gereklilikler kadar iç gereklilikleri de karşıladığını göz önünde bulundurmaktadırlar; bu nedenle sistemin uygunluğu ile ilgili olarak en fazla ikna olmuş grup olarak görülmektedirler.

(2) *Ritüel Bütünleştiricileri*: Standardın alınmasının öncelikle ticari baskılara dayandığını ve yönetim aracı olarak kullanışlılığının ise şüpheli olduğunu savunanlardır.

(3) *ISO Bütünleştiricileri*: Standardın getireceği içsel gelişimlerin ticari yönlerinden çok daha önemli olduğunu göz önüne alanlardır.

¹⁷³ Boiral ve Roy, , s. 229

¹⁷⁴ Boiral ve Roy, , s. 229-230

(4) *Karşıt Görüşlüler*: İç ve dış motivasyonlar açısından zayıf olarak nitelendirilenlerdir. Standardın yasallığı konusundaki en zayıf inanca sahip olan grup olarak tanımlanmaktadır.

Belgelendirmenin iş hayatı üzerindeki etkileri göz önüne alındığında, içsel motivasyonlar arttığında ISO 9000'in faydalarının artacağı varsayılabilir. Aslında bu motivasyonlar standardın istedikleri ile örgüt gereksinimleri arasındaki tutarlılığı yansıtmaktadır.

Tablo 7- ISO Standardının Bütünleştirilmesinde Gruplar ve Beklenen İlişkiler

Internal motivations High Low	ISO Integrators	Quality Enthusiasts
	<ul style="list-style-type: none"> • The standard is viewed primarily as a managerial tool • Certification is driven by the internal relevance of integrating the standard's proposals inside the organization • Higher level of business benefits • Lowest level of organizational problems 	<ul style="list-style-type: none"> • The standard is viewed both as a managerial and a marketing tool • Certification is seen as a business requirement leading to a strong commitment • Highest level of business benefits • Lower level of organizational problems
	Dissidents	Ritual Integrators
	<ul style="list-style-type: none"> • The standard is viewed as a bureaucratic iron cage whose internal as well as external legitimacy is questionable • Certification is seen as a constraint raising resistance inside the organization • Lowest level of business benefits • Highest level of organizational problems and negative view of auditing process 	<ul style="list-style-type: none"> • The standard is viewed as a marketing tool whose internal relevance is questionable • Certification tends to be superficial or ritualistic • Lower level of business benefits • Higher level of organizational problems and negative view to auditing process
	Low	High
	External pressures	

Kaynak: Boiral, Olivier; Roy, Marie-Josee, "ISO 9000: Integration Rationales and Organizational Impacts", International Journal of Operations & Production Management, Vol. 27, No. 2, 2007, s. 231

Bu etkiler aynı zamanda belgelendirmeden kaynaklanan dış baskıların yoğunluğuna da bağlı olmaktadır. ISO 9000 eğer yeni anlaşmalar yapmada, yeni pazarlara girmede ya da müşteri bağlılığından emin olmada önemli bir gereklilikse, belgelendirmenin ticari performansta bir artış getireceği beklenebilmektedir. Böylece kalite heveslileri grubunun, dış baskıları düşük seviyede olan ISO bütünleştiricileri grubundan daha yüksek iş etkileri sağlayacakları varsayılabilir. Aynı nedenlerle ritüel bütünleştiricilerin iş etkileri de karşıt görüşlülerin iş etkilerinden daha yüksek seviyede olacaktır.

Belgelendirmedeki örgütsel sorunlar gözönüne alındığında, standardın elde edilmesinde motivasyon eksikliği insan kaynakları sorunlarına, bürokrasiye ve denetim sürecindeki güven eksikliğine neden olmaktadır. Aslında standardın elde edilmesindeki içsel motivasyonun yetersiz oluşu, kalite kültürünün yokluğunu yansıtabilmekte ve ISO uygulaması ile toplam kalite yönetimi uygulamalarında başarıya ulaşmayı zorlaştırabilmektedir.¹⁷⁵ Tablo 8 den anlaşılacağı gibi düşük seviyede motivasyon, karşıt görüşlüler ve ritüel bütünleştiriciler ile karakterize edilmektedirler.

Yukarıda bahsedilenlerden çıkarılacak genel sonuç, ISO 9000 belgelendirmesinde firmaları güdüleyen motivasyonların 2 grupta toplanıyor olmasıdır: İçsel ve dışsal etmenler. Dışsal etmenler, firmaları ‘zorlayan’ unsurlar olmaktadır. Bunlarda çoğunlukla müşteri baskısı, pazara giriş ön koşulu ya da ihaleye katılabilme koşulu olarak göze çarpmaktadır. Aslında bunlar, ISO 9000 elde etmeden önceki motivasyonlar olarak da tanımlanabilmektedir. İçsel etmenler ise, firmanın belgelendirilmesiyle; etkin bir kalite yönetim sisteminin firmaya kazandırılması, çalışanların ve yöneticilerin aralarındaki ilişkilerin daha açık ve net ifade edilmesi, görev ve sorumlulukların belirlenmesi gibi ISO 9000’i elde ettikten sonra kazanılacak faydalar ile motivasyonun sağlanmasıdır.

¹⁷⁵ Boiral ve Roy, s. 231-232

2.5.1.3 ISO 9000 Uygulamasında Süreç Yaklaşımı

ISO 9000 Standardı, kalite yönetim sisteminin müşteri gereksinimlerini karşılama koşulu ile müşteri tatminini arttırmak için kalite yönetim sisteminin geliştirilmesi, uygulanması ve etkinliğinin iyileştirilmesinde ‘‘süreç yaklaşımı’’nın benimsenmesini teşvik etmektedir.¹⁷⁶ Bilindiği gibi kaynakları kullanan ve girdilerin çıktılara dönüşümünün sağlanması için yürütülen faaliyetler süreç olarak değerlendirilmektedir ve genellikle bir sürecin çıktısı bir sonraki sürece doğrudan girdi oluşturmaktadır.

Kuruluş içinde süreçler sisteminin uygulanması ve bu süreçlerin tanımlanması, etkileşimleri ve yönetilmesi ‘‘süreç yaklaşımı’’ olarak adlandırılmaktadır.¹⁷⁷ Süreç tabanlı yönetim demek, her şeyden önce bir ürün ya da hizmetin oluşturulması için önemli süreçlerin, bu türlü süreçlerin aralarındaki etkileşimin tanımlanması ve gerek küresel düzeyde gerekse tek süreç düzeyinde PUKÖ (Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al) döngüsü ilkeleri doğrultusunda yönetime uygulanmasıdır. Kalite Yönetim Sistemi; kalite politikası ve hedeflerini tanımlama, bu hedeflere ulaşma, bunları zamanında koruyabilme ve etkinliğini istikrarlı bir biçimde sürdürme bakımından oldukça önemli olmaktadır. Bir sistem olarak basit bir yapıyı oluşturan, firmalar sistemine rehberlik eden ve özellikle firmanın işlerine esas katkı sağlayan süreçler ve faaliyetler, ürün kalitesi için doğrudan sorumlu olmasalar bile oldukça önem taşımaktadırlar.¹⁷⁸ Süreç tabanlı yönetimin etkin olarak uygulanabilmesi için firmalar ‘‘süreç haritaları’’ oluşturmalıdırlar. Süreç haritaları:¹⁷⁹

¹⁷⁶ Şale, İsmail, ‘‘**Toplam Kalite Yönetimi ISO 9001:2000-ISO 14000- OHSAS 18000**’’, Seçkin Yayıncılık, Ekonomi Kitapları Dizisi, No:15, Birinci Baskı, Eylül, 2005, s. 60

¹⁷⁷ Şale, s. 60

¹⁷⁸ Carmignani, Gionata, ‘‘**Process-Based Management: A Structured Approach to Provide the Best Answers to the ISO 9001 Requirements**’’, Business Process Management Journal, Vol.14, No.6, 2008, s. 803-804

¹⁷⁹ Carmignani, s. 805

• Sistem yapılandırılması sürecinde müşteri gereksinimlerinin neler olduğunu firmaya göstermektedirler.

• Tek tek her karmaşık sürecin algılanma düzeyini ve süreçler arasındaki ilişkileri geliştirmekte; bu durum her sürecin kendi rolünün görevler ve sorumluluklar bakımından daha fazla farkında olunmasını sağlamakta ve bundan dolayı örgüt üyeleri daha üretici katılım sergilemektedirler.

• Tek faaliyet düzeyinde ve süreçlerdeki taktiksel ve stratejik hedeflerde düzenli olarak meydana gelen aksaklıklarda, başlangıçtan itibaren en kritik ve belirgin bakış açılarını vurgulayarak yardımcı olmaktadır.

Süreç haritasının yapılabilmesi için her şeyden önce mantık sınırları çerçevesinde tam anlamıyla tanımlanması gerekmektedir. Bu da esas ya da destekler nitelikte olsun her süreç için *müşteri kim?* (iç ve/veya dış), *çıktı ne olmalı?* *Fiziksel olmayanlar dahil olmak üzere kaynaklar nelerdir?* Sorularına cevap verebilmektir ve bunun yanında bu süreç ile diğer süreçler arasındaki bağlantı ve ilişkilerin neler olduğunu ve bunlardan ne şekilde etkilendiğini belirleyebilmektir. Böylece çoğunlukla blok diagram ya da akış şeması halinde bulunan süreç akışı elde edilmiş olmaktadır. Süreç haritaları kantitatif göstergeler ve ölçümler ile gerçekçi, yönetim ve kontrol faaliyetleri için gerekli olan belgelerin olduğu, tüm seviyelerde ve doğal olarak sistem kontrollerinde ve yeniden incelemelerde somut faydalarından yararlanılacak şekilde doyurucu ve tatmin edici olmalıdır.¹⁸⁰

Bir kuruluşta Kalite Yönetim Sistemini oluşturmak, genellikle örgütün kalite politikaları ve kalite hedeflerini tanımlamasıyla başlamaktadır. Politika ve hedefler, ISO 9000 Standartlarındaki gerekliliklere uygun olarak tanımlandığında bundan sonraki adım süreç tanımlaması olmaktadır.

Süreç tanımlamasında önerilen bu yaklaşım ve süreç haritasına dayalı olarak ilgili belgelerin üretilmesi aşağıdaki adımları içermektedir.¹⁸¹

¹⁸⁰ Carmignani, s. 806

¹⁸¹ Carmignani, s. 806

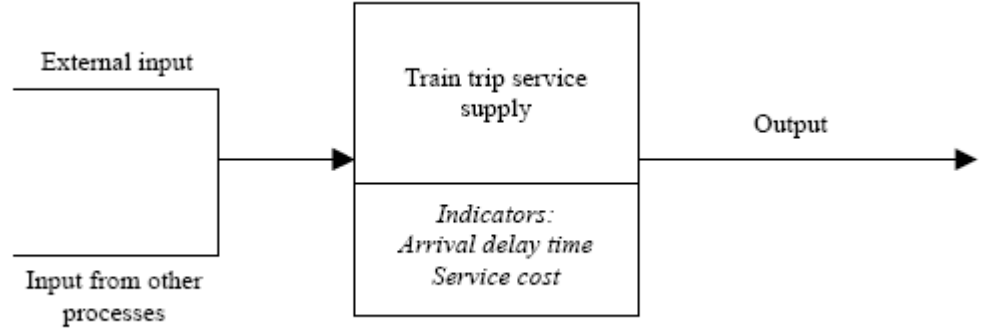
1. Makro süreçleri, bunların karşılıklı ilişkilerini, girdileri, çıktıları, kısıtlamaları ve önemli kaynakları tanımlamak,
2. Basit makro süreçleri eylem düzeyinde göreceli olarak açıkça belirtmek,
3. Önceliği olan eylemler için bir akış şeması oluşturmak, (ve tüm eylemler için başarılı bir şekilde)
4. Eylemler, sabit hedefler ve normlar arasındaki boşlukları tanımlamak ve eğer gerekliyse eylemleri tekrar masaya yatırmak,
5. Eylemlerin ve bunları içine alan süreçlerin etkinliğini kontrol etmek,
6. Eğer gerekliyse eylemi (bilgiyi) ya da süreci (prosedürü) tanımlayan bir taslak oluşturmak,
7. Üçüncü ve altıncı adımı tüm süreçlerde uygulamak ve
8. Sonunda Kalite Yönetim Sistemini, politikalardan seçimlere ve eylemlere (prosedürler, bilgi, planlar, göstergeler...) kadar süreç haritasından belgelendirmektir.

1. Aşama: Makro Süreçlerin Tanımlanması

Bir örgütün kalite sisteminin tanımlanmasının erken aşamalarında ilk adım, örgütün makro-süreçlerinin tanımlanmasından oluşmaktadır.

Örnek olarak, 9001 standardının içeriği, süreçleri birincil ve ikincil olarak bölümlendirmede rehber görevi üstlenebilir. Aşağıda Şekil 11'de tren taşımacılığı hizmetleri veren bir kamu kuruluşun makro süreçlerin sıfır seviyesi gösterilmektedir. Firma sürecin etkinliğini ölçmek için 2 tane makro gösterge belirlemiştir: Varış zamanındaki gecikme ve hizmet maliyeti.

Şekil 11- Süreç Haritası Sıfır Seviye

Kaynak: Carmignani, Gionata, “**Process-Based Management: A Structured Approach to Provide the Best Answers to the ISO 9001 Requirements**”, Business Process Management Journal, Vol. 14, No. 6, 2008, s. 807

2. Aşama: Basit Makro Süreçleri Eylem Seviyesinde Belirtmek

Makro süreçler tanımlandıktan sonra ayrıntıya inmek ve basit eylemlerin mantıksal akışını tanımlamak önem taşımaktadır. Ulaşılabilecek olan ayrıntı seviyesi aşağıdaki göstergeler göz önüne alınarak seçilebilmektedir:

- Esas makro sürecin karmaşıklığı
- Son seviye, sorumlulukların tek bir anlamla ifade edildiği eylemler serisi ile ifade edilebilmekte, belirli ve sabit kontrol durumlarını ve performans göstergelerini tanımlamak mümkün olmaktadır.

Tüm girdilerin, kaynakların, kısıtların ve bunların tüm çıktılarını izleyebilmek için süreçlerin tanımlanmasının en üst seviyede yapılması arzu edilmektedir.

3.Aşama: Eylemler İçin Kusursuz Akış Şeması Oluşturmak

En uygun ayrıntı seviyeye makro süreç hazırlandığında, bir sonraki adım süreci kuran eylemlerin tanımlanmasından oluşmaktadır. Kusursuz bir akış şeması;

- Sıralama,
- Girdi ve çıktı,
- Kaynak dağılımı
- Kullanılmak veya üretilmek için belgeler ve
- Kontrol değişkenlerini bir araya getirerek evreleri tanıtmalıdır.

Akış şemaları dışında; tablolar, matrisler, Gannt Diagramları, ağaç diagramları veya grafikler kullanılabilir.

4.Aşama: Eylemler, Normlar ve Sabit Hedefler Arasındaki Boşlukları Tanımlamak

Kalite Yönetim Sisteminin taslak haline getirilmesi örgüt için oldukça önemli olmaktadır. Bunun dışında kendi süreçlerinin üstesinden gelinmesinde, sürecin yorumlanmasından ve verimsizliğinden kaynaklanabilecek sorunların çözümünde herhangi bir eylemi tekrar planlama şansını yakalama olanağı sunmaktadır.

Bu amaca ulaşmada bir süreci kuran her ayrı eylemin tanımlanmasından sonra, müşteri tatmininin ve performansının sabit hedeflerine ulaşmada her ayrı sürecin etkinliğini ve verimliliğini ölçme arzu edilmektedir. Sürecin yeniden yapılandırılmasının prosedürü aşağıdaki aşamaları takip etmelidir;

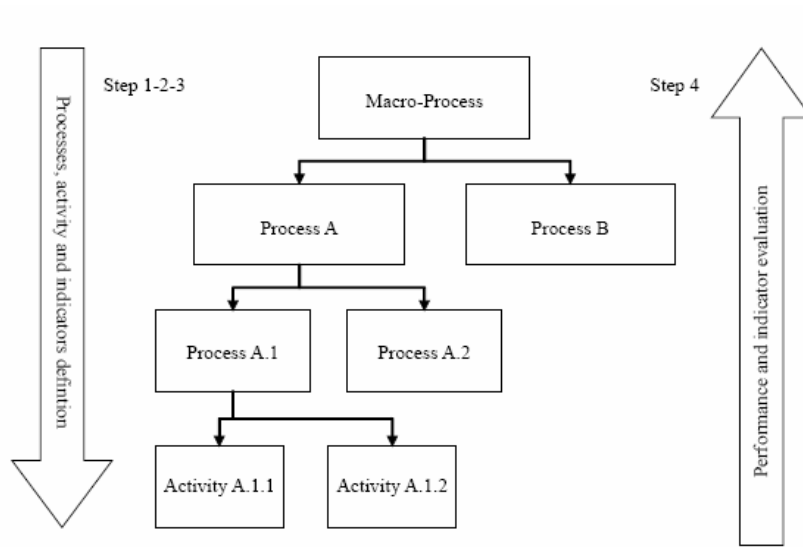
- Proje tanımlamasından veri toplanması ya da mevcut eylemler (performans yöntemleri, kaynaklar, sorumluluklar ve değişken sonuçları)
- Süreçten sonra müşteri gereksinimlerinin tanımlanması
- Süreç hedeflerine dönüşüm
- Sabit göstergelerin en uygun şekilde kullanımı için süreçlerin tekrar planlanması ve

- Süreç kontrolünde kullanılan öğelerin tanımı (sistemin izlenmesi, süreç üzerindeki doğrudan ölçümler, çıktılar üzerindeki dolaylı ölçümler)

5.Aşama: Sürecin ve Eylemlerin Etkinliğini Kontrol Etmek

Süreci oluşturan eylemlerin tamamen ya da kısmen yeniden yapılandırılmasından sonra etkinlikleri, sabit kontrol öğeleri ve erişilen performans hedefleri karşısında değerlendirilmelidir.

Şekil 12- Ağaç Diyagramı ve Hedef Dağılımı

Kaynak: Carmignani, Gionata, “**Process-Based Management: A Structured Approach to Provide the Best Answers to the ISO 9001 Requirements**”, Business Process Management Journal, Vol. 14, No. 6, 2008, s. 810

6.Aşama: Eğer Gerekliyse Süreci ya da Eylemi Tanımlayan Belgenin Taslak Haline Getirilmesi

Sürecin etkinliği değerlendirilip onaylandığında sonraki adım aşağıdaki özelliklerin bulunduğu bir belge ile tanımlanabilmektedir:

- Amaç ve uygulama alanı,
- Terimler, belgeler ve referans normları,
- Eylemlerin ve faaliyetlerin sıralanması,
- Ekleri (çizelgeler, modüller, akış şemaları)

7.Aşama: 3. ve 6. aşamaları tüm süreçlere uygulanmaktadır. Her ayrı süreç için önerilen bu analiz aynı metodoloji ile tüm süreçlere uygulanmalıdır.

8.Aşama: Süreç Haritasını Tanımlayan Belgenin Taslak Haline Getirilmesi

Süreçler bir kez tanımlandığında, kalite el kitabının taslak haline getirilmesi, önceki adımlarla ortaya konan bir iş sentezini güncel olarak yorumlanmış ve etkinliği onaylanmış bir Kalite Yönetim Sisteminin tanımında olduğu gibi temsil etmektedir.

Görüldüğü süreç haritası, bir işletmede Kalite Yönetim Sisteminin kurulmasında, bu sistemden maksimum fayda sağlayabilmek için anahtar etmen olan ‘süreç’lerin tanımlanmasından faaliyetlerin belli bir düzen içinde gerçekleştirilmesine kadar her aşamada işletmeye rehberlik etmektedir. Süreç haritalarının oluşturulmasıyla, sistemin uygulanmasında karşılaşılabilecek sorunlar en aza indirgenebilecek ve etkinlik arttırılabilecektir.

Süreç yaklaşımının kuruşa sağladığı en büyük getiri, süreçlerin oluşturduğu hem bireysel sistem içinde süreçler arası bağlantı kurması hem de bunların tümü ve etkileşimleri üzerinde sürekli bir kontrol sağlamasıdır. Kalite Yönetim Sisteminin oluşturulmasında süreç yaklaşımı altında süreç tabanlı yönetimin uygulanması;¹⁸²

¹⁸² Şale, s. 60-61

- a) Koşulların anlaşılmasının ve yerine getirilmesinin,
- b) Süreçlerin değer katma açısından dikkate alınması gereksiniminin,
- c) Süreç, performans ve etkinliğinin sonuçlarının elde edilmesinin ve
- d) Tarafsız ölçümlere dayandırılan süreçlerin sürekli iyileştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

2.5.1.4. ISO 9000 Serisi Standartlarının Uygulanmasının Önündeki Engeller

ISO 9000 Standartlarının uygulanmasında sürdürülebilirliğin geliştirilmesi konusu, hem standardı uygulayanları hem de araştırmacıları uzun dönem uğraştıran bir konu olmuştur. Aslında ISO 9000 Standardının uygulanmasındaki sürdürülebilirlik, firmanın sadece ISO 9000 belgelendirmesiyle elde ettiği yararlarla değil aynı zamanda kalite yönetimi denetiminin etkinliğine de bağlı olmaktadır. Kalite ve finansal denetim konularında sıkça belirtilen nokta, yöntemlerin geliştirilmesi gibi denetimin etkinliğinin incelenmesidir.¹⁸³

Maalesef sistem denetimi ve belgelendirilmiş firmalar açısından ISO 9000 Standardının uygulanmasının sürdürülebilirliği önünde göreceli olarak değişebilen birden fazla engel bulunmaktadır. Tian, Zeng ve Tam, Çin’de, farklı endüstrilerdeki firmalarda yaptıkları çalışmada, ISO 9000 Standartlarının etkin bir şekilde uygulanması önündeki engelleri altı ana başlıkta toplamışlardır. Yaptıkları çalışma sonucunda da aşağıdaki tabloyu oluşturmuşlardır.

¹⁸³ Tian, P; Zeng, S.X. ve Tam, C.M ‘‘Overcoming Barriers to Sustainable Implementation of the ISO 9001 System’’, Managerial Auditing Journal, Vol. 22, No. 3, 2007, s. 245

Tablo 8- ISO 9000 Standardının Etkin Uygulanması Önündeki Engeller

ISO 9000 Standardının Uygulanmasının Önündeki Engeller	Firma Sayısı
Belgelendirmede ileriye dönük olmayan amaçlar	66 (42)
ISO 9001 üzerindeki aşırı beklentiler	33 (21)
Bazı endüstrilerdeki zorunlu (gönüllü olmayan) gereklilikler	20 (13)
Belgelendirmeyi yüzeysel görme (başkalarının yaptıklarının aynısını yapma)	17 (11)
Belgelendirmede rehberlik hizmeti yetersizliği	12 (8)
Diğerleri	8 (5)
Toplam	156(100)

Kaynak: Tian, P; Zeng, S.X. ve Tam, C.M “Overcoming Barriers to Sustainable Implementation of the ISO 9001 System”, Managerial Auditing Journal, Vol. 22, No. 3, 2007, s. 249

(**Not:** Parantez içindeki sayılar toplam firma sayısının yüzdesini göstermektedir.)

ISO 9001 Standardının etkin denetimi dikkate alındığında temel sorunlar:

- Belgelendirme kuruluşlarının bağılılıklarındaki yetersizlik,
- Belgelendirme kuruluşları arasındaki aşırı rekabet ve
- Belgelendirme kuruluşları tarafından sunulan, danışmanlıktan belgelendirmeye toplam paket hizmetler konularında ortaya çıkmaktadır.

Tian, Zeng ve Tam, çalışmalarının analizinde ISO 900 standartlarının etkin denetimini geliştirmek için, hükümetin gözetim ve kontrolü güçlendirmesi gerektiğini savunmaktadır.

ISO 9000 konusunda bu zamana kadar elde edilen bilgiler ışında, yukarıda sayılanlar dışında temel nitelikteki engeller olarak görülebilecek çeşitli etmenler

sayılabilmektedir. Bunların en başında yöneticilerin ISO 9000 belgelendirmesine bakış açısı gelmektedir. ISO 9000'in doğasındaki gönüllülük esasının dışında, ISO 9000'i zorunlu bir uygulama, yeni bir pazara ya da ihaleye girişte ön koşul olmaktan başka bir şey olmadığını düşünen yöneticiler bu uygulamanın etkinliği önündeki en büyük engeli oluşturacaklardır.

Diğer bir etmen ise, gönüllük esasına dayanan ve sonsuz basamağa sahip bir merdiven olan kaliteye ulaşmada önemli bir adım olarak görülmesi gereken ISO 9000 belgelendirmesinin maliyetli bir süreç olmasıdır. Gerek danışmanlara gerekse denetçilere ödenen ücretler yüklü miktarda olup firmaları oldukça düşündüren nedenler olmaktadır. Elde edeceği içsel faydalar ile yükleneceği mali külfetler arasındaki dengeyi iyi kuramayan firmalar bu uygulamadan beklenen verimi alamayacaktır.

Sayılabilecek son etmen ise ISO 9000 uygulamasının çok fazla belge ve formaliteye dayanan bir süreçten ibaret olmasıdır. Özellikle uluslararası pazarlamada zaman kavramının ön plana çıkması, süreçlerin hızlı bir şekilde ilerlemesinin ve faaliyetlerin bir makinenin dişlileri gibi çalışmasının önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu yüzden, çok fazla belge ve formalitenin neden olduğu süreçlerin yavaşlamasından doğan gecikmeler işletmenin belgelendirmeden elde edeceği verimliliğin azalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, standartların sürdürülebilirliği önündeki engeller açık bir biçimde tanımlanmalı, sorunlar açıkça ortaya konulmalı ve önleyici faaliyetlerin neler olabileceği konusunda ayrıntılı çalışmalar yapılmalıdır.

2.5.1.5. TS EN ISO 9000 Kalite Güvence Standartlarını Belgelendirme Süreci

Belgelendirme çalışmalarına gitmeyi düşünen bir işletmenin gerekli hazırlığı yapması için, ilgili standardın bir kopyasını elde etmesi ve onu kullanması gerekmektedir. Burada önemli olan işletmelerin standart uygulamalarını yorumlayabilmeleri olmaktadır.

İşletmelerde TS-EN-ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemine göre belgelendirilmeye karar verildiğinde, süreçten başarılı bir sonuç alınabilmesi için atılması gereken bazı önemli adımlar bulunmaktadır. İlk önce hedefler üzerinde anlaşma sağlanmalıdır. Ulaşılmak istenen nedir? Süre ne kadardır? Kaynaklar nelerdir? Daha sonra belirlenen bu adımlara uygun bir şekilde bir plan hazırlanmaktadır. Belirlenen adımlara paralel olarak hazırlanan bu planında uygulanmasını kolaylaştıracak sorumluluk dağıtımının yapılması gerekmektedir.¹⁸⁴

Belgelendirme ile ilgili en önemli noktalardan biri belgelendirme sürecinin ne kadar zaman alacağıdır. Bu zaman dilimi 6 ay ile 2 yıl arasında değişen bir süreyi kapsayabilmektedir. Ancak genel olarak işletmeler bu süreci 12 ay ya da 18 ay içinde başarı ile tamamlamaktadırlar.¹⁸⁵

2.5.1.6. ISO 9000 Uygulamalarının Firma Performansı Üzerine Etkileri ve Sağladığı Yararlar

ISO 9000 belgelendirmesinin firma performansına ilişkin yapılan çalışmalarda homojen kesin bir yargıya varılamamaktadır. Bazı yazarlar, firmalar üzerindeki yaptıkları araştırmalarda kesin, net ve olumlu sonuçlar almaktayken bazı araştırmacılar ise ISO 9000'in firmaya hiçbir getiri sağlamadığını aksine yarattığı maliyet ve külfetli süreçlerle zarara neden olduğunu tespit etmektedirler..

Yapılan araştırmalardan bazılarında, ISO 9000 belgelendirmesinin firma hisselerine olumlu etkisini ortaya çıkarmak için durum çalışması metodolojisi kullanıldığı görülmektedir. Docking ve Downen (1999), Beirao ve Sarsfield (2002), Nicolau ve Sellers ISO 9000 belgelendirmesinin; (2002) ABD, Portekiz ve İspanya borsalarında olumlu etki yarattığını bulmuşlardır. Bununla birlikte Martinez-Costa ve Martinez-Lorente (2003) İspanya borsasında olumlu bir etki yaratmadığını, Aarts ve Vos (2001) Yeni Zelanda pazarında negatif bir ilişki olduğunu ileri sürmüşlerdir. Heras, belgelendirilmiş firmaların sadece belgelendirildikten sonra değil

¹⁸⁴ Kurgun Avşar, s. 122

¹⁸⁵ Kurgun Avşar, s. 122

belgelendirilme tarihine kadar da iyi sonuçlar alabildiklerini ileri sürerek daha önceki çalışmalarda ortaya atılan tezleri çürütecek bir sonuca ulaşmaktadır.¹⁸⁶

Romano'nun çalışması derinlemesine bir analiz içermektedir. Farklı performans ölçümlerindeki büyümeyi, belgelendirmeden altı ay önceki altı ay sonraki zamanlarda karşılaştırmaktadır. Örneklem 100 İtalyan firmasından oluşmaktadır ve performans ölçümleri; iç ve dış kalite, kalite maliyetleri ve zamanlamadan oluşmaktadır. Sonuçlar, belgelendirilmiş firmaların iç kalitelerini ve üretim sürecinin güvenilirliğinin arttırıldığını göstermektedir. İç kalite maliyetlerinde azalma ve denetim maliyetlerindeki artma dikkat çekici niteliktedir. Romano'nun sonuçlarının ilginç olması ve olası gelişmeler için nedenleri açıklamasına rağmen bazı kısıtlamalar söz konusu olmaktadır. En önemlisi çalışma için göz önünde bulunduran zaman olmaktadır. ISO 9000 uygulamaya karar veren firmalar, faaliyetlerini standardın gereklilikleri doğrultusunda uyumlaştırmaları için belirli bir zamana gereksinim duymaktadırlar. Altı ay bu görev için kısa bir zaman dilimi olmaktadır. Aslında sadece belgelendirmeden önceki ve sonraki altı ay göz önüne alınırsa Romano, bir firmanın standardı uygulamaya başladığı zaman dilimi ile resmi olarak belgelendirildiği zaman dilim arasındaki dönemi karşılaştırma olanağı veren standardı faaliyete sokma dönemi üzerinde odaklanmaktadır.¹⁸⁷

Derinlemesine analizin ve finansal verinin yer aldığı bir başka çalışma, Corbett ve Sharma (2005) tarafından yapılmıştır ve çalışmalarında, ISO 9000 uygulamalarının olumlu sonuç verdiği sonucuna varmışlardır. Corbett, firmaların ISO 9000 belgelendirmesine ilk yönelim kararlarının aslında finansal performanslarında meydana gelen olağanüstü bir gelişmeyi de beraberinde getirdiğini belirtmektedir. Belgelendirilmeden altı ay önce ve sonrasındaki dönemlerde belgeli ve belgesiz firmaları karşılaştırmışlar ve satılan malın maliyetinin satışlara oranı, satışlardaki artış, aktif devir hızı gibi farklı ölçümler yardımıyla finansal performansı değerlendirmişlerdir. Sharma da belgelendirilmeden önce ve

¹⁸⁶ Costa, Micaela Martinez ve Lorente, Ángel R. Martinez, "A Triple Analysis of ISO 9000 Effects on Company Performance", International Journal of Productivity and Performance Management, Vol.56, No. 5/6, 2007, s. 487

¹⁸⁷ Costa ve Lorente, s. 487-488

sonra firmaları karşılaştırmış ve kâr marjı, satışlardaki büyüme, kazancın hisseye oranını finansal performansın değişkenleri olarak kullanmıştır.¹⁸⁸

Görüldüğü üzere, literatürde ISO 9000 uygulamalarının firma performansına etkileri üzerine yapılan birçok çalışmada ortak bir sonuca ulaşılamasa da, genel denge, ISO 9000 uygulamalarının firma performansına olumlu etki yarattığı hipotezine yönelik olmaktadır.

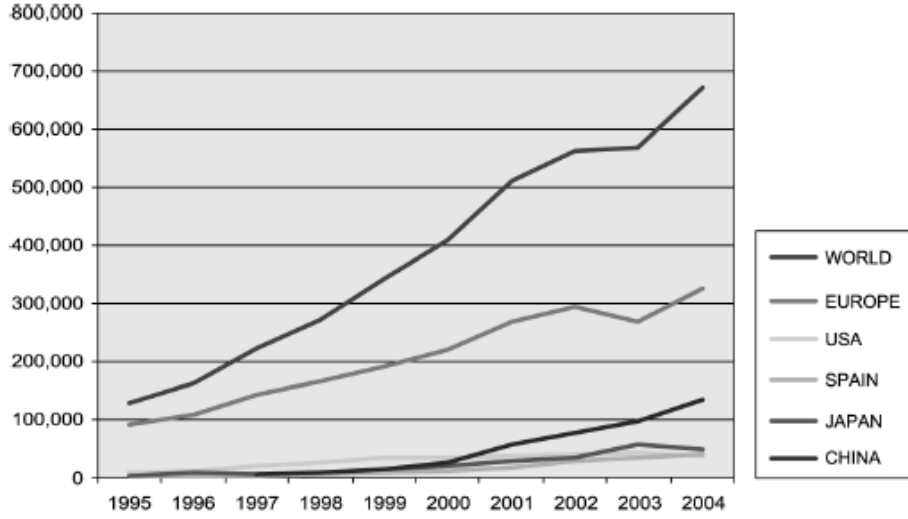
İşletmeler TS-EN-ISO serisi Kalite Yönetim Standartlarına uyumlu çalışarak öncelikle kaliteye inançlarını ve katılımlarını vurgulamaktadırlar. Ayrıca işletmede; istikrarın gelişmesi sağlanmakta, kayıp oranları düşürülerek etkinliğin artışı olanaklı kılınmakta ve sürekli gelişim için yönetim fırsatları ortaya konmaktadır. ISO 9000, sürekli gelişme ve müşteri tatmini için vazgeçilmez bir zorunluluk olmaktadır. Deming'in PUKÖ döngüsü ve sürekli gelişme (Kaizen) felsefesinde gelişmelerin kurumsallaştırılması ve yeni gelişmelere yönelik bir taban oluşturulması için ISO 9000 mükemmel bir olanak sunmaktadır.¹⁸⁹

ISO 9000 uygulamasının sağladığı tüm bu faydalar, son 15 yılda firmalardaki belgelendirilme sayılarında gözle görülür bir artışı beraberinde getirmiştir.

¹⁸⁸ Costa ve Lorente, s. 488

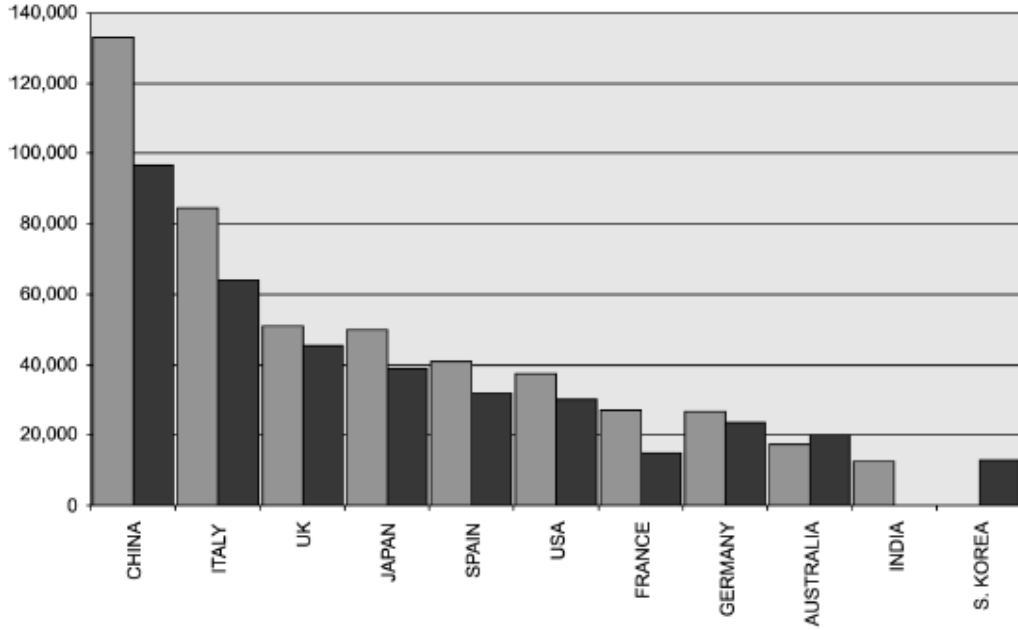
¹⁸⁹ Kurgun Avşar, s. 84

Grafik 1- 1995- 2004 Yılları Arasında Dünya Çapında ISO 9000 Belgelendirilmelerinde Meydana Gelen Artış

Kaynak: Costa, Micaela Martinez; Lorente, Ángel R. Martinez, ‘‘A Triple Analysis of ISO 9000 Effects on Company Performance’’, International Journal of Productivity and Performance Management, Vol.56, No. 5/6, 2007, s. 485

Grafik 2- ISO 9000 Belgelendirilmesinde İlk On Ülke

Kaynak: Costa, Micaela Martinez; Lorente, Ángel R. Martinez, ‘‘A Triple Analysis of ISO 9000 Effects on Company Performance’’, International Journal of Productivity and Performance Management, Vol.56, No. 5/6, 2007, s. 485

Daha önce belirtilen ISO 9000’in etkin bir şekilde uygulanabilmesi önündeki engeller ile firma performansına etkilerinin güncel bulguları bir arada göz önünde bulundurulursa:¹⁹⁰

- Standardın uygulanması ve sürdürülmesinin maliyeti sağlayacağı kârdan daha fazla olmaktadır.
- Standardın firma içinde çok fazla bürokrasinin oluşmasına neden olarak üretim sürecini yavaşlatmasından dolayı maliyeti yüksek olmaktadır.
- Firmalar ISO 9000’i, Toplam Kalite Yönetimi ile aynı çizgide olan kalite yönetim sistemi olarak düşünmedikleri ve bu belgeyi en düşük maliyetleri edinmeyi sürdürdükleri sürece uygulamadan elde edecekleri kâr çok düşük seviyede olacaktır. Terziovski, yöneticilerin ISO 9000’i benimseme konusundaki güdeleri ile şirket performansı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır. Bu bağlamda

¹⁹⁰ Costa ve Lorente, s. 495-496

standardın 2000 sürümünde, Toplam Kalite Yönetiminin yönergeleri ile daha uyumlu olmaya çalışılmış ve yeni sürümün etkilerini analiz etmek daha ilgi çekici olmuştur.

- Standarda ticari nedenlerle başvuran bazı firmalar, resmi yolla başvurmamakta ve denetçileri kandırma yoluna gitmektedirler.

- Bazı firmalar da standarda müşterilerin yaptığı baskı nedeniyle başvurmaktadırlar. Bundan dolayı firmalar, belgeyi aldıktan sonra ek maliyetler yüklenmektedir ancak müşteriler aynı olmaktadır. Eğer firmaların standardın yüklediği maliyetleri düşürecek bir çözümleri yoksa minimum zararla hayatta kalmaları gerekmektedir.

- Bütün denetçi firmalar standardı algılamada aynı yöntemi kullanmamaktadırlar. Bazı denetim firmalarının kullandığı esnek yöntemler olmaktadır. Bu da farklı kuruluşlar tarafından belgelendirilen aynı sektördeki iki firmanın, standardı farklı yollarla uyguladığı anlamını ortaya çıkarmaktadır. Hatta bu durum aynı kuruluş tarafından belgelendirilen farklı firmalar için de geçerli olmaktadır.

ISO 9000 Serisi Kalite Yönetim Sistemi Standartları, doğru bir şekilde uygulandığında kuruluşu önemli derecede etkileyecek ve gözle görülür bir şekilde gelişmesini sağlayacak potansiyele sahiptir. Örneğin ISO 9000 belgesi edinildiğinde bir takım pazarların kapısı hemen açılacaktır.

Ancak daha öncede belirtildiği gibi özellikle de ülkemizde ISO 9000 süreci bir takım amaçlara ulaşmada katlanılması gereken bir yük olarak görülmektedir. Süreç yaklaşımı benimsenerek ISO 9000 Standartlarından elde edilecek verim artacak, sonuçlar gerçek ve çıktılar çok farklı olacaktır.

2.5.1.7. ISO 9000 Standart Serilerinin Temel Modelleri ve Kapsamları

ISO 9000 Standart Serileri, gerek bir kalite sistemi oluşturmak gerekse mevcut bir kalite sistemini değerlendirmek amacıyla kullanabilen kalite yönetim sistem modelleridir. Endüstrileşmiş ülkelerde kabul edilen standartlara uygunluk anlamına gelmektedir. Standart serilerinde sağduyu temeline dayalı bir yönetim

sistemi için bir dizi koşullar sıralanmakta ve uygulama için gerekli araçlar verilmektedir.¹⁹¹

ISO 9000 Standart Serileri, her ne kadar adında standart sözcüğünü bulundursa da amacı sadece standardize edilmiş kalite yönetimi ve kalite güvencesi modelleri sunmak değildir. Her işletme kendi yapısına, üretim türü ve şekline, tüketici gereksinim ve beklentilerine uygun olarak kalite sistemlerini tasarlamalı ve geliştirmelidir. ISO 9000 Serileri, kısmen tüketici odaklı ve kısmen de tüketici gereksinim ve beklentilerinden bağımsız olarak kalite güvencesinin yaratılmasını sağlayıcı bir sistem gerektirmektedir. Seriler, tüm işletme ya da endüstrilere uygulanabilecek genel ifadelerle yazılmış bir çatı sunmaktadır.¹⁹²

ISO'nun 1987 yılında çıkardığı ISO 9000 Serisi aşağıdaki standartlardan oluşmaktadır.

2.5.1.7.1. ISO 9001: Kalite Sistemleri-Tasarım/Geliştirme, Üretim, Tesis ve Hizmette Kalite Güvencesi Modeli

Kuruluş dışı kalite güvencesi amaçları için kullanılabilen kalite sistemleri ile ilgili üç standarttan biri olup tasarım ve satış sonrası hizmetleri de içerdiğinden en geniş kapsamlı olan standarttır.¹⁹³

Bu uluslararası standart bir kuruluşun;¹⁹⁴

a) Ürünlerinin, müşterilerin gereksinimlerini ve uygulanabilir düzenleyici gerekliliklerini sürekli olarak karşılama yeteneğini gösterme gereksinimi durumunda ve

b) Sistemin sürekli gelişimi için gereken süreçleri ve müşteri gereksinimleri ile diğer gerekliliklere uygunluğun güvencesini içeren sistemin etkin bir şekilde uygulanması ile müşteri tatminini arttırmayı hedeflediği durumlardaki gereklilikleri

¹⁹¹ Efil, s. 226

¹⁹² Kurgun Avşar, s. 64

¹⁹³ Çetin; Akın ve Erol, s. 374

¹⁹⁴ International Standart, "Quality Management Systems-Requirements: Systèmes de Management de la Qualité", ISO, Switzerland, Third Edition, No: 2000-12-15, 2000, s. 1

belirtmektedir.

ISO 9001, ürünün geliştirilmesi ve tasarımından üretimine, ürünün kurulup çalıştırılması ve hizmet işlemlerine kadar üretimin tüm aşamaları ile ilgili olan firmalar için oluşturulan Kalite Yönetimi Standardıdır. Örneğin bilgisayar, araba, çeşitli aletler yapan firmalar ile bu firmaların ürün tasarımını yapan satıcı firmalar bu kapsamdaki firmalara örnek olarak gösterilebilmektedir.

ISO 9001, bir işletmenin tasarım/geliştirme, üretim veya tesis kurma ile ilgili gerekliliklerini tanımlamaktadır. Burada önemle belirtilmesi gereken nokta, standardın işletmenin büyüklüğüne değil fonksiyonuna bağlı olmasıdır. Genellikle ürün tasarımı ve satış sonrası hizmetler veren beyaz eşya, araba v.b. üretimi yapan işletmeler ISO 9001'e göre belgelenmektedir. Satıcının bir ürünün tasarımı, geliştirilmesi, üretimi, tesisi ve servis sorumluluğunu üstlendiği durumlarda uygulanan bu standart, satıcının kalite sistemi için en üst düzey yönetim sorumluluğundan başlamak üzere toplam kalite yönetiminde kilit öğelerin varlığını belirleyecek tarafsız ölçütlerle ilgili bütün halinde olan gereklilikler dizisini içermektedir.¹⁹⁵

Yukarıda belirtilenlerden yola çıkarak kalite sistemlerinde; tasarım ve geliştirmede, üretimde, tesiste, hizmette kalite güvencesi modeli, ISO 9001 Standardı kapsamında ele alınmaktadır. Mal ve hizmetlerin üretiminde tüm süreçleri uygulayan firmalar ISO 9001 ile belgelendirilmektedir. Bunun yanı sıra ISO 9001 kalite yönetim sistemi oluşturmada bir kuruluşun müşteri tatmini, düzenleyici gereklilikler ve sürekli gelişim amaçlarını gerçekleştirebilmek için süreçlerini kontrol etmesinde yardımcı olmaktadır.

¹⁹⁵ Halis, s. 243

2.5.1.7.1.1. ISO 9001:2008 Revizyonu

ISO 9001:2008, ilk kez 1987 yılında yayınlanan standardının dördüncü sürümüdür. Yeni gereklilikler içeren ve müşteri tatmini odaklı olan üçüncü sürümü 2000 yılında yayınlamıştır.

ISO 9001:2000 standardı 2000 yılında yayınlanmış ve hala yürürlükte bulunmaktadır. ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sistemi Şartlar Standardı revizyon çalışmaları ISO TC 176 tarafından gerçekleştirilmiş olup Haziran 2008’de son taslak standart yayınlanmıştır ve kamu kuruluşları ve özel sektörde 170 ülkede uygulanan ISO 9001:2000 versiyonunun yerine geçmiştir.

Belgelendirme kuruluşları standardın yayınlanmasından sonra maksimum bir yıl süreyle ISO 9001:2000 Standardına göre belgelendirme veya belge yenileme denetimi gerçekleştirebilecekler, bu sürenin sonunda da yeni yayınlanan ISO 9001:2008 Standardına göre belgelendirme yapacaklardır.

Mevcut ISO 9000:2000 belgeleri 2 yıl daha geçerli olacaktır. Bu süre içerisinde ISO 9001:2000 Standardına göre belgeli kuruluşlar ile ISO 9001:2008 Standardına göre belgeli kuruluşların statüsü aynı olacaktır. 2 yıllık sürenin sonunda ise ISO 9001:2000 belgeleri geçerliliğini yitirecektir.

ISO 9001:2008 sürümü, 2000 sürümüne göre köklü değişikliklere sebep olacak yenilikler getirmemektedir. Sadece yürürlükteki standartta belirtilen gerekliliklere açıklık getirilmektedir.¹⁹⁶

¹⁹⁶ TÜV Thüringen, ‘‘ISO 9001:2008 Revizyonu Hakkında Bilgilendirme’’, 2008, s. 1
<http://www.tuv.com.tr/upload/iso-9001-2008.pdf> (Erişim Tarihi: 20.04.2008)

2.5.1.7.2. ISO 9002: Kalite Sistemleri-Üretim ve Tesiste Kalite Güvencesi Modeli

Bir ürünün üretimi ve kurulması ile ilgilenen ve özellikle tek uzun bir süreci ya da çok sayıda süreci olan firmaların için oluşturulan kalite yönetimi modelidir. Örnek verilecek olursa; çubuklar halindeki metal malzemeyi, boru veya tüp haline getiren bir tüp üreticisi, AR-GE fonksiyonu olmayan kimyasal ürün üreticisi ve ya taşıma, paketleme, dağıtım gibi işler yapan hizmet firmaları bu standart için başvurabilmektedirler.

ISO 9002, 9001 serisindeki maddelerin 1'i dışında hepsini içermektedir ve bazı maddeleri 9001'e göre daha dar kapsamlı niteliktedir. Temel yapı olarak ISO 9001 ile aynıdır ancak ISO 9001'de tasarım, geliştirme ve servis modülleri ile ilgili şartlar da bulunmaktadır.¹⁹⁷

Standartta üretim aşamasından tesis aşmasına kadar tüm kalite sistemi elemanları bulunmaktadır. ISO 9002 Standardında yer alan koşullar, öncelikle üretim ve muayene sırasındaki uygun olmayan durumların belirlenmesi, önlenmesi ve tekrar meydana gelmesine olanak tanımayacak esasların yerine getirilmesine yönelik olmaktadır. Tedarikçinin ürün tasarımı ve temini konusunda yeterliliğinin gösterimi arzu edildiğinde kullanılmak amacıyla kalite sistemi koşullarını ortaya koymaktadır.

ISO 9002 Standardı, tedarikçinin (üretici ve satıcı) üretmiş olduğu ürün ve hizmetin tasarımı ve geliştirilmesinden değil yalnızca üretiminden sorumlu olduğu ve her seferinde aynı kalitede ürün veya hizmet üretilmesi durumunda geçerliliğini sürdürmektedir. ISO Standart Serileri arasında en yaygın kullanılan standarttır.¹⁹⁸

¹⁹⁷ Halis, s. 244

¹⁹⁸ Çetin; Akın ve Erol, s. 374-375

2.5.1.7.3. ISO 9003: Kalite Sistemleri-Son Muayene ve Deneyler İçin Kalite Güvence Modeli

ISO 9003'n kapsamı çok sınırlı olmakla beraber sadece ‘‘son muayene ve deney’’ konularını kapsamaktadır.

Basit ve düzgün bir üretim yapan veya müşterilerine ‘‘retim süreçlerine ilişkin’’ kalite güvencesi vermek isteyen firmalar için sadece ‘‘test’’ aşamalarını içeren kalite yönetimi standardıdır. Bu standart, ürün testi yapan tesisleri olan firmalar için ya da hizmet firmaları için uygun olabilmektedir. Son rn kalitesinin üzerinde yapılan muayene ve testlerle belirlendiği işletmeler için uygulanabilmektedir. Örneğin işletme, bitmiş yarı mamulleri alarak bunları müşterinin tasarımı doğrultusunda monte ediyorsa bu durumda ISO 9003 seçilebilecek en uygun kalite yönetim modeli olacaktır. ISO 9003, ISO 9001 ve ISO 9002 ile getirilen kalite yönetim sistemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması alanında genel bir kılavuz niteliğindedir.¹⁹⁹

¹⁹⁹ Halis, s. 245

Tablo 9- ISO 9001-9002-9003 Kapsamları

	ISO 9001	ISO 9002	ISO 9003
1. YÖNETİM			
Yönetimin Sorumluluğu	+	+	+
Kalite Sistemi	+	+	+
Belge ve Veri Kontrolü	+	+	+
2. TASARIM	+	-	-
3. SATINALMA	+	+	-
4. ÜRETİM			
Süreç Kontrolü	+	+	-
Taşıma	+	+	-
Ambalaj	+	+	-
5. KALİTE KONTROL			
İzlenebilirlik	+	+	+
Muayene ve Deney	+	+	+
Kalite Kayıtları	+	+	+
Hatalı Ürünün Kontrolü	+	+	+
Düzeltilici ve Önleyici Faaliyet	+	+	-
Eğitim	+	+	+
İstatistik Teknikleri			
6. SERVİS	+	+	-

Kaynak: Efil, İsmail, ‘‘Toplam Kalite Yönetimi ve ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi’’, 4. Baskı, Alfa Yayınları, No: 308, Dizi No: 031, Ekim, 1999, s. 128

2.5.1.7.4. ISO 9004: Kalite Yönetimi ve Kalite Sistemi Elemanları- Kılavuz

ISO belgesine sahip çoğu kuruluş, kalite ödülü modellerinde belirtilen iş mükemmeliyeti seviyesine ulaşamamışlardır. Kuruluşları iş mükemmeliyetine ulaşma doğrultusunda çalışmaya teşvik etmek için EFQM (European Foundation for Quality Management) mükemmeliyette üç aşama tanımlamaktadır: bağlılık, tanınma, ödülün kazanılması.

ISO 9000 Serileri olarak bilinen Kalite Yönetim Sistemi Standartları, mükemmeliyet yolundaki ilk adım olarak bilinmektedir. İkinci adım, kalite yönetimi alanında kalite güvencesinin kapsamını geliştirecek niteliğe sahip olunması olmalıdır. 1994 ve 2000 yıllarında yayınlanan sürümlerde yer alan “kuruluşun performansını geliştirme ve müşterilerin ve diğer ilgili kişilerin tatmini” amacının altında yatan mantık da bu olmaktadır. ISO 9004 Modelinin amacı, ISO 9001 ile uyumlu bir çift yaratılarak, ISO 9001 Modelinde belirtilen gerekliliklerin mükemmeliyete ulaşma yolunda etkin bir şekilde karşılanmasıdır.²⁰⁰

ISO 9004, ISO 9000 başvurularında temel olması gereken kalite yönetim felsefesi ve politikaları için rehberlik yapacak olan hususları açık bir şekilde ifade etmektedir. ISO 9004; hataları önleme, müşteriye yönelme, maliyet hususları, süreç kontrolü, belgeleme, satın alma, istatistiksel araçların kullanılması eğitim ve hatta çalışanların motivasyonu gibi temel kalite kavramları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

ISO 9004 Standardı, kalite yönetiminin oynayacağı rolü anlatmaktadır. Müşteri beklentilerini karşılamakla beraber sürekli gelişme ile maliyeti azaltmanın ekonomik yararlarına değinmektedir. Hataları önleme ve müşterilerden geri besleme alma süreçlerinin gerekliliği ve geniş çaplı eğitim açıkça anlatılmaktadır.²⁰¹

²⁰⁰ Wilcock, A ve diğerleri, “ Use of ISO 9004:2000 and Other Business Excellence Tools in Canada”, International Journal of Quality & Reliability Management, Vol. 23, No. 7, 2006, s. 828

²⁰¹ Halis, s. 246

Yukarıda belirtilenlerden yola çıkarak ISO 9004 Modelinin 9001, 9002 ve 9003'e göre daha genel düzeyde, felsefe ve politikalar biçiminde bilgiler verdiği için, işletmelerin hangi alanda faaliyet gösterdiğine bakılmaksızın ISO 9001-9002-9003 e başvuranların mutlaka ISO 9004'ü de okumaları, anlamaları ve uygulamaları gerekmektedir.

2.5.1.7.5. ISO 9005: Kalite Sözlüğü

Kalite ile ilgili temel tanımları kapsamaktadır. Alıcı, tedarikçi kalite standartlarından hangisinin sözleşmeye daha uygun olduğunu eğer varsa özel değişikliklerin neler olabileceğini; adı geçen üç modeli inceleyerek belirlemelidir. Belirlenen bir durum için uygun olan modelin seçimi ve uygulanması, tedarikçi ve alıcının çıkarlarını koruyacak şekilde olmalıdır.²⁰²

2.5.2. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi

Son yıllarda üretimde ve tüketimde meydana gelen aşırı artış, 1970'li yıllardan itibaren sanayi faaliyetlerinin gözle görülür bir biçimde artmasıyla fabrika bacalarından çıkan gazların atmosfere yayılması, küreselleşme ile beraber teknolojik hareketliliğin boyutlarının genişlemesi çevresel sorunları da beraberinde getirmiştir.

Her çeşit kuruluş, çevresel politikaları ve bu politikaların amaçlarını dikkate alarak faaliyetlerinin, ürün ve hizmetlerinin çevre üzerindeki etkilerini kontrol altında tutma yoluyla çevre yönünden başarılı uygulamalar gerçekleştirmeye, giderek daha çok önem vermektedir. Kuruluşların bu davranışları; daha sıkı hükümler içeren mevzuatın, çevre korumasını teşvik eden ekonomi politikaları ve diğer önlemlerin, üçüncü şahısların sürdürülebilir gelişimi de içine almak üzere genel çevre sorunlarına karşı gösterdikleri ilginin gittikçe artmakta olduğunu göstermektedir.

²⁰² Çetin; Akın ve Erol, s. 376

Bu kuruluşlar uygulamalarının ve elde ettikleri başarılarının değerlendirilmesi için çevreyle ilgili faaliyetlerini gözden geçirmekte ve denetleyebilmektedirler. Ancak bu ‘gözden geçirme’ ve ‘denetleme’ işlemleri tek başlarına kuruluşların uygulamalarının sadece şimdi değil aynı zamanda gelecekte hukuka ve örgütün temel politikalarına uygunluğunu göstermekte yeterli olmamaktadır. Faaliyetlerin etkinliği için bu işlemlerin belirli bir yapıya sahip yönetim sistemi içinde yürütülmesi gerekmektedir.²⁰³

İster yerel düzeyde ister küresel düzeyde etkisi hissedilsin, doğal çevrenin kirlenmesi konusunun kuruluşların faaliyetlerinde dikkate alınması gerekmektedir. Çevre sorunları, insanlığın bugünkü ve gelecekteki yaşam temellerini tehdit ettiği sürece, küresel olma özelliğini koruyacaktır. Çevresel sorunların küresel olma özelliğinden dolayı ortaya konulacak çözümlerinde uluslararası olması gerekliliği, uluslararası alanda kabul gören çevre yönetim sistemlerinin ve bunlara ilişkin standartların önemini arttırmaktadır.

Sanayileşme sürecini tamamlamış veya bu yolda çaba harcayan toplumlarda, sanayi faaliyetlerinin yoğunluğundan dolayı doğal kaynaklar oldukça azalmaktadır. Endüstriyel atıkların denizlere, nehirlere, göllere karışması; fabrika bacalarından çıkan gazların atmosferi kirlenmesi gibi nedenlerden dolayı günümüzde, doğal çevre kolay kolay düzeltilemeyecek boyutta bozulmuştur. Son zamanlarda gündeme gelen bu olumsuzluk ‘‘Çevresel değerler korunarak nasıl endüstrileşilebilir?’’ sorusunu gündeme getirmektedir. Bu çerçevede yoğunlaşan çabalar çevre ve insan sağlığını koruma yönünde tüm kuruluşları harekete geçirmiştir. Çevresel performansın güçlendirilmesine yönelik çalışmalar, çevresel güvencenin sürekliliğini de sağlamak üzere sistematik bir yaklaşım olan ‘‘Çevresel Yönetim Sistemleri’’ (Environmental Management Systems) kavramını gündeme getirmiştir. Bu kavram kültürel, sosyal ve örgütsel açılardan sistemin iskeletini oluşturmakta ve ‘‘sürekli gelişim’’ ilkesini benimsemektedir.²⁰⁴

²⁰³ Şale, s. 107

²⁰⁴ Topal, s. 141

ISO, Çevresel Yönetim Sistemi'ni (ÇYS); *örgütsel yapıyı, faaliyetlerin planlanmasını sorumlulukları, uygulamaları, prosedürleri, süreçleri, gelişme için kaynakları, uygulamayı, başarmayı, gözden geçirmeyi, sürdürülebilirliği... Çevresel politikayı içeren tüm yönetim sisteminin bir parçası* olarak tanımlamaktadır.²⁰⁵

Bir çevre yönetim sistemi, bir örgütün çevresel sorunlarını ve fırsatlarını yönetmede sistematik bir yaklaşım olmaktadır. Tek başına iyi ya da "en iyi" uygulamalar, çevresel yönetim sistemi için yeterli olmamaktadır. Bir ÇYS'nin temel özelliği, sürekli gelişimi olanaklı kılan, ölçülebilir bilgiyi sağlayan çeşitli bileşenlerin birbirini etkilemesi olmaktadır. Sistem yaklaşımı, süreçlerin; istikrarlı, tekrar edilebilir, daha iyi tahmin edilebilir çıktıları açığa vuran ve sürekli gelişim yolunda yeni bir öğrenmeyi meydana getirdiğini göstermektedir.

Bir çevre yönetim sisteminin anahtar öğeleri:²⁰⁶

- Üst yönetim tarafından ifade edilen Çevresel Politika Bildirisi,
- Çevresel etmenlerin örgüt faaliyetleri yönetimiyle bütünleştiği planlama süreci,
- Örgütsel yapı ve sorumluluklar,
- Sistemlerin uygulanması ve işlevsel kontrol,
- Ölçüm ve denetim sistemleri ve
- Tepe yönetimin ÇYS'yi periyodik olarak gözden geçirmesi için denetim sistemlerinden oluşmaktadır.

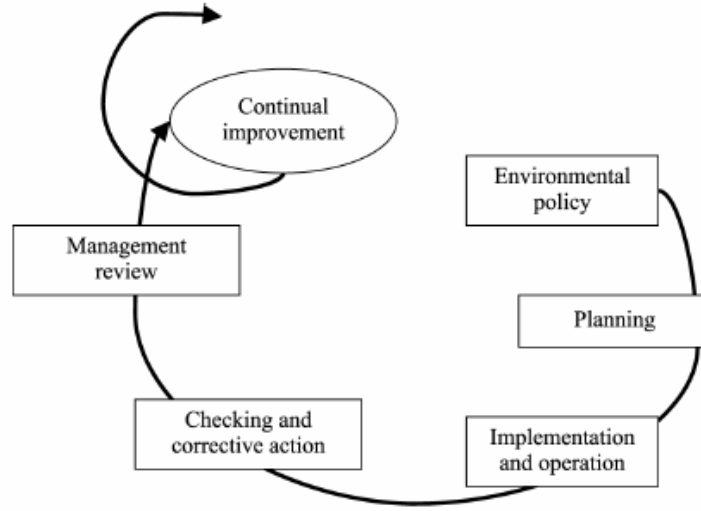
Bir çevresel yönetim sistemi; tasarım, uygulama ve örgütün çevresel politikasının yönetimi için kullanılan örgütsel yönetim sisteminin bir parçası olarak tanımlanabilmektedir. Bu sistem örgütsel yapının ve sorumlulukların belirlenmesi; uygulamaların, prosedürlerin, süreçlerin ve politika ve hedeflerin belirlenmesinde gereksinim duyulan kaynakların planlanması gibi birbirine bağlı öğeleri

²⁰⁵ Sebhatu, Samuel Petros; Enquist, Bo, "ISO 14001 As A Driving Force For Sustainable Development And Value Creation", The TQM Magazine, Vol. 19, No. 5, 2007, s. 470

²⁰⁶ The Lexington Group, "Best Practices Guide: Applications of ISO 14000 Environmental Management Systems (EMS) For Municipalities", Environment and Technology Global Bureau Center For Environment United States Agency For International Development, Washington D.C, s. 5

içermektedir. Örgüt, çevresel yönetim sistemini uygulayabilmek için, standarda dayalı olarak çevresel bir politika (Çevreyle ilişkili faaliyetlerin etkisi dikkate alınarak genel amaçlar ve örgütün odak noktası) ve çevresel hedefler oluşturmalı ve faaliyetlerin etkinliği belirlemelidir.²⁰⁷

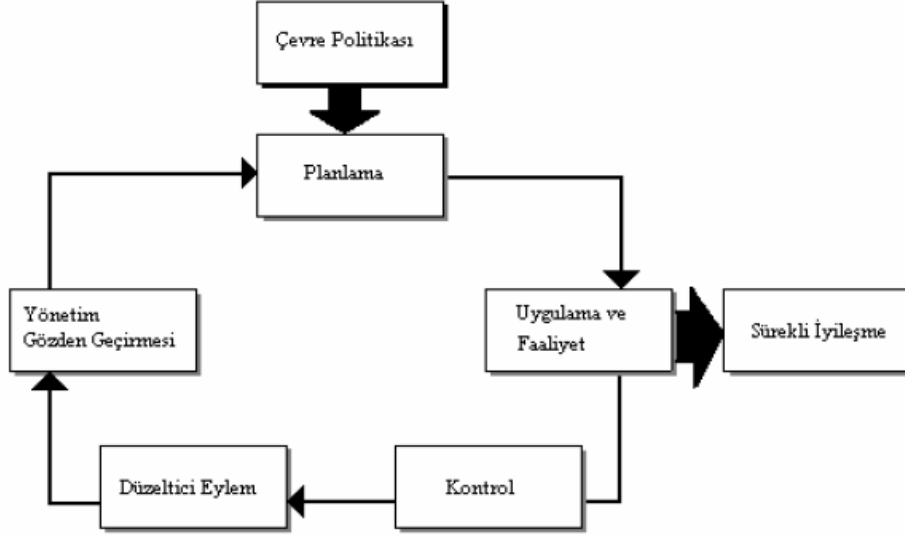
Şekil 13- Çevresel Yönetim Sistemi Modeli

Kaynak: Fortunski, Bartożs, “Does the Enviromental Managemenet Standart Stimulate Sustainable Development-An Example From the Energy Sector In Poland”, Management of Enviromental Quality: An İnternational Journal, Vol. 19, No.2, 2008, s. 208

²⁰⁷ Fortunski, Bartożs, “Does the Enviromental Managemenet Standart Stimulate Sustainable Development-An Example From the Energy Sector In Poland”, Management of Enviromental Quality: An İnternational Journal, Vol. 19, No.2, 2008, s. 206

Şekil 14- PUKÖ Döngüsü Doğrultusunda Çevresel Yönetim Sistemi Modeli

Kaynak: Goetsch, David L ve Stanley, Davis B. “ISO 14000 Environmental Management”, New Jersey, Prentice Hall, 2001, s. 32

Yukarıda belirtilenler özetlenecek olursa, ÇYS fikrinin ortaya çıkmasının temelinde, işletmelerin üretim süreçlerinde ürün ortaya çıkarmalarının yanı sıra emisyon ve atıklar oluşturarak çevreye zarar vermeleri yatmaktadır. ÇYS’leri, bir örgütün faaliyetlerinin çevreyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayan, örgüt faaliyetlerinin çevreye olan zararı etkilerini en düşük seviyeye indiren, sistematik uygulamalar çerçevesinde sürekli ve sürdürülebilir gelişim ilkeleri doğrultusunda örgütteki tüm çalışanlar tarafından benimsenmesi gereken standart dizilerinden oluşmuş yönetim sistemi yaklaşımı olduğu belirtilebilmektedir.

2.5.2.1. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standartlarının Gelişimi

İşletme faaliyetlerinin çevreye olan etkileri ile ilgili oluşturulan yasalar, çevre performansının sağlanmasında en düşük seviyedeki standartlar olarak görülmektedir. Hükümetlerin çevre teknolojileri ile ilgili çıkarttıkları yasalar ya da ayırdıkları kaynaklar, çevre uyumluluğunun gerçekleştirilmesinde mutlak başarı

sağlayamamaktadır. İşletmeler de uygulamalarını çevreyle uyumlu bir biçimde gerçekleştirebilmek için, oluşturulan bu yasaların daha ilerisine gitme gereksinimi duymaktadırlar. Ayrıca çevreyle ilgili oluşturulan yasalarda ülkeler arasındaki farklılık, uluslararası ticareti zorlaştırmakta ve işletme maliyetlerini arttırmaktadır. Bu gelişmeler ışığında bir önceki bölümde bahsedilen ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemi Standartları'nın sağladığı başarılar ve standartların tüm dünya çapında benimsenmesi de, ISO tarafından ‘‘Uluslararası Çevre Yönetim Sistem Standartları’’nın geliştirilmesini gündeme getirmiştir.²⁰⁸

Daha önce çevreyle ilgili sorunların küresel nitelikte olduğu ve sorunlarla ilgili çözümlerin de küresel nitelikte olması gerektiği belirtilmişti. Çevre sorunlarının küresel boyuta ulaşması 1960'lı yıllara denk gelmektedir. Birleşmiş Milletler'in de çevre sorunlarıyla ilgilenmeye bu tarihlerde başladığını söylemek mümkün olmaktadır. O yıllarda ortaya çıkan çevre kirliliği ile ilgili çarpıcı nitelikteki olaylardan birkaç örnek verilecek olursa:²⁰⁹

Londra ve New York'ta 1952 ve 1966 yılları arasında yaşanan hava kirliliği, 1953 ve 1965 yılları arasında Japonya'da Minamata ve Nigata'daki öldürücü cıva zehirlenmeleri, Kuzey Amerika'daki bazı göllerde yaşayan kuşların toplu olarak ölmeleri ya da DDT ve diğer pestisitlerin neden olduğu hastalık ve ölümler...

Hindistan'ın Bhopal bölgesindeki zirai mücadele ilaç fabrikasındaki meydana gelen sızıntı 2.000'den fazla insanın ölümüne ve 200.000'den fazla kişinin kör olmasına veya zarar görmesine neden olmuştur.

²⁰⁸ Yüksel, Hilmi, ‘‘Kalite ve Çevre Yönetim Sistemlerinin Bütünleştirilmesi: ISO 14000

Yaklaşımı’’, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir, 2002, s. 47

²⁰⁹ Yontar, İbrahim Güray, ‘‘Sürdürülebilir Çevre ve Ekonomi İçin Bir Araç: Türkiye’de ISO 14001 Çevre Yönetim Standardı’’, Review of Social, Economic & Business Studies, Vol. 9/10, K.K.T.C, 2008 s. 478

Çernobil nükleer reaktöründeki patlama, nükleer radyasyonu tüm Avrupa'ya yaymış, gelecekte insanlarda kanser olma olasılığını büyük ölçüde yükseltmiştir.

1970 ve 1980'li yıllarda iyice artan sanayi faaliyetleri ve teknolojik hareketlilik, çevre sorunları ve sürdürülebilir kalkınma ikileminin artık göz ardı edilemez bir noktaya geldiğini göstermiştir. 1983 yılında, BM Genel Sekreteri tarafından *değişimin küresel gündemini* oluşturmak üzere görevlendirilen Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu'nun raporunu hazırlamaya başladığı, Ekim 1984'ten Nisan 1987'e kadar olan süreçte krizlerin boyutu yukarıdaki örneklerde açık bir şekilde görüldüğü gibi belirgin bir biçimde artmaktadır.

1991 yılında çevreyle ilgili faaliyetlerin çeşitlenmesi ve giderek artması ve ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemi Standartlarının elde ettiği başarının verdiği cesaretle ISO, Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC) üye ülkeleri uzmanlarının katılımıyla Stratejik Çevre Danışma Kurulu (SAGE) kurulmuştur.²¹⁰ SAGE'den uluslararası çevre standartlarının şu koşulları gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğinin değerlendirilmesi istenmiştir:²¹¹

- Kalite yönetimine benzer bir biçimde çevre yönetimi için genel bir yaklaşımın geliştirilmesi
- Çevre performansının ölçülmesinde ve geliştirilmesinde işletme yeteneklerinin iyileştirilmesi
- Ticaretin kolaylaştırılması ve ticaretin önündeki engellerin ortadan kaldırılması

SAGE araştırmaları sonucunda 1993 yılında Teknik Komite 207 (TC) kurulmuş ve bu komitenin yaptığı çalışmalar sonucu da ISO 14000 serisi standartlar oluşturulmuştur. Komite, SAGE'nin önerileri doğrultusunda, başarısı İngiltere'de

²¹⁰ Gücek, Aslıhan ve Ardıç, İlker, **“ISO 14000 Çevre Yönetim Sisteminin Genel Bir İncelemesi”**, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, 5. Ulusal Çevre Mühendisliği Kongresi, Ekim, 2003, s. 524

²¹¹ Yüksel, s. 48

kanıtlanmış olan ve temeli BS 7750 Standartları olan ÇYS yaklaşımını benimsemiş ve bunu örnek alan ISO 14001 ÇYS Standartlar Serisini 1996 yılında çıkarmıştır.²¹²

2.5.2.2. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standartlarının Genel Özellikleri

ISO 14000 Çevre Yönetim Standartları Serisi, bir örgütün, karşılaşacağı çevresel sorunları ele almada yardımcı olan yönetim sisteminin anahtar öğelerini tanımlayan belgeler dizisinden oluşmaktadır. Yönetim sistemi; öncelikleri ve amaçları oluşturmayı, bunları yerine getirmek için sorumlulukların belirlenmesini, sorunların ölçülmesi ve yorumlanmasını ve iddiaların dış doğrulmasını içermektedir. Serilerdeki ilk standartların 1996'ların sonunda basılmış olmasına rağmen çoğu kuruluş, sistem taslaklarını kullanarak 1995'lerin ortalarında standardı uygulamaya geçirmişlerdir. Standartlara dünya çapında yoğun bir ilgi söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte standartların ne oldukları ve ne işe yaradıkları ile ilgili kavram kargaşası da bulunmaktadır.²¹³

ÇYS Standartlarının temel ilkeleri:²¹⁴

- 1) Çevresel etkileşimin derinliğini arttırmak,
- 2) Çevresel etkileşim için bir çevre politikası belirlemek,
- 3) Çevresel gereksinim ve performanslar için amaç ve hedefleri belirlemek,
- 4) Amaç ve hedefler için çevre yönetim programı oluşturmak,
- 5) Faaliyetlerin uygun platformda kontrol etmek ve
- 6) İç denetimi sağlamaktır.

Standartların genel olarak amacı da; yukarıda belirtilen temel ilkeleri dikkate alarak çevreyi ve kaynakları tahrip etmeyen gelişmiş teknolojilerin kullanılmasını teşvik ederek sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmak, tüketiciyi bu yönde

²¹² Gücek ve Ardiç, s. 524

²¹³ International Institute For Sustainable Development, "Global Green Standarts: ISO 14000 and Sustainable Development", Canadian Cataloguing, Canada, 1996, s. 1

²¹⁴ Akçakoca, Hamdi; Şahbaz, Oktay ve Topal, İsmail, "CE İşareti ve ISO 14000: Çimento Sektörü Açısından Önemi", Dumlupınar Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü, Kütahya, s. 40

bilinçlendirmek, ürünün yaşam eğrisi boyunca çevreye olan etkisini değerlendirerek zararlı ürünlerin baştan elenmesini sağlamaktır.

ISO 14000 Standartları örgütlere, çevresel yönetim sistemini uygulamalarında ya da geliştirmelerinde yardımcı olmaktadır. Standartlar, performans taahhütlerinin sistemik olarak oluşturulmasını ve yönetilmesini sağlamakla beraber hedeflerin nasıl olması gerektiği ile ilgili değil, hedeflere nasıl ulaşılması gerektiği ile ilgilenmektedirler. Sistem yönetimi çekirdek standartlarına ek olarak, destekleyici araçlar sağlayan kılavuz niteliğinde belgeler de bulunmaktadır. Bunlar; çevresel denetim, çevresel performans değerlemesi, çevre etiket ve yaşam döngüsü değerlendirmesi konusunda belgeler içermektedirler.

Standartların temel özelliği, gönüllülük esasına dayanmalarıdır. Burada anlatılmak istenen gönüllülük kavramı, standartların yasal bir zorunluluk olmamasıdır. Bununla birlikte pazar koşulları ve gereklilikleri de firmalar tarafından gönüllülük olarak göz önüne alınmaktadır.²¹⁵ Yani firmalar ISO 14000 belgelendirmesini de, ISO 9000 konusunda daha önce belirtildiği gibi müşteri talepleri doğrultusunda zorunlu bir uygulama ya da bir pazar gerekliliği olarak görmektedirler. Gönüllülük esası, kâr hedefli ticari amaçlarının önüne geçememektedir. Hatta bazı firmalar, ISO 14000 ÇYS'nin gerekliliklerini yerine getirmek yerine başka hedef pazarlar aramaya yönelmektedirler.

ISO 14000 Serisi Standartlarının gönüllülük esasına dayanması, uygulanmasını da yönetimin inisiyatifine bırakmaktadır. Yönetimin de inisiyatifi, kısa dönemde elde edeceği sonuçlara, kârlara ya da yararlarına göre değişiklik gösterecektir. Bunun yanı sıra standartlardan en yüksek derecede verim elde edebilmek için standartların gerektirdiği uygulamaların tüm çalışanlar tarafından benimsenmesi gerekmektedir. Tepe yönetimin bağlılığının, firma içi uygulama takımlarının, çalışanların ve hissedarların katılımının ve iş gereksinimleri üzerine odaklanılmasının, ISO 14000 uygulamalarındaki kritik etmenler olduğu sonucuna varılmaktadır.

²¹⁵ International Institute For Sustainable Development, s. 2

ISO 14000 ÇYS Serisi Standartları, diğer uluslararası standartlar gibi gümrük dışı ticari engeller yaratmak, hukuki yükümlülükleri değiştirmek veya arttırmak amacı gütmemekle beraber her çeşitte ve büyüklükteki kuruluşlara, değişik coğrafi kültürel ve sosyal şartlara uygulanabilmektedir. Standardın genel amacı ise sosyo-ekonomik gereksinimlerle dengeli bir biçimde, çevrenin korunması ve kirlenmesinin önlenmesine katkıda bulunmaktır.²¹⁶

ISO 14000 Standart Serileri, uygun çevresel yönetim araçlarının uygulanması ve bütünleştirilmesi ve katılımcı firmaların uygulamaları ile sürdürülebilir gelişimi sağlamayı amaçlamaktadır. Standardın edinilmesi, ileriye dönük olarak uygulanması ve diğer standartlarla bütünleştirilmesi firmalara değer sağlamaktadır. Bu etki de kuruluşları daha iyi performans göstermeleri konusunda teşvik etmektedir.

Bazı araştırmalarda ISO 14000 Standartlarının, bir firmadaki diğer mevcut standartlarla bütünleştirilmesi üzerine yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Renzi ve Capelli (2000), avantaj ve dezavantajları göz önünde bulundurarak bütünleştirilmiş bir kalite çevre sisteminin oluşturulma olasılığını analiz etmişlerdir. Analizin sonunda, bu tür bir bütünleştirmenin, iş yönetimini geliştirme ve yüksek pazar rekabetini elde edebilmek için sistemin kontrolünden kaynaklanan verinin metodolojik kullanımı üzerinde odaklanılmaktadır. Brio'ya göre, ISO 9000 Standartlarından farklı olan herhangi bir yönetim sistemi, ISO 14000 Standartları ile sinerjiyi oluşturamayacaktır. Bununla birlikte ISO 9000 ve ISO 14000 arasındaki mevcut sinerji kabul edilmektedir çünkü bu iki standart ortak prosedürler içermektedir.²¹⁷

Çalışma aynı zamanda ISO 14000 ile mesleki risklerden korunma arasındaki uyumluluğu belirlemektedir. Tanımlayıcı analizlerin sonucuna dayanarak, belgelerin ve hedeflerin paylaşılma olasılığının bulunmasından ve sistemi daha tutarlı hale getirdiğinden dolayı standartların bütünleştirilmesini tercih edilmektedir. Matias ve

²¹⁶ Şale, s. 107

²¹⁷ Padma, P; Ganesh L.S ve Rajendran, Chandrasekharan, "A Study On ISO 14000 Certification And Organizational Performance of Indian Manufacturing Firms", Benchmarking An International Journal, Vol. 15, No. 1, 2008, s. 74-75

Coelho (2002) firmaların sadece ISO 9000, ISO 14000 ve ISO 18000'i (İş Sağlığı ve İş Güvenliği Standartları) bütünleştirme gereksiniminin olmadığını aynı zamanda bu bütünleşmede belgelendirme ergonomisinin de olması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Brio ve Junquera, (2003) ISO 14000 belgelendirmesinde dış baskıların etkileri üzerine çalışmışlar yapmış ve yöneticiler, dış çevresel baskıları fırsat olarak algıladıklarında, belgeyi edinmek için daha gelişmiş çevresel faaliyetler uygulamakta oldukları kanısında varmışlardır.²¹⁸ González ve Benito (2005) etik, rekabetçi ve ilişkili güdülere bağlı olarak, ISO 14000 edinilmesinin ve belgelendirilmenin avantajlarını belirtmişlerdir. Pokinska'ya göre (2003) ISO 14000 ile uyumlu belgelendirme, standardı edinen firmalara sağlam, işlevsel, yönetsel ve rekabetçi faydalar sağlamaktadır.²¹⁹

2.5.2.3. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standartlarını Uygulamanın Yararları

İşletmelerin, çevre yönetim standartları ile ilgili genel olarak iki tip beklentisi bulunmaktadır:

1. Çevre ve işletme arasındaki etkileşimi tanımlamak ve yönetmek için sistematik bir yöntem sağlanması ve
2. Bağımsız bir kuruluş tarafından, işletmelerin çevre ile olan etkileşiminin kalitesini geliştireceğine ilişkin taahhüdünün doğrulanması için bir yöntem sağlanması.

ISO 14000 ÇYS Sistemi belgesine sahip olan işletmeler her şeyden önce bu belgeye sahip olmayan işletmeler üzerinde önemli rekabet avantajı elde etmektedirler. Belgelendirilmiş işletme, çevreye karşı sorumlu olduğunu müşterilerine belgelemiş olmakta ve müşterilerin işletmeye olan güveni arttığı için firma imajını arttırmaktadır. Faaliyetlerinin çevreye zarar vermediği onaylandığından dolayı kamu kuruluşlarıyla da ilişkileri olumlu yönde olmaktadır.

²¹⁸ Padma; Ganesh ve Rajendran, s. 74

²¹⁹ Sebhatu ve Enquist, s. 469

ISO 14000 Standartlar Serisi; atık yönetim maliyetlerinin azaltılmasında, malzeme ve enerji tüketiminde tasarrufa, dağıtım maliyetlerinin azaltılmasına ve yukarıda belirtildiği gibi işletme imajının geliştirilmesinde işletmelere yardımcı olmaktadır. Standartlar çevre ile ilgili olduğu için, işletmelerin çevre kirliliğini kaynağında azaltma anlayışını ön plana çıkarmaktadır. Kirliliğin kaynağında azaltılması ilkesinin benimsenmesi ile kirliliğinin oluşmasından sonra çözümler aranması yerine kirliliğin oluşmasının önlenmesi sağlanmaktadır. Bir anlamda toplam kalite yönetiminin temel felsefesi işlerlik kazanacaktır. Yani sorunlar ortaya çıktıktan sonra çözüm aramak yerine sorunların kaynağına inip oluşmasını engellenecektir.

ISO 14000 Standart Serilerinin belki de en önemli yararı, doğal kaynaklara gereksinimi azaltarak elektrik, gaz, su gibi değerli kaynakların tüketimini en düşük seviyeye çekmesidir. Bu şekilde çevrenin korunmasına büyük katkıda bulunmaktadır. Çevresel boyutların ve etkilerinin sistematik olarak tanımlanması, amaçların ve hedeflerin geliştirilerek bu amaçlara ve hedeflere ulaşılması için enerji ve hammadde kullanımının azaltılmasıyla işletmelerde verimliliğin artması sağlanacaktır.²²⁰

Chin (1999), başarı etmenlerini değerlendirecek uygun bir model oluşturmuş ve ÇYS tabanlı ISO 14000 Standartlarının uygulanması için stratejiler geliştirmiştir. Chin'in modelinde, maliyet/kâr analizlerini gerçekleştirecek analitik hiyerarşik süreç metodolojisi kullanılmıştır. Bulgular, üretim firmaları tarafından gerçekleştirilen ÇYS uygulamasının, bu firmaların çevresel performanslarını geliştirdiğini ve rekabetçi konumlarını sürdürdüklerini göstermektedir. Ball (2002), ISO 14000 edinilmesinin, geliştirilen çevresel performans ile yapı sektörüne yön vermede iyi bir yol olduğu sonucuna varmıştır.²²¹

ISO 14000 Çevre Yönetim Sisteminin sürdürülebilir gelişime yaptığı katkı da gözönünde bulundurulmalıdır. ISO 14000 Serileri her şeyden önce bir yönetim sistemidir ve bünyesinde belli temellere dayanan yaklaşımlar barındırmaktadır. Bu

²²⁰ Yüksel, s. 43-44

²²¹ Padma; Ganesh ve Rajendran, s. 76

yaklaşımlar da yine toplam kalite yönetimin başka bir ilkesi olan ‘‘sürekli ve sürdürülebilir’’ gelişim destekleyen kavramlar olmaktadır. Bu yüzden de çevre korunmasının ve sürdürülebilir gelişimin öneminin artması ISO 14000 Serilerinin oluşmasında etken öğeler olmaktadır.

Sürdürülebilir Gelişim İçin İş Tüzüğü (BCSD) ile ISO 14000 Serileri arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. BCSD, 1991 yılında, ISO 14000’i de içeren tüm çevresel yönetim sistemlerinin tabanının oluşturulduğu Uluslararası Ticaret Odası’nın (ICC) Sürdürülebilir Gelişim için Dünya Ekonomik Konseyi’nde geliştirilmiştir. Çevresel Yönetim Sistemleri ve sürdürülebilir gelişim arasındaki bu ilişki, çevresel yönetimin en yüksek derecede önceliğe sahip olması gerektiği ve sürdürülebilir gelişimin en önemli belirleyicisi olduğu bildirisiyle onaylanmaktadır.

Sürdürülebilir Gelişim İçin İş Tüzüğü’nde belirtilen bazı sorunlar ISO 14000 serilerinin kullanımı ile çözüme kavuşturulabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ISO 14000 Çevresel Yönetim Standardı sürdürülebilir gelişime katkıda bulunmaktadır. Standartta belirtilen hedefler:²²²

- Çevresel yönetim sistemleri için uluslararası standardın bir hedefi, örgütün çevresel ve ekonomik amaçlara ulaşmasında yardımcı olmak ve çevresel faaliyetlerin etkisini arttırmaktır. Çevresel amaçlara ulaşmak, özellikle de eko-gelişim olarak yorumlandığında, şüphesiz sürdürülebilir gelişime katkı sağlayacaktır.
- PN-ISO14004:1998 standardında, çevresel yönetim standardının temel amacının, sürdürülebilir gelişim ile tutarlı olan çevresel yönetim sisteminin tanıtılması ve mükemmeliyeti konusunda örgütlere yardımcı olmak olduğu açıkça belirtilmiştir. Çevresel yönetim sisteminin sürekli mükemmeliyeti, doğal çevrenin iyileştirilmesine öncü olabilmekte ve böylece nesiller arası eşitliğe katkı sağlayabilmektedir.

²²² Fortunski ve Bartozs, s. 207-208

ÇYS Standartları, örgütün çevresel sorunlarının yönetiminde toplam kalite yönetimi sistem kavramlarını uygulamaktadır. ISO 9000’de olduğu gibi çevresel performans düzeyi belirlenmemektedir. Sürekli gelişim performansını gerçekleştirebilecek yönetim sisteminin öğeleri tanımlanmaktadır. ISO 14000 Serileri, kamu ve özel sektördeki firmalara aşağıdaki konularda yardımcı olmaktadır.²²³

- **Çevreyle etkileşimlerini daha etkili ve sistematik bir biçimde yönetmelerini sağlar:** ISO 14000 Standartları, düzgün uygulandığı zaman, etkin çevre yönetim sistemine doğru bir harita sağlamakta, çevreyle olan bu etkileşimleri tanımlamakta, öncelik vermekte ve yönetilmesine yardımcı olmaktadır.

- **Çevresel faaliyetlerini yönetmede zaman ve paradan tasarruf sağlar:** ISO 14000 ÇYS, çevresel yönetime sürekli gelişim tabanlı koruyucu bir yaklaşım getirmektedir. Çoğu kuruluş, bu ilkelerin uygulanmasının çevresel performansı arttırdığını ve finansal kaynaklardan tasarruf edilmesini sağladığını görmektedirler.

- **Komşu firmaları ve diğer hissedarları etkiler:** Çoğu örgüt, bir ÇYS’nin, yakındaki toplulukları ve hissedarları bir araya getiren kullanışlı bir mekanizma sağladığını fark etmektedirler.

- **Müşteriler ve hissedarları arasındaki imajı geliştirir:** Çevresel olayların daha etkin bir şekilde yönetilmesi ve hissedarlar ile müşterilerin bir araya getirilmesi ile işletmeler, faaliyetlerinde meydana gelen dolaylı yararlar ile bu gruplar arasındaki imajlarını arttıracaktır.

- **Sürekli öğrenme süreci ile bütünleştirir:** ISO 14000 ÇYS, sürekli öğrenme sürecini vurgulamaktadır. İşletmeler, bir ÇYS uygulamasından elde edecek anahtar yararın, “yaparak öğrenme” olduğunu belirtmektedirler.

ISO 14000 Standart Serilerinin yukarıda belirtilen yararları yorumlanacak olursa beraberinde bazı dolaylı yararlar meydana getirdiği de görülecektir. Faaliyetlerini çevreye ile uyumlu bir şekilde ve çevreye zarar vermeden gerçekleştiren işletmeler, atık madde salınımı yapmadıklarından dolayı çevre kirliliği nedeniyle oluşabilecek hastalıkların, kazaların ve ölümlerin azalmasını sağlayarak

²²³ The Lexington Group, s. 2

toplumda yaşam kalitesini arttırmaktadır. Belgelendirilmiş işletmelerin çevreye gösterdikleri bu duyarlılık, çevrenin de çalışanlar üzerinde olumlu etki göstermesiyle bir anlamda domino etkisi yaratabilecektir.

Önemli belirtilmesi gereken bir diğer nokta ise, ÇYS'nin yukarıda belirtilen yararları sağlaması, gönüllülük esasına bağlı olarak, tepe yönetimin bu sistemler için harcamayı düşündüğü zaman ve kaynaklar ile doğru orantılı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Aynı zamanda ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemlerinde de belirtildiği gibi, örgütteki çalışanların ÇYS'ini benimsemeleri, uygulamaların çevreyi nasıl etkileyeceği ve çevresel sorunları etkin bir şekilde nasıl yönetileceği konusunda daha bilinçli davranabilmelerini sağlayacaktır.

2.5.2.4. ISO 14000 Çevre Yönetim Sisteminin Denetimi

ÇYS'lerinde de mutlaka bir denetim mekanizması bulunmaktadır. Bu çerçevede sistematik olarak geliştirilmiş, belgelendirilmiş, doğrulanmış ve uygulanmakta olan süreç koşullarının ve diğer faaliyetlerin belirlenen denetim ölçütlerine göre kuruluş içindeki ve dışındaki denetçilerce değerlendirilmesi yapılmaktadır. Denetim;

- Uzmanlar,
- Bağımsız kuruluşlar,
- Profesyonel uzman kuruluşlar
- İnsan ilişkileri iyi olan kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir.

ÇYS'lerinin geliştirilmesinde oluşturulan soru-cevap listelerinin iyi yorumlanması, ÇYS denetimlerinde rehber niteliği taşımaktadır. Denetimlerde öncelikle çevresel güvence durumu ve yönetim planları gözden geçirilerek tasarım ve ekipman bakımından "nasıl" ve "niye" sorularına cevap aranmakta ve sorulan her soru için iç performans ve değerlendirme ölçütleri gözden geçirilmektedir. Denetim sırasında; güvence, neden-sonuç ilişkileri, gerçek durum ve hedefler, plan ve

programlar, fiziksel ve finansal kaynaklar, örgütsel dağılım ve uyum, yetki ve sorumluluk kullanımı, değerlerin etkin aktarımı, bilgi, deneyim ve eğitim, iletişim ve raporlama, belgelendirme, kayıtlar ve bilgisel yönetim, acil durum karşısındaki hazırlık ve değerlendirme, ölçüm ve belirleme, gözden geçirme ve değerlendirme, doğrulayıcı ve düzeltici gelişmeler kontrol edilmeli ve derinlemesine incelenip analizleri yapılmalıdır. Yanıtı sadece “evet” ve “hayır” olan sorulardan kaçınılarak, yoruma olanak tanıyacak şekilde “nasıl, niye, ne zaman, nerede” şeklinde açık uçlu sorular sorulmalıdır.²²⁴

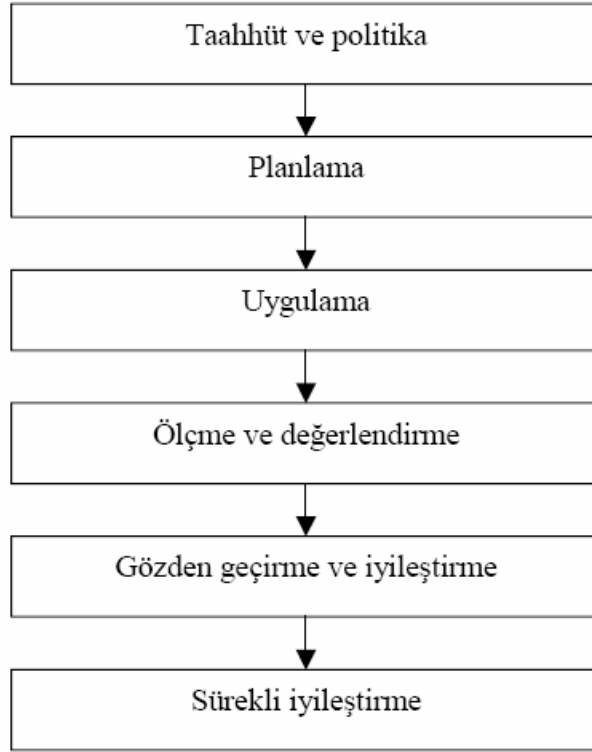
2.5.2.5. ISO 14000 Çevre Yönetimi Standartları Serisi

ISO 14000 Standart Serileri, çevresel etiketlemeden ürünlerin hayat döngüsünü belirlemeye kadar 20 ayrı standart içermektedir. ISO 14001 Standardı ise, standartlar arasında belgelendirme amaçlı olarak kullanılan tek standart olmakla beraber diğer standartlar ISO 14000 Standardına rehber olma niteliği taşımaktadır.

Standart Serileri, özellikler ve kullanım kılavuzuna göre aşağıdaki şekilde belirtildiği gibi kullanılacaktır:

²²⁴ Topal, s. 151-152

Şekil 15- ISO 14000 Standart Serileri Uygulanma Modeli

Kaynak: Gücek, Aslıhan ve Ardıç, İlker, “ISO 14000 Çevre Yönetim Sisteminin Genel Bir İncelemesi”, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, 5. Ulusal Çevre Mühendisliği Kongresi, Ekim, 2003, s. 525

ISO 14000 Standart Serileri işletmelerin;

- Yönetim sistemleri (çevre konularının genel işletme faaliyetleri içerisine katılabilmesi ile birlikte, sistemlerin geliştirilmesi ve bütünleştirilmesi)
- İşlemler (doğal kaynaklar kullanımı, enerji tüketimi, kazaların sayısı)
- Çevreye ilişkin sistemler (emisyonların ve atık akışlarının ölçülmesi değerlendirilmesi ve yönetilmesi)

konularında, çevre sorumluluğunun kapsamını değerlendirmede kullanılacak uluslararası ölçümler seti sunmaktadır.

ISO, 14000 Standart Serilerini, ”örgütsel ve süreç standartları” ve “ürün ve hizmetlere yönelik standartlar” olmak üzere iki ana grupta toplamaktadır:

I. Örgütsel ve Süreç Standartları

Çevre Yönetim Sistemi

ISO 14001 - Çevre Yönetimi - Çevre Yönetim Sistemleri - Özellikler ve Kullanma Kılavuzu

ISO 14004 - Çevre Yönetimi - Çevre Yönetim Sistemleri - Prensipler, Sistemler ve Destekleyici Teknikler İçin Genel Kılavuz

Çevre Denetimi

ISO 14010 - Çevre Yönetimi - Çevre Denetim Kılavuzu Genel Prensipler

ISO 14011 - Çevre Yönetimi - Çevre Denetim Kılavuzu Denetim Yöntemi – Çevre Yönetim Sistemlerinin Denetimi

ISO 14012 - Çevre Yönetimi - Çevre Denetimi İçin Kılavuz - Çevre Denetçilerinin Sahip Olması Gereken Özellikler

Çevre Performans Değerleme

ISO / DIS 14031 - Çevre Yönetimi - Çevre Performansını Değerlendirme - Kılavuz

ISO / TR 14032 - Çevre Yönetimi - Çevre Performansını Değerlendirme - ISO 14031 Kullanımı İle İlişkin Örnek Çalışmalar

II. Ürün ve Hizmetlere Yönelik Standartlar

ISO 14020 - Çevre Etiketleme - Çevre İle İlgili Etiketlemenin Temel Prensipleri

ISO / DIS 14021 - Çevreyle İlgili Etiketleme - Çevreyle İlgili İddiaların Öz Beyanı – Terimler ve Tarifler

ISO / FDIS 14024 - Çevre Etiketleme - 1.Tip Çevre Etiketleme - İlkeler Yöntemler

Hayat Boyu Değerlendirme

ISO 14040 - Çevre Yönetimi - Hayat Boyu Değerlendirme - Prensipler ve Çerçeve

ISO 14041 - Çevre Yönetimi - Hayat Boyu Değerlendirme - Amaç ve Alan Tanımı ve Envanter Analizi

ISO / CD 14042 - Çevre Yönetimi - Hayat Boyu Değerlendirme - Hayat Boyu Etki ve Değerlendirme

ISO / DIS 14043 - Çevre Yönetimi - Hayat Boyu Değerlendirme - Prensipler ve Yorumlama

ISO / TR 14048 - Çevre Yönetimi - Hayat Boyu Değerlendirme - Hayat Boyu Değerlendirme Veri Belgelendirme Düzeni

ISO / TR 14049 - Çevre Yönetimi - Hayat Boyu Değerlendirme - ISO 14041 Uygulanmasına İlişkin Örnekler

Genel Uygulamalar

ISO 14050 - Çevre Yönetimi - Sözlük

ISO 14060 - Çevre Yönetimi - Ürünlerin Çevresel Yönlerinin Ürün Standardına Eklenmesi İle İlgili Kılavuz

Kılavuz 64 - Ürün Standartlarında Çevre Boyutlarının Eklenmesinde Kılavuz

ISO 14061 - Ürün Standardı Geliştirme

Kaynak: Yüksel, Hilmi, ‘**Kalite ve Çevre Yönetim Sistemlerinin Bütünleştirilmesi: ISO 14000 Yaklaşımı**’, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir, 2002, s. 58

Yukarıda belirtilen bu standartlar, işletmelerin çevre politikalarını, bu politikaların amaçlarını ve hedeflerini gerçekleştirmelerinde destek olmak amacıyla geliştirilmiştir. Örneğin:²²⁵

- ISO 14001 ÇYS Standardı, denetimlerin yönetilmesini gerektirmektedir ve denetimlerin yönetilmesi için kılavuzluk, ISO 14010-14011-14012 Standartlarında belirtilen koşullar ile sağlanmaktadır.

- ISO 14001 ÇYS, işletme performansının ve çevreyle uyumunun sürekli bir biçimde geliştirilmesini gerektirmekte ve ISO 14031 Standardı bu amaç için kılavuzluk yapmaktadır.

- ÇYS, ürün ve hizmetlerin çevre boyutlarının ve çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesini gerektirmekte, bu amaç doğrultusunda ISO 14040 Standartları, işletmenin ürün ve hizmetlerinin çevre boyutlarının tanımlanmasında ve analizinde destek olmaktadır. ISO 14020 Standardı ise, etiket ve beyanlarla ürün ve hizmetlerin çevre boyutları hakkında bilgiler sağlamaktadır.

²²⁵ Yüksel, s. 59

2.5.3. ISO 14000 Çevre Yönetim Standartları ve ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemi Standartlarının Karşılaştırılması

ISO 9000 ve ISO 14000 benzer yönetim teknikleri ve ilkelerini paylaşmaktadır. İkisi de örgütlerin politika düzenlemesini, görev ve sorumlulukların tanımını, yönetim temsilcilerinin belirlenmesini ve personelin eğitimini kapsamaktadır. ISO 9000 ve ISO 14000 Standartlarının beraber uygulanması, yönetimin görevini de ikiye katlamaktadır. Mesela hem ISO 9000 hem de ISO 14000, izlenebilir ve denetlenebilir çalışma prosedürleri içermektedir. Bu nedenle firmalar iki ayrı belgelendirme sisteminin; çok fazla belgelendirme, yazılı prosedür, gözden geçirme, kontrol formları ve evrak işlerini barındıran gerekliliklerini karşılamak zorunda kalmaktadırlar.²²⁶

ISO 9000 Standartları, bir ürün ya da hizmetin kalitesini ölçmemekle birlikte, hiçbir şekilde bir hedefe ya da sonuca ulaşma konusunda bir referans sağlamamaktadırlar. Bunların yerine standartlar, firmanın görevleri ile müşteri gereksinimlerini karşılayan ürün ve hizmet üretimini sistematik hale koyarak biçimlendirmektedirler. Diğer bir ifadeyle bu standartlar, üründe istikrarı ve müşteri tarafından belirlenen özelliklere uygunluğu sağlamak için, görevlerin sistematik hale getirilip biçimlendirilmesine dayanan yönetim araçları olarak tanımlanmaktadırlar.

Diğer yandan 1996 yılında çıkarılan ISO 14000 Standart Serileri, işletmelerde çevre yönetim sistemini uygulamak için bir model oluşturmaktadır. Bu sistem örgüt yapısını, faaliyetlerin planlanmasını, sorumlulukları, uygulamaları, prosedürleri, süreçleri, kaynakları, uygulamayı, gözden geçirmeyi ve firmanın çevresel politikasını sürdürmeyi kapsayan ve firmanın küresel yönetiminin bir parçası olarak görülebilmektedir. ISO 14000'in yapısı ve felsefesi ISO 9000'e çok benzemektedir. ISO 14000 Standartları, bir firmanın faaliyetlerinin çevreye olan etkilerini ölçmemekle beraber, firmadaki çevresel etkiler ile ilgili prosedürleri sistematik hale getirip biçimlendirmektedirler. ISO 14000 ÇYS üzerinde çalışmalar yapılırken ISO'nun oluşturduğu Teknik Komite, ISO 14000 Standartlarının ISO 9000

²²⁶ Zeng, S.X; Tian, P ve Shi, Jonathan J, "Implementing Integration of ISO 9001 and ISO 14001 For Construction", Managerial Auditing Journal, Vol. 20, No. 4, 2005, s. 395

Standartları ile uyumlu olduğunun farkına varmıştır. ISO 9000 uygulaması daha sonra beraberinde ISO 14000 uygulamasını da getirmiştir.²²⁷

ISO 14000 Serisi Standartları da ISO 9000 KYS Standartları gibi hedef ve sonuç odaklı olmamakla beraber prosedür odaklı olmaktadır. İki Standart arasında büyük benzerlikler bulunmasına rağmen her serinin kendine özgü ayırt edici öğeleri bulunmaktadır. Mesela ISO 14000, belirli çevresel hedeflerin karşılanmasını ve firmaların bu temel standartları karşılayarak ÇYS'e bağlı olmasını gerektirmektedir. Ek olarak ISO 14000, diğer hissedarları da göz önünde bulundururken ISO 9000'de böyle bir şey söz konusu olmamaktadır.

Tablo 10– ISO 9000 ve ISO 14000 İlkelerinin Karşılaştırılması

ISO 9000 İlkeleri	ISO 14000 İlkeleri
Müşteri Odaklılık	Çevresel Denetim
Liderlik	Çevre Etiketlemesi
Çalışanların Katılımı	Çevresel Performans Değerleme
Süreç Yaklaşımı	Ürün Yaşam Döngüsü Değerlemesi
Yönetimde Sistem Yaklaşımı	
Sürekli Gelişim	
Gerçek Yaklaşım ve Karar Alma	
Karşılıklı Yarara Dayanan Tedarikçi İlişkileri	

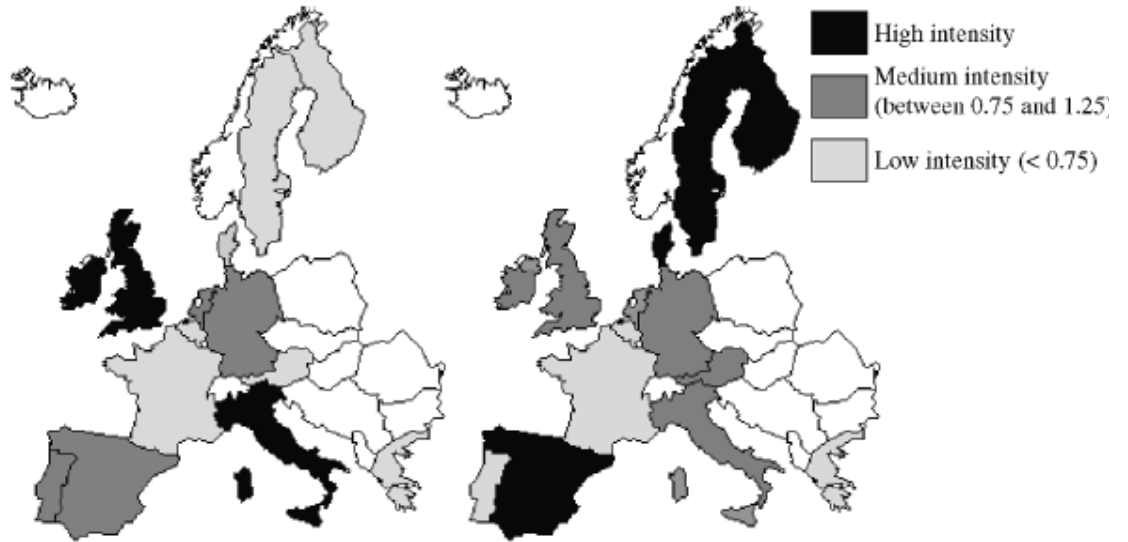
Kaynak: Zeng, S. X; Tian, P ve Shi, Jonathan J, ‘**Implementing Integration of ISO 9001 and ISO 14001 For Construction**’, Managerial Auditing Journal, Vol. 20, No. 4, 2005, s. 396

Viadu, Fa ve Saizarbitoria, ISO 9000 ve ISO 14000 uygulamaları konusunda ülkeler bazında yaptıkları çalışmanın sonucunda bu iki sistem standardı arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmaktadırlar. Mesela açık bir şekilde Kuzey Avrupa ülkelerinde düşük seviyelerde ISO 9000 belgelendirmesi varken yüksek yoğunlukta ISO 14000

²²⁷ Viadiu, Frederic Marimon; Fa, Marti Casadesus ve Saizarbitoria, Inaki Heras, ‘**ISO 9000 and ISO 14000 Standards: An International Diffusion Model**’, International Journal of Operations & Production Management, Vol. 26, No. 2, 2006, s. 142-143

belgelendirmesi olduğu saptanmıştır. Kısaca Corbett ve Kirsch'in (2001) belirttiği gibi bazı ülkeler, bazı uygulamaların gerçekleştirilmesinde lider rol oynamaktadırlar. Mesela tarihte çevreye en duyarlı toplum olarak bilinen Kuzey Avrupa ülkelerinde ISO 14000 belgelendirmesinin bu kadar fazla olması da kaçınılmaz olmaktadır. ISO 9000 belgelendirmesinin yoğun olduğu ülkelerde ise, bu iki standardın yapısı, uygulanma prosedürleri arasındaki benzerlikten dolayı ISO 14000 belgelendirmesinde de artış olmasına neden olmaktadır.²²⁸

Şekil 16- ISO 9000 Belgelendirmesi (Solda) ve ISO 14000 Belgelendirmesi (Sağda) 2002 Yılındaki Yoğunluğunu

Kaynak: Viadiu, Frederic Marimon; Fa, Marti Casadesus ve Saizarbitoria, Inaki Heras, ‘ISO 9000 and ISO 14000 Standards: An International Diffusion Model’, International Journal of Operations & Production Management, Vol. 26, No. 2, 2006, s. 145

²²⁸ Viadiu, Fa ve Saizarbitoria, s. 144

Sonuç itibariyle ISO 9000 ve ISO 14000 yönetim sistemleri iki ayrı alanda ortaya çıkarılmış olan (Kalite- Çevre) uygulamalardır. İki sistemin de ortak özelliği, içeriklerindeki standartların, belli başlı hedefler ve amaçlara ulaşmak yerine, sürekli gelişimi sağlayacak ilkeler ve politikalar oluşturarak amaca giden yolda araç olabilme özelliğinde olmalarıdır. Önemle belirtilmesi gereken nokta ise, başta tepe yönetimin ve daha sonra da çalışanların, bu iki sistem belgelendirmelerini bir ‘‘sona ulaşma’’ olarak değil ‘‘başlangıç’’ olarak algılayabilmeleridir. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi gönüllük esasına dayanan sistemlerin başarı anahtarı, uygulayanların inisiyatifleri olmaktadır.

2.5.4. OHSAS 18000 İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi

İnsan hayatının önemli bölümünün çalışma hayatında (işyerinde) geçtiği düşünülecek olursa, sağlıklı ve güvenilir koşullarda çalışmak her insanın doğal hakkı olmaktadır. Güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak ise işverenin sorumluluğu altında bulunmaktadır. Sağlık ve güvenlik koşullarına gereken önemin verilmemesi, işvereni ciddi yaptırımlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

ISO 9000 Standartları, kalite yönetimi, ISO 14000 Standartları ise çevre yönetimi üzerine yoğunlaşmış sistem standartlarıdır. Firma faaliyetlerinin belirli normlarda sürdürülmesi için oluşturulan bu standartlar, daha önce belirtildiği gibi somut hedefler ve amaçlar belirtmemekle beraber, gelişimi sürekli kılacak ilke ve politika belirlemektedirler. ISO 9000, kalitenin amaç değil araç olarak görülüp süreçlerin sürekli gelişim doğrultusunda geliştirilmesini hedeflemektedirken ISO 14000 ise, firma faaliyetlerinin çevreyle en yüksek derecede uyumunu sağlayacak şekilde yönetilmesi için oluşturulmuştur. İşletmelerde, kalite ve çevre konuları uluslararası sistemlerle biçimlendirildikten sonra, örgütlerin diğer elemanları olan örgüt çalışanlarının sağlık ve güvenliği konusu gündeme gelmiştir. Bu çerçevede de OHSAS 18000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi (Occupational Health and Safety Management Systems) oluşturulmuştur.

OHSAS 18000 ‘‘İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’’ (İSGYS) en genel tanımıyla; işyerlerinde faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sırasında, çeşitli nedenlerden kaynaklanan ve sağlığa zarar verebilecek kaza ve diğer etkenlerden korunmak, daha iyi çalışma ortamı sağlamak amacıyla sistemli ve bilimsel bir şekilde tehlikelerin ve risklerin belirlenmesi ve bu tehlike ve risklere yönelik önlemlerin alınması çalışmalarının gerçekleştirildiği yaklaşımdır.²²⁹

OHSAS 18000 İş Güvenliği Denetim Serisi Standartları, kuruluşun, işçi sağlığı ve iş güvenliği risklerini kontrol etmesi ve performansını geliştirmesini sağlamak için iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi şartlarını vermektedir. OHSAS Standartları, iş güvenliği performans ölçütleri ya da yönetim sisteminin tasarlanması için gerekli ayrıntı maddeleri kapsamamakla beraber amacı, işçi sağlığını ve iş güvenliğini kurmak, işletmek, sürekli iyileştirmek ve çalışanlar üzerindeki etkisini ortadan kaldırmak veya azaltmaktır.²³⁰

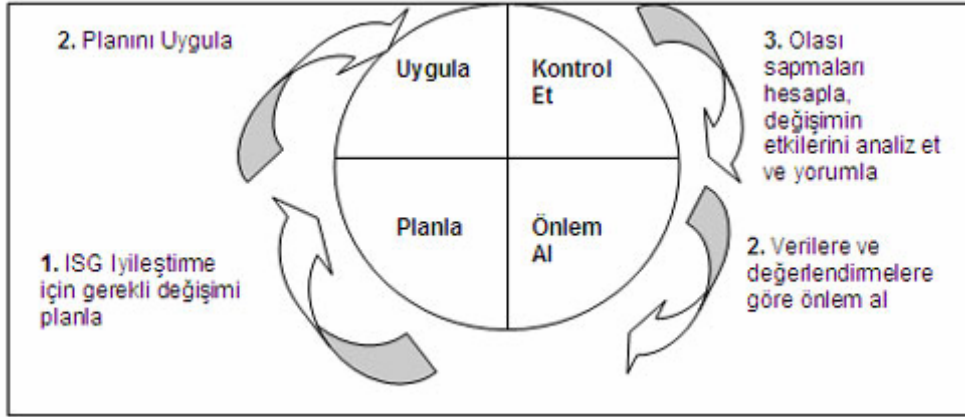
OHSAS Standartları, ekonomik ve iş sağlığı-güvenliğine yönelik amaçlarına ulaşabilmeleri konusunda yardımcı olabilmek için diğer yönetim gerekleriyle bütünleştirilmiş olan etkin bir İSG yönetim sisteminin başlıca unsurlarını sağlanması amacıyla düzenlenmektedir. Yaklaşımın temelini PUKÖ döngüsü oluşturmaktadır.²³¹ PUKÖ döngüsü, değişkenliğin nedenlerini belirlemek kaliteyi iyileştirmek için kullanılan sistematik bir yöntem olarak tanımlanabilmektedir. PUKÖ döngüsü daha öncede belirtildiği gibi, örgütlerin üretim sistemlerini iyileştirmenin ve geliştirmenin bir yolu olarak Walter Shewart tarafından geliştirilmiştir.

²²⁹ Odaman, Serkan, ‘‘ İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Tarafların Hak ve Yükümlülükleri’’, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Sayı:11, 2006, s. 890

²³⁰ Baradan, Selim, ‘‘Türkiye İnşaat Sektöründe İş Güvenliğinin Yeri ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması’’, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Fen ve Mühendislik Dergisi, Cilt:8, Sayı: 1, Ocak, 2006, s. 94

²³¹ Özkılıç, Özlem, ‘‘İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri’’, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türk-İş Sendikası, s. 31

Şekil 17 - PUKÖ Döngüsü

Kaynak: Özkılıç, Özlem, ‘İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri’, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türk-İş Sendikası, s. 31.

PUKÖ Döngüsü’nün açılımı yapılarak OHSAS 18000 İSG Yönetim Sistemi’ne yorumlanacak olursa.²³²

Planla

- İş Sağlığı ve Güvenliği açısından amacın belirlenmesi (Neyi başarmak istiyoruz, nerede, ne zaman)
 - Mevcut durumun analiz edilmesi
 - Hedeflerin belirlenmesi
 - Kayıtların analizi
 - Tehlikelerin belirlenmesi
 - Risk değerlendirme metodlarının belirlenmesi
 - Detaylı plan hazırlaması (uygulama planı)
 - İç talimatların hazırlanması

²³² Özkılıç, s. 32

Uygula

- Risklerin değerlendirilmesi
- Risklerin kabul edilebilir olup olmadığına karar verilmesi
- Kontrol önlemlerinin seçimi ve uygulaması
- Her bölümdeki ilgili kişilerin bilgilendirilmesi, eğitimi ve katılımının sağlanması
- Faaliyet planının izlenmesi ve gerçekleştirilmesi
- Uygulama sonuçlarının yakından takip edilmesi

Kontrol Et

- Hedef veya hedeflere ulaşılp ulaşılmadığını belirleme
- İç talimatlar ve yönergeleri gözden geçirme
- Olası sapmaları tespit etme ve kaydetme
- İlgili kişileri bilgilendirme

Önem Al

- Kalıcı bir denetleme sistemi kurma
- Etkili önlemleri standartlaştırma
- Gerekli eğitim ve yönlendirmeleri sağlama

2.5.4.1. İş Sağlığı ve İş Güvenliği Kavramı

İş sağlığı, her meslekte çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal yapılarını en yüksek düzeye getirmek ve bu düzeyi sürdürmek, sağlıklarına gelebilecek zararları önleyerek işçiyi, fizyolojik psikolojik yeteneklerine uygun işlere yerleştirmek ve böylece işi insana insanı işe uyarlamayı amaçlayan tıp dalıdır. *İş güvenliği* ise, işyerlerinde, işlerin yapılması ve yürütülmesi ile ilgili olarak oluşan tehlikelerden ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan korunmak için ve daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için yapılan metotlu çalışmalar olmaktadır. Bu iki kavramdan yola çıkarak, *İş sağlığı ve iş Güvenliği* ise, çeşitli nedenlerden kaynaklanan, sağlığa zarar verebilecek kaza ve diğer etkenlerden korunmak ve daha iyi bir çalışma ortamı

sağlamak amacıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalar olarak tanımlanmaktadır.²³³

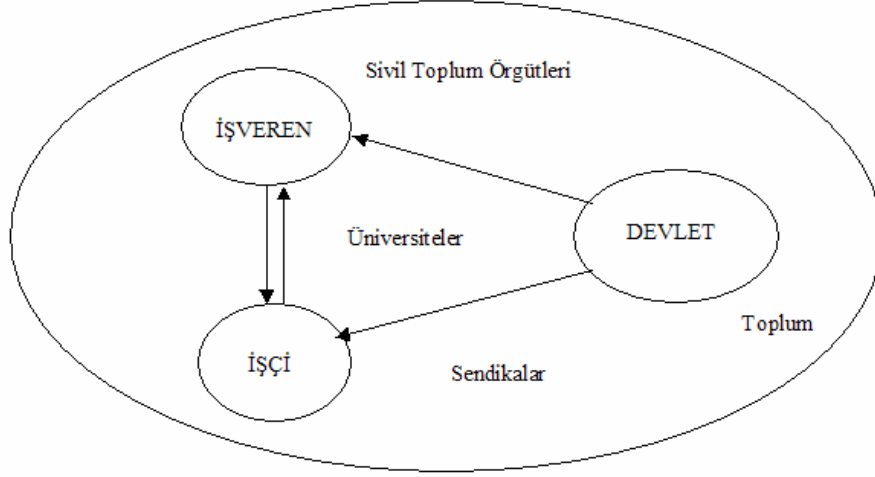
İSGYS ayrıca, tehlikelerin önlenmesinin yanında risklerin öngörülmesi, değerlendirilmesi ve bu riskleri tamamen ortadan kaldırabilmek ya da zararlarını en aza indirebilmek için yapılan çalışmaları içermektedir. İSGYS, henüz bir tehlike ya da bir arıza oluşmamış iken, işletmede oluşabilecek tehlikelerin ve risklerin öngörülerek bunların kabul edilebilir olup olmadığına karar verme çalışmalarını da beraberinde getirmektedir.²³⁴ İşyerinde güvenliğin sağlanması ve işçilerin sağlığı söz konusu olduğundan dolayı yukarıdaki tanımda olduğu gibi olası tehlike ve sorunların meydana gelmeden öngörülmesi ve önlenmesi işletmeler için oldukça önemli olmaktadır. Aynı zamanda OHSAS 18000 İSGYS de, daha önce ayrıntılarıyla belirtilen ISO 9000 ve ISO 14000 Yönetim Sistemlerinde olduğu gibi, geniş kapsamlı ve süreçleri ilgilendiren bir kavram olarak algılanmalı ve bu sistemin sadece işçilerin değil tüm işyerinin ve üretim sürecinin güvenliğinin göz önüne alındığı bir sistem olarak düşünülmesi gerekmektedir.

İSG Sistemi, güvelikle ilgili gereklilikleri belirten standartlar içerdiği için ‘‘CE’’ İşareti uygulaması ile de benzetilmektedir. OHSAS 18000 İSG sistemini kurmak için katlanılacak olan maliyetler ek külfetler olarak görülmemelidir çünkü gelecek bir zamanda entegre kalite yönetim sistemlerine ve özellikle de işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili düzenlemelere sahip olmayan kuruluşların rekabet edemeyecekleri kaçınılmaz bir gerçektir.

²³³ Çakıroğlu, Nurgül, ‘‘İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim ve Bir Firma Uygulaması’’, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007, s.2

²³⁴ İri, Ali, ‘‘OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Bir İnşaat Firmasında Uygulanması’’, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eylül, 2007, s. 1

Şekil 18- İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Taraflar

Kaynak: Çakıroğlu, Nurgül, “İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim ve Bir Firma Uygulaması”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007, s.3

Yukarıdaki şekilden yola çıkarak İSG kavramında, sistemin içinde olan ve birbirlerine karşı sorumluluğu bulunan birden fazla oyuncunun yer aldığı açıkça görülmektedir. İSG Sistemi çerçevesinde işçi ve işverenin birbirlerine karşı yerine getirmekle yükümlü oldukları sorumlulukları bulunmaktadır. Devletin, İSG kapsamında hem işçi hem de işverene karşı sorumluluğu bulunmaktadır. Üniversiteler de sistemin geliştirilmesine akademik alanda destek olup araştırmalar ve analizlerle sorunların bilimsel açıdan değerlendirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Toparlanacak olursa İSG, işyerlerinde işin yürütülmesi sırasında oluşabilecek tehlikelerden ve sağlığa zarar verecek şartlardan korunmak metotlu çalışmalar olmakla beraber çalışanın sağlığından ve güvenliğinden hareketle, toplumdaki

bireyleri de risklerden koruyarak ya da riski en aza indirerek güvenlik önlemlerini ve güvenlik bilincini geliştirmeyi amaçlamaktadır.²³⁵

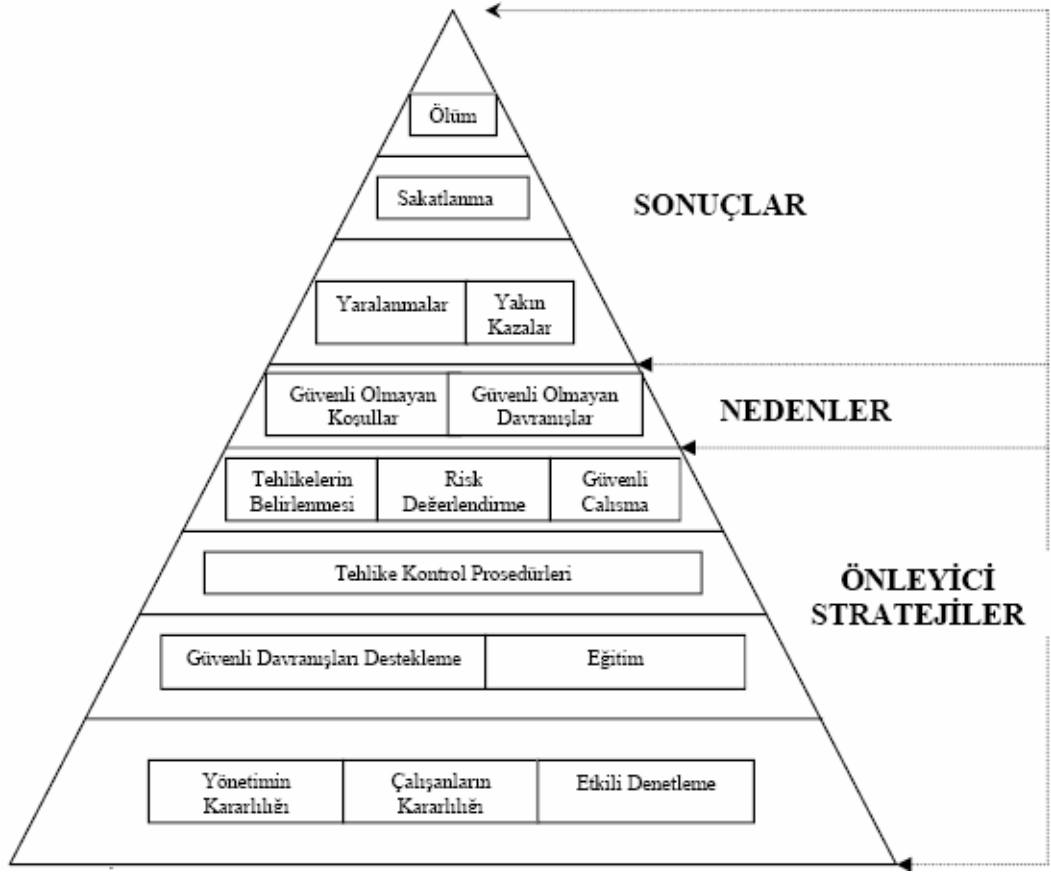
2.5.4.2. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Önündeki Sorunlar

Söz konusu, birden fazla insanın bir araya gelip hayatlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri işyerleri olduğundan dolayı bu ortamda çeşitli nedenlerden kaynaklanan bir takım sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Gerek işyeri koşulları gerekse çalışanların meydana getirdiği bazı durumlar istenmeyen sonuçlar meydana getirebilmektedir.

İSG Yönetim Sisteminin amacı da oluşacak bu istenmeyen sonuçları önleyebilecek stratejiler oluşturmaktır. Bu stratejiler de Şekil 19'deki "İş Güvenliği Piramidi"nde özetlenmektedir.

²³⁵ Güçlü, Murat, "OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi", Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, Eylül, 2007, s. 8

Şekil 19- İş Güvenliği Piramidi

Kaynak: Utaş, Nazife Şafak, “OHSAS 18001 İşçi Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Elektronik Sektöründeki Uygulamaları”, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.3

Piramidin verdiği mesaj; bir işletmede iş güvenliği sisteminin uygulanmaması, sistemi oluşturan öğelerde eksiklik ya da önleyici stratejilerin etkin bir biçimde uygulanmaması durumunda, bu işletmede güvenli olmayan koşullar ve davranışların oluşmasının kaçınılmaz olduğudur.²³⁶ Piramitteki “nedenler” kısmında belirtilen *güvenli olmayan koşullar*, yukarıda belirtilen işyeri koşullarını,

²³⁶ Utaş, Nazife Şafak, “OHSAS 18001 İşçi Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Elektronik Sektöründeki Uygulamaları”, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.3

güvenli olmayan davranışlar ise çalışanların meydana getirdiği durumları ifade etmektedir.

Piramitte belirtilen sistemin gerektiği gibi işletilememesi durumunda bir işletmede belli başlı sorunlar oluşmaktadır. Bunlar iş kazası, meslek hastalığı ve İSG maliyetleridir.

2.5.4.2.1. İş Kazası

Tehlikeli maddeler, insan sağlığına, mülkiyete ve çevreye olan olası zararların kaynağıdır ve bu tehlikeli maddeler, belli koşullar altında kazaların oluşmasına neden olabilmektedirler. Kazalar tipik bir şekilde aniden ve beklenmedik bir anda meydana gelip sakatlıklara ve yaralanmalara neden olmaktadır. Kazalar ayrıca örgütsel bir sorun olarak da görülmektedir. Reason'a göre (1997) kazalar, güvenli olmayan faaliyetlerden, hatalara neden olan koşullardan ve örgütsel etmenlerden meydana gelmektedir.²³⁷ Reason'un yaptığı tanım bir önceki başlık altında incelenen *İş Güvenliği Piramidi*'ndeki "nedenler" kısmını desteklemektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) iş kazasını; önceden planlanmamış, çoğu zaman yaralanmalara, makine ve ekipmanın zarara uğramasına veya üretimin bir süre durmasına yol açan olay olarak tanımlarken, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO); belirli bir zarar veya yaralanmaya yol açan, önceden planlanmamış beklenmedik bir olay olarak tanımlamaktadır.²³⁸ Bu tanımların da yardımıyla iş kazası; iş yerine giderken, işyerinde çalışırken, çalışma saatleri kapsamında çalışanın sağlığına zarar veren, malda hasar oluşturan ve dolayısıyla süreçlerde yavaşlamaya neden olan istenmeyen beklenmedik olarak tanımlanabilmektedir.

İş kazalarının nedenlerine ilişkin yapılan bir başka çalışmada, kazaların oluşmasındaki "davranışsal boyut" ele alınmış ve iş kazalarının büyük bölümünün güvenli olmayan davranışlardan kaynaklandığı ileri sürülmüştür.

²³⁷Lind, Salla; Nenonen, Sana ve Rahnasto, Jouni Kivitö, "Safety Risk Assessment In Industrial Maintenance", Journal of Quality in Maintenance Engineering, Vol. 14, No. 2, 2008, s. 206

²³⁸ İri, s. 3-4

Davranışsal güvenlik, kişilerin davranışlarının psikolojik etmenlerinin sistematik olarak incelenmesidir. Merdivenlere tutunmadan inmek, ya da bir çalışanın iki eli doluyken asansörü kullanmayıp merdivenlerden çıkması güvensiz davranış olarak gösterilebilmektedir.²³⁹

Esin'in çalışması (2007) iş yerinde meydana gelen kazaların nedenlerini beş davranış grubu altında toplamaktadır. Bir kazanın nedeni bu gruplardan birden fazlası ile ilişkili olabilmektedir.²⁴⁰

- Dikkatin dağılması,
- İstenmeden hatalı davranış sergilenmesi (eğitim, deneyim eksikliği ve/veya kritik durumun gerektiğinde değerlendirilememesi gibi nedenlerle ortaya çıkabilmektedir)
- Kolayına kaçma (genellikle üretimi arttırmak güdüsü ile ortaya çıkmakta; işveren veya iş gören sorumlu olabilmektedir)
- Kurallara uymama
- Ortamsal etmenlerden etkilenme (bakımsızlık, düzensizlik, sistemin yetmezliği)

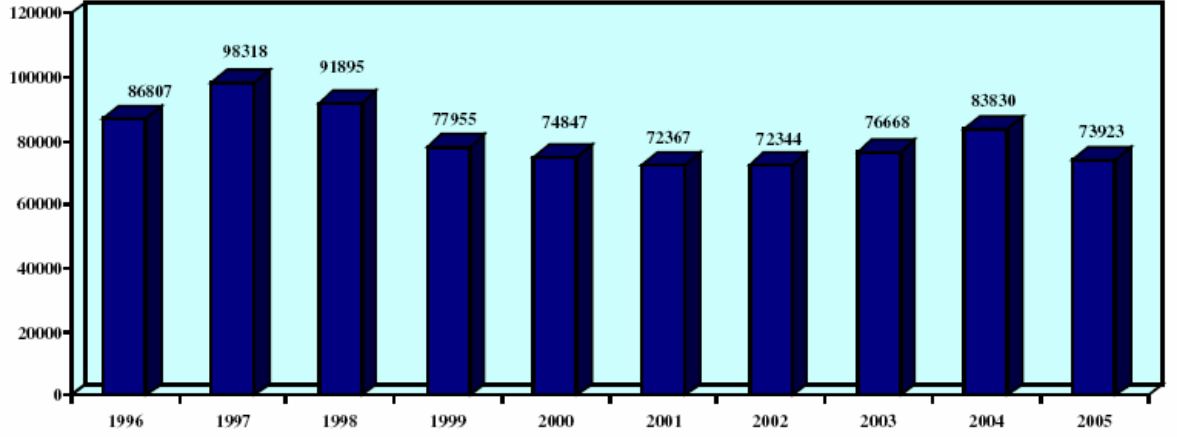
Önemli kayıplara yol açan iş kazalarının meydana gelmesinde iş çevresi, çalışanların kişisel özellikleri ile iş güvenliği önlemlerinin yeterine alınmaması gibi çok sayıda etmenin rolü bulunmaktadır. Sonuçları da yaralanma ya da ölüm şeklinde olabilmektedir. Dolayısıyla sonuçları önemli sağlık sorunları olabildiği gibi iş göremezlik sebebiyle meydana gelen gelir kayıpları ve tedavi harcamaları da ekonomik kayıplar olabilmektedir. İş kazaları sonucunda işçiler, çalışma güçlerini kısmen ya da tamamen yitirebileceği gibi mesleğini yapamayacak duruma da gelebilmektedir.²⁴¹

²³⁹ Esin, Alp, "İş Kazalarına Değişik Yaklaşım- Davranışsal Güvenlik", Mühendis ve Makine Dergisi, Cilt: 48, Sayı: 567, Nisan, 2007, s. 3

²⁴⁰ Esin, s. 4

²⁴¹ Demirbilek, S ve Pazarlıoğlu, M.V, "Türkiye'de İş Kazalarının Oluşumunda Etkili Olan Faktörler: Ampirik Bir Uygulama", Finans Politik &Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 509, 2007, s. 82-83

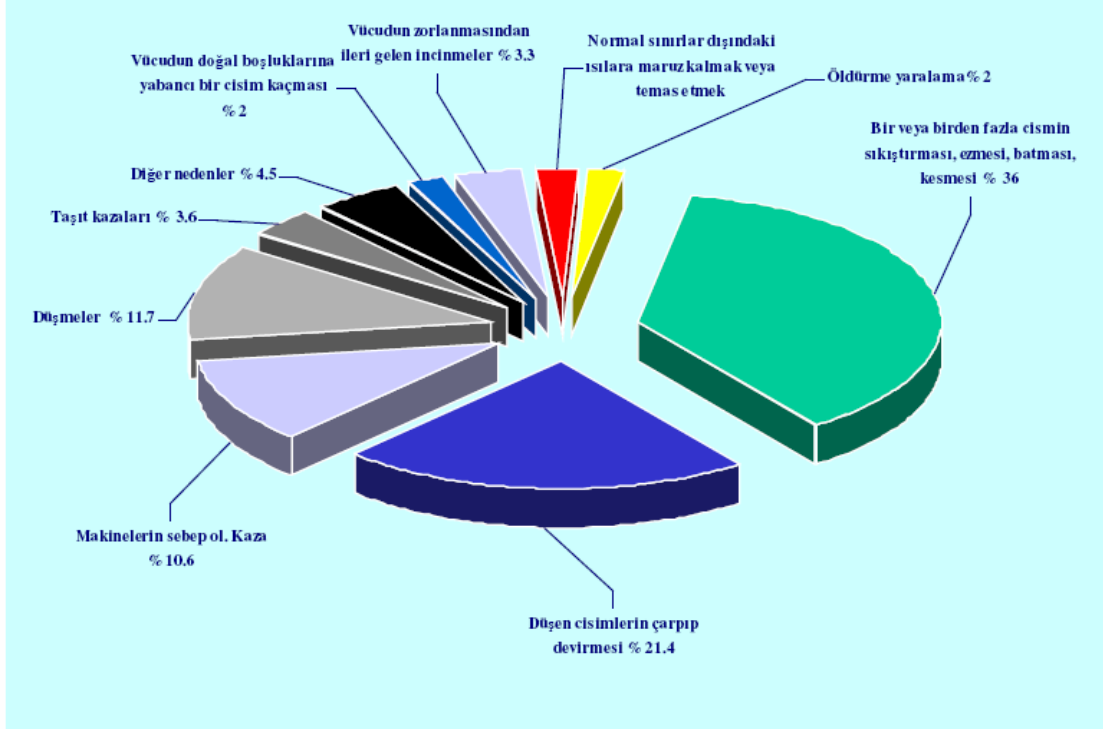
Grafik 3- 1996-2005 Yılları Arasında Türkiye’de Gerçekleşen İş Kazalarının Dağılımı

Kaynak: Çakıroğlu, Nurgül, “İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim ve Bir Firma Uygulaması”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007, s. 6

Grafikte görüldüğü üzere, iş kazalarının en yüksek seviyeye ulaştığı yıl 1997 olmuştur. OHSAS 18000 Sisteminin Türkiye’de 2002 yılında uygulanmaya başlamasına rağmen, iş kazalarının 2003 ve 2004 yıllarında 2002 yılına göre artış göstermesi, üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır.

Grafik 4- 2005 Yılı SSK İstatistiklerine Göre İş Kazalarının Kaza Tiplerine Göre Dağılımı

Kaynak: Çakıroğlu, Nurgül, “İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim ve Bir Firma Uygulaması”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007, s.10

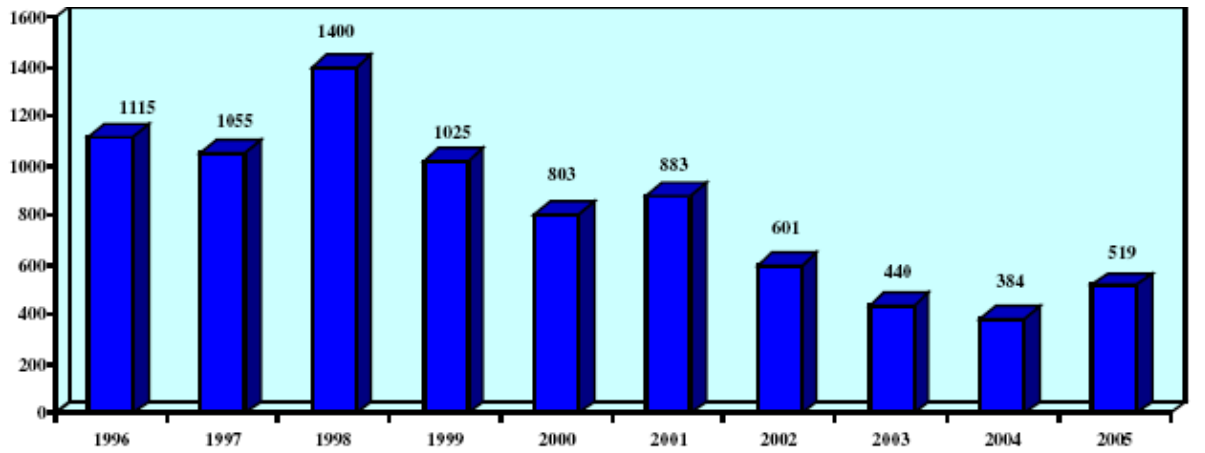
Grafikte görüldüğü gibi iş kazalarının nedenlerinin başında işyerindeki, alet ya da makinelerin çalışanlara zarar vermesi gelmektedir. Düşen cisimlerin çarpıp devrilmesi ve bir veya birden fazla cismin ezmesi, batması, kesmesi olasılığı toplamı %51.4 olmaktadır ve bu da, meydana gelen kazaların yarıdan fazlasını oluşturmaktadır.

Bu etmenlerin kontrolü hem çalışanların hem de hem de yönetimin elindedir. Yönetim gereken eğitimi ve güvenli ortamı sağlamalı ve güvenli davranışa yönlentmeyi başlıca uğraşları arasında saymalıdır

2.5.4.2.2. Meslek Hastalığı

SSK Kanununa göre meslek hastalığı; sigortalının çalıştırıldığı işin bir gereği olarak tekrarlanan bir sebeple veya işin yerine getirilmesi şartları dolayısıyla uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık ve ruhi bozukluk durumlarıdır.²⁴²

Grafik 5- 1996-2005 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Meslek Hastalıkları Dağılımı

Kaynak: Çakıroğlu, Nurgül, “İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim ve Bir Firma Uygulaması”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007, s. 7

Grafik 5’ten anlaşıldığı üzere, en fazla meslek hastalığının gerçekleştiği tarih 1998 yılıdır. 1998 yılından itibaren dalgalı bir biçimde azalıp artarak 2004 yılında minimum seviyeye düşmüştür.

²⁴² Güçlü, s. 11

Grafik 6- 1980-2004 Döneminde İş Kazası ile Meslek Hastalıkları Değişkeninin Seyri

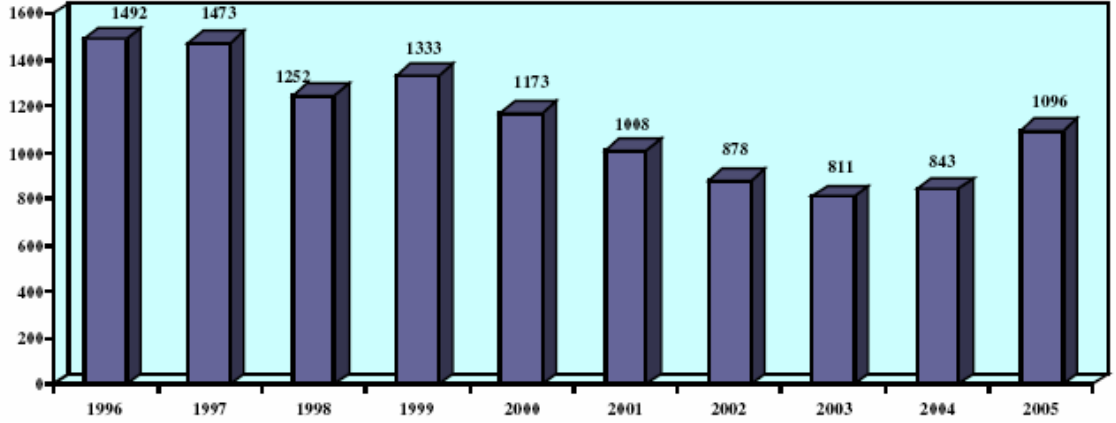
Kaynak: Demirbilek, S ve Pazarlıoğlu, M.V, ‘‘Türkiye’de İş Kazalarının Oluşumunda Etkili Olan Faktörler: Ampirik Bir Uygulama’’, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 509, 2007, s. 84

Tablo 11- 2003-2006 Yılları Arasındaki İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sayısı

Olaylar	2003	2004	2005	2006
İş Kazası	76.668	83.830	73.923	79.027
Meslek Hastalığı	440	384	519	574
İş Günü Kaybı	2.111.432	1.983.410	1.797.917	1.895.235
Ölüm	811	843	1096	1601

Kaynak: Güçlü, Murat, ‘‘OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’’, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, Eylül, 2007, s. 11

Grafik 7- 1996-2005 Yılları Arasında İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sonucu Meydana Gelen Ölüm Sayılarının Dağılımı

Kaynak: Çakıroğlu, Nurgül, “İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim ve Bir Firma Uygulaması”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007, s. 7

Tabloda ve grafiklerde açık bir şekilde görüldüğü gibi, iş hayatında meydana gelen kazalar ve meslek hastalıklarının sayısı göz ardı edilemeyecek kadar fazladır. Veriler, OHSAS 18000 Yönetim Sisteminin önemini ve bir işletmede kurulamaması halinde meydana gelebilecek tehlikeleri ortaya koymaktadır. Gerçekleşebilecek tehlikeler gerek işçilerin gerekse işverenlerin sağlığı açısından ve ekonomik açıdan mali külfeti yüksek sonuçlar doğurabilmektedir.

2.5.4.2.3. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Maliyetleri

Yukarıda tüm ayrıntılarıyla belirtilen iş kazası ve meslek hastalıklarının hem işverene hem de işçiye yüklediği bazı maliyetler bulunmaktadır. Bu maliyetlere sadece maddi açıdan bakılmamalı, kazaya maruz kalma sonucu hayatın gidişatını etkileyecek “manevi” maliyetler de göz önünde bulundurulmalıdır.

İşçilerin karşılaşabilecekleri olası sorunlar aşağıda belirtilmiştir;²⁴³

- Hastalık veya yaralanmanın vücuda verebileceği zarar,
 - Gelir kaybı,
 - İşi kaybetme olasılığı ve
 - Sigortasız çalıştırılma durumunda tedavi giderleri
- olmakta iken

İşverenlerin karşılaşabilecekleri maliyetler ise;

- İş gücü kaybı,
 - Tedavi ve tazminat giderleri,
 - Makine ve teçhizatın zarar görmesi,
 - Üretimin yavaşlaması veya durması,
 - Verimlilik ve kalitenin düşmesi ve
 - Yasal yükümlülüklerle karşılaşma
- olmaktadır.

Bu kaçınılmaz sonuçları sıfıra indirmek olanaklı olmasa da en aza indirgenebilmektedir. Tabii ki de bu durum bir işyerinde İSGYS'nin, çalışanlar ve yöneticiler tarafından benimsenip etkin bir şekilde uygulanmasına bağlı olmaktadır. Bu maliyetlerin önüne geçilebilmesi için, İSG bilincinin çalışanlara aşılması ve bu kazaların oluşmasının nedenlerinin daha önceden tanımlanarak toplam kalite yönetimi ilkesi çerçevesinde hatayı kaynağında yok etmenin yolları aranmalıdır.

2.5.4.3. OHSAS 18000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin Gelişimi ve Uygulamanın Yararları

OHSAS Standartlarının gelişimi, ISO'nun 1996 yılında BS 8800 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardını yayınlanmasıyla başlamıştır. Daha sonra Avustralya BS 8800 Standartları ile yakın ilişkisi olan AS 1470 Standartlarını yayınladı. Tüm bunlara ek olarak Fransız Standartları Birliği, iş sağlığı ve güvenliği için ayrı bir standart geliştirdi. İSGYS Standardına artan talep doğrultusunda BSI (British Standards

²⁴³ Güçlü, s. 12

Institution) 1999 yılında OHSAS 18000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Standartlarını geliştirmiştir.²⁴⁴ Türk Standartları Enstitüsü ise 1999 yılında standartları Türkçe'ye çevirerek TS 18000 İşçi Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Standartlarını yayınlamıştır.

OHSAS 18000 İSGYS uygulaması ile.²⁴⁵

- İşletmenin kârlılığını artmakta,
- İSG çalışmalarını diğer faaliyetler ile bütünleştirerek kaynakların korunmasını sağlamakta,
- Yönetimin bağlılığının sağlandığını göstermekte,
- Motivasyon ve katılımı arttırmakta,
- Ulusal veya uluslararası yasalar ve dünya standartlarına uyum süresi ve maliyetini azaltmakta,
- Hissedarların istek ve beklentilerini karşılayarak rekabeti arttırmakta,
- İç ve dış iletişimi daha etkili kılmakta ve
- Verim arttırıcı yönde kazaları ve ürün zaman kayıplarını azaltmaktadır.

Şüphesiz ki OHSAS 18000 Sisteminin kurulmasıyla bir işletmede iş kazaları ve meslek hastalıklarının oluşması minimum seviyeye indirilerek İSG amacına erişilebilmektedir. Sistemin kurulması ve etkin bir biçime uygulanması ile daha güvenli bir çalışma ortamı sağlanarak daha önce belirtilen İSG maliyetlerinin de azaltılması sağlanacaktır.

Bu yönetim sisteminin devlet ve sendikalar açısından yararları ise,²⁴⁶

- Devletin yapacağı denetimlerde bu belgeye sahip kuruluşların kayıtlarına kolayca ulaşılacaktır,
- Sistem belgelendirmesi kayıt dışı istihdamın önüne geçebilecektir,

²⁴⁴ Çakıroğlu, s. 49

²⁴⁵ Çakmak, Ali, "Entegre Kalite Yönetim Sistemleri ISO 9001:2000, ISO 14001, OHSAS 18001", Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Makine Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s. 19-20

²⁴⁶ Güçlü, s. 19

- İşveren sendikaları üyelerinin bu konudaki görevlerin yerine getirmeleri, toplu pazarlık esnasında güçlerini arttıracaktır ve
- İşçi sendikaları üyelerinin bu sistem gereğince eğitim ve sosyal seviyelerinin artması çalışmalarında kolaylık sağlayacaktır.

2.5.4.4. OHSAS 18000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin Kapsamı ve Atıf Yapılan Standartlar

OHSAS 18000 Standartları, ISO 9000 ve ISO 14000 Standart Serileri gibi ISO tarafından yayınlanan ISO Standartları değildir. Daha önceden de belirtildiği gibi bu standartlar BSI tarafından yayınlanmıştır. ISO Standart Serilerinden bir diğer farkı ise, ISO 9000 ve ISO 14000 Standartları, ürün ve hizmetlere yönelik standartlar iken OHSAS Standartları, çalışanların sağlık ve güvenliği ile ilgili olmaktadır.

OHSAS 18001: *İş Sağlığı ve Güvenliği Değerlendirme Serisi- İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Spesifikasyonu*, bir kuruluşun, İSG risklerini kontrol etmesini ve performansını iyileştirmesini sağlamak için bir iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi'ne ilişkin koşulları belirtmektedir. Belirli İSG performans ölçütleri belirtilmediği gibi, bir yönetim sisteminin tasarımına ilişkin ayrıntılı özellikler belirtilmemektedir.²⁴⁷

OHSAS 18002: *İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri Uygulama Rehberi*'ne göre OHSAS Standartları aşağıdaki amaçlara ulaşmayı hedefleyen tüm kuruluşlarda uygulanabilmektedir;²⁴⁸

- Faaliyetleri sırasında, iş ve sağlık risklerine maruz kalan kuruluş, çalışanını bu risklerden korumak için bir İSGYS kurmak,
- Bir İSGYS kurmak, sürdürmek ve sürekli iyileştirmek,
- İSG ile ilgili olarak üst yönetimin açıkladığı politika ile uygunluğunu garanti altına almak,

²⁴⁷ Çakıoğlu, s. 48

²⁴⁸ Arpaçay, Betigül, “ **İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemine (OHSAS-TS 18001) Yönelik Bir Uygulama Örneği**”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi, İzmir, 2005, s. 21

- Sağlanan bu uygunluğu, çalışan müşteriler ve kamuoyu karşısında ispat etmek ve

- İSG yönetim sistemini bir belgelendirme kuruluşuna onaylatmak

OHSAS Standartlarının geliştirilmesi sırasında atıf yapılan standartlar:²⁴⁹

- BS 8800 İş Sağlığı ve Güvenliği için Rehber (Guide to Occupational Health and Safety Management Systems)

- Taslak AS/NZ 4801: AS/NZ 4801 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Spesifikasyonu ve Kullanım Kılavuzu (Draft AS/NZ4801 Occupational Health and Safety Management-Specification with Guidance for Use)

- NPR 5001: 1997 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri için Rehber (Technical Report NPR 5001: 1997 Guide to an Occupational Health and Safety Management System)

- BVQ1 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Standardı (BVQ1 Safety Cert: Occupational Safety and Health Management Standard)

- Taslak NSAI SR 320: İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi İçin Öneriler (Draft NSAI DR 320: Recommendation For an Health and Safety Management System)

- SGS & ISMOL ISO 2000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri İçin Şartlar (SGS & ISMOL 2000 Requirements For Health and Safety Management Systems)

- Taslak BSI PAS 088 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi (Draft BSI PAS 088 Occupational Health and Safety Management Systems)

- DNV İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri Belgelendirme Standardı (DNV Standard For Certification of Occupational Health and Safety Mangement Systems)

- Taslak LRQA SMS 8800 İş Sağlığı ve Güvenliği Denetim Kriterleri (Draft LRQA SMS 8800 Health and Safety Management Systems Criteria)

- UNE 81900 Serisi İş Riskleri Önleme Ön Standardı (UNE 81900 Series of Pre-Standards on the Prevention of Occupational Risks)

²⁴⁹ <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1402> (Erişim Tarihi: 01.05.2009)

2.5.4.5. OHSAS 18000 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin Amacı

Tüm bu belirtilenlerden sonra, OHSAS 18000 Sisteminin genel olarak amacının, çalışanların her şeyden önce kendilerini rahat ve güvende hissettikleri ortamda çalışmalarını olduğu belirtilebilmektedir. Çalışanların, işyerinde sağlıklı ortamda çalışarak verimliliklerini artırıp işletmenin de kârlarını artırması sistemin en önemli hedefleri arasında olmaktadır.

Çıkarılan sonuçlar doğrultusunda yukarıda belirtilen genel hedefler dışında;²⁵⁰

- İş ile çalışanlar arasında uyumu sağlamak,
 - Meydana gelen sağlık sorunlarını ve meslek hastalıklarını belirleyerek gerekli önlemleri almak,
 - Karşılaşılan zararların seviyelerini tarafsız ve bilimsel yollarla belirleyip değerlendirmek,
 - Bütün iş kollarında çalışanları tıbbi, fiziksel ve ruhsal açıdan en üst seviyeye çıkartmak,
 - İşyeri ortamında sağlığa zarar verebilecek etkenleri hijyenik önlemlerle ortadan kaldırmak,
 - İşletmelerde yeterli güvenlik tedbirleri alarak işletmenin yanında çalışanları da korumak ve
 - Olası kazaları engelleyerek verimliliği arttırmak
- diğer hedefler arasında belirtilebilmektedir.

OHSAS Standartlarını diğer yönetim sistemlerinden ayıran en önemli özellik, ürün veya hizmetteki kalitenin yükseltilmesini hedeflememesi ve çalışanların sağlıklı ve güvenli ortamda çalışmalarını sağlayarak kaliteyi artırıp faaliyetlerin etkinliğinin sağlanmasıdır.

²⁵⁰ Güçlü, s. 9-10

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

‘ ‘CE’ ’ İŞARETİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN SORUNLARIN SAPTANMASINA YÖNELİK UYGULAMALAR

Çalışmanın bu bölümüne kadar ‘ ‘CE’ ’ İşareti ve kalite yönetim modellerine ilişkin bilgiler ayrıntılı olarak ortaya konulmaktadır. Bu bölümde ise, temel olarak ele aldığımız ‘ ‘CE’ ’ İşareti ile kalite yönetim modelleri kapsamındaki kalite standartları arasındaki ilişki, nitel araştırma tekniğine dayanarak uygulamalı olarak irdelenmektedir.

Uygulamada, ‘ ‘CE’ ’ İşaretlemesi sürecinin çeşitli noktalarında yer alan farklı sektördeki firma yöneticileri ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde temel olarak, ‘ ‘CE’ ’ İşareti ile kalite standartlarının herhangi bir kesişme noktası olup olmadığı sorusuna cevap aranmaktadır. Bu soruya cevap aranırken, görüşme yapılan firmalara ‘ ‘CE’ ’ İşareti ve kalite yönetim modelleri ile ilgili kesişme noktasını hedef alan sorular dışında da, ‘ ‘CE’ ’ İşareti uygulamalarında ortaya çıkan ve çıkabilecek sorunların neler olduğunu belirlemeye yönelik bir takım sorular yöneltilmektedir. Uygulamanın amacı, farklı sektörde çalışan firmaların ‘ ‘CE’ ’ İşaretlemesi konusunda yaşadıkları sorunları açığa çıkartarak bu sorunlara çözüm önerileri getirebilmektir.

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu uygulama çalışmasında farklı sektörlerden firmaların ‘ ‘CE’ ’ Mevzuatı konusunda uzman olan üst düzey yöneticileri ile görüşmelerde bulunulmuş ve bu görüşmelerden elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir. Araştırma boyunca izlenen metodoloji;

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmada, ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımına ilişkin Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde yaşanan ve yaşanabilecek sorunların neler olduğunun belirlenmesi ve bu hukuki sürecin en etkin şekilde yürütülebilmesi için yapılması gerekenlerin neler olduğunun saptanması amaçlanmıştır.

‘‘CE’’ İşaretlemesi bir süreç olarak görülürse, bu süreçte birden çok oyuncunun rol aldığı bilinmektedir. Üretici firmalar, onaylanmış kuruluşlar, ürün test ve deneylerini yapan kuruluşlar ve tüketiciler rol alan oyuncular olarak belirtilebilir. Görüşme yapılan firmalardan bir tanesinin asansör üreticisi firma, bir tanesinin ürün test ve deneylerini yapan firma, bir tanesinin kalibrasyon firması ve bir tanesinin de onaylanmış kuruluş olması, değişik sektörde faaliyet gösteren firmaların ‘‘CE’’ İşaretlemesi konusunda ne tip sorunlarla karşılaştığını inceleyip analiz etme olanağı sağlamaktadır. Süreç bir zincir gibi düşünülecek olursa, bu zincirin her bir halkasıyla görüşmelerin yapılması, süreci ve yaşanan sorunları farklı bakış açısıyla değerlendirebilme açısından oldukça önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, görüşme yapılan kişilerin üst düzey yöneticiler olması ve ‘‘CE’’ İşaretlemesi konusunda uzun yıllardan beri çalışıyor olmalarından dolayı tecrübelerini aktarmaları önemle belirtilmesi gereken bir diğer nokta olarak göze çarpmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Yöntemi

Bilindiği gibi literatürde başlıca 2 tane araştırma metodolojisi bulunmaktadır. Bunlardan biri nitel araştırma (qualitative reasearch) diğer ise nicel araştırmadır. (quantitative research) Bu tez çalışmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Nitel araştırmada da veriler belirli tekniklere göre toplanmaktadır. Bu teknikler; anket, gözlem ve mülakat teknikleridir. Araştırmada daha önceden de belirtildiği gibi, çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren kuruluşların ‘‘CE’’ Mevzuatı konusunda bilgili üst düzey yöneticileriyle görüşmeler yapılmış ve bu kişilere ‘‘Mülakat’’ tekniği uygulanmıştır. Görüşülen kişilere başlıca; ‘‘CE’’ Mevzuatı, mevzuat hakkında tüketicilerin bilinci, Kalite Yönetim Sistemleri, akreditasyon ve onaylanmış

kuruluş faaliyetleriyle ilgili açık uçlu sorular sorularak bu konuda fikirlerini, bilgilerini ve tecrübelerini belli sınırlamaların dışında kalarak ayrıntılı olarak belirtmeleri hedeflenmiştir.

3.1.3. Araştırmanın Bilgi Kaynakları ve Bu Kaynakların Belirlenmesi

Araştırma için mülakat tekniğinin kullanılmasına karar verildikten sonra, görüşülecek firmaların tespiti için Türk Standartları Enstitüsü İzmir İthalat Müdürlüğü'ne gidilmiştir. Burada teknik ekipte görev yapan elektrik teknikeri Sayın Hakan Ozan ile konu hakkında görüşülerek ve gidilebilecek firmalar belirlenmiştir. Bu kapsamda Yenişehir semtinde, endüstriyel ve tıbbi kalibrasyon hizmetleri veren ve aynı zamanda onaylanmış kuruluş olarak görev yapan **OMKA Kalibrasyon LTD.**, yine Yenişehir semtinde kalibrasyon hizmetleri veren **OMEGA Ölçme Kontrol Sistemleri& Kalibrasyon LTD**, Konak'ta yerleşik bulunan **ACE Asansörleri LTD ŞTİ** ve görüşme esnasında kurumun ve kendi isminin saklı kalmasını isteyen Atatürk Organize Sanayi Bölgesinde "CE" mevzuatı kapsamındaki ürünlerin test ve deneylerini yapan bir kurumun üst düzey yöneticileriyle görüşmeler için randevular alınmıştır.

3.1.3.1. Bu Bilgi Kaynaklarını Tercih Nedenleri

Görüşme yapılacak firmaların belirlenmesi için İzmir İthalat Müdürlüğü'ne gidildiğinde, Sayın Hakan Ozan'dan, "CE" İşareti konusunda bilgili, uzun yıllar bu mevzuat ile uğraşmış kişilerden yardım alınması konusunda talepte bulunulmuştur. OMEGA Kalibrasyon genel müdürü Sayın Salih Ayvaz'ın, "CE" İşaretlemesi konusunda uzun yıllardır tecrübesinin bulunması ve onaylanmış kuruluş olarak faaliyetlerini sürdürmesi en önemli tercih nedeni olmuştur. Yukarıda belirtildiği gibi isminin ve kurumun unvanının saklı kalmasını isteyen X ise, ürün test ve deneylerinin yapıldığı bir kuruluştaki Ex-Kalibrasyon müdürü olarak görev yaptığından dolayı, araştırmada ürün test ve deneylerinde sürecin nasıl işlediği ve sorunların neler olduğunun görülmesi açısından farklı bir sektör olarak yararlanılabileceği düşünülmüş ve bu firmayla da görüşme yapılmasına karar

verilmiştir. Bu iki görüşmede, özellikle asansör sektöründe ‘‘CE’’ İşaretlemesi kurallarına tam anlamıyla uyulmadığı ve üretilen asansörlerin çoğunluğunun mevzuata uygun olmadığı önemle vurgulanmıştır. Bu yüzden de İzmir’deki asansör firmalarıyla irtibata geçilmiş ve ACE Asansörleri LTD ile görüşülmüştür.

3.1.3.2. Bilgi Kaynakların Sayıları ve Özellikleri

Bilgi kaynaklarına Sayın Hakan Ozan tarafından referans yoluyla ulaşıldığı için örneklem kitlesi Sayın Hakan Ozan’ın çevresi ile orantılı olmuştur. Kendisi ilk olarak OMKA Kalibrasyon genel müdürü Sayın Osman Vural’a ulaşarak görüşme için randevu ayarlamıştır. Osman Vural ile yapılan görüşmenin ardından, Sayın Hakan Ozan’ın da yakın arkadaşı olan ve isminin saklı kalmasını isteyen X ile görüşülmüş ve ondan da olumlu yanıt alınmıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu iki görüşmede asansör sektöründe yaşanan sorunlar dile getirildiğinden dolayı bir asansör firmasıyla randevu alınıp belirtilen sorunların değerlendirilmesine karar verilmiştir. Türk Standartları Enstitüsü’nün internet sitesinde (www.tse.org.tr) yer alan yaklaşık 50’ye yakın asansör firması incelenerek, bunlardan 5 tanesi ile irtibata geçilmiş ancak olumlu sonuç alınamamıştır. Daha sonra internetten araştırılarak sektörde tanınan, ACE Asansörleri ile irtibata geçilmiş ve genel müdür Sayın Serkan İpek’ten randevu alınmıştır. Tüm bu görüşmeler ‘‘CE’’ İşareti, Kalite Yönetim Modelleri ve standartlar hakkında geniş bilgiye sahip olunmasını sağlamıştır. Edinilen bu bilgilerden sonra son olarak OMEGA Ölçme Kontrol Sistemleri&Kalibrasyon LTD genel müdürü Sayın Salih Ayvaz’dan randevu alınmış ve kendisiyle görüşme yapılmıştır. Görüşülen firmaların en önemli özelliği, ‘‘CE’’ İşaretlemesi sürecinin farklı aşamalarının önemli noktalarında faaliyet gösteren firmalar olmasıdır. Farklı sektörlerde faaliyet gösteren kurumlar ile yapılan görüşmeler ‘‘CE’’ Mevzuatının farklı yönlerden ele alınmasını sağlayarak geniş bir çerçevede değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

3.1.4. Araştırmanın Kısıtları

Görüşme yapılan kişilerden bazıları ‘‘CE’’ konusunda yeterli bilgiye sahip olmayıp sadece kendi sektörleriyle ilgili dar kapsamlı yorumda bulunabilmişlerdir. Bu kişilerin sorulan açık uçlu sorulara kısa ve net cevap vermelerinin yanında, kendi yorumlarını ve objektif düşüncelerini ayrıntılı olarak belirtmemeleri araştırmadaki en büyük kısıtı oluşturmuş ayrıca bilgilerin analizini de zorlaştırmıştır. Belirtilebilecek bir diğer kısıt ise, görüşme için bağlantı kurulan asansör firmalarından sadece birinin görüşme isteğini kabul etmesi dolayısıyla, ‘‘CE’’ İşaretlemesi’nde en büyük sorunların yaşandığı alanlardan biri olan asansör sektörünün, karşılaştırmalı olarak analizinin yapılamamasıdır.

3.1.5. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi

Yapılan tüm görüşmeler, ses kayıt özelliği bulunan mp3 cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan bu görüşmeler daha sonra bilgisayara aktarılarak tüm ayrıntılarıyla word dosyasına kaydedilmiştir. Görüşmeler, diyalog halinde word dosyasına aktarıldıktan sonra incelenerek her bir konuşmada hangi temel noktalar üzerinde durulduğu saptanarak tüm görüşmelerin analizi yapılmıştır.

3.1.5.1. OMKA Kalibrasyon Genel Müdürü Sayın Osman Vural ile Yapılan Görüşme

Orkun: ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımı ve yararları konusunda işletmeler ve tüketiciler yeterli bilince sahipler mi?

Osman Vural: Kesinlikle değiller. ‘‘CE’’ İşareti bilinenin aksine teknik bir mevzuat değil hukuki bir mevzuat. Türkiye’deki uygulamayı daha teknik kimlikli kişiler götürmeye çalışıyor ama Avrupa’nın birçok ülkesinde ‘‘CE’’ danışmanlığını yapanlar bildiğimiz hukuk müşavirleri. Neden, olaya şu açıdan bakarsanız, uyum sağlamaya çalıştığımız şey ‘‘Conformity Europe’’ yani Avrupa Uyumluluğu. Bunlar belli konu başlıklarında direktifler halinde yayımlanan metinler. Şu anda

yanılmıyorsa 24 tane Yeni Yaklaşımına göre hazırlanmış emniyet direktifi var. Nedir bunlar; alçak gerilim direktifi, makine emniyeti direktifi, basınçlı kaplar, tıbbi malzemeler, kişisel koruyucu ekipmanlar... Buradaki temel mantık şu; insana, doğaya ve hayvana, bu alet ekipmanın kullanımından dolayı herhangi bir zarar verilmeyecek. Bunun içinde direktifte uyulması gereken kurallar ve atıf yapılan standartlar yer almaktadır. İşin teknik yanını atıf yapılan standartlar oluşturmaktadır. Ama ‘‘CE’’ direktiflerini ele aldığınızda tamamen hukuki uygulama boyutu yani müşteriyi nasıl bilinçlendireceksiniz, emniyet tedbirlerini nasıl alacaksınız, acil durumda ne yapacaksınız, imalatta ne yapacaksınız ve muayenede ne yapmanız gerektiğini açıklıyor. Dolayısıyla bizdeki yaklaşımı piyasadaki mevcut ürün belgelendirmesiyle eşdeğer. Ürün belgelendirmesiyle eşdeğer olunca, vatandaş pazar ihtiyacına göre bu belgeyi ya da zorunlu kanuni uygulamaya göre bu belgeyi edinme tarafında duruyor. O anlamda da çok bilinçlice işte ben bu ‘‘CE’’ Belgesi’ni aldığım zaman neyi garantiye alıyorum, kendimi hangi yönlerle garantiye alıyorum gibi bir bilinç henüz Türkiye’de yok. Benim görebildiğim çoğunlukla ya bir müşteri talebi, ya pazara giriş ön şartı veya da asansör emniyet direktifi ya da medikal emniyet direktifinde olduğu gibi Türk kanunlarına yönetmeliklerle uygulanmış hali.

Orkun: Kamuda ve özel sektörde ‘‘CE’’ İşareti ile ilgili ne gibi adımlar atılıyor ve bunlar AB-Türkiye ilişkileri açısından yeterli boyutta mı sizce?

Osman Vural: Şimdi kamuda ilk yapılan uygulama sizde takip etmişsinizdir Avrupa Birliği fonlarıyla 2006 senesi veya 2005 senesi sonlarından başlamak kaydıyla 2007 senesine kadar ‘‘Emniyet Direktifleri Bilgilendirme Eğitimi’’ düzenlendi. Burada bildiğim kadarıyla KAL-DER’inde uygulamada bir rolü vardı KAL-DER eğitimleri organize etti Avrupa Birliği’nden ayrılan fonla yurtdışından uygulamalar getirilerek 2-3 günlük seminerler düzenlendi. Tabii ki bu çok yeterli değil ama ‘‘CE’’ mevzuatını hiç bilmeyen bir ülkede atılması gereken bir adımdı. Hatta Avrupa Akreditasyon Birliği’nin burada denetleyici çalışmaya katkısı oldu, Avrupa Birliği delegasyonu da bunu bir şekilde destekledi. Fakat proje bitti ve özel sektör bundan yeterince faydalandı mı? Bilinç düzeyi istenilen seviyede olmadığı için, konu istenilen seviyede algılanmadığı için özel sektör bundan çok ciddi

faydalanmadı. Bir şeyin gerekliliğine inanmıyorsanız size katacağı değere inanmıyorsanız zoraki yaparsınız bakış açısı genellikle bu. Kimler şu anda bu işlerle uğraşiyor; çoğunluk ihracat işlemi gerçekleştiren, yurtdışına mal satan orta üzeri kuruluşlar pazar zorunluluğu ve rekabet zorunluluğu olarak bununla uğraşiyor. Ama ben çok rahatlıkla söyleyebilirim ki Türkiye’de üretim sektöründe yer alan insanların %50 sinden fazlası konudan bihaber. Yapılabilecek ne var; aslında yapılabilecek en iyi şey Türkiye için belki itici gelecek ama bir an evvel bu mevzuatı (Avrupa Birliği Uyum Mevzuatını) Türk yasaları içerisine yedirtmek ve zorunlu uygulanır hale getirmek. Bunu başaramadığınız sürece düzenleyeceğiniz eğitimlerin de çok bir faydası olacağını inanmıyorum çünkü Türkiye uygulamaların çok çabuk dejenere edildiği bir ülke. Aynı hadise kalite belgelendirmelerinde de söz konusu.(ISO 9000 belgelendirmeleri) Ne zaman Kamu İhale Kurumu, ihaleye girebilme ön şartı olarak ISO 9000’i ya da ISO 14000’i şart koydu, belgeler alınır satılır hale geldi. “CE” de de böyle bir süreç yaşanıyor aslında. Yani kişinin bilinçlenme düzeyini arttıracak eğitimler olabilir ama bu sektör için çok inanmıyorum bu eğitimlerle bir yere varılabileceğine inanmıyorum.

Orkun: Türkiye ile Avrupa Birliği arasında teknik mevzuat uyumu tam anlamıyla sağlandı mı?

Osman Vural: Bildiğim kadarıyla 2 ya da 3 konuda sağlandı. Ama diğer konularda yok. Teknik mevzuatta uyumdan kastınız eğer “Harmonize Standartlar” ise emniyet direktiflerine konu olan standartların tamamı TSE tarafından harmonize hale getirildi. Ama zorunlu uygulama olmadığı sürece karşınıza teknik bariyer olarak çıkmıyor.

Orkun: Öngörülen kalite düzeyleriyle kalite standartları hangi aşamalarda size göre uluslararası ticareti engelleyici bir seviyede oluyor veya size göre bu standartlar uluslararası ticareti engelleyici bir faktör mü?

Osman Vural: Şimdi her ne kadar kayıt altına alıyorsan da bu kısmı sevimsiz gelecektir ve birçok kişiyi de rahatsız edecektir. Şimdi kalite standartlarının kökü ve kökenine bakarsan aslında belki tezinle doğrudan alakalı değil ama bakış açısı kazandırmak adına şunu söyleyebilirim, paranın akış yönünü takip edersen dünyada nasıl bit uygulamanın olduğunu algılaman kolay. Şimdi Türkiye’de bankalara ait sigorta şirketleri vardır çoğunlukla ama Dünya’daki uygulamaya bakarsan ekonominin yapısına bakarsan öncelikle sigorta şirketleri var olmalı onların sağladığı mevduatlar da bankalar kanalıyla değerlendirilmeli diye bir yapı var. Tabii ki para sınırları kaldırdıkça, Dünya’yı birbirine entegre ettikçe serbest dolaşmaya başlayan bir nesne. Sermaye sahipleri de paralarının güvenlik tedbirlerini almak zorunda. Yani Amerika’daki bir yatırımcının parası; Almanya’dan Türkiye’ye, Türkiye’den Çin’e, Çin’den Japonya’ya falan diye akıp gidebilen bir nesne yani akışkan bir nesne para. Bunun için de ne yapıyor sigorta şirketleri birleşerek reasürans yapılarını kuruyor yani sigorta şirketlerinin sigorta yapılarını kuruyor. Çoğunlukla paranın dolandığı yer üretim, ağırlıklı dolandığı yer üretim. Nispeten %25 civarında hizmet sektöründe dolaşır ama yinede %75 ine baktığımızda üretim. Dolayısıyla vatandaş önce kendi parasını güvenceye almak için bu ‘‘teknik bariyerleri’’ koyuyor. Yani ben paramı bir şeye sarf edeceğim zaman bunun karşılığını almalıyım bu birinci kriter. İkinci kriter Dünya globalleşiyor sınırlar kalkıyor, ürünlerin serbest dolaşımını bir şekilde engellemeniz lazım. Neden en basit örnek Çin. Dünya ekonomisini felce uğratabilecek üretime sahip. İyi üretiyor kötü üretiyor tartışabiliriz ama sorun bu değil. Benzer bir ürünü 10 gömlek daha üstün kalitede üretsen de fiyatların sebebiyle rekabet edemiyorsun bu tür pazarlarda adam geliyor senin pazarını işgal ediyor. Dolayısıyla senin sermaye sahibin senin yatırımcın iş yapamaz hale geliyor. Örnek, Türkiye’de tekstil sektöründe yaşanan hadise. Çin ürünleri Türkiye’ye girdiğinde birçok tekstilci iflas bayrağını çekti. Şimdi burada şunu yapamıyorsun ben Çin’den gelen bir ürüne çok iyimser bir ihtimalle kota koydum ama hiç sokmuyorum diyemiyorsun. Bunun karşısında da ne yapıyorsun teknik bariyerler koyuyorsun. Tamam ben senin ürününü alırım, örneğin alçak voltaj emniyet direktifine uygun olmalı dediğin zaman senin 10 liraya ürettiğin malı o bir liraya pazara sokamaz hale geliyor. 10 liralık ürüne karşı verebildiği en iyi teklif 7 lira haline geliyor çünkü o da belli değerleri belli gerekleri yerine getirmek zorunda ve bunların maliyetlerine

katlanmak zorunda. Şu anda dünya, gerek standartları gerek emniyet direktiflerini ki bunun Asya-Pasifik tarafına baktığında, Avrupa'da "CE" diye koyulan normlar, Asya-Pasifik tarafında "UL" (United Laboratories) diye Amerika'da kurulmuş bir kuruluş var, O da oranın emniyet direktiflerini yayınlıyor. Tamamının amacı aslında serbest dolaşımı engellemek için konulan teknik bariyerler. Bunun insana faydası tarafından baktığında olmalı mı? Evet olmalı. Ama samimiyetle söylüyorum ki bu insana faydalı olsun diye çıkarılmış icat edilmiş uygulamalar değil. Ticareti koruma altında tutmak, sınırları açmakla birlikte sınırdan rahat geçişi engellemek aynı şekilde kalite belgeleri de böyle, çevre belgeleri de böyle, iş sağlığı iş güvenliği belgeleri de böyle ama biz tabii iyimser tarafından bakarak insana olan faydalarını da değerlendirmeye çalışıyoruz.

Orkun: Asıl olan yerli sanayiye yerli üreticiyi korumak?

Osman Vural: Tabii ki. Sınırları açmakla birlikte sınırlara sanal bir perde çekmek.

Orkun: Bir anlamda kontrolü sağlamak?

Osman Vural: Tabii ki temel hedef budur. Yoksa Türk ürünlerinin, Türk işçisinin bir anda Avrupa'yı istila etmesi söz konusudur. Bunu da ancak bu şekilde engelleyebiliyorlar.

Orkun: "CE" İşareti ile kalite standartları nerede kesişiyorlar size göre? Modüllerde mi sadece?

Osman Vural: Nerde kesişiyorlar... Aslında kesiştikleri çok yer var ama temel olarak birbirleriyle hiç alakası yok. Şimdi bir tarafta kalite standartları dediğiniz şey eğer ISO 9000 kastediyorsak, ISO 14000'i kastediyorsak ki sanıyorum bunu kastediyorsunuz bu standartlar yönetim modelleri. Yani bir ürünü gerçekleştiren işletmenin asgari yönetim şartlarını oluşturuyorsun. Standart maddelerine baktığın zaman hiçbir maddede sana ürünü nasıl üretebileceğin ya da

hangi güvenlik kuramı ile üreteceğin söylenmiyor. Sadece o ürünü işlerken; satın almayı nasıl yapacağını, personeli nasıl istihdam edeceğini, eğitim kalitesini nasıl arttıracacağını, ürünle ilgili kalite kontrol ve maliyeyi nasıl yapacağını metod olarak anlatıyor yani yönetim modelini anlatıyor. Diğer tarafa baktığında ürünün üretimiyle ilgili standartlar var. Bu açıdan bakarsan birbirleriyle bütünleşik yani doğru ürünü meydana getirebilmek için 3 tane parametreye ihtiyacın var; kaliteli hammadde, kaliteli insan ve kaliteli üretim modeli. Bu üçü bir araya geldiği zaman doğru ürünü çıkabilmeli. Doğru ürün için de bir dördüncü parametre ekliyor: Ürünün özellikleri. ‘‘CE’’ standartlarının, daha doğrusu ‘‘CE’’ normlarının atf yaptığı standartlar da bu dördüncü ayağı teknik yanını sağlıyorlar. Olmasa olabilir mi? Elbette olabilir. Hizmet sektöründesinizdir, hiç böyle bir emniyet direktifi veya standarda ihtiyacınız yoktur, kalite yönetim modelini bağımsız olarak götürebilirsiniz. Ama keşke her konunun harmonize edilmiş uluslararası kabul görmüş standardı olsa da böyle bir kalite yönetim modeliyle birlikte örtüştürerek uygulansa çok daha iyi sonuç elde edilir. Bence ikisinin birleşmesi, çakışma demeyelim de ikisinin birbirine destek olması aranan unsur olmalıdır.

Orkun: Ben konuştuklarınızdan şunu anlıyorum, ‘‘CE’’, zaten başında da söylediniz hukuki altyapısı olan bir süreç teknik kısmı harmonize standartlarla sağlanan...

Osman Vural: Teknik kısmı standartlarla sağlanan... Mesela, asansör emniyet direktifine baktığımızda, asansör emniyet direktifi içerisinde hiçbir yerde asansörün nasıl üretileceği anlatılmaz. Sadece süreç tarif edilir, muayenesi nasıl yapılacak gibi. Asansörün nasıl yapılması gerektiği kısımla ilgili de der ki; EN 81-1, 81-2, 81-3 standartlarında bahsedildiği gibi der o üretim standardıdır.

Orkun: Teknik yanını bu şekilde oluşturmalı ve işte kullananları üçüncü kişilere şu şu güvenlikleri sağlamalı diye belirtiyor ‘‘CE’’ direktifleri?

Osman Vural: Evet.

Orkun: Sizce peki bu kalite standartları öngörülen kalite düzeylerini sağlayabiliyor mu uygulamada?

Osman Vural: Şimdi konuyu söyle ele almak lazım, hiçbir şey duyarlı olmaz. Örnek, yarın üniversiteden mezun olacaksın sana bir diploma verecekler bu diploma senin her şeyi bildiğin ya da konuyla ilgili her şeyi bildiğin ya da her şeyi yapabileceğin anlamına gelmiyor. Ama o yolda yürüyebilmek için gerekli olan terminolojiye ve ön bilgiye sahip olman demek. Eğer senin zihniyetin ileriye gitmezse aldığın bilginin üzerine iş yaşamında birazda kendini geliştirerek katkı sağlayarak bir şeyler katıp arzu edilen noktaya gelebilirsin standartlarda böyle. Bir işletmede herhangi bir standardın uygulamaya alınması ama bu emniyet direktifi, ama kalite standardı ama ürün standardı. Uygulamaya alınması bir anda o standardın tüm gereklerinin yerine getirildiği ya da işletmenin hani tabiri caizse bir anda akredite olduğu anlamına gelmiyor. Sürecin başlangıcı. Burada sürdürülebilirlik ve süreklilik önem kazanıyor. Birçok işletme bugün kalite standardını aldığı noktada “tamam, ben başardım” diyor. Halbuki bunun doğrusu “tamam, ben başladım” olacak. “Ben başladım evet artık bu yola girdim ve bundan sonra bir kalite yolculuğu devam edecek” zihniyeti olmalı. Elbette ki bütün standartlar çitayı yükseltmek için faydalıdır. Burada standartlardan ziyade standartları uygulayan zihniyeti sorgulamak lazım. Standart sonuçta yazılı bir metindir. Gerek görüldüğü takdirde revize edilebilir, iyileştirilebilir ki örnek ISO 9000 standardı yayınlandığından beri 3.revizyonunu geçirdi. 94 versiyonu ile başladı 2001 oldu 2008 oldu. Bu kötü olduğu anlamına gelmiyor. İhtiyaçlar doğrultusunda revize edildi ve günün şartlarına uygulandı. Ama bunu uygulayan zihniyet, aynı şekilde kendisini üç kez revize etti mi? Algısını üç kez geliştirdi mi? Ona paralel davrandı mı? Sorulması gereken kısım burası. Dolayısıyla sorunun tam cevabı, standartlar elbette arzu edilen seviyeye ulaşmada bir araç ama bizim eski TSE Başkanı'nın sloganlaştırdığı bir laf var: “Kalite bir yaşam tarzı”. Eğer sen bu yaşam tarzını benimsememişsen, dışarıdan yazılmış çizilmiş bir evrakın sana bir faydası olamaz. Sadece geçiştirirsin var mı var.

Orkun: O zaman zihniyette, kaliteye bir üst limit konulduğu anda biter diyorsunuz?

Osman Vural: Tabî ki kesinlikle.

Orkun: Ucu açık.

Osman Vural: Biz, danışmanlık yaptığımız dönemlerde, işletmeye sahiplerine şunu söylüyorduk, önce işte standardı tanıttığımız genel bir toplantımız oluyordu o toplantıdan sonra katılımcılardan müsaade alıyorduk işletmenin sahibiyle birebir görüşme talep ediyorduk. Bu görüşmenin içeriği de şu oluyordu: Evet, bu arkadaşlar burada anlattığımız hayal ettiğimiz edemediğimiz her şeyi yapabilecek kapasitedeler. Size ne diyorsunuz? Siz buna müsaade edecek misiniz? Çünkü bu arkadaşların takılacağı ilk yer sizin müsaade etmediğiniz yer. Buna standardın da yapabileceği bir şey yok, benimde yapabileceğim bir şey yok burada çalışan insanların da yapabileceği bir şey yok. Sizin hayalinizin bittiği yerde bu standart biter diye de açıklamasını yapardık kesinlikle böyle.

Orkun: Aslında bu temel sorularımdan biri de, ‘CE’ İşaretini kullanma zorunluluğu olan firmalar var ürünler var, işte yeni yaklaşım direktifleri doğrultusunda Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde karşılaştığı karşılaşılabileceği olası sorunlar neler olabilir? Firmalar ve ürünler bazında...

Osman Vural: Şimdi, Türkiye daha ‘CE’ ile ilgili hiçbir felaket yaşamadı, çok şükür yaşamadı ama bu yaşamayacağı anlamına gelmiyor. Mutlaka yaşanacak. Şimdi biliyorsun ki uyumlaştırılmamış ‘CE’ mevzuatını uygulayan bir firma doğrudan Avrupa Birliği Hukuku’na muhataptır. Ne demek, asansör emniyet direktifi uyumlaştırılmış Türk Kanunlarına yedirilmiş bir mevzuat dolayısıyla asansörle ilgili herhangi bir problem olduğunda Türk Hukuku devrededir. Tabî ki Türkiye içerisindeki uygulamalarda, Uluslararası uygulamaya geçtiğin zaman yine Avrupa Birliği Hukuk’u esastır. Diğer uygulamalarda Türkiye’de ya da yurtdışında hiç fark etmez Avrupa Birliği Hukuku esastır kendi mevzuatına yedirmediğin uygulamalarda.

Şimdi az önce dedim ki Türkiye daha hiçbir felaket yaşamadı ‘‘CE’’ felaketi yaşamadı. Örnek şu anda bildiğim kadarıyla 4500ün üzerinde Türkiye’de faaliyet gösteren asansör firması var. Bunlar yaklaşık 2.5-3 seneye yakın bir süreçten beri mevzuatın zorunlu kıldığı andan itibaren gerek yeni montajda, yeni imalatta gerekse bakım onarımda emniyet direktifine-95/16/AT emniyet direktifine muhatap hale geldiler. Çok rahatlıkla söyleyebilirim ki bu 3.5 sene içerisinde yapılan asansörlerin üzerinde ‘‘CE’’ damgası olmakla birlikte %50den fazlası mevzuata uyumsuz. Peki ne yapılması lazım? Belgelendirme kuruluşlarının yapılan her asansörün başına bir nöbetçi dikmesi lazım? Hayır, bunu yapamaz, bunu hiçbir yerde yapamaz. Ama bunun yolu piyasa denetimidir piyasa gözetimidir. Bununla ilgili kuruluşları belirler ve yetkilendirirsin bu kuruluşlarda senin adına bu mevzuata uygun olarak yapılan ürünlerden örnekleme yapar muayenelerini yapar uygunluğunun devam edip etmediğine bakar. Ama Türkiye’de bu mekanizma henüz çalışmıyor. Dolayısıyla her an televizyonda bir haber duyabiliriz ki falan binanın asansörü yere çakıldı, halatı koptu, paraşütü çalışmadı v.s gibi bir sebeple bir can kaybı gerekli değil bir yaralanma bir ne bileyim içeride kalan adamın psikolojik bunalması ve o infial sonucunda da hakkını aramaya gitmesi, Türkiye’de ilk ‘‘CE’’ felaketini yaratacaktır. Niye felaket, Avrupa Birliği Mevzuatından gelen en ufak ceza 10 milyon Euro’dan başlıyor kesilebilecek en ufak ceza. Şimdi üretici daha bunun bir hukuki mevzuat olduğunu algılamış değil. Bunun ciddi bir cezai yaptırımının olduğunu algılamış değil. Sadece teknik gereklerini yerine getirdiği, uyum sağladığı ve malını satabildiği noktada görüyor. Halbuki işin özüne bakarsan başta da söylemiştik insan, çevre ve hayvan yani canlı diye varsaydığın kavramların tamamı hukuken koruma altında. Bir ürüne ‘‘CE’’ İşareti iliştiirdiğin andan itibaren, yükümlülüklerini bilmiyorsan bunun farkında değilsen bir felaket yaşayacaksın. Şimdi tabii ki mevzuatı ne kadar derinlemesine bildiğini bilmiyorum, bunun senin ne kadar işine yarayacağını da bilmiyorum ama biliyorsun ki Modüller var. Bu Modüllerden bir kısmı zorunlu muayeneyi şart koşar, notified body’i şart koşar, bir kısmı da self deklarasyonla yapılabilir. Şimdi vatandaş tabii ki önüne çıkan mali tablolar sebebiyle ve konuya çok derinlemesine bilmeyen kişilerin yönlendirmesiyle çoğunlukla self deklarasyonu seçiyor. Neden? İşte notified body’e belli paraları ödememek için akredite laboratuarlara belli test ücretleri ödememek için. Zannediyor ki evet ben uygundur

diyip ‘‘CE’’ İşaretini bastığı zaman evet gümrük kapısı sana açılıyor gümrükte zorlaman yok, sadece deklarasyonunu istiyorlar en fazla teknik dosyayı temsilcin vasıtasıyla istiyorlar. İyi de o zaman şunu sorgulamak lazım: Notified body’lerle akredite laboratuvarlar ne için kuruldu ve sen neden buna ihtiyaç duyuyorsun? Aslında sigorta mantığıyla düşünürsen birebir sigorta mantığıdır. Örnek, aracını sigortalattırıyorsun, kasko sigortası yaptırıyorsun. Riskini sattın. Ödediğin ücret karşılığında oluşabilecek, ama senden kaynaklanan ama karşı taraftan kaynaklanan bir risk varsa bunu sattın sigorta şirketi de satın aldı ödediğin ücret karşılığında. ‘‘CE’’ mevzuatında da notified body’nin yaptığı iş tabii ki gereklerini yerine getirmek kaydıyla riskini satmak. Yani senin ürününe bir notified body ‘‘CE’’ yetkisi verdiği anda, sen oluşabilecek üçüncü tarafları da kapsayan bütün zararlara karşı kendini sigorta altına aldın. Neden? Çünkü Avrupa Birliği’nin yetkilendirdiği bir belgelendirme kuruluşu ürünü inceledi, akredite laboratuvarlarda denedi gereklerin yerine geldiğini söyledi ve kendi notified body numarasını da ürünün üzerine ilişti. Yani arabanın kasko sigortası. Şimdi böyle bir durumda üretici riski satmış durumdadır. Ha sorumluluktan kurtulabilir mi? Hayır, müteselsil sorumludur, zincirleme sorumludur ama tek sorumlu değildir. Dolayısıyla ilk soru notified body’e gider, akredite laboratuvara gider ürün deneylerini yapan. E şimdi bizim vatandaş ne yapıyor? Uyanık, 5000 dolarını kurtaracak diye ya da 10.000 dolarını kurtaracak diye basıyor ‘‘CE’’yi. Bir tane yalan yanlış self-deklarasyon, akredite olmayan laboratuvarlardan aldığı test raporları... O şimdi ilk yatırım maliyeti olarak kendini akıllı zannediyor: 10.000 dolarlık işi 2.000 dolara hallettim ya enayi gibi verecektik 8.000 dolar gördün mü bak nasıl çözdük bu işi diyor ama başına bir felaket geldiği zaman %100 sorumlu. Sorumlulukta derdi paylaşacak hiç kimse yok yanında.

Orkun: O zaman da o sorumluluktan dolayı ödeyeceği maliyette 8.000 dolarlarla ölçülemeyecek şekilde olacak?

Osman Vural: 10.000 milyon Euro’dan başlıyor, açık, mevzuatta açık. Türkiye henüz böyle bir felaket yaşamadı dolayısıyla bu daha şehir efsanesi kulaktan kulağa ‘‘yaw gördün mü adam şu kadar para ödedi’’ falan boyutuna gelmediği için herkes böyle devam edecek zannediyor. Yunanistan’a git bunun faciası yaşanmış,

Almanya’da yaşanmış, Fransa’da yaşanmış, İspanya’da yaşanmış, İngiltere’de yaşanmış. Dolayısıyla adamlar artık ben mühendisim diye ‘‘CE’’ ile uğraşmıyor, hukuk bürolarına devretmiş çünkü bunun devamında da hukuki bir süreç var dava var. Hangimiz biliyoruz ki Avrupa Birliği Mevzuatı’nı? Beni ne ile yargılayacaklarını biliyor musun? Neyime güveneyim de şimdi ben danışmanlık yapayım burada. Yani karşıma çıkacağı bilmeliyim ki ben şimdi bak burada normal bir işletme sahibi olarak, bir mali müşavir bir de hukuk müşavirim var. Danıştığım insanlar var. Günlük işimi Türk kurallarına Türk hukukuna göre yaparken kullandığım insanlar bir de Avrupa Birliği’ne çıkacağım danışmanlık yapacağım. Adama enayi derler ama Türkiye’dekiler yaptıkları soytarılığın farkında değiller.

Orkun: O zaman şöyle bir soruda başka bir sorumda bir ürünü tüketici gördüğü zaman, ‘‘CE’’ İşaretini gördüğü zaman az çok da bunun bir güvenlik yönetmeliği olduğunu gördüğü zaman size göre nereye kadar bir güvenlik nasıl bir güvenlik kavramı algılamalı?

Osman Vural: Ben bir tüketici gözüyle baktığımda ‘‘CE’’ İşaretini ancak ne zaman ciddiye alıyorum, ürün üzerindeki ‘‘CE’’ İşareti ile birlikte kullanılan bir notified body numarası var ise...

Orkun: Seri numarası değil mi o? Ya da notified body’nin kimlik numarası?

Osman Vural: Hayır. Şimdi Avrupa Birliği’nde NANDO diye bir kuruluş vardır. NANDO dediğiniz kuruluşta direktiflere göre ve A’dan Z’ye göre Avrupa Birliği ülkesinde yetkilendirilmiş ki bu yetkilendirmeyi Avrupa Parlamentosu yapar, yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarının notified body’lerin isim listesi 10 dakikada bir güncellenir. Neden 10 dakikada bir güncellenir? Çünkü yetki sağlanan yeni yetki verilen kuruluşlar olduğu için böyle bir garanti altındadır. Şimdi gördüğünüz notified body’nin numarasını imkânınız varsa NANDO’dan kontrol etme şansınız var yani hala o body’nin o konuda yetkisi devam ediyor mu etmiyor mu? Çünkü aksi takdirde bir ‘‘CE’’ İşareti, düşünün ben öz sermayesi 10.000 T.L ile

kurulmuş bir şirketim. Tamam, çok kazandım ama hukuken 10.000 T.L var kanun karşısında ve size 100.000 T.L'lik bir cihaz ürettim üzerine "CE" bastım ve diyelim ki her şeyimle garanti bizzat benim. Yani onun anlamı garanti bizzat ben demek, bu mevzuata uygun demek. Sizde bundan zarar gördünüz üzerime geldiniz, neyimi alacaksınız canımı mı? Ortada bir 10.000 T.L lik sermaye var, evim benim üstüme değil, arabam benim üstüme değil, bankada bir kuruş param yok... Ne alabileceksiniz ki benden? E ama zarar gördünüz! Belki makineyi kullanmaktan dolayı sakatlandınız, yatalak oldunuz, çalışamaz hale geldiniz... Benden alabileceğiniz bir şey yok. Dolayısıyla o ürünün üzerinde "CE" İşaretini görmüş olmak yani belki manen ya adamda cezasını buldu hapislerde sürünüyor demek ama yani benim giden hayatımı bana kim verecek? Dolayısıyla madem bu mevzuat adamakıllı uygulanıyorsa ve bunun bir kontrol sigorta mekanizması varsa ürünün "CE" İşaretinin altında bir notified body numarası olmasını ben ciddiye alıyorum bunun dışındaki ürünleri ciddiye almıyorum. Tabii ki burada ürünün sınıfı da önemli.

Orkun: Risk seviyesi.

Osman Vural: Risk seviyesi de önemli yani bazı ürünler gerçekten self deklarasyona müsaade eden ürünler. Konuyu da o kadar abartmamak lazım ama şöyle sınıflandırmak gerekirse, makine ekipman, üretimde doğrudan kullanılacak, yüksek voltajla çalışan, yüksek basınçla çalışan, doğrudan insana can güvenliği tehditi veren ürünlerde mutlak surette notified body'li malları tercih etmede fayda var.

Orkun: Tüketicinin ilk bakması gereken şey herhalde notified body'nin kimlik numarası? Onu gördüğü zaman bir şekilde içinin rahat olması ...

Osman Vural: Hatta onda bile içinin çok rahat olması çok doğru değil. Biraz bilinç seviyesini arttırarak bunu nasıl kontrol edebileceğini bu numaraları yani çünkü bu yolu keşfeden insan şunu da yapacaktır "CE" altına bir de numaraya basmayı akıl edeceklerdir. Hiç düşünmeyecektir bunun hakikaten çok ciddi cezai yaptırım var düşünmeyecektir. Mal nasıl satılırsa satılsın diyen bir zihniyet karşımızda.

Dolayısıyla biri kontrol ettirsin, böyle özellikle can güvenliğini tehdit eden ürünlerde satın almaya geçmeden önce böyle bir kontrol yapması faydalı olur.

Orkun: Siz şu anda danışmanlık yapıyorsunuz değil mi?

Osman Vural: Hayır. ‘‘CE’’ danışmanlığı yapmıyorum.

Orkun: Ama daha önceden yapıyor muydunuz?

Osman Vural: Daha önce asansör emniyet direktifiyle ilgili 1-2 çalışmam oldu.

Orkun: Daha önce danışmanlık yaptığınız firmalar ya da işte aldığınız duyurular, bilginiz itibariyle bu kalite güvence sistemlerinin (ISO 9000), kalite standartlarını etkin bir biçimde kullanıldığına olanak tanıyor mu sizce?

Osman Vural: Ürün standartlarının kullanılmasına mı olanak tanıyor?

Orkun: Evet ürün standartlarının.

Osman Vural: Aslında kitap harfiyle okursan tabii ki tanıyor da kullanıyor mu orası tartışmalı. Yani, bak şimdi, Türkiye’deki kalite güvence uygulamalarını ikiye ayırmak lazım. Gerçekten iyi niyetli, az sayıda uygulamaları tenzih ederek konuşuyorum, yani Türkiye’de %10u bile teşkil etmeyecek seviyede ama gerçekten iyi niyetli, standardın özünü algılamış, standardından katma değer elde etmiş uygulamasından işletmeler de var. Ama %90ında yasak savmak ve birbirimizi kandırmak mantığında kullanılıyor. Çünkü bu bir şekilde zorunlu aranan bir belge. Ya 10 metrekare içinde üç tane masası olan bir telefon hattı olan ama adı şirket olan yerde de ISO 9000 var. Şimdi bu ne sağlar ki? Buradaki mantık şu aslında; ben bu ürünü üretirken üretim modelimi nasıl daha iyi hale getirebilirim? Çevreye daha zararsız üretim nasıl gerçekleştirebilirim? İş güvenliğini ve işçi sağlığını üretim yaparken bu mahalde daha ideal şartlara nasıl getirebilirim? Amaç bu. Ama bu

pencereden bakmayıp ta ya işte Allah kahretsin ihaleye gireceğim ISO 9000 belgesine ihtiyacım var kim satıyor ki bunu? Yani denetim menetim yapmadan parasını gönderelim de kim verir ki noktasına getiriyorsanız ama standardın özünde hani bu doğru bir uygulamayı çarpıklaştıran zihniyet. Soruya dönecek olursak standart, ürün standartlarını iyileştirmek için faydalı mıdır? Evet faydalıdır. Uygulanabilse keşke.

Orkun: Bu söylediğinizden yola çıkarak benim başka bir sorum vardı o zaman onu sorayım bu onaylanmış kuruluşların ya da akredite kuruluşların sonuçta akreditasyon kuruluşu onaylanmış kuruluşu yetkilendiren bir kuruluş, bunların faaliyetleri ya da ISO 9000 belgelerini veren kurumlar ne ölçüde denetlenebiliyor? Şimdi dediniz ki hani adam ihaleye girecek ISO 9000 belgesi lazım nasıl satın alabilirim diye düşünüyor. Sonuçta satın alınması gereken bir belge gibi düşünüyor ama aslında bu bir süreci sağlayan firmanın hak ettiği bir mesela yine okuldan örnek verecek olursak diploma gibi bir şey olması lazım. Birisi bir şeyi hak edecek ki bir sisteme sahip olacak ki o belgeyi alsın sonucunda gerekli şeyleri ödeyerek. Ama bu para ödenip satın alınan bir şey gibi görüldüğü sürece gerçekten denetlenmesi...,

Osman Vural: Şimdi bütün belgelendirme kuruluşlarını aynı kategoriye koymak çok yanlış. Dediğim gibi içinde az sayıda da olsa çok titizlenerek bu işi sürdüren kuruluşlar var. Bunu algılamanın en iyi yolu, şimdi bir belgelendirme kuruluşuna baktığımızda denetçi sayısı veya yılda yaptığı denetim sayısı en büyük göstergedir. Örnek, şimdi şu anda 4000-5000 belgesi olan belgelendirme kuruluşları var. Basit bir matematik hesabı yapalım, 5000 firmayı belgelendirmişsin. Ortalama bir denetimin iki gün sürdüğünü kabul edersek, 10.000 günlük denetim. Ortalama bir denetimde 2 denetçi kullandığını varsayarsak 20.000 denetçi yapar. 365'e bölersen bunu kolay gidelim 500'e bölelim, 400 tane adamın olması lazım. Doğru mu?

Orkun: Doğru

Osman Vural: Kaç tane denetçin var? Bakıyorsun belki 40 tane denetçisi var. Kardeşim fiziken yapman mümkün değil. Senin Konya'da, Van'da, Erzurum'da, Kars'ta, Siirt'te firman dolu. Hani desen ki 5000 büro 5000i de İzmir'de, bir nebze ya. E bu göz önünde, bunu herkes biliyor ama akreditasyon kurumunun da yapabileceği bir şey yok çünkü akreditasyon kurumu da belgelendirme kuruluşunu denetlerken 17021 standardına muhatap. Bu standart kendisine diyor ki, bunun varlığını bunun varlığını bunun varlığını sorgula, uygun işlem yapılmış mı? Evet, kağıt üstünde uygun işlem yapılmış artı şikayet olursa şikayeti değerlendir. Ne yapacak şimdi akreditasyon kuruluşu? Hani bu şuna benziyor, diyorsun ki bu ülkede hiç mi hakim savcı yok bu adamlar nasıl cinayet işliyorlar diyorsun? E, ne yapsın hakim savcı ki? İşliyor adam gözünü karartmış. Faali meçhul cinayetler var. Aslında herkesin bir tahmini var o cinayeti kimin işlediği hakkında, ya da hangi grubun işlediği hakkında ama hakim savcı ne yapsın buna? Akreditasyon kurumunun da durumu budur. Ne yapabilir ki? Ben olmayan bir firmaya sahte belge üretmişim, sahte doküman üretmişim yani sahte derken hak etmediği bir doküman üretmişim CD 'den kopyalamışım logolarını bir takım formlar yapmışım yalandan da doldurmuşum o formları sanki yapılmış gibi. Artık teknoloji ilerledi bunlar bir adamın 2 gün mesaisi içerisinde çözülebilecek hadiseler haline geldi. Şimdi bu evrakı tamamladıysan, standartta akreditasyon kurumuna git evrakın varlığını incele diyorsa, adamda baktı her şey var diye görüyorsa ne yapabilir ki? Ha neticesi bu. Akreditasyon kurumu haksızlık olur şunu demek "göz göre göre buna müsaade ediyorlar" hayır açık açık her yerde Türkiye için konuşuyorsak TÜRKAK herkese şunu önerdi: Kardeşim; gördüğün, bildiğin, ispatlayabildiğin en önemlisi delil altına alabildiğin bir şey varsa bana yazılı müracaatta bulun, ben gereğini yerine getireyim. Ama "senin için bilmem ne diyorlar" diye bağırıp ondan sonra da kafayı çevirip giden insanlarla da TÜRKAK bir şey yapamaz. Yani bir kurumun üzerine gittiğinde ne diyecek ki "abi valla eminim kesinlikle o adam belge satıyor" iyi de ispatı nerde? Ne diye gidecek TÜRKAK üstüne? Avrupa Birliği'ndeki kuruluşlarda, akreditasyon kuruluşları da aynı durumda. Çünkü bu işin yasal bir yaptırımı yok. Yani bir firmanın ISO 9000 belgesi yasal bir zorunluluk değil ki buna cezai bir şart getirsin uygulama yanlıştır diye. Akreditasyon, gönüllülük esasında gönüllüdür ama bu tamamen kişinin bilinç seviyesi ile alakalı. Bunu "CE"de de kullansan, ürün belgesinde de

kullansan, hizmet standardında, kalite standardında da kullansan değişmiyor. En başta onun için söyledim yani senin zihniyetin her şeyi belirleyen şekillendiren. Kalite hayalinin gittiği yere kadar gidiyor hayalinin bittiği yerde bitiyor. Verebileceğim cevap bu.

Orkun: Türkiye'deki bu akreditasyon yapısı, süreç, kapsam ve süreler itibariyle pazar ve firma açısından ne ölçüde uyum sağlamıştır?

Osman Vural: Biraz açar mısın soruyu?

Orkun: Yani Türkiye'deki şimdi akreditasyon sonuçta "CE" İşareti ile birlikte gündeme gelen bir kavram...

Osman Vural: "CE" İşareti ile birlikte demeyelim orada düzeltelim belgelendirmeye birlikte gündeme gelen

Orkun: Evet, belgelendirme. Laboratuvarların belgelendirilmesi

Osman Vural: Laboratuvar, sistem, ürün hepsi bir arada.

Orkun: Personel hepsi bir arada evet, akreditasyon kavramının, akreditasyon faaliyetlerinin pazar itibariyle Türkiye'deki uyumu, yani Türkiye'ye ne açıdan uyum sağlamıştır?

Osman Vural: Şimdi Türkiye'de akreditasyon faaliyetleri kesinlikle arzu edilen seviyede değil. Burada da şöyle bir sıkıntı var akreditasyondan maksat nedir? Uygulamanın, uluslararası kuralları belirlenmiş çığaya çekilmesi, çığa seviyesine çekilmesi. Bu dediğin, personel belgelendirmesi olabilir işte ürün belgelendirmesi olabilir ya da "CE" Belgelendirmesi olabilir önemli değil. Buna karar verecek yetkilendirilmiş kuruluşun uygulamadaki alt çığasını, en alt seviyede yapması gereken işlemleri belirleyen bir dizi onay mekanizmasıdır. Şimdi tabii ki akreditasyon bilincinin arzu edilen seviyeye gelebilmesi için insani kalitenin

yükselmesi lazım. Örnek, ben şu anda fiilen TÜRKAK'tan akredite edilmiş bir personel belgelendirme kuruluşuyum. Ne yapıyorum? İki konuda akreditasyonum var. Bunlardan birisi 9001 konusunda baş denetçi belgelendirmesi, bir tanesi 14001 konusunda baş denetçi belgelendirmesi. Şimdi, belgelendirme kuruluşuna gidiyorsun diyorsun ki ‘‘kardeşim, senin belge denetçini ben uluslararası seviyede akredite edeceğim, yetkilendireceğim sende bununla denetimlerinde çok daha güvenli noktaya geleceksin’’ Şimdi belgelendirme kuruluşu bana ne diyor biliyor musun? ‘‘E, TÜRKAK benden zorunlu olarak istemiyor ki’’. Şimdi cümleyi anladıysan diyor ki benim daha insani kalitem, anlayışım bunu kendi kendime yapmamı gerektirmiyor. Ancak biri bana kırbaç şaklatırsa gelirim diyor. Dolayısıyla, insani bilinç Türkiye’de çok istenilen düzeyde değil. Akreditasyon algılandı mı? Arzu edilen seviyede mi? Piyasaya katkısı var mı? Mutlaka belirli ölçekte katkısı var da bu daha henüz binde seviyelerde. Yüzde seviyelerde değil.

Orkun: İşte pazardaki insanların herhalde bilinçleriyle doğru orantılı olarak ne kadar bilinçlendikçe bilgilendikçe katma değer o şekilde katkı yapacak?

Osman Vural: Şimdi bir taraftan şikayet ediyoruz Avrupa Birliği’ne niye almıyorlar diye bir taraftan da adamlar kırbaç şaklatmadan hiçbir şey yapmıyoruz. Temel sorun bu. Kendi kendimize bir şeyleri yapmak zorunluluğunda olduğumuzu hissedersen hani o şeyi geçti artık ‘‘Bir Türk Dünya’ya bedeldir’’ kanmıyorlar artık. Tamam, manevi ruhunu şahlandırıyor falan ama bir Türk dünyaya falan bedel değil. Neden değil? Eskiden kaba kuvvetle hakikaten bedelmiş. Çünkü günün geçer şartları oymuş. Şu anda geçer şartlar bilim üretebilmen, teknoloji üretebilmen. Bunları üretemediğin sürece, satılabilir hale getiremediğin sürece birileri senin ürettiğin ürünü, bilgiyi, hizmeti satın almayı istemediği sürece bunun bedelini ödemediği sürece hiçbir şey yapamazsın. IMF kapısında gezer durursun. Yani fikrini doğru düzgün söyleyemiyorsan, üniversitelerin içerisinde gerçekten elle tutulur gözle görülür katkı sağlayabilecek bilgiyi üretemiyorsan, üniversiteden çıkan sonucu sanayiye entegre edemiyorsan, ürettiremiyorsan ve bunu dünyaya pazarlayamıyorsan yapabileceğin hiçbir şey yok.

Orkun: Son sorum Osman Bey, bu ISO 9000 serisi Kalite Güvencesi Sistemi Standartlarının etkin biçimde kullanmak için işletmeler bazında yürütülen yani sistem kurulum çalışmalarının aslında biraz önceki soruyla biraz eşdeğer ama sistem kurulum tasarımlarının kapsamı ve bu işleri yapan kuruluşlar bakımından yeterliliği ne seviyede? Gerçi bunu konuştuk

Osman Vural: Yani yeterliliği dediğim gibi tamam standart kendi başına yeterli hani standardı rafta tuttuğun sürece eleştirilecek bir tarafı yok uygulamaya aldığı anda uygulamanla orantılı. Birçok işletmede süreç bir dizi uygulama eğitimler ile başlıyor genellikle model içerisinde bir danışmanlık desteği almak, rehber desteği almak gibi bir yaklaşım var ki bence doğru bir yaklaşım. Çünkü aynı standardı işletmenin şartları göz önüne alındığında şöyle düşün her işletmenin ana gayesi nedir? Ürün ya da hizmet üretmektir ve bu işletmede var olan insanların da temel sorumluluğu temel varlık nedeni de bu üretime katkı sağlamaktır. Fakat standart bir ekstra çalışmayı ekstra eforu gerektiriyor belli düzenlemeleri sağlamak adına. Dolayısıyla dışarıdan konu hakkında tecrübeli daha önceden benzer sektörde hizmet vermiş birinin rehberliğini almak çalışanın algılama ve model geliştirme sürecini hızlandırıyor. Tabii ki bunların eğitimlerle desteklenmesi lazım. Türkiye’de başından beri yanlış algılanan hatta çoğunlukla da yanlış devam ettirilen şey danışmanlık sadece işi öğrenmek adına sürdürülmesi gereken bir süreç. Ondan sonra sistemi devam ettirecek uygulayacak olan işletmedeki kişiler. Çünkü ben kendi işletmemde de aynı şeyi söylüyorum “Arkadaşlar bizim bir kalite modelimiz var. Bizim yapmamız gereken şey günlük alışkanlıklarımız içerisinde bu kalite modelinde tarif edilen uygulamaları sindirmek”. Yani, örnek telefondaki müşterinin şikayetini dinleyen arkadaşımın düz beyaz kağıda yazmak yerine ilgili formuna yazıp gün sonunda da bu formu kalite yöneticisine teslim etmelidir. Bunu ben eğer hayat şart içerisinde sindirebilirim kurduğum model hem beni daha ileriye taşıyacaktır hem de bana istatistiksel birtakım bilgileri geri verecektir iyileştirme bilgilerini geri verecektir. Hizmetimi kontrol altına alacaktır. Dışarıdan birinin beni denetlemesi için değil, benim kendi kendimi denetleyebilmem için.

Orkun: Zaten o denetimi sağladıktan sonra dışarıdan bir denetim kimsenin vermesine...

Osman Vural: Ve hiçbir zaman unutma, bir işletmenin sayısal hafızası yoksa o işletmeyi iyileştiremezsin. Yani elinde istatistiki birtakım değerler yoksa bu sadece geri dönen fire oranı işte reddedilen madde miktarı değil. Artık öyle bir noktaya geldik ki, her ne kadar bunu laf olarak söyleyip uygulamaya alamıyorsak ta gerçek böyle artık gerçek patron müşteri. İşletme sahibi patron falan değil. Çünkü herkes çok sayıda üretip müşteriye ulaşmaya çalışıyor ve müşteri o kadar çok alternatifte sahip ki seçiciliğin çok iyi kullanıyor ve küçük küçük farklılıklar bile müşterinin seçiminde etkili hale geliyor. Dolayısıyla senin kurmuş olduğun kalite güvence sistemiyle temel amacın müşteri beklentisini algılamak ve o beklentiye uygun ürün ve hizmeti üretebilmek ve sunmak. Dolayısıyla rekabet artık kuruluşlardan kazanmak değil hizmet farklılığından, ürün farklılığından kazanmak, dünya buraya geldi. İşte mesela otomotiv firmaları bunu en iyi uygulayanlardan bir tanesi. Aynı aracın kişiye özel modelleri üretiliyor sipariş alınarak Yok işte ilave aksesuar paketleri yok renkler bilmem neler, bir başka versiyonu, 6 ayda bir değişen versiyonu. Durduk yerde bunu icat etmiyor. Sürekli müşteri bilgisini topluyor. Müşterinin neye ihtiyacı var? O showroumlarda neden şikayet edilir? Neler konuşuluyor? Şimdi yeni moda bir yere bağlandığın zaman ‘‘Kalite güvence sistemimiz açısından bu konuşmanızı kayıt altına alacağız’’ diyorlar. Niye? Çünkü müşterinin verdiği bilgi gerçekten çok önemli. İşletmeler kendi hayal dünyalarında kendileri kadar varlıklar. Ben burada çok mükemmel kurallar koyabilirim ama benim kadar benim algılamam kadar. Eee, benim hizmet verdiğim kitlenin beklentisi ne? Neden beni tercih edecek? Neden diğerlerinden ayırıştırarak benimle el sıkışacak? Bunun sebebin ancak müşteriyle kurduğum diyalogla, ondan gelen bilgiyle, ondan topladığım piyasadan topladığım bilgi ve bunun değerlendirmesiyle yapabilir. Bu da işte benim sayısal hafızamdır. Bunun yanına, ürününü ya da hizmetini iyileştirmek için prosesimdeki var olan oluşan kendinden oluşan bilgileri de istatistiki öbekler haline getirip bunları değerlendirebiliyorsam yani soruyorlar çoğu şirkette firmada ‘‘E istatistiksel proses kontrol mekanizması var ne kullanıyorsun?’’ ‘‘İşte, kılçık diyagramı kullanıyorum’’ kardeşim burada ne kullandığın önemli değil, istiyorsan benim hiç bilmediğim bir

şey kullan ama var olan değeri toplayıp, yorumlayıp geri besleme bilgisi olarak verdiğini göster bana ki ben senin iyileştirme yaptığına inanayım ki ben senin müşteriyi önemsediyine inanayım. “E işte müşteri şikayetiniz var mıdır?” denetimde soruluyor. “Vallahi yok” “AA” çok güzel”. Ya ne kadar kötü bir şey biliyor musun 1 sene müşteri şikayeti alamamışın, kendini hiç geliştirme fırsatı bulamamışsın demektir. İşletme içinde düzeltici önleyici faaliyetin olmaması ne demek biliyor musun? 1 senedir olduğumuz yerde sayıyoruz demektir. Şimdi standardı doğru algılayıp doğru yorumlayıp uygulamaya getirirsen bu şekilde standart sana fayda sağlar. Ama yasak savıyorum karşımıza denetçi çıktı tövbe haşa HZ. Peygamber hükmünde “neden düzeltici önleyici faaliyetin yok” “vallaha yok çok iyi bir firmayız” Ya arkadaşım sen teptiğin fırsatın farkında değilsin. Keşke olsun 20 tane düzeltici önleyici faaliyetin olsun. Bunların uygulamaya yönelik sonuçları olsun ki bende diyeyim ki “Yav kardeşim hakikaten burada işleyen bir sistem var”. Ha bu şuna benziyor nefes alan her canlı hata yapacaktır. Ya elimde olan sebeplerle ya elimde olmayan sebeplerle ama mutlaka yapacaktır. Önemli olan hata yapmamak değil. Yapılan hatayı ikinci kez tekrarlanmayacak ve içinden ders çıkarılacak hale getirmek. Bir işletmeye bunu yapmıyorsan sürekli iyileştirmeden nasıl faydalanabileceksin? “Kalite hedeflerinizi yazınız” diyor. Sayısal olacak diyor kalite hedefleri güzel. İşte “fire oranını %1e çevirmek, indirmek” Kardeşim, %1e indirmekle birbirimizin gözünü boyamayalım. Ona başka parametreler bul. De ki “fire oranlarını azaltacak falan falan falan falan metodları geliştirmek” insani kaliteyi arttırmaktan bahset. “Eğitim aldınız mı?” “Aldık” kağıt üstünde falan eğitim kurumundan ya ağabeycim adam daha konuşmayı beceremiyor içeride sen bana diyorsun ki bilmem ne eğitimi aldım. İşte bu kadar açmamın sebebi şu, standart rafta durduğu sürece hiç problem yok. İçinde bir işletmeyi ideal hale getirecek çok fazla bilgi var. Sadece okuma, yazma ve algılama kapasitesine sahip bir insan için bile çok fazla bilgi var. Ama bizde her şey şekilleştirildiği gibi bu da şekilleştiriliyor. Efendim işte formun altında imza burada mı olacakmış, üstünde bilmem ne mi olacakmış yav önemli değil. Standart diyor ki formun üstünde yayınlayanın, yayım tarihi, bilgisi hangi departmana ait olduğu bilgisi bulunsun diyor bir şekilde. Ama bunu ne şekilde yaparsan yap itersen yukarıdan aşağıya yaz. Yok efendim sol tarafa logo konurmuş, altta hazırlayanın imzası olurmuş, çerçeveli olurmuş bununla

uğraşyoruz biz. Ha, ama bunun bana bir faydası yok. Adam kalibrasyon yaptırıyor cihazlarına kalibrasyon sertifikaları dosyasında duruyor. Diyorum ki niye yaptırdın kardeşim bu sertifikaları? Standardın 7/6 maddesi öyle diyor. Onu bende biliyorum. Niye yaptırdın bu sertifika sana ne için geldi? Bir ölçme cihazında buraya yazmış adam birtakım değerleri, olması gereken değer bu demiş olan değer bu demiş.

Orkun: Kullanmıyor oradakini kendini geliştirmiyor.

Osman Vural: Cihazın başında değil ya, bir kalibrasyon sertifikası cihazın olduğu yerde durmak zorundadır ve o sertifikada o sertifikanın içinde yazan değerlere göre doğrulanarak cihaz kullanılmak zorundadır. Aksi takdirde bir terazi, analitik terazi kullanıyor adam dört sıfırlı, onda bir miligram tartıyorsun binde bir sapma var diyor kaba tabirle. Yani bu şu demek onda bir miligram hatalı yani senin okuyabildiğin en küçük değer hatalı. O kadar sapman var. E sen burada bana ilaç yapıyorsun bende o ilacı alıp iyileşmeye çalışıyorum yani anlatabiliyor muyum? Kimyasal maddeleri birbirine öyle bir karıştırıyorsun ondan sonra ben kanser oluyorum. Hepsi birbirine zincirleme reaksiyon, iyi niyetli bir bakış açısında çok güzel bir uygulama ama başladığımız yere dönüyoruz insanla alakalı.

Orkun: İnsanda bitiyor.

Osman Vural: Kimsenin elinde sihirli değnek yok.

Orkun: Valla bu görüşme tezden ziyade çok güzel bir sohbet oldu çok şey kattı bana yani yaklaşık bir saattir konuşuyoruz benim soracağım sorular bu kadar. Sizin, tez konumu az çok öğrendiniz, benim belki gözden kaçırmış olduğum size sormadığım sizin ekleyeceğiniz bir şey varsa ben seve seve dinlerim.

Osman Vural: Şimdi sevgili kardeşim tezinin kime ne fayda sağlayacağını bilmiyorum senden başka. Umarım öncelikle sana bir fayda sağlasın sende algıladıklarımı ticari gayelerle ya da bir yerlerde para kazanma gayesiyle değil de

gerçekten yaşanan dünyayı biraz daha iyileştirmek gayesiyle kullanma şansına sahip ol ümit ederim. Güzel bir tez hazırlar ve bunu insanların okuyabildiği okuduğunda anlayabildiği bir hale getirebilersen en büyük katkıyı sağlamış olursun. Ellerine sağlık olsun derim.

Orkun: Valla onun için çalışıyorum işte gerek bu yönetmelikler olsun tezimin içinde onlara da yer verdim insanların anlayabileceği şekilde bir şekilde bir şeyler yapmaya çalışıyorum. Bana zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim...

Osman Vural: Estağfurullah estağfurullah

Orkun: Çok faydalı oldu bana tezim için de çok yararlı olacak. Şunu ben hemen durdurayım 53 dakikadır konuşuyormuşuz.

3.1.5.1.1. Osman Vural ile Yapılan Görüşmenin Özeti

“CE” İşaretlemesi, bilinenin ya da zannedilenin aksine teknik bir mevzuat değil hukuki bir mevzuattır. Çalışmanın ilk bölümlerinde de belirtildiği gibi, “CE” İşareti, “Conformity Europeene” yani Avrupa Normlarına uygunluk anlamına gelmektedir. Temelini de, Yeni Yaklaşımına göre hazırlanmış yönetmelikler oluşturmaktadır. “CE” Mevzuatında, yönetmeliklerde uyulması gereken kurallar ve atıf yapılan standartlar bulunmaktadır ve mevzuatın teknik yönünü de atıf yapılan standartlar oluşturmaktadır. Bir “CE” Yönetmeliği ele alındığında, tamamen hukuki boyut karşımıza çıkmaktadır yani; müşteri nasıl bilinçlenecek, emniyet önlemleri nasıl alınacak, acil durumlarda ne yapılacak, üretimde ve muayenede ne yapılacak gibi. Ancak, Türkiye’de “CE” İşaretlemesi hakkındaki bilinç henüz yeterli seviyede değildir yani tüketici açısından bakıldığında “CE” İşareti ile tüketici neyi garantiye aldığı, kendisini hangi yönlerle garantiye aldığını bilmemektedir. İşletmeler ise “CE” İşaretini pazara giriş ön şartı olarak pazar zorunluluğu, rekabet zorunluluğu ya da müşteri talebi doğrultusunda ürünü için zorunlu bir uygulama olarak görmektedir.

Türkiye’de, üretim sektöründe faaliyet gösteren girişimcilerin %50 sinden fazlası mevzuat konusunda yeterli bilgiye sahip değildir.

Türkiye’de ‘‘CE’’ İşaretlemesi konusunda gereken bilinç seviyesine ulaşılabilme için kamu ve özel sektör bazında birtakım çalışmalar yapılmıştır. Kamuda yapılan ilk uygulama, 2006 yılında başlayıp 2007 yılına kadar devam eden, Avrupa Birliği fonlarıyla desteklenen KAL-DER organizasyonluğundaki ‘‘Emniyet Yönetmelikleri Bilgilendirme Eğitimi’’ olmuştur. Ancak bilinç seviyesi istenilen seviyede olmadığı için ve konu istenilen seviyede algılanmadığı için özel sektörün bu eğitimlerden çok ciddi ölçüde faydalanıldığından söz edilememektedir. Bu konuda yapılabilecek belki de en etkili uygulama, Avrupa Birliği Uyum Mevzuatını Türk Yasaları içerisine uyumlaştırmak ve uygulanabilir hale getirmek olmaktadır. Bu gerçekleştirilemediği sürece yapılacak eğitimler katma değer sağlamayacaktır.

Küreselleşme ile beraber sınırlar ortadan kalkmakta, malların ve malların ticaretinden açığa çıkan paranın dolaşımı serbestleşmektedir. Ancak sermaye sahiplerinin ve tüketicilerin parasını koruma altında tutabilmesi için malların serbest dolaşımının belli bir seviyeye kadar engellenmesi gerekmektedir. Kalite standartlarının da kökenine bakıldığı zaman, uluslararası ticarete ‘‘teknik bariyerler’’ sınıfında uluslararası ticareti kısıtlayıcı rol oynadığı görülmektedir. Burada akla gelebilecek en açıklayıcı örnek de Çin olmaktadır. Ucuz işgücü ve üretim kapasitesiyle dünya ekonomisini felce uğratabilecek niteliğe sahiptir. Ürettiği kalitesiz ve düşük fiyatlı ürünler, ticareti yapılan ülkelerin yerli sanayisini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu ürünleri pazara hiç sokmama gibi bir olanak olmadığı için, kalite standartları ve ‘‘CE’’ İşaretlemesi gibi uygulamalarla uluslararası ticaretin belli bir seviyeye kadar kontrol altında tutulması ve rekabetin daha adil bir ortamda yapılması amaçlanmaktadır. Yoksa ucuz işgücü kullanmayan ve ürünlerinde kaliteye önem veren firmalar rekabet avantajını kaybetmektedirler.

Uluslararası ticareti engelleyici nitelikte olan bu kalite standartları aslında yönetim modelleridir. Standartlara bakıldığında, hiçbirinde ürünün nasıl üretileceği ya da hangi güvenlik kuramları ile üretileceği anlatılmamaktadır. Ürünü işlerken

satın almanın nasıl yapılacağı, personelin nasıl istihdam edileceği, eğitim kalitesinin nasıl arttırılacağı ve ürünle ilgili kalite kontrol maliyetinin nasıl yapılacağı metod olarak anlatılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ‘‘CE’’ İşareti ile kalite standartları bütünleşiktir ama temel olarak birbirleriyle bağlantıları bulunmamaktadır. Çünkü doğru ürün meydana getirebilmek için 3 temel parametreye gereksinim duyulmaktadır; kaliteli hammadde, kaliteli insan, kaliteli üretim modeli. Eklenecek bir dördüncü parametre ise ürünün özellikleri olmaktadır ve ‘‘CE’’ İşareti’nin atıf yaptığı uyumlaştırılmış (harmonize) standartlar burada devreye girmekte ve kesişmektedir. Kalite standartları ve ‘‘CE’’ İşareti temelde birbirleriyle çakışan değil birbirine destek olan tamamlayan unsurlar olmalıdır.

Bir işletmede herhangi bir standardın uygulamaya konulması o standardın tüm gereklerinin yerine getirildiği ya da bir anlamda işletmenin akredite olduğu anlamına gelmemektedir. Kalite standartlarının öngörülen kalite düzeylerini ne ölçüde sağladığı, standartları uygulayan zihniyete bakılarak anlaşılmaktadır. Standartların uygulamaya konulması sadece ‘‘başlangıçtır’’. İşletme eğer bunu başarı olarak algılasa standart başarısızlığa uğramaktadır. Belirtilmesi gereken en önemli nokta, işletmenin standardı uygulamaya koyduğu anda ‘‘ben başardım değil ben başladım’’ diyebilmesi olmaktadır. Kalite ve kalite standartlarında, doyum noktası sayılabilecek bir üst limit bulunmamaktadır. Günün şartlarına göre sürekli revize edilen, yenilenen nitelikte olmaktadır. Ancak standartları uygulayanlar kendilerini günün gerektirdiği şartlarda geliştirememektedir. Öngörülen kalite düzeylerinin gerçekleştirilmesi, kalitenin yaşam tarzı olarak benimsenmesiyle sağlanabilecektir.

Türkiye’de, uyumlaştırılmamış ‘‘CE’’ mevzuatı uygulayan firmalar, Avrupa Birliği hukukuna tabi olmaktadır. Asansör Emniyet Yönetmeliği gibi Türk kanunlarına uyumlaştırılmış konularda yaşanan uyuşmazlıklarda Türk hukuku geçerli olmaktadır. Türkiye, ‘‘CE’’ konusunda henüz çok büyük çapta bir problem yaşamamıştır. Ancak yine asansör emniyet yönetmeliğinden örnek verilecek olursa, Türkiye’de üretilen asansörlerin %50’den fazlası mevzuata uyumsuzluğundan dolayı her an çok büyük bir sorunla karşılaşılabilir. Hele ki Avrupa Birliği hükümlerine tabi konularda bir sorun yaşandığı durumlarda, verilen en düşük seviyedeki ceza

tutarı 10 milyon € dur. Üreticiler de ‘‘CE’’ İşareti’nin hukuki bir mevzuat olduğunu algılayamadıkları için ürünün teknik gereklerini yerine getirdikleri sürece herhangi bir sorunla karşılaşmayacaklarını düşünmektedirler. Üreticiler çoğu zaman onaylanmış kuruluşlara ödeyecekleri paralardan kaçındıklarından, akredite olmayan laboratuarlara test yaptırmayı tercih etmekte ancak iliştiirdikleri ‘‘CE’’ İşaretinin yükümlülüklerini bilmedikleri için 5-10 bin dolar daha fazla ödememek için her an 10 milyon € ceza ile karşı karşıya kalma riski taşımaktadırlar.

Tüketiciler, ‘‘CE’’ İşareti taşıyan bir ürünü satın aldıklarında, o ürünün kullanımından doğabilecek risk ve tehlikelere karşı kanunlarla korunmaktadırlar. Bu güvenlik kapsamında bilinçli davranmaları gereken konu ‘‘CE’’ İşaretinin iliştiirildiği noktada onaylanmış kuruluş kimlik numarasının var olup olmadığına dikkat etmek olmaktadır. Tüketicilerin, bu numarayı Avrupa Birliği’ndeki NANDO adlı kuruluştan kontrol etme şansları bulunmaktadır çünkü bu kuruluş, onaylanmış kuruluşların isim listesini on dakikada bir güncellemektedir. Onaylanmış kuruluşa başvurmadan ‘‘CE’’ İşareti iliştiirilmiş bir üründe, üretici ancak öz sermayesi oranında yargıya sevk edilebilmekte ve tüketici ancak belli bir noktaya kadar hakkını arayabilmektedir.

Bahsedilen bu onaylanmış kuruluşların ve bu onaylanmış kuruluşları yetkilendiren akreditasyon kuruluşlarının faaliyetlerinin güvenilirliği de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bu kurumların güvenilirliğinin algılanmasındaki en önemli veri de, sahip oldukları denetçi sayısı ve bir yılda yaptıkları denetim miktarı olmaktadır. Ancak Türkiye’deki onaylanmış kuruluşlarda, belgeleme sayıları ile bünyelerindeki denetçi sayıları arasında orantısız bir ilişki bulunmaktadır. Akreditasyon kuruluşlarının onaylanmış kuruluşları denetlemesi belli bir noktaya kadar etkin olabilmektedir çünkü denetlemelerini 17021 standardına göre yapmaktadırlar ve bu standart onlara, belirli belgeleri ve gerekleri sağladığı takdirde onaylanmış kuruluşu yetkilendirmesini söylemektedir. Onaylanmış kuruluş da, kâğıt üstünde uygun işlemleri gerçekleştirdiğini beyan ettiği takdirde, akreditasyon kuruluşunun yapabileceği bir şey kalmamaktadır çünkü günümüzde hak edilmeyen evrak üretmek artık çok da zor değildir. TÜRKAK’ta delil altına alınabilen bir

duruma şahit olunduğu takdirde kendisine yazılı olarak başvurulmasını belirtmektedir. ISO 9000 belgesi yasal bir zorunluluk olmadığı, yasal yaptırımı olmadığı için ve akreditasyonda gönüllülük esasına dayalı bir faaliyet olduğundan dolayı, faaliyetlerin etkinliği ve denetimlerin güvenilirliği tamamen kişinin ya da kurumun bilinç seviyesi ile doğru orantılı olmaktadır.

Türkiye’de akreditasyon faaliyetleri arzu edilen seviyede değildir. Arzu edilen seviyeye gelebilmek için insani kalitenin artırılması gerekmektedir. Akreditasyon kuruluşunun, belgelendirme kuruluşunu uluslararası seviyede akredite etmesi, onaylanmış kuruluş tarafından zorunlu bir uygulama olmadığı için, gerekli görülmediği ve kalite bilinci oturtulamadığı sürece akreditasyon bilinci istenilen seviyeye gelemeyecektir.

ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemleri, temel olarak üreticinin ürününü üretirken; üretim modelini nasıl daha iyi hale getireceğini, üretimi çevreye zarar vermeden nasıl gerçekleştireceğini, üretim yaparken iş güvenliğini ve işçi sağlığını nasıl daha ideal şartlara getirebileceğini belirtmektedir. Türkiye’de, gerçekten iyi niyetli standardın özünü algılamış, standardından katma değer elde etmiş ve kalite güvence sistemlerini ve kalite standartlarının etkin kullanımına olanak tanınmasını sağlayan işletmeler de bulunmaktadır. Ancak işletmelerin yaklaşık %90’ında, kalite yönetim sistemlerini kendisini sürekli geliştirmede araç olarak değil de, zorunlu bir uygulama ya da ihaleye girme için ön koşul olarak görmektedirler. Bu işletmeler için ISO 9000 belgesi, belli faaliyetleri gerçekleştirebilmek için işletmenin sahip olması gereken ve parayla alınıp satılabilen evraktan başka bir şey olmamaktadır.

Kalite standartlarının etkin biçimde kullanımını sağlamak için işletmelerin Kalite Yönetim Sistemi kurulum çalışmaları, genellikle bir dizi uygulama eğitimleri ile başlamaktadır. Dışarıdan, konu hakkında tecrübeli ve daha önce benzer sektörde hizmet vermiş kişi ya da kurumlardan danışmanlık desteği alınmakta böylece model geliştirme süreci hızlanmaktadır. Ancak vurgulanması gereken nokta, danışmanlık hizmetinin sadece işi öğrenmede bir süreç olduğunu bilmek ve kurulan sistemi devam ettirecek kişilerin işletmedeki çalışanlar olduğunun farkına varabilmektir.

Sistem dışarıdan birinin denetlemesine hazır tutulmak için geliştirilmemeli, günün koşullarına ve müşteri gereksinimine göre kendini sürekli olarak yenileyebilecek ve kendi denetimini yapabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Zaten bu koşullar sağlandığı zaman, dışarıdan yapılan denetimler de işletme için herhangi bir sorun oluşturmayacaktır.

Kurulan Kalite Yönetim Sistemleri'nde işletmenin sahip olduğu sayısal hafıza büyük önem taşımaktadır. Sayısal hafıza ile anlatılmak istenen, müşteri bilgisini sürekli olarak toplayıp, analiz ederek müşteri beklentisini algılayıp o beklentiye uygun ürün üretecek sistemi oluşturmaktır. Müşterinin vereceği bilgi işletmeler için can alıcı niteliğe sahiptir ki, telefonla müşteri hizmetleri veren bir yere bağlanıldığında "Kalite Güvence Sistemimiz açısından konuşmanız kayıt altına alınacaktır" şeklinde bir ifade kullanılmaktadır. Bu sayede, işletmede çalışanların ya da işletme sahibinin ürünle ilgili aklına hiç gelemeyecek bir uygulama, bir model, bir yenilik müşteri tarafından fikir olarak işletmeye sunulabilmektedir. Sayısal hafızanın yanında, ürünü ya da hizmeti iyileştirmek için, üretim sürecinde yer alan bilgileri istatistiki öbekler haline getirip değerlendirebilmek gerekmektedir. Var olan bilgiyi toplayıp, yorumlayıp, geri besleme bilgisi olarak verebilmeli ki süreçte iyileştirmeler yapabildiğini gösterebilsin.

3.1.5.1.2. Görüşmede Vurgulanan Temel Noktalar

Görüşmede, Osman Bey'in temel olarak üzerinde durduğu noktalardan biri standartların bir işletmeyi ideal hale getirebilecek çok fazla bilgiye sahip olduğu, ancak standardın rafta durduğu sürece işletmeye hiçbir getiri sağlamayacak olmasıdır. Bu noktada da standartları uygulayacak olan kişinin vizyonu ön plana çıkmaktadır çünkü Osman Bey'e göre kalite "kişinin hayalinin gittiği yere kadar gitmektedir". Kişi, kalite olgusunu bir amaç olarak değil, kusursuzluğa gitme yolunda araç olarak görmesi gerekmektedir.

Üzerinde durulan bir diğer temel nokta ise "CE" mevzuatının teknik bir mevzuat değil hukuki bir mevzuat olmasıdır ancak tüketiciler ve işletmeler bu

mevzuatın yükümlülüklerinin farkında olmadıkları için yeterli bilinç seviyesi henüz oluşmamıştır. Üreticiler, iliştiirdikleri ‘‘CE’’ İşaretinin kendilerine ne gibi sorumluluklar yüklediklerini bilmedikleri için, sadece işin teknik kısmının uyumluluğunun sağlanmasıyla yükümlülüklerini yerine getirdiklerini düşünmektedirler, bu da her an Türkiye’nin çok ciddi yaptırımlarla karşı karşıya gelebileceğini göstermektedir.

Üzerinde durulabilecek son önemli nokta ise, Türkiye’de akreditasyon faaliyetlerinin yetersiz olmasıdır. Bundaki en önemli etken ise ‘‘CE’’ İşaretlemesinin bir pazara giriş ön koşulu gibi, ISO 9000 belgesinin de ihaleye girişte işletmede bulunması gereken zorunlu bir evrak gibi görülmesinden kaynaklanmaktadır. Onaylanmış kuruluşlar da, evraklarda belli gerekleri yerine getirdikleri zaman akreditasyon kuruluşları tarafından yetkilendirildiği için, akreditasyon faaliyetlerinde denetim ve güvenilirlik ancak belli bir seviyeye kadar etkin olabilmektedir. Faaliyetlerdeki etkinlik ancak ‘‘kalite bilincinin oluşması ve sürdürülebilirliğiyle’’ sağlanabilecektir.

3.1.5.2. Kurumun ve Kendi Şahsi İsmine Saklı Kalmasını İsteyen Ex-Kalibrasyon Müdürü X ile Yapılan Görüşme

Orkun: Mesela size sorabileceğim ilk soru, ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımı ve yararları konusunda işletmeler ve tüketiciler bazında yeterli bilinç var mı? Türkiye’de yeterli bilinç oluşmuş mu?

X: ‘‘CE’’ konusunda şu anda Türkiye’de tüketici bilinçli değil. Daha doğrusu uygulamalar yetersiz. Uygulamalar yetersiz derken ‘‘CE’’ su istimal edilmiş bir konu Türkiye’de. Türkiye’de ‘‘CE’’ su istimal edilmiş bir konu. Sadece üreticilerin ve Sanayi Ticaret Bakanlığı’nın ilgili mevzuatlar konusundaki karşılıklı birbirlerine karşı yasak savma babında ‘‘CE’’ işlemleri faaliyetleri yürütölmekte. Şimdi biliyorsun direktifler var ‘‘CE’’ ile ilgili, bu direktiflere yönelik direktiflerin atıfta bulunmuş olduğu harmonize standartlar bir türlü işleme sokulamıyor. İşte, bu özel danışmanlık şirketleri özel belgelendirme kuruluşları, bu konuda notifed body

gerektiren konularda bile self-deklarasyon ile işleri işlemi çözüp düzenlenen işte uyduruk bir ‘‘CE’’ sertifikasıyla...

Orkun: Uygunluk beyanı ile değil mi? (Declaration of Conformity)

X: Uygunluk beyanı ile bu işlemi çözmekte. Yani hakkıyla ‘‘CE’’ için bir faaliyet yok.

Orkun: Aslında hiç farkında değiller değil mi ‘‘CE’’ İşaretinin aslında hukuki bir altyapısı olduğunun sadece teknik gerekleri yerine getirip işlerin hallolduğunu sanıyorlar ama...

X: Kesinlikle kesinlikle

Orkun: Türkiye’de daha büyük bir felaket olmadığı için...

X: Burada tabi bir şey oldu ‘‘CE’’ yanlış anlaşılıyor. ‘‘CE’’ de Çin’den gelen malların, bütün üzerinde ‘‘CE’’ İşareti olması, aldatmaca şekilde ‘‘CE’’ İşaretinin olması bu konuda aslında piyasayı sıkıntıya soktu. Yani tüketiciyi sıkıntıya soktu aynı zamanda. Tüketici alırken hiçbir zaman mamül ‘‘CE’’li şeklinde bir şey yok. Herkes illa ki o ilgili standartlarda ki yapılan deneyleri yapılmış mamülünü arıyor aslında

Orkun: İşletmeler yasak savmak için yapıyor dediniz, tüketicilerde de bu bilinç yok ‘‘CE’’ İşareti’ni gördüğü zaman...

X: Kesinlikle canım. Yani şu anda Türkiye’deki CE uygulaması ile ilgili sadece işte ilgili bakanlıklarla üreticiler arasındaki yasak savma babındaki yapılan bir saplantı başka bir şey değil ki bana göre. İlgili bakanlık yetkilileri de bunun işte notified body mi, self deklarasyon mu yani bunu bile ayırt etmek de acizliği var.

Orkun: Peki bu ‘‘CE’’ İşareti konusunda Türkiye’de kamu ve özel sektör tarafından ne gibi adımlar atılıyor ve bunlar Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri açısından yarar sağlayacak nitelikte mi sizce?

X: Valla Şimdi aynı firma ‘‘CE’’li olarak üretimini yapmış olduğu bir ürünün, eğer Avrupa’ya satacaksa, ihracat yapacaksa, ‘‘CE’’ konusunda çalışma yapıyor. Türkiye’de bu konuda Şey yok tam mesela hükümetin oturmuş bir politikası yok. Sadece işte yasal mevzuatlara uyulması konusunda, işte ‘‘CE’’ neleri gerektiriyor, neleri gerektirmiyor o konuda Şey yok merdiven altı imalatlar konusunda ‘‘CE’’ konusunda çalışma yok. Ben sana onu söyleyeyim. Olmayınca da, merdiven altı imalatta piyasada malını satıyor ondan sonra hakikaten profesyonel çalışan firmalarda piyasada malını satabiliyor yani ikisi de aynı kategoride kısacası.

Orkun: Yani kamu ve özel sektör açısından bir adım atıldığına inanmıyorsunuz siz? Hiçbir Şekilde somut bir adım...

X: Yok, işte dediğim gibi yasak savma babında atılıyor. İşte ‘‘CE’’si var mı var. Hani ‘‘CE’’de uygulamalar bana göre yetersiz.

Orkun: Eğitimler verilen eğitimler? Özel sektör bundan yararlanıyor mu?

X: Şimdi ‘‘CE’’ ile ilgili muhtelif Avrupa Birliği fonlarından düzenlenen bazı ‘‘CE’’ ile ilgili eğitimler var. Bu eğitimler genel eğitimler, işte direktifler tanıtılıyor, işte direktiflerin alt modülleri tanıtılıyor ama sektörel bazda ‘‘CE’’ ile ilgili eğitim pek yok. Mesela uygulamada bir sürü sıkıntı var. Hani ciddi ciddi çalışma yapmak isteyen firmalar büyük firmalar bile ‘‘CE’’ dosyasının teknik dosyasının hazırlanmasında büyük sıkıntılar çekiyor. Şimdi bu konuda biz kurum olarak destek veriyoruz ama bu desteklerde bizimde yetersiz olduğumuz noktalar var. Ama tabi sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yermiş derler ya aslında Avrupa Birliği’ndeki ISO 9000 konusunda mesela İngiltere’de, binlerce firma hatta yüz binlerce firma ISO 9000 belgesini aldı geçti. Ondan sonra biz bu sistemden geldi mesela Türkiye’ye

girdiğinde her şeye tereddütle baktık, acaba şu muydu yani noktayı dahi inceler olduk. Bakış açımızın dar oluşundan kaynaklanan bazı sıkıntılar çektik. “CE” konusunda da aynı şekilde şimdi “CE” konusunda da aslında korkulacak bir şey yok. Avrupa’da teknik dosyayı öle ince eleyip sık dokuyarak hazırlamıyor. Avrupa Birliği’ndeki dosyalarda dört dörtlük değil. Ama şu var Avrupa Birliği’nden hep ürkütüldü Türkiye mesela, Avrupa Birliği’nin kullanmış olduğu markalar Türkiye’ye şey olarak öcü olarak gösterildi. E bu birazda bizim üreticimizin kendi kabuğuna çekilmesine sebep oldu. İşte bazı şeylerde ya bu dosya hazırlamaktansa kaçış yöntemleri arandı “CE” konusunda. E bu kaçış nereye kadar olacak? İşte Avrupa Birliği’ne verilen sözler veya Sanayi Bakanlığı ile karşılıklı protokoller dahilinde veya işte ilgili kuruluşlar ilgili bakanlıkların ancak ve ancak sıkıştırmasıyla hatta ve hatta “CE” belgesi almayan bir firma piyasaya satış yapamaz diye bir şey yok bir kural yok şu anda. Adama rahat rahat malını pazarlarken senin “CE”n var mı diye soran yok şu anda bile. Şimdi bu adam nerde çıkacak bakanlıktan piyasa denetimine çıkacaklar ki bulsunlar oradan bir tane numune ona göre bu işlem hani “CE” konusunda firma sıkıştırılsın. Yani bu devletin desteğiyle aslında operasyona ciddi bir işlem yapılması lazım.

Orkun: Piyasa denetimi konusunda?

X: Piyasa denetimi konusunda bir de üreticiler, ya üretici senin dediğin kim? Bir tane tezgah almış adam oraya koymuş, herhangi bir işi tezgah üzerinden bu işi yapıyor. Ne güvenli hatta ve hatta Çin’den gelen ithal edilmiş bir mamül alıyor kopyalıyor veya A ülkesinden B ülkesinden her neredense. Bakıyor biraz piyasa varsa alıyor malı kopyalayıp geçiyor. Bunun güvenliği, kullanılan malzemenin analizi ıvırdı zıvırdı bu konularda hiçbir şey yapmıyor Türkiye’de. İşte bu, bu şekilde olunca ne oldu? Sen orda teknik bir dosya hazırla da “CE”ni al desen hatta “CE” nedir diye soran üreticiler bile oluyor. İşte “CE” hatta ve hatta direk üzerine işte işaretlemeyi bile birebir kopyalayan firmalar bile var “CE”nin ne anlama geldiğini bilmeden. Ha bu bilinçleniyor ama bu şeyler bilinçlendikçe “CE” alması gerektiğini düşünen firmalarda bu sefer özel belgelendirme kuruluşlarının eline düşüyor. Ya adam nedir işte şu kadar lira bu kadar lira...

Orkun: Ondan sonra fiyat pazarlığı başlıyor?

X: A tabi tabi. O bedelin üzerinde bedel ödüyor adam, bedelin üzerinde bedel ödüyor. Yani üretici bu açıdan sıkıntılı oluyor.

Orkun: Size göre ‘‘CE’’ İşareti ile Kalite Standartları nerede kesişiyorlar veya kesişiyorlar mı, birbirleriyle bir bütünler mi?

X: Ya şimdi işte anlaşılmayan, bunu gerek sektörün içinde olanlar gerek dışında olanların tek şey olduğu nokta bu. Yani ne o dediğim ters düşüğümü diyeyim artık işin pazarlama açında olanlar, direktiflerle standartlar arasındaki diyaloga bir türlü el atmak istemez. Çünkü nedir, o pazarlamadaki hizmetini hızlı şekilde yapabilmek için standartlarla ilgili kısmı bağı göstermek istemez hep kamufle eder. Aslında her direktifin atıfta bulunduğu standartlar var. Bu standartlarda işte güvenlidir fonksiyoneldir daha çok tabi güvenlik ağırlıkta, bu standartlara bir türlü yanaşmazlar çünkü ya o deneyi yapan laboratuvarların fiyatları biraz yüksek olur ya da bu bir süreçtir adam bir ayda işi bitirip test edip parasını almak ister pazarlama şirketi ondan sonra ama ‘‘CE’’ ile ilgili gerçekten dört dörtlük teknik dosyanın hazırlanması için işte deneylerin yapılması, sonuçların alınması, değerlendirilmesi bu bir süreç olduğu için bu açıkçası pazarlama şirketinin işine gelen bir süreç değil. Çünkü onların sözleşmeler genelde ne oluyor işte işe başlarken %10’u veya %20’si, iş bittikten sonra %80’inin alıyor bedelini pazarlığın o bedeli alınıyor. Alınınca da, adam mümkün olduğu kadar bu süreci kısa tutup işlemleri çabuk halledip legal ya da illegal bak legal ya da illegal bu işleri yapıp dosyayı kapatmak istiyor. Çünkü ‘‘CE’’ ile ilgili tabi bir sürü sıkıntılar var. Adam ‘‘CE’’sini hakikaten dört dörtlük alıp da duvara asıp yıllarca kullanmadığı yani farkında olmadığı olmayan firmalar da var. Ya bir tanesi gelmiş ‘‘Ya işte ben ‘‘CE’’ aldım sende al işte, hadi arkadaş gönderiyorum’’ dediğinde tamam bedeli ödemiştir ekonomik sıkıntısı yoktur, onun için o bedel de küçük olduğundan dolayı onun sorumluluğunu hani ‘‘CE’’nin neler gerektirdiğini yaptırımlarının ne olduğu konusunda bilinçsiz olan bir sürü üretici var. Ama tabi bizim toplumumuzda bir de şu var, ‘‘CE’’ ile ilgili herhangi bir sıkıntı

yaşadığında uğraşmıyor yani ilgili işte bu konuda şikayet edip dosyasını çözebileceği şey yok makam mevki koltuğunda sıkıntılar var.

Orkun: Yani CE işareti ile kalite standartlarının size kesiştiği yer tam olarak ne oluyor yani alakası tamam üreticiler bu konuda bilinçsiz yasak savmak için yapılıyor ama kalite standartları ile bağlantısı sadece atıf yapılan standartlarda değil mi? CE hukuki bir mevzuat ve teknik yönünü atıf yapılan standartlar oluşturuyor.

X: Evet evet. Seçilen modüllere göre mutlaka ve mutlaka ilgili standartlara göre muayene ve deneylerin yapılması gerekiyor. Hatta ve hatta son zamanlarda hani işte firma pazarlama şirketi ve belgelendirme kuruluşları bunun farkına vardı daha doğrusu distribütör diyelim biz onlara, ben belgelendirme kuruluşu demiyorum da mesela Avrupa'daki herhangi bir A firmasının işte ismini almış Türkiye'de o tür çalışan kişiler artı mesela "CE" İşareti verirken artık firmaya şunu sormaya başladılar "TSE markan var mı?" "TSE belgen var mı"? TSE belgesi olan firmalar "CE" konusunda daha rahat adım atabilir özellikte onun için şöyle ilgili yani standartlar mutlaka ve mutlaka uygulanması gerekiyor mutlaka ve mutlaka atıfta bulunan standartlar tabi mesela bir elektrikli cihazda güvenlik testlerinin yapılmadığını düşünebiliyor musun? Yani testler yapılmamış "CE"yi basıp geçiyorsun. Ne gibi sonuçlar soğuracak konusunda bilincin olmuyor dolayısıyla. Yani aslında direktiflerle standartlar (kalite standartları) iç içe olması gerekiyor.

Orkun: Çünkü bir tanesi teknik yönünü oluştururken "CE" çünkü Avrupa'da bu işi hukuk müşavirleri yapıyor bildiğim kadarıyla yani Avrupa'da bu denetleme işlerini hukuk müşavirleri yapıyor ama bizde işte bunu teknik kişiler götürüyor galiba

X: Ya bizde götüren kim olduğu da belli değil. Türkiye'de bu işi götürenin kim olduğu da belli değil inan ki bak belli değil. Yani işte asıl sıkıntı o zaten asıl sıkıntı benim gördüğüm bu. Bu şekilde.

Orkun: Mevcut bu kalite standartları size göre bu öngörülen kalite düzeylerini garanti edebiliyorlar mı?

X: Tabi ki tabii ki şimdi mesela bu Türkiye’de standartlar EN normundaki standartlar tercüme ediliyor zaten ve yayınlanıyor Türk Standartları Enstitüsü tarafından hazırlanıp ilgili Bakanlığın onayına sunuluyor sunulduktan sonra da bu standartlar kabul ediliyor. Kabul edilen standartlarda yeterliliğini rüştünü ispat etmiş standartlar hepsi de yani işte TSE ben bu standardı yayınladım, A kuruluşu ben bu standardı yayınladım gitti deme şansı yok açıkçası. Yani şu andaki standartlar yeterli tabi bazı standartlarda karışıklık var da yani Türkiye’deki biraz bakış açısı şu, yani standartlardan ziyade artık standartlar topluluğu yani sektörel bazda standartlar topluluğu oluşmaya başladı yani Avrupa Birliği’nin bakış açısı bu. Mesela sektörel bazda standartları bir şey olarak düşün, büyük bir kabın içine koymuşun muhtelif şeyler nedir fasulyedir bilmem nedir onların bütünü tek bir leğenin içinde görüyor örnek olarak veya tek bir kabın içinde görüyor. Tek bir kabın içinde görünce ister istemez aynı kap içine konan standartlar birbiriyle ilişkili, o standart ona atıf yapıyor o standart ona atıf yapıyor yani artık sektörel bazda yetmiş elemanların olması gerekiyor.

Orkun: Yani kalite düzeylerini garanti ediyorlar uygulamada da?

X: Uygulamada da ama uygulamaya eğilimli olan firmalar bir şeyler saklamazlarsa mesela standartların şartları bazen ağır olabiliyor. Tabi gelen numune ideal olabiliyor ideal şartlarda hazırlanan bir numune testlerden geçiriliyor işte bununla ilgili piyasa denetimi burada önemli işte sen her ne kadar “CE” ile ilgili bütün muayene ve deneyler yapmışsın, olumlu sonuçlar çıkmış çıkan sonuçlara göre sertifikasyon işlemleri gerçekleşmiş ama piyasa denetimini adam gibi dört dörtlük yapamazsan yani o yapılan işlemler bir yerde şey olur nedir sıkıntı durmadan “CE”m var diye adam dolaşsın aslında “CE”ye uygun işi yok ha niyet hani hep her şey biraz şeyde kalpte

Orkun: Hem bilinçte, bilinçlenmediği sürece ne yaptığını bilmesi insanın neyin sorumluluğunu yükümlülüğünü ne alıyor...

X: Kesinlikle kesinlikle. ‘CE’ ile ilgili yasal mevzuatlar konusunda hiç şey yok. Bu ne olur? Türkiye’de de daha hukuk sektöründe daha bu oluşum gerçekleşmedi nasıl şeyler avukatlar bu paranın tadını alamadılar. Hani ‘CE’den kaynaklanan zarar gören bir firma bununla ilgili zarar gören kişiyi ne tazminat ödendi şu ana kadar ciddi Türkiye’de şimdiye kadar ben hiç duymadım. Nede bunu üstlenen bir avukatlık kuruluşu veya avukat işte ben bu işten şu kadar para kazandım aslında bu paranın tadını alsalar o kazancın tadını alsalar o sektör hızlı şekilde gelişir.

Orkun: ‘CE’nin hukuksal yönü hızlı bir şekilde gelişir diyorsunuz?

X: Gelişir bence gelişir neden...

Orkun: Avrupa’da bu düzgün şekilde işliyor galiba?

X: İşliyor evet

Orkun: Bu soracağım soruya vereceğiniz cevap aslında benim hani görüşmelerdeki temelini oluşturuyor çünkü ‘CE’ İşaretini kullanma sorumluluğu bulunan firmaların ya da işte ‘CE’ İşaretine tabi ürünleri üreten firmaların Türkiye’de olsun Avrupa Birliği’nde olsun ya da olaya ticaret açısından da bakabilirsiniz karşılaşılan ve ya olası karşılaşılabileceği sorunlar sizce neler?

X: Firmalar mı?

Orkun: Her türlü bakabilirsiniz; firmalar, ‘CE’ İşaretine tabi ürünleri üreten sürekli ‘CE’ İşaretini bahsettiğiniz ürünleri üreten firmalar uluslararası ticarete olsun ya da iç piyasada olsun karşılaşılabilecekleri sorunlar ya da karşılaşılan sorunlar az çok değindiniz gerçi ama...

X: ‘‘CE’’ ile ilgili hakikaten şöyle bir aldatmaca da var Avrupa Birliği işte hep bunu kullandı gümrük duvarlarını koyamadı yani sınırlamaları bu yolla koymaya çalıştı. Şimdi Avrupa Birliği’nden çoğu firmalar ne yapıyor? Türkiye’ye geliyor üzerine ‘‘CE’’yi burada bastırıyor çekip götürüyor. Nedir neymiş efendim bu firma Avrupa’daki üretmiş olduğu bir malın üzerinde ‘‘CE’’ hakkı elde etmiş aynı malı Türkiye’de ürettiriyor ona da şey oluyor ‘‘CE’’ basıp istediği gibi pazarlayabiliyor istediği gibi götürebiliyor ve malın arkasında ben varım diyor. Aslında ‘‘CE’’ olayı şu, üreticinin üretmiş olduğu malın arkasında olduğuna dair göstergedir bana göre. Güvenlikte var şu da var bu da var ama tabi bu burada tabi münecim değiliz her üretilen malın arkasında ben varım bilmem neyim şeklinde bir mantıkla yaşmakta doğal değil. Tabi bunun için testlerin yapılması lazım, ilgili teknik kuruluşlardan teknik dosyanın hazırlanması, teknik elemanlar tarafından incelenmesi incelenerekten bir dosyanın hazırlanması gerekiyor. Şimdi bu ticari olunca mesela şu anda Türkiye’de en çok da Çek Cumhuriyeti’nden belgelendirme kuruluşları cirit atıyor onların bayilikleri cirit atıyor.

Orkun: Çek Cumhuriyeti’ndeki firmaların Türkiye’deki bayilikleri?

X: Çek Cumhuriyeti’ndeki belgelendirme kuruluşları biliyorsun ‘‘CE’’de şey var notified body var...

Orkun: Onaylanmış kuruluş

X: Onaylanmış kuruluş gerektiren firmalarda Türkiye’de TSE’ye fazla yetki vermedi Avrupa Birliği. Hiçbir firmanın yapmamış olduğu incelemeleri, hiçbir firmanın yapmadığı tetkikleri denetimleri TSE yaptı fazlasıyla yaptı.

Orkun: Türk Standartları Enstitüsü hangi konularda onaylanmış kuruluş? Asansör...

X: Asansör, basınçlı kaplar, ondan sonra işte yapı malzemeleri, ondan sonra bir tane de şey gaz yakan cihazlar.

Orkun: Dört konuda?

X: Dört konuda

Orkun: Aynı zamanda asansör konusunda Makine Mühendisleri Odası da onaylanmış kuruluş değil mi? 2008’de mi olmuş tezde araştırırken rastladım.

X: Ya onlar onaylanmış kuruluş olabilir çünkü Türkiye’de şu anda onaylanmış kuruluş olan 30-40 tane vardır. O da nereden kaynaklanıyor, çoğu hep dediğim gibi yurt dışında onaylanmış kuruluş olan firmaların burada arkadaş bir şirket kuruyor o şeyin yetkisini alıyor benim Türkiye’deki şeyim budur diyor her belgelendirdiği firma üzerinden komisyonu yurtdışına ödüyor. Tabi bu da ne derece doğru onu da bilmiyorum. Yani asansörde mesela şu anda karmakarışık bir yapı var. Hiçbir asansör firması ‘‘CE’’ye uygun üretim yapmamakta. Ben sana söyleyeyim. Biz bir kere yani ‘‘CE’’yi kavramadık ki toplum olarak ondan sonra tabi Avrupa Birliği’ndeki kuruluşlar avukatlık kuruluşları şunlar bunlar yani bunun bilincinde olan ülkeler bunu değerlendirebilir. Tabi değerlendirebilir derken hiçbir firma direk Avrupa Birliği pazarına kendi eliyle mal sürmüyor. Bunun belli ki bir distribütörü var her ülkede bu distribütörler kanalıyla şey olduğu için distribütörler kanalıyla pazarlama yapması bu işi birazcık daha şey etti elimine etti. Firmaların başına gelebilecek su istimallere karşı elimine etti. Avrupa Birliği’ndeki firmalar işte ithal edeceği mal üzerinden ‘‘CE’’ açısından bir teknik problem var mı yok mu onun bir ön incelemesini yapıyorlar. Ondan sonra uygun görürlerse ‘‘CE’’ kısmını uygun görürlerse ancak ve ancak ürünü ithal ediyorlar. Dolayısıyla böyle distribütör kanalıyla çalışan firmaların başına pek bir şey gelmez. Türkiye’de zaten o konuda tüketici fazla bilinçli değil. Mesela global şirketler o konuda şey mesela Vestel olsun Arçelik olsun şey olsun tabi ciddi ciddi...

Orkun: Yani distribütörlerin sorumluluğu yok ‘‘CE’’de? Zaten üreticinin sorumluluğudur ‘‘CE’’, ya da onaylanmış kuruluşlar riskli ürüne göre müteselsil sorumludur herhalde değil mi üretici ile onaylanmış kuruluş?

X: Üretici sorumlu ama distribütör genelde ne yapıyor? Kendi markası ile ithal ediyor Vestel markasıyla değil ama üretici Vestel. Vestel'in altyapısını inceliyor, bu konuda "CE"deki teknik kriterlere uygun mu değil mi ona bakıyor ondan sonra diyor ki A markasıyla bunu üret diyor, B markasıyla bunu üret diyor. Dolayısıyla yükümlülük otomatik olarak distribütöre geçiyor. Ha kendisi distribütör ile üretici arasında tekrar şey vardır ayrı mesele. Adam nerede ürettirirse ürettirsin ister Çin'de ürettirsin ister Türkiye'de ürettirsin ister şeyde ürettirsin Vestel bu tarz çalışıyor. Belki 35-40 markada üretim yapıyor şu anda belki daha da fazla. Bundan dolayı ortak çalışmış oldukları ekiplerin sağlamlığından kaynaklanan başına bir şey geleceğini düşünmüyorum ben. Fazla da bir şey yok.

Orkun: Bilginiz kadarıyla, bu Kalite Güvence Sistemleri (ISO 9001'ler) mevcut kalite standartlarının etkin kullanımına olanak tanıyor mu sizce?

X: Valla hocam şimdi mevcut kalite standartları?

Orkun: Evet Kalite Güvence Sistemleri (ISO 9001'ler)

X: Şimdi Kalite Güvence Sistemleri konusunda mesela özel belgelendirme kuruluşları bu konuda biliyorsun TÜRKAK'tan akredite oldu. Benim bakış açım şu, bakıyorsun adam kadrosu on kişi, on kişiyle bir ay içinde ne yapmış? 150 tane 200 tane firma belgelendirmiş. TSE'ye bakıyorsun belli sayıda mesela 25 kişi olan bir firmaya iki günde tetkike zar zor bitiriyor iki teknik eleman ondan sonra özel belgelendirme kuruluşlarına bakıyorsun 3-4 saatte yapılan, tek kişiyle yapılan tetkik sonucu belgeyi veriyorlar. Böyle bir incelemede mi kalite standartları ön plana çıkar, 2 günlük mesela standartların bütün maddeleri incelenerek gidildiğinde mi kalite standartları daha ön plana çıkar? Bana göre 2 günlük tetkikte kalite standartları daha ön plana çıkar. Sadece nedir, özel belgelendirme kuruluşları tarafından yapılan belgelendirme esnasındaki ilgili standartlar güncel dökümanlar var mı yok mu, bunun uygulanabilirliği konusunda hiçbir sorgu sual ıvır zıvır yok olmuyor proses çünkü yani prosesi ilgilendiren hiçbir tetkik inceleme yapılmıyor. Aslında en önemli, sistem belgelendirmedeki en önemli işlemlerden bir tanesi, proses aşamasındaki

yapılan incelemedir bana göre. Bu da nedir, ne ile yapılır? Kalite standartları ile yapılır. İşte bunun da yapılabilmesi için özel belgelendirme kuruluşlarına çeki düzen verilmesi lazım. 4 saatte belge değil, hakkıyla inceleme yapıldıktan belge verilmesi lazım. Ha bu dört saatlik şey inceleme belge, belgelendirme çok şey götürüyor. Götürdüğü gibi mesela sistemin uygulanabilirliği konusunda şey değil yani firmaların artık olayı o kadar basit gösteriyorlar ki bu basitlik derken hani zorluk basitlik hani o anlamda değil de, sistemi çok hafife alıyorlar. Hafife alınması da sistemin yürümemesi demek, sistemin yürümemesi demek uygun mamülün çıkmaması demek, izlenebilirlik açısından şey açısından uygun mamülün çıkmaması demek, uygun mamülün çıkmaması demek kalitesizlik demek bana göre. Şimdi ama ihaleye girildiğinde ISO 9000 sertifikası dendiğinde 4 saatlik zaman diliminde verilen belge de aynı kategoride, 2 günde yapılan çalışmanın sonucunda hak eden firmanın belgesi de aynı kategori de.

Orkun: Sonuçta o belge var mı var diye bakılıyor.

X: Bu konuda şey olması lazım ama bazı devlet kurum ve kuruluşları bu konuda sistemin işleyişini ihale sonucunda belge alan firmaları belgeli firmaları, ihaleyi kim aldıysa onun sistemini gidip tetkik etmeye başlamışlar duyduğuma göre. Bence en doğrusu bu.

Orkun: TÜRKAK mı yapıyor bunu?

X: Yok şey, mesela şey... Yani devletin toplu alım yaptığı bir kuruluş diyelim ki örnek mesela Sanayi Bakanlığı, diyelim ki ve ya Milli Eğitim Bakanlığı toplu bir alım yaptı. Diyelim ki sandalye, masa, ıvır zıvır. İhalede ISO 9000 belgeli olacak, o hangi firmada kaldıysa ve o şey belgesi varsa sistemi tetkike gidiliyor yani hakikaten sistemi işliyor mu işlemiyor mu aslında doğrusu da bu.

Orkun: O zaman şunu anlıyorum ben, eğer 2 türlü belge veriliyor; bir gerçekten de uygun olduğu şekilde, iki günlük denetimlerle kalite standartları tam olarak incelenerek...

X: Tabii ki Madde madde.

Orkun: Bir de özel firmaların dediğiniz gibi pazarlama amaçlı 2 saatte 3 saatte eğer her denetim düzgün olduğu sürece 2 günlük bir denetim olduğu sürece kalite standartlarının etkin bir biçimde kullanımına olanak sağlıyor.

X: Öyle aynen öyle...

Orkun: Bir de bu biz genelde bunu şeyde de gördük ders aşamasında da gördük bu ISO 9000, ISO 14000 standartlar, literatürde uluslararası ticareti kısıtlayıcı faktörler olarak geçiyor. Biraz önce aslında sizde söylediniz gümrük bir engel koyamayınca, bu tür "CE" gibi kavramları öne sürüyor dediniz. Sizce bunlar ne zaman oluyor yani hangi koşullarda uluslararası ticareti engelleyici oluyorlar ve olması gerekir mi "CE" işareti?

X: Ha şimdi ISO 9000, 14000, 18000, 22000...

Orkun: Ve ya "CE" işareti...

X: Şimdi bak "CE" ile bu tamamen birbirinden farklı. Mesela bu nedir sistem dökümantasyonu ve ya sistem çalışması yapan firmalar gönüllük esas teşkil eder. "CE" bir yasal mevzuattır. Hiç mesela piyasada adam malını satacak sana sen "ISO 9000 belgesi almadan veya 14000 belgesi veya 18000 belgesi almadan sen bunu satamazsın arkadaş" diyemezsin.

Orkun: Yasal bir zorunluluk yok.

X: Yok. Ama "CE"de bu yasal zorunluluk var. Şimdi "CE"deki bu yasal zorunluluk haliyle satışta bir engel teşkil ediyor. Mesela yasal mevzuattan önce her ay mal saran firma, yasal mevzuat devreye girdiği anda fabrikanın kapısına kilit vurması gibi bir şey oluyor. Ama sistem belgelendirmesinde o şekilde değil. Sistem belgelendirmesi keyfe kederdir. İhale şartlarından varsa ki yani sektörel bazda bu

isteniyor istenmiyor. Mesela şeyle ilgili 18000 ile ilgili iş güvenliği ile ilgili sistem belgelendirmelerinde ihalelerde devlet dedi ki artık 18000 istemiyoruz. Diyince hemen kalktı bütün firmalar 18000 belgelerini iptal etti çoğu firmalar alan firmalar. Ha bu da ne demek, gönüllülük esas teşkil eden mesela hakikaten gönülden bu işe gönül veren firmalar bu işi yaptı şeyi verdi, belgesini aldı devamını sağladı, ihale şartları için belge alan firmalar hepsi de terk etti.

Orkun: Gerek kalmadı diyerek çöpe attı?

X: Yani ben şuna da şey edeceğim inanıyorum, ya firma sistemine katma değer sağlayacağına inanıyorsa onda sonra kendi firmasına bir şeyler katacağına inanıyorsa o zaman bu işlemi yapıyor. Yani bu sertifikasyon işlemi yapıyor.

Orkun: Benimde bu konuda görüşümü açıklayayım da sizde aynı fikirde misiniz, bana göre şöyle oluyor mesela özellikle de Çin'i örnek vereceğim, ucuz işgücü ve yerli sanayiye ne hale getirdiği belli Çin'in, hani bir şekilde ülkeler fiyat açısından rekabet edemediği için en azından belli standartlar koyuyor. Benim diyor ürünümü 73/23/LVD'ye göre bir "CE" yönetmeliğine göre koyuyor ve fiyatta rekabet edemediği için bu şekilde bir kısıtlamaya gidiyor. Çünkü küreselleşme sonucu sınırlar açıldı uluslararası ticaret belirli bir seviyeye geldi. Fiyatta rekabet edemediğiniz zaman bu sefer başka engeller aşılda demin sizde söylediniz, gümrük bir engel koymayınca "CE"yi koyuyor dediniz mesela aynı fikirdeyiz değil mi burada?

X: Tabi tabi kesinlikle. Ama şu var yani dediğim gibi direktiflerde "CE" konusunda dediğiniz haklı da mesela sistem belgelendirmesi konusunda artık mesela 9000 belgesi sağlayınca adam faturanın başına basmaya başladı.

Orkun: İhaleye giriş ön koşulu olarak görüyor dimi?

X: Yo, öyleydi ondan sonra firmalar faturanın başına basmaya başladılar. Nedir karşı tarafa bir güven verme. İşte "bende sistem var şey var" o havada.

Yapmaya başladılar ama onunda cılkı çıktı bana göre. Yani sistem belgelendirmeye ilgili onunda cılkı çıktı. Ha tabi bu olay İngiltere’de de böyleydi böyle oldu, Almanya’ında da böyle oldu, İtalya’ında da böyle oldu...

Orkun: Yani durum Avrupa’da da böyle diyorsunuz?

X: Tabi tabi kesinlikle. İngiltere’de yani ayda belgelendirilen firma sayısı... Valla sayısal olarak tam bir şey...

Orkun: Yani biraz önce bahsettiğimiz bu özel kuruluşlar 3 saatte belge veriyor aynı şeyler İngiltere’de de mevcut?

X: Aynen aynen

Orkun: Hani her zaman örnek aldığımız Avrupa, girmeye çalıştığımız Avrupa’da da durum pek farklı değil diyorsunuz?

X: Canım şimdi Avrupa’nın da örnek alınacak bir tarafı yok aslında. Ha bizim toplumumuzda sadece özgüven eksik. İşte Avrupa...

Orkun: ve bilinç bence...

X: Tabi Avrupa, işte bak burada sabahtan beri, bizim yaptığımız testler konusunda karşılıklı görüş alışverişinde bulunuyoruz, bizim adamı sıkıştırdığımız bir sürü noktalar oldu ya şurada şu test var burada bu test var şu şöyle bu böyle şeklinde. Bizde özgüven eksikliği var özgüven eksikliğini yenersek o konuda hiçbir sıkıntımız olmaz. Yani biz Avrupa’dan daha iyiyiz değil mi Figen Hanım

Orkun: Bir diğer kavram hani tabî ki bu “CE” işareti ile birlikte bahsettiniz TÜRKAK akreditasyon kuruluşları akreditasyon faaliyeti. Akreditasyon faaliyetleri konusunda Türkiye’deki yeterlilik pazar itibariyle,

süreçler itibariyle, kapsam itibariyle, genel olarak akreditasyon yapısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

X: Valla bana göre TÜRKAK sınıfta kaldı bu konuda. Bu konuda TÜRKAK sınıfta kaldı derken, insan bir ara belge verdiği bir yere bir ara kontrol yani sonuçta ciddi ciddi bir belgelendirme kuruluşu doğuyor TÜRKAK'ın yapmış olduğu tetkik sonucunda bir tane belgelendirme kuruluşu doğuyor düşün. Yani koskoca Türk Standartları Enstitüsünün yıllarca sağlamış olduğu altyapıya aynı anda bir yıllık çalışmayla adam geliyor. Aynı haklara sahip oluyor daha doğrusu. İşte bu adam aynı kategoriye gelen bu firmanın bence şeyinin olması lazım izlenmesi lazım takip edilmesi lazım. Ondan sonra belge verdiği yerlere gidip tetkik edilmesi lazım. Tetkikler özel belgelendirme kuruluşunun istediği yerde değil TÜRKAK'ın istediği yerde olması lazım.

Orkun: Eş zamanlı başka bir sorum o zaman onu da sorayım hem ikisini birlikte cevaplandırmış olursunuz, akredite edilmiş kuruluşlar (onaylanmış kuruluşlar yani) ve akreditasyon kuruluşlarının faaliyetleri veya taahhüt ettikleri şeyleri yerine getirdikleri denetlenebiliyor mu? İkisini o zaman beraber cevaplarsanız.

X: Biraz açar mısın?

Orkun: Bahsettiğiniz soru aslında benim diğer sorumdu da akreditasyon kuruluşları ve onaylanmış kuruluşların faaliyetleri denetleniyor mu?

X: İşte denetlenmiyor, şu anda denetlenmiyor. Niye denetlenmiyor? İşte gerek şey açısından zaman açısından yani personelin yetersizliğinden kaynaklanan bir şey gerekse yani karşılıklı artık ahbap-çavuş ilişkisine girdi olay. Ahbap-çavuş ilişkisine girince bu da şeyden ziyade, belgelendirme kuruluşunun tarattığı daha çok dikkate alınıyor. Nedir, ben olsam mesela piyasa üretiminde nasıl piyasadan gidip mal alıyorsam adamdan isterim bütün listesini ‘’kardeşim kaç tane firma belgelendirdin bu konuda?’’ 30 tane, 40 tane, 50 tane, 500 tane. Ve her sektöre hitap

edecek şekilde kapsam neyse o kapsamın içereceği şekilde denetimimi yaparım. Olması gerek o aslında...

Orkun: Denetim yetersiz?

X: Ama denetim yetersiz, ancak ve ancak sağolsun belgelendirme kuruluşları birbirlerini şikayet ederekten bu işlemle ilgili şey oluyor işler biraz gün yüzüne çıkıyor. Birbirlerini şikayet ediyorlar ondan her ikisi de zarar gördüğü için onlarda birbirini karşılıklı uzlaşmaya girip mesele o şekilde kapanıyor.

Orkun: Daha önce yaptığım o 1 no'lu görüşme ile yaptığında bana şöyle bir cevap vermişti, şimdi sizin dediğiniz gibi yetersiz ama TÜRKAK ne yapsın bu konuda diyor şey diyor yani bana diyor delil altına alabildiğin bir şeyle gel ki diyor bende diyor gerekli şeyleri prosedürleri uygulayayım diyor ama öyle bir uygulama var ki diyor işte "sana böyle böyle diyorlar" deyip kaçan bir zihniyet olduğu için TÜRKAK'ta hiçbir şey yapamıyor diyor. Yani hakimler savcılar var ama cinayet yine işleniyor diyor aynı hesaba geliyor diyor.

X: Bence evet TÜRKAK yetersizliği şuradan, a tabi yani şimdi her ne kadar TÜRKAK'ta, Türk Standartları Enstitüsü de ve ya devlete biraz göbeğinden biraz ayağından biraz elinden bağlı olan kuruluşlara illaki ve illaki siyaset etkilenir. Siyasetin olduğu yerde mutlaka korumacılık söz konusudur adamcılık söz konusudur adamcılığın olduğu yerde de hizmetler dört dörtlük ideal yürümez. O bir Türkiye'nin gerçekleri. Şimdi bu çerçevede doğal aslında bir taraftan bir sürü belgelendirme kuruluşu var şu an Türkiye'de, bu belgelendirme kuruluşlarının her birisi yüzlerce belki binlerce diyeyim hatta belgelendirme yaptı. Bunların hangi birisi tetkik altına alınabilir hangi birisi gözlem altına alınabilir? Onun için ama en azından bir sondaj yapması lazım yinede...

Orkun: Denetim yetersiz, faaliyetleri onaylanmış kuruluşların hem akreditasyon faaliyetinin yeterliliği?

X: Onaylanmış kuruluşların zaten hiç tetkiki yok ki. Yani herkes aldığı komisyona herkes kasasına giren paraya bakıyor. Ticari yani tamamen bana göre. Asansörler konusunda da aynı şekilde Türkiye’de bir sürü notified body var. Ondan sonra bakıyorsun örneğin kendi oturduğum apartmanda asansör konusunda yaşamış olduğum sıkıntıdan dolayı gittim asansör derneğine gittim, notified body’e gittim, Makine Mühendisleri Odası’na gittim, Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü’ne şikayet ettim adam her halükarda haklı çıktı. Yani ben o yüzden tüketici olarak artık ‘‘CE’’den tiksineye başladım, tiksiniyorum. CE bir aldatmaca.

Orkun: Şekil sadece

X: Şekil. Benim aldatıldığının göstergesi.

Orkun: Tüketici olarak bunu düşünüyorsunuz yani?

X: Ben tüketici olarak bunu düşünüyorum.

Orkun: Güveniniz yok ‘‘CE’’nin hukuki niteliğine?

X: Kesinlikle kesinlikle.

Orkun: Çünkü bu konuda büyük sorun yaşadınız.

X: Akreditasyonla ilgili, akreditasyon kuruluşlarının güvenilirliği konusunda...

Orkun: Asansörden bahsediyorsunuz?

X: Asansör değil notified body o işlemi yürütüyor biliyorsun o konuda benim pek güvenim yok.

Orkun: İki aynı konuya değinmeniz hakikaten hani çünkü ben bu tezi hani bu uygulamayı yaparken işte görüşmeciler acaba konularda hemfikirler mi çünkü bir konuda hemfikir oldunuz çünkü 1 no'lu görüşmeci de aynı şey söyledi Türkiye'de üretilen asansörlerin ben sana söyleyeyim dedi %50'sinden fazlası mevzuata uyumsuz dedi.

X: Kesinlikle kesinlikle.

Orkun: Ne zaman ki bir felaket gelecek işte asansörün halatı koptu, paraşütü açılmadı bu yüzdende şu kadar kişi öldü diye bir şey duymamız çok yakın televizyonda dedi.

X: Yok şimdi şöyle, işin enteresan tarafı bizim bu asansör şikayeti şeyden oldu, çocuk bisikleti asansörün içine koyuyor ondan sonra yukarı çıkıyor yukarı çıkarken kendisi asansöre binmiyor yer olmadığı gerekçesiyle ben yayan çıkayım diyor. Asansörün şeyine basıyor, yolda çıkarken ne hikmetse asansörün bisiklet kapı açılıyor bisiklet dışarı düşüyor yarıda kalıyor ona rağmen asansör yürüyor, kabinle asansör arasında bisiklet sıkışıp kalıyor. Yani böyle bir olay yaşanmasına rağmen o asansör kabinin içinde yani olay buydu oradaki olay böyle bunun olmasına rağmen, kabin darmadağın olmuş içinde insan olsaydı büyük ihtimalle ya aşağı inecekti ya bisikletin darbesiyle sıkışıp kalacaktı...

İçeriye Figen Hanım girdiğinden dolayı ara verilir daha sonra kaldığı kalınan yerden devam edilir.

Orkun: Denetim, gözetim

X: Ben inanmıyorum ve bununda kavgasını veririm. Yani bu özel belgelendirme kuruluşlarıyla yürütülen işi ticari boyuttan çıkarmadığı sürece inanmıyorum.

Orkun: Denetim olmadığı sürece o zaman şuna dönüyoruz faaliyetinde bir anlamı kalmıyor.

X: Denetimi kim yapacak ki, kim yapacak denetimi?

Orkun: Hukuki altyapı da yetersiz ondan dolayı...

X: Sitede oturuyoruz mesela avukatta oturuyor, doktorda oturuyor, mühendiste oturuyor yani ilgili makam mevki neresidir? İlgili makamlar işte dediğim gibi Makine Mühendisleri Odası'na gittik, Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü'ne gittik, ondan sonra Tüketiciler Derneği'ne gittik, Asansörcüler Derneği'ne gittik...

Orkun: Gidilebilecek her yere gittiniz

X: Gidilebilecek bir yer kalmadı yani hakikaten kalmadı. Ondan sonra firmanın suçu yoktur firmanın kabahati yoktur. İçinde şey yok yani içinde çocuk yok bunun sonuçta çocuk bisiklet koyuyor içine, asansörle bisiklet taşınmaz belki ama yav taşındı. O insanda olabilirdi yani neye göre bisiklet orada şey oluyor? Bisiklet içerisinde düşüyse asansör niye yürüyor? Optik gözler yok mu o şeyde? Yani o arada bir sürü şey var. Demek ki bir sürü mevzuatta eksiklik

Orkun: Bu "CE" yapısıyla olsun, ISO 9000 işletmelerin bünyelerine adapte edebilmeleri sizce yeterli mi? Yani sistem kurulum çalışmaları ne seviyede?

X: Şunu söyleyeyim sadece, "CE"de seçmiş olduğun modüle bağlı olarak şeye gidiyorsun sistem belgelendirmesine gidiyorsun. Sistem belgelendirmesine giderken de dediğim gibi yani "CE"de niyeti adamın sadece yasak savma ise sistem belgelendirmesinde de aynı şekilde yasak savma oluyor. Nedir? O zaman "CE" belgelendirmesini yaptırmış olduğu firmayı aynı şekilde sistem belgelendirmesinde de eşantyon veriliyor. Hani "CE alana sistem belgelendirmesi bedava" veya

‘‘sistem belgelendirmesi alana CE bedava’’ şeklinde öyle bir uygulamaya giriyorlar maalesef.

Orkun: Yani artık işin iyice pazarlama yönü ve kar amaçlı...

X: Tabi ya pazarlama dedim ya ben sana olay pazarlama boyutundan çıkarılmadığı sürece bak en azından belgelendirme kuruluşlarının bu konuda yapmaması lazım. Burada hani üreticinin ne suçu var? Üretici ne yapıyor? Üreticinin sıkıntısı şu oluyor, adam işi bilmediği için ve ya uğraşmaya zamanı olmadığı için gereksiz gereksiz paralar ödüyor. Gereğinden hiç gereksiz paralar ödüyor bilerek ve ya bilmeyerek ondan sonra yani haksız kazanç var sektörde. Yani ‘‘CE’’, ISO 9000 o sektörde bir haksız kazanç var. Herkes bir an önce işi bitir parayı alayım mevzu. Yani o sertifikasyon işleminin ne getirip ne götürdüğü hiç düşündükleri filan yok.

Orkun: Avrupa’da da böyle mi?

X: Yani valla şimdi Avrupa’da biraz tabi üreticide bir ticari ahlak var, yaptırım var. Yaptırım olunca ister istemez şeye uyuyor. Adam Türkiye’ye gönderdiği mal ile kendi ülkesindeki pazarlamış olduğu mal arasında bile fark var. Bu nerden kaynaklanıyor? Türkiye’deki otoritenin boşluğundan kaynaklanıyor. Yani her gelen mal alınır mantığıyla. Mesela Çin. Çin deniyor da, Çin’e gidildiğinde mesela bir fabrikada 5 kalite mal çıkıyor. Ne kadar para o kadar köfte diyor ya Demirel amcamız yani Süleyman Demirel’in dediği gibi bu şekilde ne kadar para o kadar kalite. Yani şeyde mantık bu. Tabi burada ticari ahlak ta önemli.

Orkun: X Bey son sorum, bu zaten bu da temel sorulardan biri ‘‘CE’’ çünkü bir... güvenlik standardı demeyeceğim de güvenlikle ilgili bir yaptırım olduğu için gerçi bunu başta da sordum bir tüketici ‘‘CE’’ işaretini gördüğü zaman her ne kadar bilinçsiz olduğunu kabul etsek de ne anlamalı sizce? Nereye kadar bir güvenlik anlamalı? ‘‘Ben bu üründe bu ‘‘CE’’yi görüyorum, bundan doğabilecek bir zararda ben neleri koruma altına alırım’’

X: Bakın şöyle bir şey var, mevzuatta her standardın arkasında direktifin atıf yapmış olduğu bir standart ise eğer ‘‘CE’’ İşareti’nin ölçüleri veriliyor. ‘‘CE’’ İşareti’nin ölçüleri verildiğinde bakıyorsun tamam görüyorsun, o ölçüleri oynayarak işte ilgili standarttaki ölçülerin dışında ‘‘CE’’nin sahtesini basmak gibi ‘‘Bu CE değil’’ diyor bilmem ‘‘C’’ endüstrisi diyor ve ya başka bir şey diyor, ‘‘CE’’yi sembolize etme amaçlı ben bunu basmadım’’ diyor. O da aldatmaya giriyor resmen. ‘‘CE’’nin bu tarafı var. O bana göre kara yüzü Çin’in uyguladığı olduğu yöntemlerden birisi. Sokaktaki hiç kimse, hiçbir adam CE ye bakmaz abi. Ben inanmıyorum. Bu yasal mevzuattan kaynaklanan şeydir. Ha ‘‘CE’’ televizyonlarda, şurada burada halk bilinçlenmesi açısından anlatılsa da pek de şey olmuyor. Yine herkesin ülkesinin bir kuruluşu var. Bu kuruluş nedir, mesela Alman’da TÜV dür ondan sonra VDE dir ondan sonra Çek Cumhuriyeti’nde ayrı bir şeydir İsviçre’de ayrı bir şey ondan sonra S+ şeklinde bir şey vardır, Türkiye’de TSE’dir bana göre. Yani çıkacaksın anket yapacaksın ‘‘TSE’ye mi güveniyorsun ‘‘CE’’ye mi güveniyorsun’’ diye soracaksın %80-%90 eğer TS’li maldan adamın başına bir şey gelmediyse ki o konuda zaten TSE malın arkasında duruyor. Mesela tüketici hakları bizim o konuda, ondan sonra o konuda başına bir şey gelmediyse %80 iddia ediyorum %90 TSE’ye daha çok güven vardır ama tabi bu işte mevzuatlar gereği işte bir sürü öyle sıkıntılar...

Orkun: Birde ‘‘CE’’nin iliştilmesinde şey önemli değil mi, onaylanmış kuruluşun kimlik numarası? NANDO da kontrol etme şansı var.

X: Ya kimlik numarası olsa kimlik numarası Türkiye’de dediğim gibi asansörün kimlik numarasına bakıyorsun Çek Cumhuriyeti’nde notified body nin ismi çıkıyor. Benim burada muhatabım kim olacak? Türkiye’de kim olacak benim muhatabım? Herkes mesela öyle bir notified body kendi organizasyon yapısı varsa ve ya bu yetkiyi Türkiye’de herhangi bir kuruluşa verdiyse ve ya herhangi bir şirkete verdiyse, bu şirketin kendi organizasyon yapısını yayınlaması lazım ve bu sorumluluğun altına el koyması lazım kendi elini taşın altına koyması lazım. E ne oluyor iki tane kişi gidiyor oradan distribütörünü alıyor, yapıyor Türkiye’de işlemleri numarayı basıyor ondan sonra da adam batırdı şirketi ortadan da kayboluyor geri

dönüp sorduğunda ‘ya biz o işi üç yıl önce yaptık’ diyebiliyor yani ürün 3 yıllık ürün mü? 3 yıllık ürün değil. Ondan sonra ya Ali Cengiz oyunları çok dönüyor bu işlerde. ‘CE’ Belge’si ‘işte biz ona verdik asansör bakımını yaptırmadı bilmem ne etmedi’. Üretici firma, bakımda herhangi bir mesela şöyle bir talepte bulunuldu bunun bakımını yaptırmadı diyip yükümlülüğü kullanıcının üzerine atıyor. Yani dediğimiz gibi ticari ahlak olması gerekir ‘CE’ uygulanabilirliği olması için.

Orkun: Bana göre de öyle yani.

X: Yani ticari ahlakı olmayan ve ya vicdanı olmayan bir adama istersen ‘CE’ değil de altından ‘CE’ ver.

Orkun: Burada çıkaracağımız sonuç o zaman tüketici ‘CE’ İşaretini gördüğü zaman pek de bir güvenlik şey algılamamalı.

X: Ben güvenmiyorum. Ben güvenmiyorum o konuda

Orkun: Bende çünkü geçen hafta mıydı üst komşumuz işte ‘ne konusunda yazıyorsun sen tezi’ diyince ‘CE’ dedim ‘o ne ya’ dedi. Dedim hiç mi görmediniz hani klimalarda falan dedim, cep telefonlarında dedim, bataryalarında ‘aa doğru bak’ dediler. Fark etmemişler dikkat etmemişler. Hani oradaki küçük bir ampirik deneyde bile çıkıyor yani.

X: ‘CE’ de peki hiç milletin göz ardı ettiği bir şey var, ‘CE’ neymiş güvenlikmiş olay sadece güvenlik mi? Performans ne olacak?

Orkun: Temelde insana, hayvana canlıya zarar vermemesi...

X: Telefon içi çalışmıyor dışı muhafazası gayet güzel bana hiçbir zarar vermiyor bas ‘CE’yi. Bu CE’nin bir esprisi var mı sence?

Orkun: Yok

X: Yani ‘‘CE’’ bütün talepleri karşılamalı. Ha tamam güvenliğin yanında işte sadece ‘‘CE’’de bizi kandırıyor bence. ‘‘CE’’ nedir? Güvenlik açısından şey yoktur bilmem ne yoktur arkasında yazıyor işte ağza sokmayın bilmem ne olabilecek ihtimalleri arkasına yazıyor ondan sonra sorumluluk üzerinden gidiyor tabi. ‘‘CE’’ li mal kaliteli mal değildir. Bak bunu kesinlikle kafamıza yerleştirmemiz lazım ‘‘CE’’ li mal kaliteli mal değil. ‘‘CE’’ li mal...

Orkun: Güvenli mal

X: Güvenli mal ama performansı yüksek olan bir malda değil bana göre. Mesela A kalite malda ‘‘CE’’ var, C kalite malda da ‘‘CE’’ var. Yani en düşük kaliteli en yüksek kaliteli mamüllerde ‘‘CE’’ var. Var değil mi?

Orkun: Evet.

X: Var. Bunların performansı ne olacak peki? İşte burada belgelendirme kuruluşları zaten mesela TSE belgesi verilen bir mamlde ‘‘CE’’nin bütün şartları yerine getiriliyor. rnek olarak belgelendirme kuruluşları ürün, marka TSE bir markadır. şimdi TSE konusunda nedir, ürünün güvenlik ile ilgili testleri yapılıyor, performansı ile ilgili testleri yapılıyor, dayanıklılık ile ilgili testleri yapılıyor, ondan sonra elektromanyetik uyumluluk ile ilgili testleri yapılıyor, ondan sonra ne oluyor adam bu verileri topluyor ‘‘Al sen’’ diyor ‘‘Sen ‘‘CE’’yi hak ettin’’ diyor. Demiyor hatta onu da şey etmiyor. Sadece orada ‘‘Arkadaşım sen EMC testini yaptırđın mı’’ ‘‘Yaptırđım’’, ‘‘Güvenlik testini yaptırđın mı’’ ‘‘Yaptırđım’’ ‘‘ Tamam sen CE’yi hak ettin, performansı ıvrı zıvrı dayanıklılığı beni ilgilendirmez’’ diyor. İster 3 gün dayansın ister 5 gün dayansın. ‘‘CE’’nin mantığı bu. Olay bu.

Orkun: Benim sorularım bu kadar X Bey, sizin ‘‘CE’’nin hani tezinin adını öğrendiniz eklemek istediğiniz bir şey var mı? Düşünceleriniz...

X: Şimdi bak ‘‘CE’’de, ‘‘CE’’ bir kalite sembolü değildir. ‘‘CE’’ bir güvenlik sembolüdür. Bunu vurgula yeter.

Orkun: Daha tezin ilk sayfasında vurgulanıyor zaten.

X: Vurgulanıyor değil mi? Ama su istimal ediliyor şu anda Türkiye’de. Su istimal ediliyor.

3.1.5.2.1. X ile Yapılan Görüşmenin Özeti

Türkiye’de ‘‘CE’’ işareti uygulamaları su istimal edilmiş bir konu olmakla birlikte tüketiciler ‘‘CE’’ İşareti konusunda son derece bilinçsizdir. Üreticiler ile Sanayi Ticaret Bakanlığı, mevzuatı zorunlu uygulanması gereken uygulama olarak görüp faaliyetleri birbirilerine karşı yasak savma şeklinde yürütmektedirler. ‘‘CE’’ Yönetmelikleri’nin atıf yaptığı uyumlaştırılmış standartlar etkin bir biçimde uygulamaya geçirilememektedir. Yasak savma şeklinde yürütülen faaliyetler sonucu özellikle de kâr amacı güden özel belgelendirme kuruluşları, onaylanmış kuruluş gerektiren riskli ürünlerde bile self-deklarasyon ile süreci tamamlamaktadırlar.

Türkiye’de ‘‘CE’’ konusunda hükümetin oturmuş bir politikası ve merdiven altı üretimler konusunda da bir çalışması olmadığından dolayı, profesyonel olarak çalışan firma ile merdiven altı üretim yapan firma aynı kategoride bulunmakta ve ikisi de piyasada malını satabilmektedir. ‘‘CE’’ İşareti’nin sadece ‘‘varlığı’’ na bakılarak uygulama ve denetim faaliyetleri üzerinde durulmamaktadır.

‘‘CE’’ Mevzuatı ile ilgili, Avrupa Birliği fonlarından düzenlenen eğitimler yapılmaktadır. Bu eğitimler genel nitelikteki eğitimler olup, yönetmelikler ve yönetmeliklerin alt modülleri tanıtılmaktadır. Ancak, sektörel bazda ‘‘CE’’ ilgili eğitimler yeterli seviyede olmadığı için ciddi çalışma yapmak isteyen büyük ölçekteki firmalar bile, ‘‘CE’’ teknik dosyasının hazırlanmasında büyük sıkıntılar çekmektedir.

Avrupa'da da durum Türkiye'den çok farklı değildir. Avrupa'da da teknik dosyalar özenle hazırlanmamaktadır. Denetimler de titizlikle yapılmadığı için İngiltere'de yüz binlerce firma ISO 9000 belgesini alıp geçmiştir. Avrupa Birliği'nde üretilen ürünlerin Türkiye'de marka olarak kabul edilmesi, yerli üreticilerin kendi kabuğuna çekilmesine ve "CE"yi ilgili Bakanlıkların sıkıştırması sonucu yerine getirilmesi gereken bir uygulama olarak görülmesine neden olmuştur.

Devletin piyasa denetimi konusunda ciddi bir operasyon yapması gerekmektedir çünkü özellikle küçük ölçekli üreticiler, ithal olarak gelen ürünleri kopyalama yoluna gitmektedirler ve bu üreticiler "CE" İşaretlemesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için, hukuki olarak nasıl bir yükümlülük altına girdiğini düşünmeden "CE" İşaretini bile birebir kopyalamaktadırlar. Üretici bilinçlense de bu sefer özel belgelendirme kuruluşları ve bu kuruluşların tamamen kâr amacı güden belgelendirme faaliyetleri devreye girmektedir.

İşin pazarlama ağındaki olanlar, yönetmelikler ve standartlar arasındaki bağlantıya pek girmek istememektedirler çünkü standartlar devreye girdiği zaman laboratuvarlar ve deneyler söz konusu olmakta, bu durum da firmalar için istenmeyen ek maliyetler oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu tür firmalar sözleşmelerini işin başında belirledikleri için (İşe başlarken %20, iş bittikten sonra %80 şeklinde) bir an önce işlerini bitirip paralarını almak istemektedirler. Bu yüzden laboratuvar ve deneyler sürecin uzamasına neden olmaktadır.

"CE" İşareti ile kalite standartları sadece atıf yapılan standartlarda bağlantılı olmaktadır. "CE" mevzuatı kapsamına giren bir ürünün mutlaka ilgili standartlara göre muayene ve deneylerinin yapılması gerekmektedir. Bu konuda da TSE Belgesi olan firmalar "CE" konusunda kesinlikle daha rahat adım atabilmekte çünkü TSE Belgesi olan firma, gerekli tüm performans ve güvenlik testlerini yaptırmış olduğundan "CE" nin atıf yapmış olduğu standarttaki tüm gereklilikleri yerine getirmiş olmaktadır. "CE" Yönetmelikleri ve kalite standartları kesinlikle birbiriyle bütünlük olmalı ve birbirleriyle belli noktalarda kesişen unsurlar olarak değil birbirlerini destekleyen kavramlar olarak görülmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği'nde EN normunda çıkarılan standartlar, Türkiye'de tercüme edilip Türk Standartları Enstitüsü tarafından hazırlanıp ilgili Bakanlığın onayına sunulup kabul edildiği için öngörülen kalite düzeylerini garanti edebilmektedirler. Kabul edilen bu standartlarda yeterliliğini bir anlamda ispat etmiş olmaktadır. Yeterliliğini ispat eden bu standartlar konusunda Türkiye'deki mevcut karışıklık "standartlar topluluğu oluşturma amacı"ndan kaynaklanmaktadır. Tüm standartlar da birbirileriyle ilişkili olduğu için, her biri birbirine atıf yapmakta bu da sektörel bazda yetişmiş eleman gereksinimi doğurmaktadır. Uygulamada da kalite düzeylerinin garanti edilebilmesi için denetimin uygun bir şekilde yapılması ön plana çıkmaktadır. Yoksa muayene ve deneylerin yapılması, olumlu sonuç çıkmış olması ve belgelendirme işleminin gerçekleşmiş olması, denetimin yeterli olmadığı durumlarda işlemlerin etkinliğini azaltmaktadır.

"CE" İşareti'ni kullanma zorunluluğu olan firmaların ve "CE" İşareti'ne tabi ürünleri üreten firmaların, Türkiye ve Avrupa Birliği'nde karşılaşabilecekleri sorunların temelinde, Avrupa Birliği'nin gümrük duvarlarını etkin şekilde koyamayarak bu şekilde sınırlamalara gitmesi yatmaktadır. Belirtilebilecek sorunlardan bir tanesi, Avrupa Birliği'nden birçok firmanın kendi ülkesinde ürettiği ürünün "CE" İşaretlemesini Türkiye'de yapması ve sebep olarak da mal Avrupa'da üretildiği için "CE" İşareti edinme hakkı elde etmiş olması ve bu malı Türkiye'de istediği gibi pazarlamasıdır. Bir diğer sorun ise "CE" İşareti, reticinin ürettiği malın arkasında olduğunun göstergesidir ancak bunun içinde testlerin yapılması, ilgili teknik kuruluşlardan teknik dosyanın hazırlanması, teknik elemanlar tarafından incelenmesi gerekmektedir. Fakat bu iş de ticari olarak yapıldığı için, yurtdışı belgelendirme kuruluşlarının Türkiye'deki bayilikleri piyasayı ele geçirmiş durumdadırlar. Türkiye'de şu an 30-40 tane onaylanmış kuruluş bulunmakta, bunların çoğu yurtdışı firmaların bayilikleri olmakta ve bu bayilikler, belgelendirdikleri her firma üzerinden *komisyonu* yurtdışına ödemektedir.

Avrupa Birliği'ndeki çoğu firma pazara doğrudan kendi eliyle mal sürmemektedir. Distribtrler kanalıyla pazarlama işlerini yaptıkları için, firmaların "CE" konusunda başlarına gelebilecek su istimal riski azalmaktadır. Bu firmalar

“CE” konusunda tüm teknik incelemeleri yapıp uygun olduğuna inandıkları takdirde ürünü ithal etmektedirler. Türkiye’den örnek verilecek olursa Vestel 35-40 markada üretim yapmakta ve distribütör ağıyla çalıştığı için çalıştığı ekiplerin sağlamlığından dolayı “CE” ile ilgili çok büyük bir çapta bir sorun yaşamayacağı tahmin edilmektedir.

“CE”nin hukuki bir mevzuat olduğu ve teknik yanını yönetmeliklerin atıf yaptığı standartların oluşturduğuna daha önceden belirtilmişti. Ürünlerin, bu atıf yapılan standartlara göre test ve deneylerinin yapılmasında iki tip kurum bu faaliyeti yürütmektedir: Türk Standartları Enstitüsü ve özel belgelendirme kuruluşları. TSE, bir firmayı tetkiki iki teknik eleman ile iki günde bitirirken, temel amacı kâr elde etmek olan özel belgelendirme kuruluşları, bir firmayı tek teknik elemanla 3-4 saatte gözetimden geçirip belgelendirmesini yapmaktadırlar. İşte bu noktada şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır; iki günde standardın tüm maddeleri gözden geçirilerek, yapılan çalışmalarda mı kalite standartları daha ön plana çıkmaktadır yoksa 3-4 saatte sadece belge vermek amaçlı baştan savma yapılan tetkiklerle mi daha ön plana çıkmaktadır? ISO 9000 gibi sistem belgelendirmesi için standartlara dayalı olarak yapılan incelemelerde en önemli nokta, süreç aşamasında yapılan incelemeler olmaktadır. Süreç aşamasındaki incelemeler de kalite standartları ile yapılmaktadır ve özel belgelendirme kuruluşları da süreç aşamasına gereken özeni göstermediği için Kalite Yönetim Sistemleri standartlarının etkin kullanımına olanak tanımamaktadır. Bu sebepten dolayı özel belgelendirme kuruluşlarına düzenleme getirilmesi gerekmektedir çünkü bu kuruluşların özensiz bir biçimde yürüttükleri incelemeler sonucu belgelendirmeyi yapmaları, firmaların ISO 9000 gibi Kalite Yönetim Sistemlerini hafife almalarına neden olmaktadır. Hafife almaları da süreci olumsuz etkilemekte, sürecin olumsuz etkilenmesi sistemin yürümemesine sebep olmakta, sürecin yürümemesi uygun ürünün çıkmamasına ve uygun ürünün çıkmaması da kalitesizliğe neden olmaktadır. Bu noktada göz ardı edilemeyecek ve belirtilmesi gereken bir gerçek de ihaleye giriş ön koşulu olarak aranan ISO 9000 belgelerinde, dört saatte verilen belgeyle iki günde verilen belgeler aynı kategoriye konulmasıdır. Bu yüzden devlet kurum ve kuruluşları, Kalite Yönetim Sistem belgeli firmalardan ihaleyi alan firmaların sistemlerini gidip tetkik etmeleri gerekmektedir.

Literatürde uluslararası ticareti kısıtlayan görünmez engeller olarak geçen standartlar ve ‘‘CE’’ İşareti’ni bir noktada birbirinden ayırmak gerekmektedir. ISO 9000, ISO 14000, OHSAS 18000 gibi sistem belgelendirmesi konusunda çalışma yapan firmalarda ‘‘gönüllülük’’ esas teşkil ederken, ‘‘CE’’ İşaretleme’sinin yasal bir mevzuat olduğu unutulmamalıdır. Bu yüzden ISO Kalite Yönetim Sistemleri’ni literatürdeki uluslararası ticareti kısıtlayıcı etmenler arasında gösterilmesi çok da doğru olmamaktadır. Ancak ‘‘CE’’ için bu sınırlama unsuru geçerli olmaktadır çünkü yasal mevzuattan önce her ay mal ihraç eden firma, mevzuat devreye girdiği anda fabrika kapısına kilit vurma gibi ciddi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Sistem belgelendirmesi sadece ihalelerde firmaları tetikleyen bir dinamik olarak ticarete ortaya çıkmaktadır. Örnek verilecek olursa devletin ihalelerde, OHSAS 18000 koşulunu kaldırmasıyla ihaleye giriş ön şartı için bu belgeyi alan firmalar belgelerini iptal etmişlerdir.

Bu konuda öne sürülebilecek bir diğer görüş ise, özellikle Çin gibi ucuz işgücü kullanan dolayısıyla kalitesiz ve düşük fiyatlı mallar ile uluslararası ticarete rol alan ülkeler yüzünden fiyat bakımından rekabet edemeyen diğer ülkeler, yerli sanayilerini ve üreticilerini korumak için ‘‘CE’’ gibi teknik engeller uygulamak zorunda kalmaktadırlar. Başta da belirtildiği gibi bu durum Avrupa Birliği’nin gümrüklerle sınırları koruyamaması ve bu tür yasal mevzuatlarla kontrolü sağlamaya çalışması olmaktadır. Türkiye’de şekilcilik her alanda yaygın olduğu gibi ISO Standartları konusunda da oldukça yaygındır. Kalite Yönetim Sistemine sahip olan firmalar, tamamen karşı tarafa güven verme amacına dayanarak kestikleri faturaların başlarına ISO 9000’i bir marka basmaya başlamışlardır. Mevcut olan bu durum Avrupa’da da çok farklı değildir. Yukarıda belirtilen bu özel belgelendirme kuruluşları aynen Avrupa ülkelerinde de mevcut olup, Türkiye’deki gibi tamamen kâr amacına dayanarak 3-4 saatte belgelendirme yapmaktadırlar.

Akreditasyon faaliyetlerine değinilecek olunursa, TÜRKAK’ın yetersiz olduğu görülmektedir. Yetersiz olduğu nokta ise denetim konusunda ortaya çıkmaktadır. TÜRKAK’ın akreditasyonu sonucu bir belgelendirme kuruluşu ortaya çıkmaktadır bu da TÜRKAK 1 aslında ciddi bir yükümlülük altına sokmaktadır.

Ancak TÜRKAK ortaya çıkardığı bu belgelendirme kuruluşlarını yeteri kadar takip edip denetlememektedir. Denetlememesinin sebepleri arasında, zaman ve personel açısından yetersizlik ön plana çıkmaktadır. Bu da kuruluşlarda kalitenin düşmesine neden olmaktadır. TÜRKAK gibi kuruluşlar, mutlaka bir şekilde devlete bağlı olmakta ve devlete bağlı olan kuruluşlarda siyasetin etkinliği söz konusu olmaktadır. Bu da göz ardı edilemeyecek Türkiye gerçeklerinden bir diğerini ortaya çıkarmaktadır: ‘‘Adamcılık’’. Adamcılığın olduğu yerde hizmetler ideal bir şekilde dört dörtlük yürütülememektedir. Bu yüzden denetim olmadığı sürece akreditasyon faaliyetlerinde etkinlik sağlanması mümkün olmamaktadır

Görüşme yapılan kişinin asansör konusunda yaşadığı problemden sonra ‘‘CE’’ nin güvenilirliğine hiç inancı kalmadığı açıkça görülmektedir. Görüşmecinin oğlu, asansöre bisikletini koyup kendi binmemiştir ve asansör çıkarken kapısı aniden açılmış, bisiklet düşmüş ve kabinle boşluk arasında sıkışmasına rağmen asansör ilerlemeye devam etmiş ve bisiklet paramparça olmuştur. Eğer içinde bir insan olsa çok ciddi bir tehlike yaratabilecek bu olay karşısında görüşmeci ilgili tüm makamlara başvurduğunu belirtmesine rağmen (Asansör Derneği, onaylanmış kuruluş, Makine Mühendisleri Odası, Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü) sonuç alamamıştır. İnsana, hayvana ve çevreye herhangi bir zarar verilemeyeceğini garanti eden ‘‘CE’’ İşareti’nde bu tür bir sorun karşısında hiçbir sonuç alınmaması oldukça düşündürücüdür. Daha önce Osman Vural ile yapılan görüşmede de vurgulandığı gibi X Bey de, Türkiye’de üretilen asansörlerin %50 sinden fazlasının mevzuata uyumsuzluğu konusunda hemfikirdir.

‘‘CE’’ uygulamalarında, ürün risk seviyesine göre Modül seçilip sistem belgelendirmesine gidilmektedir. Yani daha öncede vurgulandığı gibi ‘‘CE’’ İşareti ve kalite standartlarının kesiştiği nokta Modüllerde bulunmaktadır. Ancak burada işin ticari boyutu ortaya çıkmakta, üretici gerek işi bilmediğinden gerekse uğraşmaya zamanı olmadığından ve uğraşmak istemediğinden, belgelendirme kuruluşlarının eline düşmekte ve çok gereksiz paralar ödemektedir. Bu yüzden firmaların, ISO 9000 konusunda sistem kurulum çalışmaları, üreticilerin bilgisizliğinden ve bilinçli

olmamalarından dolayı yeterli seviyede değildir. Kalite Yönetim Sistemlerini kendi bünyelerine adapte etmelerinde ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Tüketicilerin ‘‘CE’’ İşareti konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı da görülmektedir. Üzerinde ‘‘CE’’ İşareti olan bir ürün satın aldığında, kendisini nasıl hangi yönlerle güvenceye aldığı ya da o üründen dolayı herhangi bir zarar gördüğünde nereye başvurması gerektiği konusunda yeterli bilince sahip değildirler. Kısacası ‘‘CE’’ İşaretini tanımamaktadırlar. Televizyonlarda ya da başka ortamlarda ‘‘CE’’ ile ilgili halkın bilinçlenmesi açısından bazı programlar yapılsa da bunlar yetersiz olmakla beraber etkili olamamaktadır. Bu konuda TSE markası’na daha çok güven duyulmaktadır. Bazı durumlarda da ‘‘CE’’ İşareti’nin mevzuatta belirtilen ebatları değiştirilerek maalesef sahteciliğe de gidilmektedir. Tüketicinin ‘‘CE’’ İşareti’ne güvenmesinde etkili olan etmenlerin başında gelen ‘‘Onaylanmış Kuruluşun kimlik numarası’’ da başka bir sorunu da beraberinde getirebilmektedir. Çünkü bazen ‘‘CE’’ İşaretiyle beraber bulunan onaylanmış kuruluşun kimlik numarası, Türkiye’den başka bir ülkedeki bir firma olarak tüketicinin karşısına çıkmaktadır. (Görüşmecinin asansör konusunda başına gelen olay) Bu durumda tüketicinin aklına, yaşadığı sorun karşısında Türkiye’de kimi muhatap alacağı sorusu gelmektedir. Bu da hakkını aramak isteyen tüketicinin etkili sonuç alamamasına neden olmaktadır. Bu yüzden yapılması gereken, eğer onaylanmış kuruluş Avrupa’da ise, Türkiye’de bir kuruluşa yetki vermesi ve Türkiye’deki kuruluşunda kendi organizasyon yapısını açıklaması ve bu konuda gerekli sorumluluğu alması gerekmektedir.

3.1.5.2.2. Görüşmede Vurgulanan Temel Noktalar

‘‘CE’’ temelde ‘‘güvenlik’’ i simgelerken aslında kalite kavramı dışında bir kavramı daha desteklemesi gerekmektedir ki o kavram da ‘‘performans’’ olmaktadır. Şöyle ki, bir telefon ele alınacak olursa telefonun fonksiyonunu yerine getirmediği ancak dış korumasının oldukça güvenli olduğu ve tüketicinin sağlığına asla zarar vermeyeceğini garantiye alan bir telefon aslında ‘‘CE’’ Mevzuatı açısından tüm gerekleri yerine getirmiş olmasına rağmen fonksiyonunu yerine getirmemesi aslında

“CE” kapsamında değerlendirilmesi gereken önemli bir konudur. Çünkü şu an ki mevcut uygulamada genelde firmalara ürünleriyle ilgili “CE kapsamına” giren elektromanyetik uyumluluk testleri ve güvenlik testleriyle ilgili denetim yapılmakta ancak performans ve dayanıklılığa gereken önem verilmemesinden ötürü ürünlerde kalite düşüklüğüne oldukça sık bir şekilde görülmektedir.

Yapılan görüşme bu şekilde özetlendikten sonra bir sonuç çıkarılacak olursa “CE” İşareti konusunda gerek üreticiler olsun gerekse tüketiciler olsun, mevzuata son derece yabancı olmakla beraber gerekli bilgi ve bilinç düzeyine sahip değildirler. Yüzleşecekleri herhangi bir sorun karşısında gerekli mücadeleyi sergilememekte ve dosyalarını çözüme ulaştırabilecekleri makamlarda sıkıntılar yaşanmaktadır. “CE” İşaretinin aslında hukuki bir mevzuat olduğu henüz farkına varılmadığı için, hukuk sektöründe de bu oluşum henüz gerçekleşmemiştir. Bunun yanı sıra, “CE” İşareti’nden ciddi anlamda zarar gören bir firma ya da astronomik düzeyde ödenen bir ceza henüz gerçekleşmediği için durumun ciddiyeti yeteri kadar anlaşılamamıştır.

Görüşmecinin vurguladığı temel kavram denetim kavramı olmaktadır. Akreditasyon kuruluşlarının yetkilendirdiği onaylanmış kuruluşların faaliyetlerinin belli aralıklarla denetlenmesi gerekmektedir. Herkes tarafından bilinmektedir ki, piyasada özellikle de özel belgelendirme kuruluşları, bu faaliyetleri tamamen kâr amaçlı ve yasak savma şeklinde yürütmektedir. Bu da üretim süreçlerini zedelemekte ve kalitesiz ürün oluşmasına sebep olmaktadır. Yapılan faaliyetler ticari boyuttan çıkarılmadığı sürece mevcut durum maalesef varlığını sürdürmeye devam edecektir.

3.1.5.3. ACE Asansörleri LTD ŞTİ Genel Müdürü Sayın Serkan İpek ile Yapılan Görüşme

Orkun: Mesela ilk sorum, “CE” İşaretinin kullanımı ve yararları konusunda işletmeler ve tüketiciler bazında Türkiye’de sizce yeterli bilinç var mı?

Serkan İpek: Ben sektörümüzle ilgili olarak konuşayım, bence kesinlikle yok. Özellikle tüketicilerde hiç yok. ‘‘CE’’ İşaretinin şu anda bize bir katkısı şöyle oldu yani kendi işimizi biraz daha iyi öğrenmek kendi işimizi biraz daha sahiplenmek zorunda kaldık mevzuatlar gereği. Ama bu son kullanıcıya kadar yansıdı mı? Asla yansımadı. Satın almayı yapan müteahhitlere yansıdı mı? Asla yansımadı yani ‘‘CE’’ İşareti’ni onlar olması gereken sıradan bir şeymiş gibi görüyorlar ve gereken önemi kesinlikle vermiyorlar maalesef. ‘‘CE’’ İşareti’ni alabilmek için işte çalıştığımız NOBO’ larında saygınlığının olması gerekiyor...

Orkun: Neylerin?

Serkan İpek: Notified Body’lerin. Belli bir saygınlığının olması gerekiyor ki bu şu anda asansör sektöründe maalesef hiç yok. Tamamen ‘‘ücretini ver belgeni al’’ mantığı ile çalışılmaya bile başlandı. 2 sene geçmesine rağmen biz belki bu şeyi çok iyi bir yere getirir diye düşünüyorduk sektörümüze çok yararı olur, birçok firma elenir diyorduk ama şu an ben hiçbir yararı olduğuna inanmıyorum ‘‘CE’’ Belgesi’nin.

Orkun: Tüketiciler yani hiç bilince sahip değiller diyorsunuz ‘‘CE’’ konusunda?

Serkan İpek: Kesinlikle kesinlikle. Yani ‘‘CE’’ İşareti’nin ne anlama geldiğini hiç kesinlikle bilen yok yani. Tüketicileri bırakın, satın almayı yapan müteahhitlerin inşaat firmalarının içerisinde yok yani.

Orkun: ‘‘CE’’ kavramının hiç bilinirliği yok yani?

Serkan İpek: Kesinlikle yok.

Orkun: Kesinlikle, bir hukuki mevzuat olduğunun falanda farkında olan da yok. Yani dediniz ki hani ‘‘parayı ver belgeni al’’ dediniz sizin çalıştığınız notified body’ler de bu şekilde mi?

Serkan İpek: Yo hayır işte biz Avrupa'nın hatta dünya'nın en saygın kuruluşlarından biriyle "*Lift Institute*" ile çalışıyoruz. Sadece asansör konusunda belgelendirme yapan bir firma, konusunda uzman ama bunun türevleri o kadar çok yerli yabancı firma çıktı ki, özellikle Avrupa Birliği'ne girmiş olan Çekoslavakya'dan, Bulgaristan'dan, Yunanistan'dan bunların Türkiye'deki temsilcileri maalesef çalışıyor yani bizim kontrollerimiz ara kontroller bile 3 gün sürerken tam belgelendirme kontrolünü 1 günde yapan var. Bunları duyuyoruz bunları öğreniyoruz.

Orkun: Özel belgelendirme kuruluşları tamamen kâr amaçlı bu işi yapıyorlarmış?

Serkan İpek: Aynen dediğin gibi gidiyor maalesef.

Orkun: Peki "CE" İşareti'nin kullanımı konusunda Türkiye'de kamu ve özel sektör açısından ne gibi adımlar atıldı size göre ve bunlar işte Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri açısından yarar sağlayacak kapasitede mi?

Serkan İpek: E yani şimdi...

Orkun: Eğitim olarak da algılayabilirsiniz.

Serkan İpek: Eğitimler olarak yine ben orda şeyim yani firmaların bunu yasal gereklilik yasal bir zorunluluk olduğu için, ürünlerine "CE" Belge'si alma üzerine eğilimleri oldu. Ne biliyim bu ihracatlarıyla ilgili belki kapılarını açtı, yurtdışına çıkışlarla ilgili kapılarını açtı ama ben firmalara bir artı getirdiğine inanmıyorum bu "CE" şeylerinin dediğim gibi. Layıkıyla "CE" eğitimlerini alan, ürünlerine "CE" Belge'si üretimlerini yapan firma sayısı çok çok az yani, belli kapasitenin üstünde çalışan bir elin on parmağını geçmeyecek kadar firma da vardır. Ben bunun böyle olduğuna inanıyorum. Asansör sektörü özellikle bu konuda çok boşta. Sektörden bir tane firmaya da bir yararı olduğunu zannetmiyorum. Sadece bu bir yasal zorunluluk ihalelerde "CE" Belgesinin haiz olması gerekiyor. Tamam

belgenin fotokopisini koyuyorsun ondan sonra Modül H' a göre yapılmış bir asansörde, nelerin "CE" belgeli olması gerektiği, bunların kontrolü zaten hiçbir şekilde devam ettirilmiyor maalesef.

Orkun: Yani kamuda da özel sektörde de atılan adımlar yok diyorsunuz yani?

Serkan İpek: Asansör konusunda hiç yok maalesef yok.

Orkun: Asansör konusundan ziyade ya tabi asansör konusunu tabi ele almak gerekirse genel açıdan da bilginiz olarak sırf asansör değil diğer sektörlerde de hiçbir adım atıldığını falan görüyor musunuz? Asansör olmayabilir başka da olabilir?

Serkan İpek: Valla çok açıkçası o konuda bilgi sahibi değilim tamamen kendi konumuza odaklanmış durumdayız. O konuyla ilgili cevap versem yanlış olur. Bilmeden söylemek istemiyorum.

Orkun: Anladım. Size göre bu asansörlerde de olabilir tabi, "CE" ile kullanımı ile kalite standartları hangi noktada kesişiyor ve bunların "CE" İşareti ile kalite standartlarının ne alakası var?

Serkan İpek: Kalite standartları ile derken?

Orkun: İşte bu özellikle de "CE" İşaretinin yönetmeliklerde atıf yaptığı standartlar, harmonize standartlar...

Serkan İpek: Ha bizim kendi sektörümüzde EN 81-1 standardı zaten 81-1, 81-2 ve 81-3 işte...

Orkun: İşte size göre nasıl kesişiyor kalite standartları ile "CE" işareti birbiriyle alakalı mı ya da aslında belli konuda alakası olup hiç alakası yok mu?

Serkan İpek: Yo, yo. Bizim oradaki şeyimiz gidişatımız paralel standartlarımızla yani uygulanan harmonize standartlarla ‘‘CE’’ İşaretinin gereklilik yerleri zaten paralel. Standart zaten ‘‘CE’’ İşaretinin gerektiği kompenantların tarifini veriyor. Kullanmanız gereken emniyet kompenantlarının ‘‘CE’’ Belgeli olması gerektiği zaten standartta belirtiliyor. Orada bizim bir sıkıntımız yok yani kullandığımız standardımızda. Öyle bir problem yaşadığımızı inanmıyorum sektör olarak.

Orkun: Anladım. Peki bu size göre, mevcut kalite standartları asansör sektöründe de tabii ki, öngörülen kalite düzeylerini sağlayabiliyorlar mı sizce? Yani kalite düzeylerini gerçekleştirebiliyorlar mı uygulamada?

Serkan İpek: Hayır. Bizim standartlarımız, harmonize standartlar kalite ile ilgili bir şey tarif etmiyor, tamamen emniyet üzerine kurulu şeyler. Aynı görevi yapan çok emsal markada üretim yapan üreticiler oluyor. Ama bunlar kendi içerisindeki üretimlerinin kalitesini kendi bilgileri kendi imalatları doğrultusunda arttırabiliyorlar. Standart onların kalitelerini yükseltiyor diye bir şey yok. Standart belli emniyet tariflerini veriyor, o emniyet tariflerini sağlayan aynı iki firma birinin ürünü daha kaliteli çıkabiliyor. Yani ‘‘Standarttan dolayı mı bir kalite gelmiş?’’ sorusunun cevabı ‘‘Hayır’’ O firma kendi içerisinde yaptığı şeyleri devam ettiriyor. Atıyorum kumanda tablosunun ‘‘CE’’ Belgeli olması gerekiyor mesela emniyet devrelerinin. ‘‘CE’’ Belgesi’ni alan on tane kumanda tablosu üreticisi varsa hani bunların onu da birbiriyle aynı kalitede değil maalesef. Fiyatları da keza ona göre değişiyor. Yani bu dediğim gibi ürünün üretimini yapan firmanın tamamen kendi doğruları kendi bakış çerçevesi içerisinde gelişen bir kalite oranı çıkıyor.

Orkun: Yani firmanın vizyonuna göre kalite standartları değişebiliyor diyorsunuz?

Serkan İpek: Aynen öyle aynen öyle.

Orkun: Firmanın kendini ne kadar ileri götürdüğüne bağlı.

Serkan İpek: Aynen öyle. Aynen dediğiniz gibi.

Orkun: Bu "CE" İşaretini kullanma sorumluluğu olan firmaların, mesela sizin işte asansör emniyeti diyorsunuz, Türkiye'de ve Avrupa Birliği'nde karşılaşılabileceği ve karşılaştığı sorunlar asansör sektörüyle cevap verebilirsiniz nelerdir sizce? Yani "CE" konusunda bir üretici ve şöyle de ele alabilirsiniz, üreticiden son tüketiciye "CE" konusunda firmalar hangi sorunlarla karşılaşıyorlar? Asansör sektöründe sizin için. Ne tip sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

Serkan İpek: Yani belgelendirme aşamasında mı?

Orkun: Belgelendirme her türlü, yani "CE" aşamasını bir süreç olarak görürsek bir proses olarak görürsek, o prosesin başlangıcından bitimine asansör sektöründe hangi sorunlar var? Ne tip sorunlarla karşılaşıyor Türkiye-Avrupa Birliği?

Serkan İpek: Valla bizim kendi "CE" belgelendirme sürecimizi düşünecek olursak tabii ki burada en büyük yaşadığımız sorun eğitimdi. Eğitimle ilgili kısa zamanda çok yoğun bir eğitim programı yaşadık. Burada da danışman bir firmayla çalıştık biz. Kendi danışman firmamızdan herhangi bir sıkıntımız olmadı ama onlarda tamamen bu olaya şey gözüyle bakıyorlar, yani aman bu firmanın belgelendirilmesiyle ilgili standart matbu işlemleri yapalım paramızı alalım gidelim. Sonuçta bu iş tamamen ticarete dökülmüş durumda bu işi layıkıyla yapan firma kaç tane var bilemiyorum yani. Olmazsa olmazları herkes bir şekilde matbu evrak düzeni olarak oturtmuş, o evrak düzenini firmaya uygulamaya çalışıyorlar ona göre hemen bir kalite sistem belgelendirmesi hemen arkasından bir "CE" tetkiki bir tane ürüne ait. Benim "CE" ile ilgili sektörümüzde gördüğüm en büyük sorun uygulama sonrası şeyler yani, asansöre "CE" İşareti iliştilirdikten sonraki kontroller açıkçası. Özellikle Modül H ta bu açık bırakılmış durumda çünkü tüm yetkiyi asansör firmasına bırakıyor. Tüm yetkiyi asansör firmasına bırakınca, şikayet olmadığı ya da kaza olmadığı sürece de onun kontrolünü yapmıyor. Sonuçta bu asansör firmasının

‘‘CE’’ belgesini iliştirme kabiliyeti en son yapılan bir son kontrolümüz var bizim asansörlerde, son kontrol sorumlusu da sistem üzerinde çok net olarak tanımlanıyor. Kendi sektörümüzde en büyük sorun son kontrolün yapılmasıyla ilgili aksaklıklar ve bilgisizlikler. Yani mevzuatı standardı çok iyi bilmeden son kontrolü yapmadan tesis ettikleri asansöre ‘‘CE’’ Belgesi üreten çok firma var şu an için. şu an halihazırda yaşanan en büyük sorun bu. Yine sonuçta eğitimsizlik ve bilgisizliğe geliyor konu.

Orkun: Yani özellikle satış sonrası hizmette mi? Kontrol ve denetim mi sorun?

Serkan İpek: Ürünün piyasaya arzında. Piyasaya arzda.

Orkun: Kullanılan kalite güvence sistemlerinin (ISO 9001) bu konuda bilginiz var mı?

Serkan İpek: Tabii ki, yönetim temsilcisiyim.

Orkun: Kalite standartlarının etkin bir biçimde kullanımına olanak tanıdığına inanıyor musunuz?

Serkan İpek: Kesinlikle inanmıyorum ya maalesef.

Orkun: Bu konuyu biraz açarak fikirlerinizi söyler misiniz? Bu önemli bir soru çünkü benim için.

Serkan İpek: Valla şimdi sistemin gerektirdiği birçok şey var. Bizim kendi sektörümüzle ilgili yine konuşuyorum, çok fazla yazışma, çok fazla evrak çok fazla şey var... Külfet iş var yani.

Orkun: Formalite iş mi diyelim onlara?

Serkan İpek: Formalite demekte fayda var yani bazı şeyler olmazsa olmaz gibi gözüküyor standart üzerinde ama gerçek hayatta iş böyle yürümüyor. Atıyorum bunlarla ilgili aklıma gelen ilk öneri müşteri şikayet ve öneri ile ilgili bir prosedürümüz var. Yani bir arıza bildirildiği zaman bunun mutlaka kayıt altına alınması, müşteri şikayet öneri formu açılması, bunun giderilemiyorsa dört formu düzeltici-önleyici faaliyet formu açılması gibi bir prosedür tarif ediliyor ama, gerçek hayatta da gerçekten bu iş böyle yürümüyor öyle enteresan şeyler yaşıyoruz ki cep telefonundan bir tanıdığım bir arıza bildiriyor, tutup ta benim onu bir forma dönüştürmem, illa bunları kayıt altına almam bunları yazılı olarak bildirmem gibi bir şey söz konusu olmuyor yani gerçekte. Bu gibi eksikleri bu gibi bazı şeyleri biz kontrollerden önce tamamlıyoruz yani. Bunu da birçok firma da yapıyor. Hani bunu, ben kalite sistem yönetiminin asansör sektörünün birebir örtüştüğüne kesinlikle inanmıyorum. Çok fazla külfeti, çok fazla ekstra masrafı ve zaman kaybı var açıkçası.

Orkun: Ve gerekliliği de yok galiba?

Serkan İpek: Kesinlikle. Birçok maddesinde bu sıkıntıyı yaşıyoruz biz sektör olarak.

Orkun: Şimdi biz bu ders aşamasında uluslararası ticaret dersini alırken, özellikle de bu ISO 9000, 14000 OHSAS 18000 gibi standartları işte uluslararası ticarete uluslararası ticareti kısıtlayıcı faktörler olarak görüyorduk. Sonuçta küreselleşme ile beraber sınırlar açılıyor işte ticareti belli bir seviyeye kadar engellemek gerekiyor özellikle Çin gibi bazı ülkelere karşı fiyatta rekabet edemediğiniz için, bu kalite standartları da özellikle de "CE" İşareti yasal bir zorunluluk olduğu için hangi zamanlarda uluslararası ticareti engelleyici bir faktör oluyor ve olmalı mı size göre de? Uluslararası ticaret kısıtlanmalı mı "CE" ve kalite standartları ile?

Serkan İpek: Valla kısıtlanmalı mı kısıtlanmamalı yani kısıtlama getirmek gibi bir şey düşünmüyorum ben o konuda. Ya atıyorum mesela Çin'den bir yürüyen merdiven alacaksınız, yürüyen merdivenin standart tariflerini veriyorsunuz adama, olmazsa olmazları var "CE" belgeli olmak zorunda, kalite sistem belgesi sahibi olmak zorunda. 95000 \$'lık bir yürüyen merdiven, adama diyorsunuz ki "80.000\$ a olur mu?" "Olur" diyor ama "şu şu şu olmaz", "ya 80 e tamam da biraz daha aşağı inmesi lazım bu fiyatın" diyorsunuz adam diyor ki işte "70.000 e olmaz" mesela, "ya 70.000 e olsun iki tane alacağım" tamam ona da iyi diyor. Yani demek istediğim şu, ürünün ana konseptini değiştirmeden kaliteden taviz veriyorlar, hiçbir şekilde, Çin'de bugün 90.000 \$ a da yürüyen merdiven çıkartıyorsunuz 35.000 \$ a da yürüyen merdiven çıkartıyorsunuz. Yani ikisi de sonuçta yan yana koyduğunuzda son kullanıcının anlayamayacağı kalitede aynı özelliklere sahip cihazlar ama olay burada profesyonelliğe giriyor detaylara giriyor, imalat detaylarına giriyor ki bunları da kalite standartları çerçevelemeniz mümkün değil açıkçası. Demin söylediğim şeye geliyor yani hani bu çok genel ve yüzeysel bir tarif veriyor kalite standartları. Onun haricinde firmanın kendi içerisindeki vizyonu ya da satın alma, satma, satış fiyatına göre değiştirebildiği birçok şey oluyor.

Orkun: Yani kalitedeki tanımdan taviz vermeden adam 90.000'lik de üretebiliyor 30.000'lik de bunu ancak sizin gibi uzmanlar fark edebiliyor...

Serkan İpek: Aynen öyle.

Orkun: Biz yürüyoruz gidiyoruz o merdivenlerde.

Serkan İpek: Aynen öyle.

Orkun: Yani standartların, o zaman standartlarda bir değişiklik bir derinleştirme yapılması gerekir mi bu asansör konusunda belki biraz daha düzelmesi için?

Serkan İpek: Valla biraz daha detaya girilebilir yani genel tariflerden kaçılıp çok daha detaya girilirse tabi bu tip şeyler engellenebilir o zaman. Engellenebilir doğru.

Orkun: Biliyorsunuz ‘‘CE’’ işte sizde söylediniz, notified body’ler var, akreditasyon var akreditasyon firmaları var, Türkiye’deki akreditasyon sektörünü bir kendi fikrinizi söyleyebilir misiniz? Ne aşamada? Yeterli mi akreditasyon faaliyetleri Türkiye’de süreç, kapsam ve Türkiye’deki pazar koşulları itibariyle asansör konusunda yine?

Serkan İpek: Asansör konusunda yani zaten fazlasıyla akreditasyon kuruluşu yok, TSE, Makine Mühendisleri Odası ve TÜRKAH haricinde çok fazla da bu işe soyunan firma olmadığını biliyorum. Ama bu işe danışmanlık yaparak aynı zamanda bu hizmeti de veren çok firma var. Hani bir firmanın hem danışmanlığını yapmak hem belgelendirmesini yapmak zaten mantık olarak çok yanlış bir şey ama işlem bu şekilde yürüyor. TSE’nin Türkiye dışındaki saygınlığı, kabul edilebilirliği konusundaki şey zaten açık ortada. Birçok ülke kabul bile etmiyor TSE’nin belgelendirdiği kuruluşları. E ne yapıyoruz biz de bu konuda işte, TSE zaten hiç yetkin kuruluş yokken bu yabancı firmayla çalıştık halen de çalışmaya devam ediyoruz biz. Beşinci senemize girdik beş kontrol geçirdik. Biz zorlanıyoruz şahsen her kontrol öncesi çok sıkışıyoruz ve zorlanıyoruz hem sistemdeki eksikliklerimizi kapatmak açısından ama piyasaya arz ettiğimiz ürünler olarak bizim için en önemli şey son kontrolü yapılmış ürünler sunmak. O konuda hiçbir sıkıntımız yok zaten o konuda çok kalifiye olduk artık. Hani İzmir’deki en iyi firmaların başında geliyoruz diyebilirim size çok iddialıyız o konuda. Son kontrol yapılmadan bizde asansör teslimi yapılmıyor.

Orkun: Şey, Türk Standartları Enstitüsü’nün Avrupa Birliği’nde tanınırlığı yok dediniz galiba hani...

Serkan İpek: Bazı şeylerde tabii ki

Orkun: Aslında bu şey değil mi mesela Türk Standartları Enstitüsü sonuçta onaylanmış kuruluş asansör konusunda, onaylanmış kuruluşları da onaylanmış kuruluş olmadan önce Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayımlanıyorlar değil mi?

Serkan İpek: Ya bu işte dediğim gibi NOBO'nun saygın bir NOBO olması çok önemli yani konusunda uzman. TSE bugün yüzlerce şey konusunda uzmanlık veriyor, yüzlerce şey konusunda destek ya da belgelendirme yapıyor. Bizim çalıştığımız firma senelerdir sadece asansör ve yürüyen merdiven konusunda uzmanlaşmış bir firma yani tutup ta TSE ile yan yana koyarsanız asansör belgesi olarak tabii ki çok büyük üstünlüğü var.

Orkun: O zaman buradan şunu anlıyorum ben, marka gibi yani TSE güvenilir bir marka değil gibi yani sonuçta o çalıştığımız firma sadece o konuda bu işi yaptığı için onunla gittiğiniz zaman insanlar farklı bir bakış açısıyla bakıyorlar o zaman.

Serkan İpek: Tabii ki tabii ki.

Orkun Bey: O zaman Türkiye'de yetersiz akreditasyon konusu ve notified body'ler

Serkan İpek: E öle olduğuna inanıyorum açıkçası.

Orkun: Özellikle de denetim dediniz siz, akredite edilmiş onaylanmış kuruluşların faaliyetleri denetleniyor mu sizce?

Serkan İpek: Bizim mesela son kontrolümüzde aynı zamanda notified body'miz de denetlendi. Onların akreditasyonunu yapan kuruluştan da bir yetkili vardı. Türkiye'deki uygulamaların çok fazla olduğunu zannetmiyorum. Yani bu konuda da büyük eksiklik olduğuna inanıyorum açıkçası.

Orkun: Denetim yetersiz?

Serkan İpek: Tabi.

Orkun: Tüketici gerçi bunu başta değindiniz ama bu da benim temel sorularımdan biri, tüketici ‘‘CE’’ İşaretini gördüğü zaman asansöre bindiği zaman ‘‘CE’’ İşaretini görüyor, tüketici nereye kadar bir güvenlik kavramı algılamalı? Yani kendini ne kadar korunmalı hissetmeli yani ‘‘CE’’ İşaretinin kapsamını ele alarak asansör konusunda yine.

Serkan İpek: Valla en kaba tarifıyla kendisi istese dahi kendisine zarar veremeyecek kadar yani bilinçli olarak başına bir sakatlık gelmeyecek kadar güvende hissedecek şekilde zaten asansörleri dizayn ediyoruz ‘‘CE’’ işareti koyduğumuz asansörleri. Yani nereye kadar sorusuna bir cevap vermek, kendi kendine asansörü bozmaya çalışıp ya da kendisine bir zarar vermeye bilinçli olarak çalışmadığı sürece orada canına bir sıkıntı yaşamayacak kadar rahat olabilir.

Orkun: Peki ondan kaynaklanmayan bir sebepten dolayı zarar gördüğü zaman nerelere başvurabilir? Başvurabiliyor tüketici ‘‘CE’’ İşaretinden dolayı hakkını aramak için?

Serkan İpek: Valla şu anda Sanayi İl Müdürlüklerine ya da Sanayi Ticaret Bakanlığının yetkili kıldığı yerlere başvurabilir çok açıkçası o konuyla ilgili bizim bir şeyimiz yok. Zaten bu konu biz de mesela ‘‘CE’’ şartlarına haiz olmayan bir asansöre ‘‘CE’’ belgesi vuran bir asansör firmasını, meslektaşımız nereye şikayet etmeliyiz ne yapmalıyız, nasıl bir yol izlemeliyiz konusunda bizimde çok fazla bilgimiz yok. Bu işi belki de bir otokontrole dönüştürmek lazım. Her firma rakibini denetlemeli ya da ne bileyim uygunsuz bir iş yaptığını bildiğin bir firmayı bir yere bir merciye şikayet edebilmelisin diye hep böyle kendi aramızda konuşuyoruz ama maalesef bunda da işte yani ürün piyasaya arz edildikten sonraki kontrollerde çok büyük eksiklik var.

Orkun: Bu ISO 9000 serisi Kalite Güvence Standartlarının, işletmelerin mesela sizde bir işletmesiniz kendi bünyelerine kurulum açısından yeterli kapasiteye sahipler mi? Sistem kurulumlarını kendi bünyelerine adapte etmeleri açısından ISO 9001 i 9000 Kalite Güvence Sistemi'ni?

Serkan İpek: Firmaların mı?

Orkun: Evet, firmalar bazında kurulum tasarım çalışmaları ne seviyede?

Serkan İpek: Ben birçok firmanın bu konuda yetersiz olduğunu düşünüyorum. Yani biz bile tam kapasiteyle bu layıkıyla bu sistemi yürütebilen bir firma değiliz yani. Çünkü sistemde çok fazla detay ve çok fazla sorumlu kişi gösteriyor. Dört dörtlük bu sistemi götürebilecek bir firmanın yani orta ölçekli firmaların bu işi çok layıkıyla yapabildiklerine ben inanmıyorum. Çok yüzeysel olarak götürüyorlar.

Orkun: Büyük çaptaki firmalar o zaman biraz daha...

Serkan İpek: Yani tabii bu işle ilgili hani sistemin yürüyebilmesi için birden fazla baş denetçinin firma içerisinde belki onlarca tetkikçinin olabilmesi, yönetim temsilcisinin bu konuda bütün eğitimlerini layıkıyla almış olması sadece ve sadece prosedürlerle ve talimatla yatıp kalkacak kadar bu işe yoğunlaşabilmesi gerekir yoksa yani dediğim gibi orta ölçekli firmalar sistemi çok fazla kendi içlerine oturtamıyorlar yani.

Orkun: Bunun sebebi şu olabilir mi işte formalite işlem çok fazla olmasından dolayı maliyetlerin de yükselmesi?

Serkan İpek: Aynen öyle yani baştan da savunduğum şey sistem çünkü hızlı çalışmaya müsaade etmiyor yani etkin çalışmaya müsaade etmiyor. Sürekli bir şeyler tamamlamanız sürekli bir şeyler doldurmanız gerekiyor. Bu da açıkçası külfet ve maliyet olarak insanların gözüne batıyor.

Orkun: Size son sorum benim Şu olacak yani bu diğer gittiğim iki firmadan dolayı işte başta da söylediğim gibi Türkiye’de üretilen asansörlerin %50 si diyorlar mevzuata uyumsuz diyorlar. Asansör sektörünün o zaman sizden son bir değerlendirmesini alayım ben ‘‘CE’’ İŞareti kapsamında.

Serkan İpek: Valla yüzdesel olarak tabi neye dayanarak söylediklerini bilmiyorum ama...

Orkun: O lafın geliŐi herhalde konuşma esnasında hani çok fazla belirtmek için.

Serkan İpek: Şöyle söyleyelim, yani asansör, üretici, asansör tesis etmek ile asansör üretmek bambaŐka yani asansörlerin bir kompenantlarını üreten firmalar var artı bir de bu asansörün markasını vererek ‘‘CE’’ İŞareti’ni iliştiren taahhüt firmaları var yani Modül H belgesini alan ya da ya da diğer Modüllerini alan taahhüt firmaları var. Ama resmi işlerde mesela TOKİ işleri bunu en başında gelir, TOKİ işlerinde doğru düzgün asansör maalesef yapılmıyor. Yani Şu an TOKİ’lerin inşaatlarında yapılan asansörlerin Őartnamesi çok güzel ve sıklı Şartnameler olmasına rağmen maalesef bu Şartnameler deliniyor ikili ilişkiler çarpık ilişkiler sayesinde. Bunlar hiçbir Şekilde standarda uygun olmayan asansörler olarak asansör plğne dönüŐtü. TOKİ konutları burada İzmir’dekiler özellikle Uzundere’dekiler bunlar en güzel örneklerdir. Yüzdesel olarak ben bir Şey söylemiyorum ama çok büyük bir çoğunluk bu da gerçekten doğru bir Şey çünkü kontrol yok sonrasında yapılan kontroller olmadığı için, bir kere belgelendirme yaptırın kuruluş kafasına göre asansör yapıyor ‘‘CE’’ İŞareti’ni de basıyor geçiyor gidiyor. Ne onun takip eden, ne onu ruhsatlandıran, ne onu problem yaşadığında gidip bir yere Şikayet eden kullanıcı ile karşılaşmadığı için de haksız rekabet oluşuyor başka bir Şey değil.

Orkun: Bir de Türkiye’nin başına galiba çok ciddi bir sorun gelmediği için bundan dolayı insanlar daha hani bilinlenmediler...

Serkan İpek: Aynen öyle

Orkun: İlk yaptığım görüşmede şey demişti, işte ne zaman haberlerde bir şey göreceğiz işte asansörün halatı koptu işte düştüğünde paraşütü açılmadı bundan dolayı işte bir kişi yaşamını yitirdi falan bunları göreceğiz ki ondan sonra "CE" kavramı konusunda bir şeyler oluşacak hani güvenlik konusunda diyor ve hukuksal bir mevzu olduğu anlaşılmadığı için Türkiye'de bu yüzden gelişmedi diyor.

Serkan İpek: Doğru doğru. Miktarları belirtilen çok cüzi parasal cezalarla bu işin karşısına geçemeyecek maalesef.

Orkun: O zaman şöyle özetleyebiliriz herhalde "CE" İşareti konusunda belgelendirme konusunda ticari olarak yapılıyor bu iş...

Serkan İpek: Şu an ona dönmüş durumda maalesef.

Orkun: Yani belge verilsin geçilsin işte firmanın belgesini verelim geçelim "CE"sini basalım.

Serkan İpek: Tabi tabi. Yani ruhsat dosyasının içerisinde görünmesi gereken bir evrak dışında bir şey olarak bakılmıyor "CE"ye...

Orkun: ISO 9000'de galiba şey ihaleye giriş ön şartı olarak arandığı için bir sandalyesi bir bilgisayarı olan firmada ISO 9000 alıyor ama hakkıyla alan da oluyor ama ihaleye girdiği zaman ikisi de aynı statüde.

Serkan İpek: Tabii ki tabii ki hiçbir şekilde karşılaştırılmıyor yani bunların firmaları aldıkları firmaların karşılaştı. TÜRKAK bununla ilgili bir şey yapmıştı NOBO'ları akredite etmek gibi onaylanmış kuruluş listesi çıkarması gibi bir şey yapmış, o mesela çok güzel bir uygulama. Yani böyle her firmadan belgeyi götürüp

de sunamıyorsunuz, TÜRKAK'ın onaylamış olması gerekiyor diye bir şey var şimdi yeni ihalelerde.

Orkun: Onu bir daha söyler misiniz TÜRKAK bir liste çıkardı notified body listesi

Serkan İpek: Evet TÜRKAK onaylanmış kuruluşları akredite eden bir liste çıkartıyor yani bu işi etkin yapıyor mu? Bu işle ilgili sıkıntısı var mı? Belgelendirdiği firmaların işleri nasıl? Gibi yeni ihalede bunu istiyorlar. Onaylanmış kuruluşunuzun TÜRKAK'tan onaylanmış olmasını istiyorlar.

Orkun: Anladım. TÜRKAK sonuçta bir akreditasyon kuruluşu zaten. O zaman TÜRKAK'ın son denetim çalışması da bu herhalde sizin söylediğiniz. Sordum ya denetim oluyor mu?

Serkan İpek: Bu yeni başlatılmış bir şey. İhalelerde bu evrak isteniyor yani bizimde hoşumuza giden bir uygulama açıkçası.

Orkun: En azından kaliteyi ve güvenilirliği biraz daha arttırır.

Serkan İpek: Tabi tabi. Yani bu sistemde denetlemeyi yapan belgeyi veren yani her aşamada birileri birilerini denetlemeli. Yoksa tamam sen onaylanmış kuruluşsun ya da sen tamam Modül H belgesine sahip bir firmasın diyip gerisini takip etmezseniz bence işin cılkı çıkıyor. Takip her yerde devam etmeli, kontrol birbiri içerisinde devam etmeli.

Orkun: Benim sorularım bu kadar sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı? "CE" konusunda ilgili, kendi sektörünüzle ilgili son söyleyebileceğiniz bir şeyler varsa onları alayım zamanınızı aldım zaten

Serkan İpek: Yani bizim sektörümüzle ilgili "CE" bizim için hayal kırıklığı oldu. Yani açıkçası şöyle hayal kırıklığı oldu, sektörü çok iyi toparlayacak çok iyi

düzeltecek bir uygulama diye bakıyorduk. Öyle bekliyorduk ama yine bu işin para ver belgeler havada uçusun şekline dönüşmüş olması maalesef bir hayal kırıklığı. Hiçbir şekilde bizim sektörümüzde bir iyileştirme yapmadı ‘‘CE’’ İşareti’nin zorunlu hale getirilmesi. Türkiye’deki asansör firmaları zaten Avrupa’ya çok fazla ihracat yapabilen firmalar değiller. Bu ne yaptı? Sadece Avrupa’daki firmaların Türkiye’ye girişlerini kolaylaştırdı diye bakıyorum onun haricinde Türkiye’nin Avrupa Pazarı’na açılmasına en ufak bir artışı olmadı ‘‘CE’’ İşareti’nin. Aksine sektörü kendi içerisinde daha fazla çıkmaza soktu, maliyetleri arttırdı, maliyetler arttığı halde diğer korsan dediğimiz bizim asansör sektöründeki firmalar ile aynı platformda hala savaşıyoruz. Haksız rekabet oluşuyor buradan. Sektör gittikçe çıkmaza giriyor yani benim söyleyebileceğim bu.

Orkun: Bildiğiniz kadarıyla Avrupa Birliği’nde durum nasıl?

Serkan İpek: Valla Avrupa Birliği’nde şöyle, Avrupa’daki asansör firmaları sayısı çok az zaten kontrol edilen rakamlara göre. Türkiye’de maalesef bu kadar şey durumda kontrol edilemez durumda. Yani köşe başında herkes bir takım çantasıyla bir tane motosiklet ile asansör firması açabiliyor. Asansör marketlerinden gidiyor malzemeyi alıyor iki ustayla beraber asansör... Ama Avrupa’da bu iş böyle değil. Avrupa’da çok daha sıkı çok daha işin üzerine oturulmuş gereken önem verilir düzeyde.

Orkun: Hukuki süreç orada galiba daha iyi işliyor?

Serkan İpek: Sanırım, sanırım

Orkun: Cezalar çok ağır olduğu için çünkü öyle duydum.

Serkan İpek: Tabii ki tabiki daha çok orada bakım firmaları var yani bakım yapan firmalar ama yeni asansör yapabilen firma sayısı çok fazla değil Avrupa’da.

Serkan İpek: Sonuçta şey yaptılar tercih etmediler. Yani bir binada ACE asansör, bir diğer marka ya da X marka varken, son kullanıcı yani binadan daire alacak insanın ACE asansörün olduğu binayı tercih edecek kadar bilinçli olması lazım. İş o raddeye geliyor.

Orkun: İşte burada da şey çok önemli galiba değil mi eğitim?

Serkan İpek: Eğitim işte...

Orkun: Ama işte bunları da televizyonlarda da ben hiçbir zaman görmedim işte "CE" ile ilgili bir oturum olsun, "CE" ile ilgili bir ne bileyim konuşma olsun sonuçta bu yeni bir kavram hani insanların tanınması lazım bence.

Serkan İpek: Yaw, Sokaktaki on kişiye sorsanız bence bir kişiden bile cevap alamazsınız "CE" ile ilgili...

Orkun: Bir anket yapılsa... Bir de şöyle bir sizde aynı fikirde misiniz onu da bir sorayım, mesela sokağa çıksanız diyor bir vatandaşa sorsanız anket yaparsanız işte "CE"ye mi daha çok güveniyorsun TSE'ye mi" diye insanlar TSE markasını seçer diyor. "CE"nin ne olduğunu bilmiyorlar diyor.

Serkan İpek: Aynen öyle.

Orkun: Bir de TSE belgeli firmalar galiba "CE" ye yönelik bütün aşamalardan geçtikleri için TSE belgesi olan firmalarda yeterli gibi gözüküyorlar. "CE"nin de bir anlamı kalmıyor o zaman.

Serkan İpek: Şu aşamada öyle zaten. Yani hakikaten doğru söylüyorsun. Bizim sektöre dediğim gibi en ufak bir katkısı olmadı. Yani sadece ne oldu? 5 tane emniyet komponenti 6 tane emniyet komponentinin "CE" Belgesi alma zorunluluğu geldi onun haricinde hiçbir değişiklik olmadı.

3.1.5.3.1. Serkan İpek ile Yapılan Görüşmenin Özeti

Görüşmeden anlaşıldığı kadarıyla asansör sektöründe de ‘‘CE’’ konusundaki bilinç, özellikle de tüketiciler bazında kesinlikle bulunmamaktadır. Bilinç bir kenara bırakılacak olursa, CE İşareti’nin tüketiciler tarafından ne anlama geldiği bile bilinmemektedir. İşletmeler açısından bakılacak olursa, asansör sektöründeki müteahhitler, ‘‘CE’’ Mevzuatını olması gereken sıradan bir uygulama olarak görmektedirler.

İşletmeler açısından belirtilmesi gereken bir diğer önemli konu ise, firmaların ‘‘CE’’ Mevzuatına uygunluğunu denetleyen Notified Body’lerin (onaylanmış kuruluşlar) saygınlığı olmaktadır. Görüşmede bir konu özellikle vurgulandı ki o da Notified Body’lerin sadece belli bir konuda uzmanlığının olması ve bu yüzden saygın firmalar olarak görülmeleri gerektiğidir. Ancak asansör sektöründe Türkiye’deki onaylanmış kuruluşların saygınlığının bulunmadığı belirtilmektedir. Kuruluşlar, faaliyetleri tamamen kâr amacı güderek ‘‘parayı ver belgeyi al’’ mantığıyla yürütmektedir ki bu da ‘‘CE’’ Mevzuatının sektöre getireceği yararlar konusundaki beklentilerde hayal kırıklığı yaşanmasına neden olmaktadır. Özellikle de Çek Cumhuriyeti, Bulgaristan ve Yunanistan’daki onaylanmış kuruluşların Türkiye’deki temsilcileri, tam belgelendirme kontrollerini bir günde tamamlamaktadırlar ki normalde yapılması gereken ara kontrollerin bile üç gün sürmesi gerekmektedir. Yüzeysel ve zorunluluktan dolayı yapılan kontroller kalitenin düşmesine neden olmaktadır.

Asansör sektöründe ‘‘CE’’ konusunda kamu ve özel sektör tarafından atılan adımlar zorunluluktan ileri geldiğinden, firmalara katma değer sağlayacak seviyede olmamaktadır. Gerektiği gibi ‘‘CE’’ eğitimlerini alıp ürünlerine ‘‘CE’’ İşareti firmaların sayısı kayda değer miktara ulaşamamıştır. Firmalar ‘‘CE’’ belgesini, sadece ihracat yapabilme ve dış pazara açılabilme ön koşulu olarak gördükleri için, bu konuda az sayıda da olsa yapılan eğitimlere önem vermemekte ve kendilerini bu önemli mevzuat konusunda geliştirmemektedirler. Atılan adımlar yetersiz olmakla birlikte, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri açısından önem taşıyacak seviyede değildir.

Asansör sektörü, özellikle de yapılan eğitimlerin sayısı, niteliği ve bu eğitimlerden faydalanma bakımından diğer sektörlerle göre oldukça zayıf kalmaktadır.

Asansör sektöründe ‘‘CE’’ İşareti uygulamalarının teknik kısmı, EN 81-1, EN 81-2 ve EN 81-3 kalite standartları tabanında ve birbirini destekler nitelikte eş zamanlı olarak yürütülmektedir. Belirtilen bu uyumlaştırılmış standartlar, asansör alanındaki ‘‘CE’’ Mevzuatının (95/16/EC Yönetmeliğinin) teknik gereklilik yanlarını belirtmektedir. Yani, hukuki mevzuat olan ‘‘CE’’ İşareti uygulamaları bu şekilde kalite standartları aracılığıyla teknik mevzuatla birleşerek bir arada düşünülmesi gereken bir bütünü oluşturmaktadırlar. Standartlar, asansör sektöründeki yönetmeliğin gerektirdiği bileşenlerin tarifini vermektedir.

Açıklık getirilmesi gereken diğer önemli bir konu ise, uyumlaştırılmış standartların tamamen emniyet üzerine kurulu olmaları ve kalite ile ilgili bir tarif vermemeleridir. Bu yüzden mevcut kalite standartlarının kapsadığı ürünlerin öngörülen kalite düzeylerini sağlamaları, tamamen üreticilerin kendi bilgileri ve üretimleri doğrultusunda şekillenmektedir. Bu yüzden EN 81-1 standardı, bu firmaların üretim kalitelerini yükseltiyor diye bir durum anlaşılmamalıdır. Bu standart ve diğer standartlar belli emniyet tariflerini vermektedir. Bu yüzden EN 81-1 standardına göre üretim yapmış iki firmadan birinin ürünü daha kaliteli olabilmektedir. Öngörülen kalite düzeylerinin sağlanması, ürünün üretimini yapan firmanın tamamen kendi doğruları, kendi bakış çerçevesi içerisinde gelişen bir anlayışla sağlanmakta yani firmanın vizyonuyla ve kendisini ne kadar ileri götürdüğü ile doğru orantılı olmaktadır.

Yapılan görüşmede belirtildiğine göre, asansör sektöründe ‘‘CE’’ Belgelendirme sürecinde en büyük sorun eğitim konusunda yaşanmaktadır. Şöyle ki, ‘‘CE’’ Belgesi almak isteyen firmalara danışmanlık yapan diğer bir ifadeyle, bu firmalara bir anlamda eğitim veren firmalar da, ‘‘CE’’ İşaretleme sürecine, zorunlu olarak yapılması gereken ve bir şekilde kâr elde edilebilecek bir uygulama olarak bakılmaktadır. Yani firmaların standart matbu işlemlerinin bir an önce yapılması ve karşılığının alınması amacı güdülmektedir. Bu firmalar tarafından ‘‘CE’’

İşaretlemesine ilişkin işlemler, tamamen ticari amaçlı ve kısa sürede bitirilmesi gereken prosedürler olarak görülmektedir.

Asansör sektöründe ürünlerin testleri, çalışmanın ilk bölümünde ayrıntıyla belirtilen Modüler Sistem içerisinde Modül H'ye göre yapılmaktadır. Modül H'ye getirilebilecek en önemli eleştiri tüm yetkiyi asansör firmasına bırakıyor olmasıdır. Çünkü tüm yetki asansör firmasına bırakıldığı zaman, asansör ile ilgili herhangi bir şikâyet ya da kaza meydana gelmediği sürece ürünle ilgili kontrollerin önemsenmemesi gibi bir durum açığa çıkmaktadır. Bu yüzden sektörde karşılaşılan bir diğer önemli sorun da ürünle ilgili yapılan son kontroller konusunda yaşanan aksaklıklar ve bilgisizlikler olmaktadır. Şu anki mevcut durumda da, mevzuatı standardı çok iyi bilmeden, son kontrolü yapmadan ürettikleri asansöre "CE" İşareti iliştiiren firmalar bulunmaktadır. Özetlenecek olursa sektörde yaşanan temel sorunlar; onaylanmış kuruluşların ve danışmanlık firmalarının süreci ticari olarak algulamaları, yapılan eğitimlerin sayısının azlığı ve yetersizliği ve ürünle ilgili yapılan son kontroller olmaktadır.

Kalite Yönetim Sistemleri, işletmeleri bir bütün olarak ele alarak yönetim süreçlerini iyileştirmeye ve yönetimde kaliteyi arttırmaya yönelik olan yönetim modelleridir. Ancak görünüşte bu şekilde gözükken sistem bu şekilde yürümektedir. Bunun temel sebebi de özellikle de asansör sektöründe çok fazla evrak, çok fazla yazışma ve çok fazla formalitenin bulunuyor olmasıdır. Örnek verilecek olursa, ISO 9000 sistemi asansör üretici firmalarına, müşteri şikâyet ve öneri formu ile kayıt prosedürü getirmektedir. Bu prosedüre göre; arıza bildirildiği anda mutlaka kayıt altına alınması, müşteri şikâyet öneri formu açılması, daha sonra düzeltici-önleyici faaliyet formu açılması gibi bir takım işlemlerin uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Ancak tahmin edilebileceği gibi şikâyetler her zaman anında kayıt altına alınacak ve yukarıdaki işlem sırasını hemen uygulamaya koyacak zamanlarda bildirilmemektedir. Bu yüzden de Kalite Yönetim Sistemi'nin getirdiği gereklilikler her zaman etkin bir biçimde uygulanamayabilmektedir. Serkan Bey, Kalite Yönetim Sistemi'nin kendi sektörüyle birebir örtüştüğüne kesinlikle inanmamaktadır. Kalite standartlarının etkin kullanımı, kesinlikle formalite ve

gereksiz işlerin sistem kapsamında çıkarılmasına ve firmaların külfet getiren maliyetlerden arındırılmasına bağlı bulunmaktadır.

Kalite Yönetim Sistemi gibi teknik ve ‘‘CE’’ İşaretlemesi gibi hukuki Mevzuat ile uluslararası ticaretin kısıtlanması konusuna gelindiğinde ise Serkan Bey, ticaretin hiçbir şekilde kısıtlanmaması gerektiği görüşündedir. Çünkü bu tür yöntemlerle, Çin gibi ucuz işgücü kullanan ve bu nedenle fiyatı çok düşük ürünleri uluslararası ticarete sunan ülkelerle mücadele edilmek istense de ve bu amaç gerçekleşiyor gibi görünse de aslında gerçekleşmemektedir. Çünkü Çin gibi ülkeler, rekabette fiyat avantajını çok iyi kullandıkları için, bu tür teknik engelleri kendi lehlerine çevirebilmektedirler. Asansör sektöründen örnek verilecek olursa, 90.000\$’a satacağı yürüyen merdiven eğer karşı tarafa pahalı gelirse, sadece ürünü satabilmek için, daha ucuz fiyata, ürünün ana konseptinde herhangi bir değişiklik yapmadan ancak kaliteden taviz vererek ürünleri üretebilmektedirler. Aslında ‘‘CE’’ açısından bir uygunsuzluk ya da Kalite Yönetim Sistemi’ndeki prosedürler bakımından eksik bir işlem yapılmamakta ancak kaliteden taviz verildiği için, bugün artık herkesin bildiği ‘‘Çin malı, ucuz ama kalitesiz’’ imajı ortaya çıkmaktadır. Ancak bu belirtilen, tüketim malları için geçerli olmakla beraber örnekte belirtilen yürüyen merdiven ya da sektör olarak bakılacak olursa asansörler için geçerli olmamaktadır çünkü bu konularda işin içine ‘‘profesyonellik’’ girmektedir. Bu alanlarda ana konseptte değişiklik yapmadan kaliteden taviz vererek üretilen asansörler son tüketici tarafından algılanamayacak derece ‘‘teknik kalitesizlikler’’dir. Örnekten de şöyle bir sonuç çıkarılabilir ki o da, kalite standartları, tanımlarında ve tariflerinde çok genel ifadelerle yer vermektedir. Çin gibi ülkelerdeki firmalarında bu durumu kötüye kullanmaktadır. Bu konuda yapılması gereken, standartlarda genel tariflerden kaçınılması biraz daha detaya girilmesidir.

Onaylanmış kuruluşlara değinilecek olursa, asansör konusunda Türkiye’de yeterli sayıda onaylanmış kuruluş bulunmamaktadır. TSE, Makine Mühendisleri Odası ve akreditasyon kuruluşu olarak TÜRKAK bu görevi yürütmektedir. Ancak bir firmaya hem danışmanlık yapıp hem de o firmayı test edip denetleyen firmaların sayısı Türkiye pazarında oldukça fazla bulunmaktadır. Ancak bu durumun ne kadar

etik olduğu sorusu akla gelmektedir ki işin ucunda yine ticari kaygı ve firmalar arasındaki ikili ilişkiler ön plana çıkmaktadır. Serkan Bey bu noktada, sayıları yeterli olmayan onaylanmış kuruluşlardan var olanların da Avrupa Birliği'nde saygınlığının bulunmadığına TSE'yi örnek vererek dikkat çekmektedir. TSE'yi örnek vermesinin sebebi de birden fazla dalda onaylanmış kuruluş olarak görev yapıyor olmasıdır. (daha öncede bahsedildiği gibi TSE; asansör, gaz yakan aletler, basınçlı kaplar ve yapı malzemeleri konusunda 1783 numarasıyla onaylanmış kuruluş olarak görev yapmaktadır.) Bir onaylanmış kuruluşun uluslararası çapta saygınlığının olabilmesi için tek dalda uzmanlaşarak hizmet vermesi gerektiği Serkan Bey tarafından vurgulanmaktadır. Yani Türkiye'deki akreditasyon yapısı, faaliyetler ve bu işleri yürüten kurumlar itibariyle oldukça yetersiz seviyededir. Temel sebebi de, faaliyetlerin kâr amacı güdülerek yapılmasıdır. Ayrıca gerek onaylanmış kuruluşların gerekse akreditasyon kuruluşlarının olsun, bu kuruluşların faaliyetleri denetlenmemektedir. Denetlenmeyen faaliyetin etkinliği sorgulanmaya açık olmaktadır. Bu da kesinlikle cevaplanması ve çözüme kavuşturulması gereken önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Hem asansör sektöründe olsun hem de "CE" İşaretini ilgilendiren diğer ürün gruplarında olsun, tüketici "CE" işaretini gördüğü zaman tam kapasite bir güvenlik kavramıyla çevrelendiğinin bilincinde olmalıdır. Yani kendisi istese dahi kendisine zarar veremeyecek, bilinçli olarak başına bir sakatlık gelmeyecek kadar güvende hissedebilecek şekilde bir güvenlik kavramı algılamalıdır. "CE" İşaretinin 3 temel gerekliliğinden; insan, hayvana ve çevreye zarar vermemesinden yola çıkarak, kendi kendine asansörü bozmaya çalışıp kendisine bilinçli olarak bir zarar vermeye çalışmadığı sürece sağlığına karşı hiçbir tehlike oluşmayacağı konusunda tüketicinin içi son derece rahat olmalıdır. Zarar gördüğü durumlarda Sanayi İl Müdürlüklerine ya da Sanayi Ticaret Bakanlığı'nın yetkili kıldığı yerlere başvurabilmektedir. Ancak her zaman tüketicilerin ve işletmelerin bu konularda bilinçsiz olduğu konusunda oluşan yargı burada da desteklenmektedir çünkü Serkan Bey, "CE" şartlarına uygun olmayan bir asansör üreten ve üzerine "CE" İşareti iliştiren meslektaşını gördüğünde nereye hangi mevkilere başvurup şikâyetle bulunacağını bilmediğini belirtmektedir.

ISO 9000 Serisi Kalite Yönetim Sistemleri'nin işletmelerin bünyelerine kurulum çalışmaları yeterli seviyede değildir. Sistemin çok fazla detay ve çok fazla sorumlu kişi göstermesi, firmaların bu işi gerektiği gibi yürütmelerine engel olmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi sistemin çok fazla masraf yaratan bir süreç olması, özellikle bütçeleri belli seviyelerde olan orta ölçekli firmaların sistemi kendi bünyelerine uyumlaştırmalarını ekonomik açıdan olanaksız hale getirmektedir.

Asansör sektörünün son bir değerlendirmesi yapılacak olursa, sektörü temelde iki bölüm halinde görmek gerekmektedir: Asansörün bileşenlerini üreten firmalar ile asansöre "CE" İşaretini iliştiiren taahhüt firmaları. Günümüzde TOKİ işlerinde bile uygun asansörler üretilmemektedir. Nedeni de, yukarıda ayrıntılı belirtilen ikili ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Aslına bakılırsa, TOKİ inşaatlarında yapılan asansörlerin şartnameleri düzgün ve sıkı şartnameler olmasına rağmen her iki tarafın çıkarlarına dayalı kâr amaçlı ilişkiler nedeniyle bu anlaşmalar delinmektedir. Diğer iki görüşmede belirtilen "Türkiye'de üretilen asansörlerin %50'sinden fazlası mevzuata uyumsuz" önermesi bu görüşmede de doğrulanmaktadır ve bunun temel sebebi de üretimdeki son kontrollerdeki eksikliklere bağlanmaktadır.

3.1.5.3.2. Görüşmede Vurgulanan Temel Noktalar

Tüm bu anlatılanlar toparlanıp özetlenecek olursa, asansör sektörünün "CE" İşareti mevzuatından en yüksek seviyede faydalanabilmesi için her şeyden önce bir otokontrol mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir. Yani üretimden son kullanıcıya sistem bir zincir gibi düşünülecek olursa, zincirdeki herkesin birbirini denetleyerek, kendi aralarında yapılacak hataları minimum düzeye indirgeyecek bir düzen kurması gerekmektedir.

Sektörün iyileştirilmesi için üzerinde durulması gereken bir diğer konu, özellikle de belgelendirme kuruluşlarının "CE" Mevzuatının ciddiyetini kavrayıp olayı ticari boyutta algılamamalarını sağlamaktır. Kâr amacı güderek yapılan faaliyetler farkında olunmadan dolaylı olarak firmalara zarar vermekte ve üretilen ürünlerin kalitesini düşürmektedir. Türkiye, "CE" Mevzuatı konusunda çok büyük

sorunlarla karşılaşmadığı ve çok ciddi yaptırımlara çarptırılmadığı için olayın önemi hâlâ tüketiciler ve üretici firmalar tarafından bilinmemektedir. Bu da beraberinde eğitim kavramının önemini ortaya çıkarmaktadır. Kamu ve özel sektör tarafından özellikle de eğitim alanında atılan adımlar yetersiz ve etkin değildir. Özellikle de tüketici de bilinç oluşabilmesi açısından gerekli eğitimler Avrupa Birliği fonlarından finanse edilerek sağlanmalı, özel sektörün de bundan faydalanması olanaklı hale getirilip oluşması gereken bilinç oturtularak kâr amaçlı ikili ilişkiler ortadan kaldırılmalıdır.

3.1.5.4. OMEGA Ölçme Kontrol Sistemleri&Kalibrasyon Genel Müdürü Sayın Salih Ayvaz ile Yapılan Görüşme

(Salih Bey görüşmenin ilk kısmında soru formunu aldığı için soruları kendi okuyup kendi cevaplamıştır)

Salih Ayvaz: Birinci soru, ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımı ve yararları konusunda işletmeler ve tüketiciler bazında yeterli bilince sahip olduğuna inanıyor musunuz? Kesinlikle inanmıyorum. ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımı noktasında ve yararları konusunda işletme... Bir defa Türkiye’de ‘‘CE’’nin ne olduğunu kimse bilmiyor tamam mı? Türkiye’deki ‘‘CE’’ nedir ben sana ya da ‘‘CE’’ uygunluğu nedir öncelikle sana bunu anlatayım. ‘‘CE’’ şu demek; yeni yaklaşım direktifleriyle beraber 24 tane miydi yanılmıyorsam...

Orkun: 22

Salih Ayvaz: Yirmi....?

Orkun: 22. 22 şu anda en son ‘‘New Approach’’ da yayınlanan 22 tane var.

Salih Ayvaz: 22 mi 24 mü?

Orkun: 24 değil ya 22 ya 21 bende şu anda sayısını unuttum en son o.

Salih Ayvaz: 21 ya da 22 birbirimizi kırmayalım iki puan için Bunlarda üç tane temel esas var: insana, çevreye ve hayvana zarar vermeyecek tamamı? Bunlara zarar vermeyecek önlemler alacaksın teknik önlemler. Ama ‘‘CE’’ İşareti mantığı bu imalathanede, fabrikada v.s yerde duran şey. ‘‘CE’’ İşareti ise hukuki bir süreçtir. Yurtdışında bunlar genellikle mühendislik firmalarında değil avukatlık bürolarında cevaplandırılır. Ama Türkiye’de yabancı dil bilen avukat teknik mevzuata hakim avukat v.s daha doğrusu düzgün avukat olmadığından dolayı bunlar burada şey yapamıyorlar iş yapamıyorlar. O zaman ne yapıyorlar? Teknik dosya hazırlama işiyle değil de avukatlık işiyle alakalı kısmını es geçerek tamam mı teknik dosya hazırlama kısmında sabit durarak iş yapmaya çalışıyorlar. Yanlışlık buradan başlıyor. ‘‘CE’’ İşareti öncelikle algılanması için birinci öncelik, standardizasyonun ne olduğunu anlatacaksın, ürün belgelendirmenin ne olduğunu anlatacaksın ve güvenlik önlemlerinin ne olduğunu anlatacaksın. Bu üçünü anlatmadan kimseye sen ‘‘CE’’yi anlatamıyorsun. Bunlar bitti mi, akabinde de bunların tamamının hukuki süreçlerdeki tazminatların ne olduğunu anlatacaksın. Yani, sen ürettiğin hele zorunlu emniyet direktifleri içerisinde, zorunlu emniyet direktifleri kapsamında bir ürün üretiyorsa hukuki süreç içerisinde yarın öbür gün başına ne geleceğini söyleyeceksin. 4703 sayılı Tüketici Hakları Yasası tamam mı? Bu Tüketici Hakları Yasasıyla tüketiciye devlet şunu söylüyordu şimdi şunu söylüyor. Eskiden buradaki 4703’teki öyle bir kanun yoktu da, yaklaşım şuydu; sen bir mal aldın, bozuk çıktı, zarar gördün v.s. Türk Standartları Enstitüsü Tüketici Şikâyetlerine müracatta bulunuyordun, bu müracat sonunda şeyde sen söyle... Sen örneğin, Arçelik marka çamaşır makinesi aldın bozuk çıktı. Böyle olaylarla karşılaşıyoruz. Arçelik fabrikasında kaç mühendis var en az 50, kaç tane laboratuvar teknisyeni var en az 50, bir fabrika en az 500-600 kişi çalışıyor ve gariban, ismin neydi?

Orkun: Orkun

Salih Ayvaz: Orkun, bu makineyi valla billa ben bozmadım diye kendini savunmaya çalışıyor. 4703’e göre bu şöyle değişti: ‘‘Makine ispat edecek’’ bunun

fabrikadan hatalı olmadığını. Üç şıkla buna cevap veriyor: 1) Bunu değiştirirsin 2) Tamir edersin geri verirsin 3) Parasını ödersin. Yani malı geriye alırsın. Bu tüketicinin elinde çok büyük bir koz aslında buradan gelen 4703'ten gelen. Hani fenomen olarak duyuyorduk ya, Amerika'da adam mahkemeye vermiş kedisini çamaşır makinesinde yıkadı da kedi öldü, mikrodalga da kuruttu da kedi öldü diye hikâyeler var ya bunların hepsi doğru. Sebebi ne? Oranın kullanma kılavuzunda, o aletin kullanma kılavuzunda, bunda hayvan yıkama, şunu yapma bunu yapma diye uyarılar yok. Bunların hepsi technic file da ya da teknik dosya da yer alan mevzular tamam mı? ‘CE’ nin üç tane temeli var tekrar başa dönüyoruz. *İnsan, hayvan ve çevre*. Şimdi bunlar hakkında Türkiye'dekiler bilgi sahibi mi? Bilgi sahibi değil. Tüketici bilgi sahibi mi? Hiçbir şeyden haberi yok zaten. İşletmeler ise, insani temel duygularını kaybetmiş, para kazanmayı her şeyin üstünde tutan bir toplumla karşı karşıya. Bu adamın insana, hayvana, çevreye zarar vermekle ilgili bir kaygısı yok tamam mı? Bu üçünü anlatman lazım. Bu kadar. Sen toplanmış yağı rafine edip kanserojen maddeyle tekrar ülkeye satmaya çalışan bir grup insandan ne bekliyorsun ki? Bunun makine ve sistem farkı yok ki ha aralarında elbette ki belli bir yüzdelik düşük oranda buna hassasiyet gösteren, sıkıntı gören, bununla ilgili önlemler alan firmalar yok mu? Var. Ama onun dışındakileri boşver tamam mı hiçbir şey yok. Asansörün ‘CE’ si var en basit örnek, ne zamana kadar bu devam edecek diye bana soruyorsun tamam mı bu bilinç ne zamana kadar devam edecek? Ben sana söyleyeyim en çok CE dağıtılan organizasyon asansör ‘CE’ si TS 81. Bir ya da birkaç kişi asansörden ölünceye kadar. Diyeceksin ki asansörden birileri ölsün bırak Tuzla'da zaten 200 kişiye yakın öldü, iş ve işçi güvenliği ile ilgili standartlar getirdiler mi diyeceksin? Yine getirmedi diyeceğim. Tamam mı anlatabiliyor muyum? Birisine asansörden dolayı tazminat davası açılır tazminat davasını tüketici kazanır üretici firma korkmaya başlar. Ancak o zaman başka hiçbir...

Orkun: Türkiye’de ciddi bir sorun şu ana kadar olmadığı için diyorsunuz...

Salih Ayvaz: Hiçbir sorun yok! Tamam mı, neden biliyor musun? Asansörde kapıda kimse sıkışmadı, kimsenin ayağı bacağı kopmadı, kafası kopmadı...

Orkun: Anladım.

Salih Ayvaz: Bu sebepten dolayı. Soruna net cevap veriyorum, ‘‘CE’’ İşareti’nin kullanımını ve yararları konusunda işletmeler ve tüketiciler bazında yeterli bilince sahip olunduğuna inanıyor musunuz? Hayır inanmıyorum. Bu üç konunun temeline girmedigin süre içerisinde de bu konuyla ilgili herhangi bir şeyin olacağını zannetmiyorum.

Orkun: Üç konu derken insan, hayvan ve çevre?

Salih Ayvaz: Hayır. Standart, söyledim kayıtlarda yazıyor aynısını bir daha hatırlayamam. Standardizasyonun ne olduğunu, ürün belgelendirmenin ne olduğunu, güvenlik kurallarının ne olduğunu, üçünü birden üretici firmaya anlatman lazım. Yoksa yok, kaza dediğin şey 1 milyarda 1 olan bir şeydir, 1 milyonda 1 olan bir şeydir ama olduğunda televizyona çıkar. Onun dışında önlemini hiç kimse almaz. Hala önlem alındı mı? 3 yaşında kız çocuğu lağıma düştü öldü, 19 yaşında bir genç kızın kafasına 6. kattan pencere düştü öldü. Hiçbir güvenlik önlemi, güvenlik şeridi montaj yaparken v.s yok cam değiştiriyor 6.katta alttan insanlar geçiyor. Tamam mı? önce eğitim vereceksin başka bir şeyi yok bu işin. Öyle değil yani küçük eğitimlerle değil 5 sene 10 sene eğitim vereceksin. Bunlar anlamıyor.

Salih Ayvaz: ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımını konusunda Türkiye’de kamu özel sektör tarafından sizce ne gibi adımlar atılmıştır? Bu adımlardan ne gibi sonuçlar alınmıştır? Bu sonuçlar AB ilişkileri açısından yarar sağlayabilecek nitelikte midir?

Orkun: Burada da eğitimler falan yapıyor mu onları biraz şey yapmak istedik. Hani yeterli seviyede mi verilen eğitimler? Bilinçten sonraki sorun olduğu için. Yeterli değilse eğitim var mı? Ne seviyede? Ya da diğer adımlar

Salih Ayvaz: Valla birkaç tane şey çabası var ne deriz, amatör çaba var. Yapılanların tamamını amatör çaba olarak görüyorum. Diyeceksin ki sen bunu

nereden atıyorsun? Bu konudaki tecrüben ne diyeceksin? 24 senedir bu işi yapıyorum. İlk ‘‘CE’’ eğitimini aldığımda 1992 yılıydı. 1992 yılında aldım. Belgelendirme faaliyetlerinin artışından, belge satışından bu yana ilerleme %3’tür-%5’tir yani bilinç ilerlemesi. Tahmini bir değerdir ama onun üstüne olacağını zannetmiyorum.

Orkun: Bir şey sorabilir miyim? 1992 yılında ilk ‘‘CE’’ eğitimini aldım dediniz, 2002 de girdi değil mi Türkiye’de mevzuat yürürlüğe? ‘‘CE’’ uygulanmaya başlandı?

Salih Ayvaz: Evet, çünkü ben o zamanlarda Türk Standartları Enstitüsü’nde çalışıyordum TSE bununla ilgili hazırlıklarını yapıyordu.

Orkun: Avrupa’da ama o zaman yürürlükteydi değil mi?

Salih Ayvaz: Avrupa’da yürürlükteydi.

Orkun: 85’ten beri.

Salih Ayvaz: Uyum yasaları Türkiye’de daha sonra, biz Gümrük Birliği’ni imzaladıktan sonra, Tansu Çiller hükümeti gümrükleri açtığı andan itibaren bize kota koymaya başladılar; ‘‘CE’’ alacaksın, şunu yapacaksın bunu yapacaksın şeklinde. Şimdi özel sektör adımlar atılmış mı? Valla amatör çabalar var amatör. **Sonuçları AB-Türkiye ilişkileri açısından yarar sağlayabilecek nitelikte mi?** Valla bugünkü anlamda baktığında bu şey neydi onların ismi? Şeyleri dosyaları kapatıyorlar ya Avrupa Birliği’nde, görüşme dosyalarını kapatıyorlar Türkiye’nin performansına bakıyorlar. Dosya açıp dosya kapatıyorlar ya, bu nitelikte yarar sağlayacak mı? Valla sağlamasını ümit ediyorsun. Yani kâğıt kalem içerisinde baktığında gerçekten şey yapıyorsun ama uygulamaya baktığında çok yetersiz

Salih Ayvaz: ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımı 3.soru, kalite standartları ile hangi noktalarda kesişmektedir? Burada kalite standartlarından kastın ne?

Orkun: Aşında burada ‘‘CE’’ İşareti ile kalite standartlarının hangi konularda birbiri ile alakalı olduğu

Salih Ayvaz: Kalite standartları ile kastettiğin şey ne?

Orkun: Avrupa Birliği kalite standartları, ISO 9000 ler, 14000, 18000...

Salih Ayvaz: Onu o zaman şöyle yazman lazım ‘‘Yönetim Modeli Standartları’’ yazman lazım, kalite standartları dememen lazım. ISO 9000 Kalite Standardı ile ‘‘CE’’nin herhangi bir noktada ki bütünü Modüllerde anlatılır; H Modülde, E Modülde v.s de anlatılır ama bir kesişme noktası yoktur kardeşim. Bunu Avrupa Birliği de herhalde anladı ya da anlayacak Modüler Yaklaşımı değiştirecekler çünkü ‘‘CE’’ ürün standardıdır, yönetim modeli ISO 9000, 14000, 18000 v.s bunlar sistem standardıdır birbirleriyle alakalı şeyler değildir. Yani hep karıştırılan bir mevzudur. Birinde, bu fincan bak ben kahve içiyorum, bu fincanın güvenlik kurallarını söyleyelim; dudağımı kesmeyecek, elle tutulacak, dışarıdaki tuttuğum zaman elim yanmayacak, düz bir tablada duracak, servis yaparken bir kazaya sebebiyet vermeyecek... Bak hemen bunun normatif standartları çıkar tamam mı? Burada bunun üretildiği firmanın Üretim Yönetim Modeli’ni anlatan bir standart nasıl kesişecek bana bir söylesene. Yani elbette üç beş noktada kesişir yani nedir? Testlerini yaptın mı, gizli kalite kontrolünü yaptın mı v.s alakası yok, kesişmez hişbiri. Çünkü birisi ürün standardı diğerisi sistem standardı. Birbirinden farklı şeyler. Şöyle bir şey olabilir ki bunun defalarca örneği vardır, akü standardı 1353 uygulanmaktadır ‘‘CE’’ kapsamındadır tamam mı? Bunu 9000 belgesi alan firmalarda var okey mi? Akü standardını almadan 9000 Standardını almış firma olabilir mi?

Orkun: Hayır.

Salih Ayvaz: Olabilir niye olmasın.

Orkun: Neden?

Salih Ayvaz: Adam alır belgelendirmeyi yapar geçer gider.

Orkun: Oluyor yani de olmaması gerekiyor?

Salih Ayvaz: Ya neye göre olmaması gerekiyor sen kendine göre söylüyorsun. Sistem bununla ilgili bir engeli teşkil ediyor mu? 9000 de yazıyor mu illa ki bunun TS 1353'ünü almak zorundasın diye yazıyor mu? Yazmıyor. Ya da şey de yazıyor mu akü standardında, illa ISO 9000 almalısın bunla bunu birleştir diye yazıyor mu? O da yazmıyor. Ha ama ne yapıyor TSE, birbirine zorluyor. Onu denetlemeye gittiğinde bir soru listesi var, 9000 deki soruların aynısını içine koymuşlar birbirine zorluyorlar, uymaz. Ürün standardı ayrı şey sistem standardı ayrı şey. Birbirinden farklı şeyler.

Orkun: Harmonize standartlar atıf yapılan?

Salih Ayvaz: Hayır harmonize standart tarifi başka. Harmonize standart, Avrupa normu olmuş, senin ön normun haline gelmiş ikimiz, standartta Avrupa Birliği ile Türk Standartları Enstitüsü Türkiye anlaşmış, ikimiz karşılıklı aynı standardı kullanmaya başladığımız andan itibaren o standarda harmonize standart denir.

Orkun: Onlarda şeyler değil mi "CE" hukuki süreç dediniz ya hani...

Salih Ayvaz: Hayır, "CE" de 24 tane 20 küsür tane emniyet direktifi var.

Orkun: Tamam

Salih Ayvaz: Bu emniyet direktiflerinin bir tanesini okuduğunda hiçbirisini standart olmadığını anlarsın.

Orkun: Teknik yanını onlar oluşturuyor?

Salih Ayvaz: Teknik yan değil, der ki...

Orkun: Atıf yapılan standartlar...

Salih Ayvaz: A) amaç. Tıbbı malzemedeki amaç ne? İnvazif ya da non-invasif (insan içerisine sokulan ya da sokulmayan) tıbbi ekipmanlar insana, una buna zarar vermeyecek. B) Bunun güvenlik kuralları C) Buna şöyle yap D) Buna göre şöyle yap... Genel yuvarlak genelgelerdir. Oradan sen anlarsın atıf yapılan standardı 6222 bilmem bir şey aletinin güvenlik standardı diye. Yaklaşık 20 tane emniyet direktifi herhalde, sen 20 dediğin için 20 diyorum bence 24, herhalde ben sana söyleyeyim 13000-14000 standarda atıf yapar toplamda. Bu yüzden zordur bu yüzden bu adamlar bunu anlamıyorlar. Birinci soruda sorduğun tüketiciler ve işletmeler bazında dediğini bu adamlar bu yüzden anlamıyor bak temeli bu. Benden başka da bunu sana söyleyebilecek adam yok Türkiye’de. Bak diğer kayıtlarına bak bunların hiçbirini sana anlatan olmamıştır.

Orkun: Ben zaten bir şey soracağım size de bitirmenizi bekliyorum şeyi çünkü daha önceki görüşmelerde bana söylenen, ‘CE’nin hukuki bir süreç olduğu teknik yanımı ise atıf yapılan standartların oluşturduğu yani hiçbir zaman yani o doğru değil mi orası doğru?

Salih Ayvaz: Doğru işte hukuki bir süreç kim söylemişse doğru söylüyor.

Orkun: Osman Bey söyledi.

Salih Ayvaz: Doğru söylüyor. Tamam mı, kalite standartları ile hiçbir yerde keşişmez. Ha ya birbirlerine yararları var mıdır? E benimde sana yararım var bak anlatıyorum. mr hayatımda görmediğim bir insan gelmiş benden yardım istiyor yardım ediyorum. Senle benim yararlanmam gibi buradaki nokta gibi bunlarda keşişir olur öyle şeyler yani bir sıkıntı yok onunla ilgili.

Salih Ayvaz: Mevcut kalite standartları öngörülen kalite güvenlik düzeylerini garanti edebilmekte mi? Az evvel söyledim nasıl etsin. Yani mümkün değil edemez nasıl etsin. Yani yönetim modeli anlayışı, kalite standardı değil. Standardın adına bak ‘‘Kalite Yönetim Sistemi’’ diyor. Bak ‘‘kalite’’ ‘‘yönetim’’ adına bak. Kalite Üretim Sistemi diyor mu?

Orkun: Demiyor.

Salih Ayvaz: E tamam. Bir de standardın amaç kısmını açalım kapsam kısmını. Bak bunları bilmeyen adam sana ne anlatacak? Bunları millete anlatmakla... Bunları adama anlatmazsan adam sana ne 9000 den bahseder ne şeyden bahseder. ISO 9000’in metni bak (o sırada bilgisayarda ISO 9000 ile ilgili bir dosya açılmıştır) Bu standart, ‘‘bir kuruluşun müşteri şartlarını ve yürürlükteki mevzuatlarını şartlarını karşılayan...(Metni içinden okumaktadır) ürünü düzenli bir şekilde sağlama yeteneğini gösterme ihtiyacı oldu. Sistemi sürekli iyileştirme, müşteri yürürlükteki mevzuat şartlarına uyulduğunun güvencesi. Şuradan atıf yapıyorlar, ama bu mevzuat şartlarına ben sana şuradan örnek vereyim, conta standardı yok hiçbir şeyi, popcorn var mı standardı popcorn’un? Üreticisi var mı var, ISO 9000 alan firma var mı var. Zaten devlet bu standart olsa da kalite standardı olsa da olmasa da senin şartlara uygun ürün üretmeni istiyor milleti kandırmayasın diye tamam mı? Uygunluk güvencesinin verilmesi prosesler bak üretimler dahil olmak üzere, sistemine etkin uygulanması ile ilgili müşteri memnuniyeti. Aldığın maldan memnun ol...(Metni içinden okumaktadır) İlgili şartları kapsar diyor tamam mı? Not: Bu standart, ürün tebliğinin yalnızca müşteri için amaçlanan ve müşteri tarafından talep edilen ürüne uygulanır diyor tamam mı? Ha dolaylı etkisi yok mu elbette ki var. Ölçtüğün, biçtiğün ondan sonra daha iyi organize olduğun bir yerden daha iyi ürün çıkar ama birbiriyle kesişme kümeleri küçük. Öyle sanıldığı gibi büyük falan değil. Ha birçok firmayı biliyorum, 9000 belgesi olmadan da çok güzel mal üretiyor, birçok firmayı biliyorum 9000 belgesi olmasına rağmen çok kötü mal üretiyor. Çünkü birbirine sonuç yaratacak şeyler değil, birbirini tetikleyen şeyler değil birbirinden farklı şeyler. Yönetmek için kullanılmış tanımlar.

Orkun: Bir de nasıl verildiği de önemli galiba sadece ISO 9001...

Salih Ayvaz: Ney?

Orkun: Nasıl verildiği de önemli, yani kâr amaçlı bir firma tarafından verilmediyse incelemeler burada önemli değil mi? Yani bana söylenen bir de şey vardı özel belgelendirme kuruluşları var işte gidip de 2 saatte de belgelendirme yapabiliyorlar ama asıl bunun yapılması gereken iki günde bilmem kaç denetçiyle yapılması gereken denetimler sonucu verilen ISO 9000'ler var.

Salih Ayvaz: 2 saat fazla 2 dakikada klavyeden basarlar verirler.

Salih Ayvaz: "CE" İşareti'ni kullanma sorumluluğu bulunan firmaların ürünlerin Türkiye'de ve Avrupa Birliği'nde karşılaştığınızda AB ülkelerinde karşılaştığı ve karşılaşılabileceği olası sorunlar var mıdır? Ne demek istemişsin burada?

Orkun: Burada cümle düşükte, "CE" İşareti kapsamındaki firmaları üreten işte o 20 küsür yeni yaklaşım direktifini üreten firmaların, üretimden son tüketiciye son kullanıcıya karşılaşılabileceği sorunlar neler aslında? Öyle bir genel bir soru.

Salih Ayvaz: Öyle bir sorun yok, "CE" ile ilgili öyle bir sorun olmaz. Hiçbir zamanda olmadı. Ama bunu illaki soru olarak şöyle cevap vereyim sana, bazı standartlar uygulamakta zorunlu olduğun emniyet direktifleri var. Bazıları da self deklarasyonla belki bu sorunu böyle değiştirebilirsin, self deklarasyonda eğer birine zarar verirsen sana öyle bir tazminat davası açarlar ki minimum 6-7 milyon € luk tazminat davası açıyorlar. Belki öyle şeylerle karşılaşırsın. Yani zorunlu olmayan standartların uygulamasındaki kafaya göre yapılan self-deklarasyonlar problem yaratabilir. Kendi kendine deklare ediyorsun ben "CE"ye uyuyorum diye. Zorunlu değil kendine şey yapıyorsun.

Orkun: O da Modüle göre öle olabiliyor yani illa ki onaylanmış kuruluş olacak diye bir şey yok.

Salih Ayvaz: Yok yok, yani ha buradaki tavsiyemizde buradaki tavsiye mutlaka bir uygunluk değerlendirme kuruluşu, İngilizcesi notified body, uygunluk değerlendirme kuruluşlarına kendilerini ne olursa olsun test ettirerek garanti altına almaları.

Orkun: En azından sorumluluğu paylaşmak müteselsil olarak.

Salih Ayvaz: Evet en azından sorumluluğu paylaşma noktası.

Orkun: Yani bir şey daha soracağım yani burada hiçbir sorun yok dediniz de, yani "CE" kapsamındaki bir ürünün yani fabrikada üretilmesinden, kontrolünden tüketiciye sunulmasına kadar hiçbir sorun yok mu diyorsunuz? Karşılaşmıyorlar mı uluslararası ticaret çapında? Mevzuat olsun, yönetmelik olsun formalite olsun...

Salih Ayvaz: Karşılaşmazlar. Çünkü sebebini şöyle söyleyeyim, 23 tane Öznur'un söylediğine göre 23 tane emniyet direktifi Fransa'da da aynı, İngiltere'de de aynı Türkiye'de de aynı. Yani uygun bir "CE" aldıysa, uygun üretim yapıyorsa sana tüm gümrükler açıktır hiçbir sıkıntı olmaz. Self deklarasyonlar sıkıntı olabilir onla ilgili sıkıntıları da söyledim. Tazminat açarlarsa zor durumda bırakırlar seni. Self deklarasyonda da gümrüklerde bir sıkıntı olmaz. Hiçbir sıkıntı olmaz. Ha bunla ilgili eskiden sıkıntı olmadı mı? Evet oldu. Sen Alman bir firmadan ya da notified body'den aldın İtalyanlar kabul etmedi. Ama artık olmuyor onlar. Çok eskidendi onlar.

Salih Ayvaz: Danışmanlık yaptığınız firmalar ve aldığınız duyumlar itibariyle kullanılan "Kalite Güvence Sistemleri" , kalite standartlarının etkin bir biçimde kullanımına olanak tanıdığına inanıyor musunuz?

Salih Ayvaz: %3 ya da %4 etkin bir şekilde kullanıldığı. Bunu da açıklayayım sana, inanıyor musun derken, buna benim inanıp inanmamam önemli değil. Bak burada kritik yine atlanılan bir şey var. Bu tür standartlar (Kalite Güvence Standartları) ve akreditasyon gönüllülük esası üzerine kurulmuştur. Diğer, ‘‘CE’’ zorunludur kanunidir. Gönüllülük esası üzerine kurulmuş bir yerde, Kamu İhale Kurumuyla zorla ISO 9000 belgesi alırsan elbette ki adam satacaktır. Bir yerlere girmek için o belgeyi edinecektir. İhaleyi girmek için belgeyi edinebilecek duruma geldiğin zaman bu sorun direk düşer. Çünkü orada kendine yarar olsun, etkin bir şekilde kullanayım diye bir şey ortadan kalkar bak temeldeki şeyi kırıyorsun. Gönüllülük esasını kaldırdığın andan itibaren gönüllü değil zorunlu hale getiriyorsun. Bu da şu demek, zorunlu uygulamaya gönüllü standardı sokuyorsun uymaz. Birbirine ters şeyler çünkü. Bak ürün standardı zorunlu, zorunlu yapman değil kamuyu korumak için. Yönetim standardı yönetim fabrikayı ilgilendiren bir şey, kamuyu ilgilendiren bir şey değil. Ben nasıl daha uygun üretim yaparım, ben nasıl kendimi daha sürekli geliştiririm, fabrikamı nasıl daha iyi organize ederim... Kurduğu mantık bu buna sen gönüllüyüm diyorsun bunu yapmaya, adı da tetkik zaten. Farsça tamam mı müfettiş, denetim kökeninden gelir, teftişle aynı kelime kökündendir ama teftişte bak ceza vardır ürün standardı gibi. Tetkikte yoktur, doktora gittin check-up yaptırıyorsun, ‘‘sigara içiyor musun’’ dedi ‘‘içiyorum’’ dedin kalktı seni dövdü, ‘‘alkol?’’ ‘‘ara sıra alıyorum’’ dedin yine seni dövdü, ne diyeceksin doktora? ‘‘Ya abi, ben sana gönüllü geldim bir check-up yap bir tetkik et beni niye dövüyorsun?’’ dersin. Anlatabiliyor muyum? Gönüllülük esası, bu gönüllülük esasının olduğu yere zorunluluk getirirsen olmaz. Etkin uygulanıyor mu uygulanmıyor mu? Tamam mı? Uygulanmıyor

Salih Ayvaz: Öngörülen kalite düzeyleri ve kullanılan standartlar size ne zamanlarda ve hangi koşullarda uluslararası ticareti engelleyici bir boyut kazanmaktadır?

Orkun: Biz ders aşamasında bu standartları ve özellikle de bu ‘‘CE’’yi yasal uygulamayı uluslararası ticarete kısıtlayıcı faktörler olarak görüyorduk hani görünmez ticari engellerden, size göre işte bunlar olmalı mı ve hangi

koşullarda hangi boyutlarda oluyor? Özellikle de daha önce sorduğum sorularda da Çin'e karşı rekabet edebilmek için ucuz fiyat ucuz işgücüyle ilgili?

Salih Ayvaz: Tamam, evet bu pratik anlamda baktığında bir ticari engeldir bu. Tamam mı ama esas sebep bu değil. Esas sebep Basel-II kriterleridir. Yani bu standardı oluşturmak, 9000 i, 14000 i, 18000 i, temel mantık, Basel-II kriterlerinden dolayı standartlar artık dayatma standartları haline getiriliyor, zorunlu standarda yakın hale. Sebebi de şu, sen kredi alıyor musun? Alıyorsun. Nasıl kredi veriyorlardı sana? Gidiyorsun bankaya "neyin var" diyorlardı sana, "evim var diyordun 100 milyar" al diyordu evimi 150 milyar ipotek ediyordu gönderiyordu. Böyle kredi veriyordu. Artık böyle kredi mal karşılığı kredi verilmesi dönemi geçti. Çünkü paralar geri dönememeye başladı. Ben senden bir milyar borç istesem sen hemen düşünürsün "ne zaman ödeyeceksin abi?" dersin. Tamam mı? İkinci düşüncen "Salih Abi'nin bu noktada ödeyecek parası var mı acaba?" dersin. Aynı şey büyük sermaye çevreleri düşünüyor. Bu yüzden 5 tane standart zorunlu hale geldi; 9000, 14000, 18000 SA8000 ve 27000. Uygulamada aynen şöyle: Bankaya gittin, banka sana dedi ki bir önceki klasik kredi alma metodunu biliyorsun %3-%5 faiz neyse işte günün faizi, ondan sana karşılığı parayı veriyorlar. Artık vermeyecekler. Seni Basel denetçileri denetleyecek. "Ben sana parayı veriyorum", "Kaç seneliğine", "5 seneliğine" "Neye göre firmayı düzgün yöneteceksin?"--"ISO 9000" Çevreye zarar verecek misin, bir tazminat davası açılacak mı sana?--14000, işçin işte ters gidecek bir şey yapacak mı?-18000, sosyal sorumluluğunu yerine getirdin mi?--SA 8000, işletmenin varlığı, varlığın ne? Bilgin. Bunun güvenilirliğini sağlıyorsun, bir hastane buradaki işletmelerde örnek vermek gerekirse, ben bir yoğurt fabrikasının çok kritik sıcaklıklarını biliyorum oraları kalibre ettim çünkü. Bunun bilgilerini diğer yoğurtçulara anlatıyor muyum? Anlatırsam bu beni mahkemeye verirse ne olur?--Bilgi güvenliği (27000). Bunu geçtin mi? Bunun puanı %30. Muhasebende bu parayı kazanabilecek misin sen borcunu geri ödeyeceksin- %70. İkisini topladığında %100 puan üzerinden ekonomik rasyodan faizle beraber borcunu şey kredini alırsın. Eğer almazsan bak mantığını çalıştır kafanı iyi çalıştır, eğer bu borcu ödeyemeyecek durumdaysan puanın düşecektir o zaman da faizin yükselecektir. Riski yüksek

müşterisin sen. Standartları anladın mı şimdi 9000 standartlarının sebebinin? Yani ‘‘CE’’ ile alakası yok tamam mı? Onlarla alakası yok.

Orkun: Bir standart daha söylediniz SH 8000 mi?

Salih Ayvaz: SA 8000- Sosyal Sorumluluk. Tam adı ne? (Öznur Hanıma sorar) Sosyal Sorumluluk Standardı tamam mı? O yüzden engelleyici boyut mudur? Evet engelleyici boyuttur.

Orkun: Olmalı değil mi sizce de?

Salih Ayvaz: Raconu o. Ha, o zaman herkes istediği malı istediği satar. Olmalı. Çinlilerin bize melaminli süt içirdikleri gibi.

Salih Ayvaz: Türkiye’deki akreditasyon yapısı süreç, kapsam ve süreler itibariyle pazar ve firma koşullarına ne ölçüde uyum sağlamaktadır?

Salih Ayvaz: Sıfır ölçüde uyum sağlamaktadır. Türkiye’nin acil 2. akreditasyon kuruluşuna ihtiyacı var ki rekabet yapabilsin, sıfır akreditasyon sıfır hiç, hiçbir şeyleri yok numaraları yok.

Orkun: TÜRKAK yetersiz yani?

Salih Ayvaz: Tabi tabi rüşvet vererek belge yiyorlar. **Akredite edilmiş ya da onaylanmış kuruluşların taahhütlerine ne ölçüde sadık kalabildikleri denetlenmekte midir?**

Salih Ayvaz: Hayır denetlenmemekte. Hayır çünkü elemanları az, sayıları az. 10 kişilik akreditasyon kuruluşu mu olur? 10 kişilik bir akreditasyon kuruluşuyla 80-90 kişilik kuruluşluk belgelendirme faaliyeti yürütmeye çalışıyorlar.

Salih Bey: ISO 9000 serisi kalite güvence standartlarının etkin biçimde kullanımı için işletmeler bazında yürütülen sistem kurulumu tasarımlarının kapsamaları ve bu işleri yapan kuruluşlar bakımından yeterli olduğuna inanıyor musunuz?

Salih Ayvaz: Ya danışmanlar kaliteli mi demek istemişsin. Hayır, çünkü danışmanlık hizmeti satın almaya çalışan kişi pazardan elma almaya çalışıyor zannediyor aslında bilgiyi satın alıyor. Bilgiyi de satın alırken “Kim ucuza verirse onu alırım” diye düşünüyor. E haliyle biz bir danışman, çantacı danışman 1 milyara iş yaparken birisi 10 milyara iş yaparken sen gidip 10 milyarlığı almıyorsun. Onu kalite olarak veya başka donelerden değerlendirecek zaten bilgin yok. Onun için kim ucuza verirse onunla çalışıyorsun başın dertten kurtulmuyor tamam mı? Yani adam 1 milyara iş yaparım diyor al diyor 10 milyar yerine 1 milyar bu da yapıyor diyorlar ama neyi bilip bilemediğini ölçümleyemediği için onunla ilgili standartta var 10019-Danışman standardı. Hiç kimse onu açıp bakmamıştır onla ilgili de adam seçiyor. Onun için yeterli mi? Seçecek adam yeterli değil ki hizmeti veren adam yeterli olsun.

Orkun: Peki işletmelerin hani yönetim modeli diyoruz ya ISO 9000’leri, bunları bünyelerine oturtma çalışmaları kapsamaları kapasiteleri ne seviyede yani firmaların?

Salih Ayvaz: İş ahlakıyla doğru orantılı, iş ahlakı iyi olan firma sistemi öyle ya da böyle çaba sarf ederek vesaire yaparak şey yapmaya çalışıyor oturtmaya çalışıyor. İş ahlakı olmayan firma zaten belgeyi satın alıyor.

Orkun: Burada da söylenen bana daha önce işte bir masası bir sandalyesi olan firma da ISO 9000 alabiliyor.

Salih Ayvaz: Evet alabilir. Alabilir. Dedim ya gönüllülük esası bir sıkıntı yok yani. Ha tamam günahı yok ki satmak istediğine satabilir.

Salih Ayvaz: Size tüketici “CE” İşareti gördüğü ne kapsamda bir güvenlik kavramı algılamalı?

Salih Ayvaz: Full kapsamda bir güvenlik kavramı algılamalı. Sebebi şu, ‘‘CE’’ işareti varsa 4703 sayılı yasaya göre üründe bir sorun varsa, üreticinin başını rahatça ağrıtabilirim. Full hiçbir sıkıntısı yok. **Üretimden son kullanılmaya kadar ‘‘CE’’ İşaretlemesi sürecinin hangi noktaları...**

Orkun: O soruyu sorduk.

Salih Bey: Tamam bitti. Var mı başka bir şey?

Orkun: Valla başka bir şey yok benim sorularım bu kadar. Eksik dediniz eklenmesi gereken bir şeyler var dediniz onları söylerseniz. Güzel ama eksik dediniz, ekleriz dediniz, eklenmesi gereken şeyleri de söyleyin siz.

Salih Ayvaz: Ya biraz daha tekniğe kaçır o kısmı

Orkun : Olsun

Salih Ayvaz: Mesela Türkiye’de bununla ilgili bir notified body uygulaması şu anda yok. Sebebi de Türkiye Avrupa Birliği üyesi ülke olmadığı için. Ondan sonra bu bir eksik. Türkiye için bir eksik notified body’imiz yok. Ha iki konuda üç konuda var. İşte TSE, Çimento Müstahsilleri Birliği,

Orkun: Makine Mühendisleri Odası var birde.

Salih Ayvaz: Makine Mühendisleri Odası notified body haline geldi. Ama yani yeterli değil. Yurtdışına baktığımda bununla ilgili çok paramız gitti. Yani inanılmaz paraları gitti insanların yapacak bir şey yok.

Orkun: Ve bir de son görüşmede şöyle bir şey söylendi bana, Türk Standartları Enstitüsü 4 konuda notified body ama Avrupa’ya gittiği zaman tanınırlığı yok yani

Salih Ayvaz Öyle bir şey olamaz. Onu kim söylediye hatalı söylemiş. Tanınırlık diye bir şey olamaz.

Orkun: Çünkü, bende bir şey söyleyeceğim aynı şeyi söyledim çünkü dedim ki, onaylanmış kuruluş olabilmesi için Resmi Gazetede yayınlanması gerekiyor Avrupa Birliği'nde. Bu yüzden dedim nasıl hani tanınırlığı oluyor. Bu o zaman kalite gibi bir şey oluyor yani.

Salih Ayvaz: Yok. Nando'ya bak TSE'nin orada ismi belli. Tanısan ne tanımasan ne? Numarası var mı var bitti.

Orkun: Bence de.

Salih Ayvaz: Bu işteki en büyük sıkıntı cahillerin konuşması. Okumuş okumamış diye ayırt etmiyorum. Senin oraya üye olabilmen için notified body ilan edilebilmen için yapman gereken o kadar çok şey var ki ve de kabul ettikten sonra "tanımıyoruz" diye bir şey söyleyebilirler mi ya? Böyle bir şey olamaz

Orkun: Bende öyle düşündüğüm için o soruyu sordum zaten.

Salih Ayvaz: Yok öyle bir şey olamaz. Kim söyledi bunu?

Orkun: Görüştüğüm bir asansör firmasının...

Salih Ayvaz: Geç. Asansör firması...

Orkun: Ya şey dedi biz dedi Almanya'dan bir firmayla çalışıyoruz dedi onla gittiğimiz zaman işler daha kolay oluyor falan gibisinden hani TSE...

Salih Ayvaz: Yani kolay oluyormuş kolay oluyormuş...

Orkun: Yani TSE'nin tanınırlığı yok diyor. Asansör konusunda da TSE notified body, asansör, basınçlı kaplar, gaz yakan aletler... Bir de bir şey daha...

Salih Ayvaz: Çimento olabilir. Oda betondandır öyle bir şey...

Orkun: Yapı denetimi yapı malzemeleri.

Salih Ayvaz: Yapı malzemeleri hatırlıyorum öyle bir şeydi çünkü. Yok, yani öyle bir şey yok Yani şimdi aklıma gelen bunlar. Başka başka düşündüğümde mutlaka laboratuvar çok büyük laboratuvar eksikliğimiz var. Laboratuvarların kurulması lazım. Laboratuvar eksikliği görüyor musun diye bir soru ekleyebilirsin. Acil laboratuvara ihtiyaç var. Yani ha laboratuvara ihtiyaç var da laboratuvarlarda da bizim şeye benziyor medikal laboratuvarlara ultrason görüntüleme merkezlerine benziyor. Amerika'da daha doğrusu Kanada'da bir şehirde yaklaşık 400-500 bin nüfusu olan küçük bir şehirde üç tane ultrason var Türkiye'de bir muhitte 53 tane var. Alet almada laboratuvar kurmada büyük şeyler var zafiyetler var. Daha fazla laboratuvar kurulması lazım aklıma şimdi gelen bunlar. Bitirdiğinde şu tezi bir örneğini ver de okuyalım.

3.1.5.4.1. Salih Ayvaz ile Yapılan Görüşmenin Özeti

Her şeyden önce "CE" İşaretinin kullanımı ve yararları konusunda işletmeler ve tüketiciler bazında yeterli bilinç kesinlikle oluşmamıştır. Özellikle tüketiciler bazında bakıldığında, insanlar "CE" İşareti'nin ne anlama geldiğini bilmemektedirler. Bu yüzden de Salih Bey ilk önce "CE" kavramının ne anlama geldiğini ayrıntılı olarak açıklama gereksinimi duymuştur.

Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri kapsamında üretilen ürünlerin insana, hayvana ve çevreye zarar vermemesi gerektiğinin özellikle üzerinde durulması gerekmektedir. Bir ürün üretilirken, özellikle bu üç unsura zarar vermeyecek önlemlerin alınmasına kesinlikle öncelik verilmelidir. Sayın Osman Vural ile yapılan görüşmede de

vurgulandığı gibi, bu görüşmede de ‘‘CE’’nin her şeyden önce ‘‘hukuki mevzuat’’ olduğunun, hem işletmeler hem de tüketiciler tarafından farkına varılması gerektiği vurgulanmıştır. Ülkemizde avukatlar bu konuda mevzuata hakim olmadıkları ve yabancı dil konusunda yetersiz oldukları için, ‘‘CE’’ İşaretlemesi sürecinin sadece teknik kısmıyla ilgilenilmekte (Teknik Dosya hazırlanması) ve işin hukuki boyutu ihmal edilmektedir. Türkiye’de ‘‘CE’’ İşaretlemesine ilişkin işlemler teknik kimlikli elemanlar tarafından yürütülürken, Avrupa’da bu süreç avukatlık büroları tarafından yürütülmektedir.

Tüketicie ‘‘CE’’ bilincinin kazandırılmasında birincil koşul, 3 tanımın tüketiciye anlatılmasıdır: standardizasyon, ürün belgelendirme ve güvenlik önlemleri. Bunların anlatılması, tüketicinin zihninde ‘‘CE’’ İşareti’nin teknik yanının oluşmasını sağlayacaktır. Bu üç kavram anlaşıldıktan hemen sonra, hukuki süreçlerde tazminatların ne olduğu anlatılmalıdır ki bu da ‘‘CE’’ Mevzuatı’nın temeli olan hukuki yapının açık bir şekilde kavranmasını sağlayacaktır. Tazminat konusu çok önemlidir çünkü oluşacak ihtilaflarda maruz kalınan tazminatları tarafların bilmesi, cezaların caydırıcı özelliğinden dolayı üreticilerin, ürünlerini mevzuatta belirtildiği gibi üretmeye zorlayacak bu da risk ve kaza öğelerini minimum seviyeye çekecektir. Tazminatların tüketiciler tarafından bilinmesi ise, başlarına gelebilecek olası kazalarda ve tatsız olaylarda hangi mevkilere başvurabileceklerini ve haklarını nerelerde aramaları gerektiği konusunda bilgilenmelerini sağlayacaktır ki bu durum da ister istemez üreticide caydırıcı bir etki yaratacaktır. Türkiye, ‘‘CE’’ konusunda hukuki alanda henüz kayda değer bir sorun yaşamadığı için ve herhangi bir firma mevzuata uyumsuzluktan dolayı ağır tazminatlarla karşılaşmadığı için, durumun önemi henüz yeteri kadar algılanamamaktadır. Bu noktada aynı zamanda 4703 sayılı *Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun*’ un önemi üzerinde durulmaktadır. Bu kanunla artık mevzuata uyumsuz bir durum olduğunda, ürünün fabrikada hatalı olarak üretilmediğini ürün kendisi ispat etmek durumunda bulunmaktadır. İşte bu nokta da en büyük ispat da ‘‘CE’’ İşareti olmakta, ancak ‘‘CE’’ İşaretini iliştiren işletmelerin, nasıl bir yükümlülük altına girdiklerini de bilmeleri gerekmektedir. Çünkü bahsedildiği gibi 4703 sayılı Kanuna göre, çıkabilecek herhangi bir sorunda tüketicinin ilk kapısını çalacağı yer ürünü aldığı yer

olacaktır. Ancak bu noktadaki en önemli kısıt, sadece kâr amacı gütmekte olan işletmelere “Her şeyden önce insana, hayvana ve çevreye zarar vermeme” felsefesinin nasıl oturtulacağı sorunu olmaktadır. Tüm bu belirtilenlere rağmen, üretimden son tüketiciye teslimata kadar süreçlerini “CE” Mevzuatına uyumlaştırmaya çalışan, “CE” İşaretlemesi konusunda hassasiyet gösteren firmalar bulunmaktadır ancak bu firmalar ne yazık ki diğerlerinin yanında belirli bir yüzde olarak kalmaktadır.

“CE” İşaretinin kullanımı konusunda Türkiye’de kamu ve özel sektörde atılan adımlar Salih Bey tarafından kesinlikle amatör adımlar olarak görülmektedir. Kendisi “CE” ile ilgili ilk eğitimini 1992 yılında aldığını belirtmiş ve 1992 yılından bu yana bu konuda yapılan eğitimlerin halkın bilinçlenmesine olan katkısının %3-%5’ten fazla olmadığını belirtmekte ve de bu şekilde devam ettiği sürece de olamayacağını düşünmektedir. Eğitimler ve eğitimler dışındaki atılan adımlar da Salih Bey Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri açısından yetersiz seviyede olarak görülmektedir. Her ne kadar kâğıt üzerinde bazı adımlar atılıyor gibi gözükse de bu adımlar uygulamada yetersiz kalmaktadır ve eğitimi alanlara katma değer sağlamamaktadır.

“CE” İşaretinin “Yönetim Modeli Standartları” ile bir kesişme noktası bulunmamaktadır. ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemleri, “CE” Mevzuatı kapsamındaki ürünlerin test edilmesindeki en önemli aşamalardan olan Modüler Sistemde kullanılmaktadır. Standartlar Modüllerde anlatılmakta ve temelde hukuki mevzuat olarak bilinen “CE” İşaretlemesi’nin teknik yanını oluşturmaktadır. Kesinlikle bilinmesi gereken bir diğer nokta ise, “CE”nin ürün standardı, ISO 9000, ISO 14000, OHSAS 18000’in sistem standartları olduğu ve birbirinden kesin çizgilerle ayrılıyor olması gerektiğidir. ISO 9000 modeli, herhangi bir firmaya, ürettiği ürünle ilgili standarda sahip olması gerektiğini söylememektedir. Yani akü standardı (TS 1353) gözönüne alınacak olursa, ISO 9000, herhangi bir akü firmasına TS 1353’e sahip olma zorunluluğu getirmemektedir. Daha önce belirtilen uyumlaştırılmış standartlar ise Avrupa’nın ön normu olan ve Türkiye ile Avrupa’nın, aralarındaki anlaşmalar gereği karşılıklı olarak kullandığı teknik yönü oluşturan

standartlar olmaktadır. Bu yüzden kesin çizgilerle ayrılan kavramların birbirleriyle kesişmeleri durumu da söz konusu olmamaktadır. Görüşmede, Avrupa Birliği'nin de bu durumun farkında olduğu ve Modüler Yaklaşım'ın değiştirilmesinin gündemde olduğu belirtilmektedir. Kalite standartları ve kalite kavramı "CE" ile hiçbir noktada kesişmemekte ancak dolaylı olarak birbirlerine katkıları ve birbirlerini desteklemeleri söz konusu olmaktadır.

Mevcut kalite standartlarının öngörülen kalite güvenlik düzeylerini garanti edebilmesi mümkün olmamaktadır. Çünkü ISO 9000 serileri "Kalite Yönetim Sistemleri"dir "Kaliteli Üretim Sistemleri" değildir. Elbette ki belirli kurallara uyarak, belli normlar dikkate alınarak, zorunluluk olmaksızın birtakım şartlara uyularak daha iyi organize olarak yapılan üretimler daha kaliteli ürün meydana getirmektedir. ISO 9000 belgesi olduğu halde çok kötü mal üreten buna rağmen ISO 9000 belgesi olmadığı halde çok kaliteli mal üreten firmaların da bulunduğu bilinmektedir. Oluşan bu paradokstan dolayı, mevcut kalite standartları öngörülen ya da istenen kalite güvenlik düzeylerini kesinlikle sağlar diye bir önerme çıkarılamamaktadır.

"CE" İşareti kapsamında ürün üreten firmaların karşılaştığı ve karşılaşılabileceği sorunların en başında, onaylanmış kuruluş gerektirmeyen ürün gruplarında üreticilerin kendi hazırladıkları uygunluk beyanları gelmektedir. Şöyle ki daha öncede belirtildiği gibi, onaylanmış kuruluş gerektiren ürün gruplarında, ürün test ve deneylerini onaylanmış kuruluş yaptığı için, üretici hukuki sorumluluğu müteselsil olarak onaylanmış kuruluş ile paylaşmaktadır. Ancak üretici uygunluk beyanını kendisi verdiği zaman bir anlamda "bu ürünün tüm sorumluluğunu üzerime alıyorum" demektedir. Üreticinin ürünü de tüketiciye zarar verdiği durumda, üreticinin karşı karşıya kalabileceği tazminatların olası tutarı 6 milyon € dan başlamaktadır. Bireysel uygunluk beyanı (self-declaration) dışında, uluslararası ticarete üretimden son tüketiciye mevzuat bakımından bir sorun yaşanmamaktadır çünkü Yeni Yaklaşım Yönetmelikleri İtalya'da da İngiltere'de de Türkiye'de de aynı şekilde uygulanmaktadır. Üretici uygun üretim yaptığı sürece, uygun beyan

hazırladığı sürece, mevzuat ya da formaliteler bakımından herhangi bir sorun yaşanmayacağı düşünülmektedir.

Kullanılan Kalite Yönetim Sistemlerinin, kalite standartlarının etkin kullanımında %3-%4 etkinliğe sahip olduğuna inanılmaktadır. Çünkü gerek Kalite Yönetim Sistemleri gerekse akreditasyon faaliyetleri gönüllülük esasına dayanmaktadır. Gönüllülük esasına dayalı bir uygulamayı, ihaleye girme şartı olarak zorunlu edinmek tahmin edilebileceği gibi etkinliği azaltmaktadır. “CE” ise gönüllülük esasına dayalı olmayan, yönetmeliklerle desteklenen yasal bir mevzuattır. Belirtilen etkinlik, gönüllülük esasının zorunlu hale getirilmesiyle ortadan kalkmaktadır. Temelde de aynı sebebe dayanmaktadır: “CE”nin, ürün standardı gibi düşünülüp, asıl amacının ürünü kullananlar ve üçüncü kişilerin güvenliğini sağlamak gibi zorunlu bir duruma hizmet ettiği düşünülürken, yönetim sistemlerinde, firma vizyonu ile paralel biçimde üretim süreçlerini geliştirerek nasıl daha iyi üretim yapılabileceğinin yöntemlerini araştırmak gibi firma inisiyatifine dayalı gönüllü bir durumdan söz edilmektedir. Bu nedenle, Kalite Yönetim Sistemlerinin, kalite standartlarının etkin kullanımına olanak tanımadığına inanılmamaktadır.

Uluslararası ticareti kısıtlayan görünmez engeller olarak literatürde geçen standartlar ve “CE” Mevzuatının uygulanmasının temel sebebi Basel-II ölçütlerinden kaynaklanmaktadır. Basel-II ölçütlerine göre, uluslararası ticarete konu olan taraflar, kredi sağlayabilmek için bünyelerine “Kalite Yönetim Sistemleri” ni adapte etmek durumunda bulunmaktadırlar. Alacakları uzun vadeli kredilerde bu dönem boyunca; üretim süreçlerini iyileştirmeyi (ISO 9000), çevreye zarar vermemeyi (ISO 14000), işyerinde oluşabilecek kaza ve risklere karşı gerekli önlemleri alacağını (OHSAS 18000), sosyal sorumluluğunu yerine getireceğini (SA 8000) ve işyeriyle ilgili saklı kalması gereken bilgilerin başka kurumlara aktarılmayacağını (ISO 27000) garanti edebilmelidirler. İş ahlâkına uygun üretim yapmayı ve kamu yararını hedef alan bu uygulamalar, firmalara maliyet yüklediğinden ve zaman kaybına sebep olduğundan ticarete kısıtlayıcı faktörler olarak görülmektedirler. Herkesin istediği malı istediği gibi satmasını engelleyen bu uygulamalar, uluslararası ticareti belirli bir seviyeye taşıyacağından dolayı, etkin

kullanımları durumunda gerek üreticilere gerekse ürünleri kullanan tüketicilere katma değer sağlayacaktır.

Türkiye’deki akreditasyon yapısı da yetersiz olarak görülmektedir. Süreçler ve kapsam itibariyle de akreditasyon faaliyetleri, Türkiye pazarına uyum sağlayamamıştır. Bunun sebebi de rekabet eksikliğine bağlanmaktadır çünkü Türkiye’de sadece bir tane akreditasyon kuruluşu (TÜRKAK) bulunmaktadır. Akreditasyon faaliyetlerin etkinliği ve akreditasyon kavramının pazara uyumunun sağlanması için ikinci bir akreditasyon kuruluşuna duyulan gereksinim Salih Bey tarafından önemle vurgulanmaktadır. Mevcut akreditasyon kuruluşunun faaliyetlerinin tamamen kâr amacı güderek yürüttüğüne inanılmaktadır. Aynı zamanda akreditasyon kuruluşlarının onaylanmış kuruluşları denetleme faaliyetleri de yetersiz olarak görülmektedir çünkü denetçi sayıları yetersizdir. Bünyelerindeki yetersiz sayıdaki elemanla kapasitelerinin üzerinde faaliyetler yürütmeye çalışmaktadırlar.

ISO 9000 serisi Kalite Yönetim Sistemlerinin, bu sistemleri kullanacak olan firmalara uyumlaştırılması çabaları da etkin bir biçimde yürütülememektedir. Burada firmaların nasıl bir iş ahlâkına sahip oldukları önem taşımaktadır. İş ahlâkı iyi olan firma etik bir şekilde çaba sarf etmekte, masraf yapmakta ve daha iyi ürün üretebilme vizyonuyla sistemi bünyesine oturtmaktadır. İş ahlâkının yanı sıra, firmaların Kalite Yönetim Sistemleri konusunda yetersiz bilgiye sahip olmalarından dolayı danışmanlık firmalarının rehberliğinin ve yardımlarının, firmalara katma değer sağlamamasına neden olmaktadır. Karşılaşılan kısıtlar ise; işin ticari boyutu, danışmanlık firmalarının sadece kâr amacı güderek firmaları yönlendirmeleri, ISO 9000’in sahip olunması gereken zorunlu bir belge gibi görülmesi ve işletmelerde “hak edip de elde etme” yerine “parasını verip satın alma” zihniyetinin bir türlü bırakılmıyor olması olmaktadır.

Tüketiciler, “CE” İşareti’ni gördükleri zaman tam kapsamlı bir güvenlik kavramı algılamalıdır. Sebebi ise, yukarıda belirtildiği gibi sürecin hukuki temellere dayanması ve tüketiciyi kalın duvarlarla korunuyor olmalarından

kaynaklanmaktadır. Türkiye’de de 4703 sayılı Kanun’a göre, ‘‘CE’’ Mevzuatı kapsamında üretilen bir ürünün tüketiciye zarar vermesi durumunda, tüketicinin firmalara çok ağır tazminatlar açabileceğini bilmesi, güven ortamının oluşmasını sağlayacaktır.

Görüşmede vurgulanan iki konudan biri Türkiye’de kâr amacı gütmeyerek faaliyetleri yürüten ve özel onaylanmış kuruluş niteliğinde olmayan kuruluşların sayısının yeterli olmamasıdır. Türkiye’de sadece Türk Standartları Enstitüsü, Makine Mühendisleri Odası ve Çimento Müstahsilleri Birliği onaylanmış kuruluş olarak görev yapmaktadır. Bu kuruluşların dışındaki firmalar, tamamen kâr amacı güderek faaliyetlerini yürütmekte, ‘‘CE’’ sürecini sadece yapılması gereken zorunlu bir uygulama olarak görmektedirler. Son olarak üzerinde durulan konu ise Türkiye’deki laboratuvar eksikliği ve laboratuvar kurmadaki zafiyet olmuştur. Faaliyetlerde istenilen seviyeye gelebilmek için acil olarak kapsamlı, donanımlı laboratuvarların kurulması gerekmektedir.

3.1.5.4.2. Görüşmede Vurgulanan Temel Noktalar

Görüşmede yukarıda belirtilenler özetlenecek olursa, Salih Bey’in de üzerinde durduğu en temel konu bilinç olmaktadır. ‘‘CE’’ Mevzuatının hukuki bir süreç olduğu hala bilinmemekte ve tüketicilere ‘‘CE’’ İşareti, yanlış yollardan eksik olarak anlatılmaktadır. Diğer görüşmelerde de özellikle üstüne basarak vurgulandığı gibi, Salih Bey de belgelendirme işi yapan firmaların faaliyetlerini mevzuata uygun olarak yürütmek yerine para kazanmak amacıyla yaptıklarından söz etmektedir. Bilincin oluşması ve tüketicilerin bilgilendirilmesi anlamında eğitim alanında yapılan birtakım çalışmalar bulunmaktadır ancak bunlar bilinçlenme konusunda yeterli ilerlemeyi sağlayacak düzeyde ve nitelikte adımlar olamamaktadır. Ayrıca ‘‘CE’’ İşareti ile Kalite Yönetim Sistemleri tam olarak birbirleriyle bağlantılı öğeler olarak görülmemelidirler. Kalite Yönetim Sistemleri, temelinde sistem standartlarını barındırmaktadır, ‘‘CE’’ Mevzuatı ise bir anlamda ürün güvenlik standardı olarak bilinmektedir. Yani ürünlerin güvenlik konusunda belli bir düzeye gelmesi için ürünlerde bulunması gereken temel nitelikler anlatılmaktadır. ‘‘CE’’ İşaretini gören

tüketici, tam kapsamlı bir güvenlik kavramı algılamalı ve oluşacak sorunlarda nerelere başvurabileceğini çok iyi bilmelidir. Bu da ancak, AB fonlarından sağlanacak eğitimlerle mümkün olabilecektir. Belirtilmesi gereken son önemli nokta ise, ‘‘CE’’ İşaretinin kesinlikle bir kalite sembolü olmadığı, ‘‘CE’’ İşareti gören tüketicinin, o ürünün kaliteli ürün olarak algılamaması gerektiği, sadece ürünün Avrupa çapında genel kabul görmüş güvenlik düzeyine sahip olduğunu bilmesi gerektiğidir.

Görüşmelerde, sorulan sorularda belli konu başlıklarında, görüşülen kişilerin, fikirlerini ayrıntılı olarak açıklamaları amaçlanmıştır. Temel olarak fikirlerinin alınması istenen konu başlıkları; ‘‘CE’’ Mevzuatı konusunda işletmeler ve tüketiciler bazında bilinç seviyesi, ‘‘CE’’ İşaretleme konusunda yapılan eğitimlerin yeterliliği, ‘‘CE’’ Mevzuatı ile Yönetim Sistemi Standartlarının kesişme noktaları, kalite standartlarının öngörülen kalite düzeylerini garanti edebilme seviyeleri, akreditasyon kuruluşları ve onaylanmış kuruluşların faaliyetlerinin kapsamı ve denetimi ve ‘‘CE’’ İşareti ile algılanması gereken güvenlik kapsamının sınırlarıdır. Bu konu başlıklarında, görüşülen kişilerin düşüncelerini ne yönde yorumladıklarını aşağıda ayrıntılı olarak belirtilmektedir.

3.2. GÖRÜŞMELERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

3.2.1. ‘‘CE’’ Mevzuatı Konusunda İşletmeler ve Tüketiciler Bazında Bilinç Seviyesi

Osman Vural: Tüketicilerde ‘‘CE’’ Mevzuatı konusundaki bilgi ve bilinç düzeyi kesinlikle yeterli seviyede görülmemektedir. Aslında hukuki niteliğe sahip olan bu mevzuat, teknik bir mevzuat olarak görülmektedir. İşletmeler ise, ‘‘CE’’ İşaretlemesini, rekabet koşulu, pazara giriş ön şartı yani zorunlu bir uygulama olarak algılamaktadırlar.

X Bey: Tüketiciler ‘‘CE’’ Mevzuatı konusunda oldukça bilgisiz olarak görülmekte ve ‘‘CE’’ İşareti’ni tanımamaktadırlar. Ürünlerde TSE markasına önem

vermektedirler. İşletmeler ise bu Mevzuat kapsamındaki uygulamaları, konusunda yetkili Bakanlıklar ile (Sanayi Ticaret Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı) yasak savma şeklinde yürütmektedir.

Serkan İpek: Tüketicilerde ‘‘CE’’ İşaretlemesi konusunda bilinç bulunmamakla beraber, ‘‘CE’’ İşareti’nin ne anlama geldiğini bilmemektedirler. İşletmeler ve özellikle asansör sektöründe faaliyet gösteren müteahhitler de ‘‘CE’’ İşareti’nin ne anlama geldiğini bilmemektedirler. İşletmeler konusundaki düşünceleri ise, diğer görüşmecilerle paralel olup ‘‘CE’’ Mevzuatının zorunlu bir uygulama olarak görüldüğü yönünde olmaktadır.

Salih Ayvaz: Türkiye’de ‘‘CE’’ İşaretinin ne olduğu kimse tarafından bilinmemektedir. İşletmeler ‘‘CE’’ İşaretlemesi’nin teknik kısımlarını hallederek süreci uygun şekilde yerine getirdiklerini düşünmektedirler. Ürünlerine ‘‘CE’’ İşareti’ni iliştiiren işletmelerin, hukuki olarak nasıl bir yükümlülük altına girdiklerinin ve karşılaşılabilecekleri tazminatların miktarları hakkında yeterli bilince sahip olmadığı düşünülmektedir

3.2.2. ‘‘CE’’ İşaretlemesi Konusunda Yapılan Eğitimlerin Yeterliliği

Osman Vural: Bu zamana kadar yapılan eğitimlerin yetersiz olması ve bilinç seviyesi istenilen düzeyde olmamasından dolayı tüketicilere ve işletmelere katma değer sağlamadığını düşünmektedir. Bilinç seviyesini arttıracak geniş kapsamlı eğitimler düzenlenmelidir.

X Bey: Avrupa Birliği fonlarından sağlanan muhtelif eğitimler yapılmıştır ancak bunlar yönetmeliklerin ve yönetmeliklerin alt Modüllerinin tanıtıldığı genel eğitimler olmakla beraber, sektörel bazda eğitimlerin yetersiz olmasından dolayı özel sektör bu eğitimlerden yeterli ölçüde faydalanamamaktadır.

Serkan İpek: Serkan Bey'e göre "CE" Mevzuatı kapsamında en büyük sorun yaşanan alan eğitim konusu olmaktadır. Eğitimleri yetersiz görmektedir. Eğitimlerden yararlanan firma sayısı da oldukça az olduğunu düşünmektedir.

Salih Ayvaz: Eğitim konusunda yapılan çalışmalar ve atılan adımların tamamını amatör çabalar olarak görmektedir. Bu zamana kadar yapılan eğitimlerin halkın bilinçlenmesine olan katkısının %3-%5 arasında olduğunu düşünmekle birlikte atılan adımların Türkiye-AB ilişkileri açısından son derece yetersiz olduğunu belirtmektedir

3.2.3. "CE" Mevzuatı ile Yönetim Modeli Standartlarının Kesişme Noktaları

Osman Vural: Kalite Yönetim Modelleri'nde bir ürünün nasıl üretilebileceği ya da hangi güvenlik kuramları ile üretileceği anlatılmamaktadır. Bu ayrıntıların anlatıldığı kısımlar, "CE" Yönetmeliklerinin atıf yaptığı uyumlaştırılmış standartlar olmaktadır. Atıf yapılan bu uyumlaştırılmış standartlar ile "CE" Mevzuatı ve Kalite Yönetim Modelleri bir anlamda bütünleşik olmaktadır. Ama temelde "Kalite" kavramı ve "CE" işareti asla kesişmemektedir.

X Bey: "CE" Mevzuatı ile Kalite standartları atıf yapılan uyumlaştırılmış standartlarda kesişmektedir. Ürünlerin test edilmesinde kullanılan Modüllerde mutlaka ilgili standartlara göre muayene test ve deneylerin yapılması gerekmektedir. Bu iki kavram bütünleşik olup birbirini desteklemelidir.

Serkan İpek: "CE" Yönetmeliklerinde atıf yapılan uyumlaştırılmış standartlarda "CE" İşareti'nin gerektirdiği bileşenlerin tarifleri verilmektedir. Asansör sektöründe de, "CE" İşaretinin teknik bölümleri EN 81-1, EN 81-2, EN 81-3 standartları ile ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

Salih Ayvaz: Kalite Yönetim Modelleri, Modüllerde anlatılmaktadır ancak "CE" Mevzuatı ile kesin bir kesişim noktası olmamaktadır. Birbirleriyle doğrudan

değil dolaylı ilişki içerisinde bulunmaktadır. ‘‘CE’’ İşareti bir anlamda ürün standardı Yönetim Modeli Standartları ise sistem standardı oldukları için birbiriyle kesişmeleri mümkün olamamaktadır.

3.2.4. Kalite Standartlarının Öngörülen Kalite Düzeylerini Garanti Edebilme Seviyeleri

Osman Vural: Bütün standartlar belli bir kalite seviyesine gelmede araç niteliği taşımaktadır ancak standartların niteliğinden ziyade o standartları uygulayacak olan zihniyet önem taşımaktadır. Eğer standartları uygulayacak olanlar, kaliteyi bir yaşama tarzı olarak benimser ve hep daha ileri gitmeyi vizyon haline getirirlerse kalite standartları öngörülen kalite düzeylerinin garanti edebileceklerdir.

X Bey: Standartlar Avrupa Birliği’nde EN normunda hazırlanmaktadır. Türk Standartları Enstitüsü ise, EN normunda çıkarılan bu standartları tercüme edip hazırlayıp ilgili bakanlığın onayına sunar ve kabul edilir. Böylelikle kabul edilen bu standartlar yeterliliklerini ispat etmiş olmaktadır yani kalite düzeylerini garanti etmektedirler çünkü kullanılan standartlar Avrupa çapında kullanılan standartlar olmaktadır.

Serkan İpek: Asansör sektöründeki standartlar, kalite ile ilgili tarifler vermemektedir. Standartlar sadece belli emniyet tarifleri vermektedir. Üreticiler üretim kalitelerini kendi bilgileri ve vizyonları doğrultusunda arttırabilmektedirler. Standartlar herhangi bir kalite güvencesi getirmemektedir.

Salih Ayvaz: Yönetim Modeli Standartları; işletmedeki çalışanlar, çalışma ortamı, çalışma koşulları v.b. elemanların daha iyi organize olmasını sağlayacak koşullar içermektedir. ‘‘Kalite Üretim Sistemi’’ değil ‘‘Kalite Yönetim Sistemi’’ oldukları için kaliteli ürün üretimini garanti etmesi mümkün olmamaktadır. ISO 9000 belgesine sahip birçok firma çok düşük kalitede ürün üretmektedir. ISO 9000 standartları zorunlu uygulama olarak görülmemeye başladığı andan itibaren kalite düzeylerini garanti edebileceklerdir.

3.2.5. Akreditasyon Kuruluşları ve Onaylanmış Kuruluşların Faaliyetlerinin Kapsamı ve -Denetimi

Osman Vural: Bu kuruluşların bünyelerindeki denetçi sayıları ve bir yılda yaptıkları denetim miktarlarına bakıldığında faaliyetler etkin bir biçimde yürümektedir. Akreditasyon faaliyeti gönüllülük esasına dayalı bir uygulamadır ve oluşan bilinç seviyesiyle doğru orantılı olmaktadır. Kuruluşların faaliyetlerindeki etkinliğin artırılması tamamen insani kalitenin artırılmasına ve Kalite Yönetim Sistemi belgelendirme işlemlerin zorunlu bir uygulama olarak görülmemesine bağlı bulunmaktadır.

X Bey: TÜRKAK, akreditasyon faaliyeti konusunda yetersizdir. Sebebi de Sayın Osman Vural'ın vurguladığı gibi bünyelerindeki çalışan sayısı oldukça yetersiz olduğundan kaynaklanmaktadır. Ancak temel neden onaylanmış kuruluşların ve akreditasyon kuruluşların faaliyetlerindeki denetim eksikliğidir. Denetim tam anlamıyla oturtulamadığı sürece faaliyetlerde etkinlik hiçbir zaman sağlanamayacaktır.

Serkan İpek: Onaylanmış kuruluş sayısının oldukça az olduğunu düşünmektedir. Avrupa Birliği'ndeki belgelendirme firmalarının Türkiye'deki bayiliklerinin sayısı gün geçtikçe artmakta ve bu kuruluşların faaliyetlerini tamamen kâr amacı güderek yapmaları faaliyetlerdeki kalitenin düşmesine neden olmaktadır.

Salih Ayvaz: Akreditasyon faaliyetlerinin istenilen seviyede olmadığını düşünmektedir ve temel sebebi de rekabet eksikliğinden kaynaklanmaktadır. TÜRKAK'a karşılık acil bir ikinci akreditasyon kuruluşu oluşturulmalıdır. Belgelendirme kuruluşları faaliyetleri kâr amacı güderek 2-3 günde baştan savma yöntemlerle uygun olmayan bir şekilde yapmaktadırlar. Belgelendirme faaliyetleri, firmaları sadece "belgelendirmiş olmak" için yapılmaktadır. X'in de üzerinde durduğu gibi denetimler oldukça yetersiz olarak görülmekte ve mevcut çalışan sayılarıyla bu denetimlerin etkin bir şekilde yapılmasının olanaksız olduğu düşünülmektedir.

3.2.6. ‘‘CE’’ İşareti ile Algılanması Gereken Güvenlik Sınırları

Osman Vural: ‘‘CE’’ İşareti iliştirilmiş üründe eğer ‘‘CE’’ İşareti ile birlikte onaylanmış kuruluşun numarası varsa tüketici kendini güvende hissedebileceğini düşünmektedir. Çünkü o numara sayesinde Avrupa Birliği’ndeki NANDO adlı kuruluştan o ürünün test ve deneylerini yapan onaylanmış kuruluşun kim olduğu bulunabilmektedir.

X Bey: Tüketicinin ‘‘CE’’ İşaretini görse dahi kendini çok fazla güvende hissetmemesi gerektiğini düşünmektedir. Çünkü çıkan sorunlarda hukuki süreç gerektiği gibi işlememektedir. Tüketicinin kendini güvende hissedebilmesi, ancak ve ancak işletmelerde ticari ahlâkın oluşmasına bağlı olmaktadır. Çünkü ‘‘CE’’ Mevzuatının işletmeler tarafından çok fazla su istimal edilen bir konu olduğunu belirtmektedir.

Serkan İpek: Tüketicinin, kendisi istese dahi kendisine zarar veremeyecek kadar bir güvenlik kavramı algılaması gerektiğini düşünmektedir.

Salih Ayvaz: Tüketicilerin tam anlamıyla geniş kapsamlı güvenlik kavramı algılamaları gerektiğini düşünmektedir. Sebebi de, üründe eğer ‘‘CE’’ İşareti varsa, 4703 sayılı Kanuna göre tüketici ürünün kullanımından dolayı zarar gördüğü takdirde çok ağır tazminatlarla üreticiyi karşı karşıya bırakabilmektedir. Tüketici ‘‘CE’’ Yönetmelikleri ile Avrupa Birliği çapında sıkı güvenlik duvarlarıyla korunmaktadır.

Araştırmadaki amaç, ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımında yaşanan sorunların irdelenmesi ve bu sorunlara farklı sektörlerdeki üst düzey çalışanların ne gibi çözümler getirebileceğini görebilmesini sağlamak ve ‘‘CE’’ Mevzuatının uygulanması konusunda fikirlerini alabilmek olmuştur.

3.3. GÖRÜŞMELERDEN ÇIKARILAN SONUÇLAR

Tüm bu görüşmelerden bir özet ve sonuç çıkarılacak olursa, her şeyden önce görüşülen tüm kişilerdeki ortak kanaat gerek tüketiciler gerekse işletmeler bazında bilincin çok yetersiz olduğu yönündedir. Bu konuda yapılan eğitimler ve atılan adımlar da kesinlikle Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri açısından yarar sağlayabilecek nitelikte olamamaktadır. ‘‘CE’’ İşaretlemesi sürecinin her alanında yüksek kaliteye ulaşabilmek için eğitimlerle bu bilinç kesinlikle oluşturulmalıdır.

Üzerinde durulan bir diğer önemli konu ise, işletmelerin gönüllülük esasına dayalı ‘‘Kalite Yönetim Sistemi’’ nin, ISO 9000 belgelendirmelerinin zorunlu bir uygulama olarak ve ihalelere girebilmek için ellerinde bulunması gereken bir belge olarak görmeleridir. ISO 9000’i, hak ederek elde etmek yerine satın alma yoluna gitmeleri süreçteki en büyük kısıtı oluşturmaktadır. Ticari ahlâkın oluşması özellikle de belgelendirme firmalarının denetleme faaliyetlerini kâr amacı gütmeyerek yapmalarına bağlı olmaktadır. İşletmeler ve işletmeleri belgelendiren kuruluşların aralarındaki ilişkilerinde çıkar ilişkisi olmaktan çıkması gerekmektedir.

Belirtilmesi gereken son nokta ise ‘‘CE’’ İşaretlemesi’nin hukuki bir mevzuat olmasıdır. Ancak Türkiye’de bu mevzuat sadece teknik bir uygulama olarak görülmekte ve teknik gereklilikleri yerine getiren firmalar, işlerini mevzuatlara uygun olarak sürdürdüklerini düşünmektedirler. Türkiye ‘‘CE’’ Mevzuatı konusunda herhangi bir sorun yaşamadığından dolayı mevzuat hafife alınmakta ve her an kaza ve yüksek tazminatlar Türkiye’nin karşı karşıya kalabileceği sorunlar olarak göze çarpmaktadır. Tüketiciler, ‘‘CE’’ Yönetmelikleriyle korunduğunu bilerek hangi mevkilere başvurabileceğini bilmeli, işletmeler ise ürünlerine ‘‘CE’’ İşareti iliştirerek nasıl bir yükümlülük altına girdiğinin farkında olmalıdırlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmada “CE” İşareti ile Kalite Standartlarının Modüllerde kesiştiği sonucuna varılmaktadır. Ürünün risk derecesine göre bağlı olduğu Modül, işletmeye belli ISO Kalite Yönetim Sistem Belgelendirmelerine sahip olmasını gerektirebilmektedir. Yapılacak olan test ve deneyler, bu yönetim sistemlerindeki atf yapılan standartlarda belirtilen teknik özelliklere göre belirlenmektedir. Eğer ürün yüksek risk grubunda yer almıyorsa, üreticinin kendi bünyesinde yapacağı test ve deneyler sonucu uygunluk beyanı hazırlamasıyla ürününe “CE” İşareti iliştirebilmektedir.

Gerek literatür taramalarında gerekse firma görüşmelerinde önemle üzerinde durulan bir diğer önemli konu ise, işletmelerin “gönüllülük esasına dayalı” Kalite Yönetim Sistemleri’nde, ISO 9000 Belgelendirmelerinin zorunlu bir uygulama olarak ve ihalelere girebilmek için ellerinde bulunması gereken bir belge olarak görmeleridir. ISO 9000’i, hak ederek elde etmek yerine satın alma yoluna gitmektedirler. Ticari ahlâkın oluşması özellikle de belgelendirme firmalarının denetleme faaliyetlerini kâr amacı gütmeyerek yapmalarına bağlı olmaktadır. İşletmeler ve işletmeleri belgelendiren kuruluşların aralarındaki ilişkilerin de çıkar ilişkisi olmaktan çıkması gerekmektedir. Sonu olmayan kalite yolculuğunda kâr amacı gütmek çelişkili bir durum yaratmaktadır.

Sorunların en kritik çözümlerinden biri hem işletmeler hem de tüketiciler bazında bilincin oluşturulmasıdır. Şu anda, gerek kapsam gerekse nicelik bakımından az olan eğitimlerin kapsamları genişletilip sayıları arttırılarak tüketicilere ve işletmelere “CE” İşaretinin ne olduğu anlatılmalıdır. “CE” İşaretinin hukuki bir mevzuat olduğu konusundaki bilinç oluşturulmadığı takdirde, henüz “CE” İşaretlemesi konusunda bir sorun yaşanmayan Türkiye’de ciddi sorunlar yaşanabilir çünkü işletmeler, tüketicilerin “CE” İşareti taşıyan ürünlerinden zarar görmesi halinde karşılaşılabilecekleri maddi yükümlülüklerin ciddiyetinin farkında değildirler. Tüketiciler de yapılacak olan bu eğitimlerle zarar görmeleri halinde haklarını nasıl ve nerde arayacaklarını ve başvurulacak mercilerin neler olduğunu öğrenebilirler.

Son olarak önemle belirtilmesi gereken “CE” İşaretinin kalite değil güvenlik sembolü olduğudur. Tüketiciler, üzerinde “CE” İşareti olan bir ürün gördükleri zaman o ürünün kaliteli olduğu yargısına varmamalıdır. O ürünün kullanımından dolayı oluşabilecek zararlara karşı insan, hayvan sağlığı ve çevrenin korunmasının sağlandığını anlamalıdır. Ancak tüm bu anlatılanlardan sonra uygulamaya başka bir açıdan bakılacak olursa, üzerinde “CE” İşareti olan ancak işlevini yerine getirmeyen bir ürünün de “CE” Mevzuatı açısından herhangi bir olumsuzluk oluşturmamaktadır. Çünkü “CE” İşaretleme sadece “güvenlik” üzerinde durmaktadır. Bu yüzden “CE” İşareti’nin tanımı Avrupa Birliği çapında genişletilerek “performans kalitesi” kavramı da “CE” kapsamına alınmalıdır. Böylelikle, temelinde kalite ile ilgili teknik standartlar barındıran ve mutlak güvenliği garanti altına alan bu kavram aynı zamanda ürün işlevselliğini de simgelemiş olacaktır.

KAYNAKLAR

Akçakoca, Hamdi; Şahbaz, Oktay ve Topal, İsmail, **“CE İşareti ve ISO 14000: Çimento Sektörü Açısından Önemi”**, Dumlupınar Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü, Kütahya

Altunbaş, Mehmet, **“ ISO 9000 Standartları ve Toplam Kalite Yönetiminin Uluslararası Pazarlamaya Etkileri: İç Anadolu Bölgesinde Bir Uygulama”**, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005

Arpaçay, Betigül, **“ İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemine (OHSAS-TS 18001) Yönelik Bir Uygulama Örneği”**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi, İzmir, 2005

Atilla, Andaç, **“Çağdaş Kalite Anlayışı İçerisinde ISO 9001 Kalite Güvencesi Sistemi Standardının Yorumu ve Uygulama Örnekleri”**, Çağlayan Kitapevi, İstanbul

Bakır, Fatih ve Laleli, Yahya, **“TS EN ISO/IEC 17025 Kapsamında Akreditasyona Teknik Hazırlık”**, Türk Biyokimya Dergisi, Ankara, Haziran, 2006

Baradan, Selim, **“Türkiye İnşaat Sektöründe İş Güvenliğinin Yeri ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması”**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Fen ve Mühendislik Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, Ocak, 2006

Baş, Türker, **“ ISO 9000:2000 Kalite Yönetim Sistemi”**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, Mayıs, 2002

Baştürk, Atakan, **“ Türkiye’de Akreditasyon ve Belgelendirme”**, Türk Akreditasyon Kurumu, Ankara, 2008

Bayrak, Sabahat ve Göncüoğlu, Hasan, **“Toplam Kalite Yönetimi ve Uygulanabilirliğine Yönelik Denizli İlinde Bir Araştırma”**, Denizli Ticaret Odası, Beta Yayınları, 2002

Baysan, Ömer ve Civelek, Osman, **“Türkiye’nin Avrupa Birliği Teknik Mevzuatına Uyum Çalışmaları ve CE İşareti”**, İstanbul Sanayi Odası Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, Ağustos, 2004

Boiral, Olivier ve Roy, Marie-Josee, **“ISO 9000: Integration Rationales and Organizational Impacts”**, International Journal of Operations & Production Management, Vol. 27, No. 2, 2007

Bozkurt, Rıdvan ve Odaman, Aynur, **“ISO 9000 Kalite Güvence Sistemleri- Sistem Kurma Süreci Örnek Kalite El Kitabı, Örnek Prosedürler Talimatlar ve Formlar El Kitabı”**, 4. Baskı Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No:549, Ankara, 1998

Carmignani, Gionata, **“Process-Based Management: A Structured Approach to Provide the Best Answers to the ISO 9001 Requirements”**, Business Process Management Journal, Vol. 14, No. 6, 2008

Certification Services Division The British Institute of NDT, **“The European Pressure Equipment Directive-97/23/EC”**, Document Reference: PSL/60 (PED-BINDT Certification Services), Issue 1, November, 2005

Costa, Micaela Martinez ve Lorente, Ángel R. Martinez, **“A Triple Analysis of ISO 9000 Effects on Company Performance”**, International Journal of Productivity and Performance Management, Vol. 56, No. 5/6, 2007

Çakıroğlu, Nurgül, **“İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim ve Bir Firma Uygulaması”**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007

Çakmak, Ali, **“Entegre Kalite Yönetim Sistemleri ISO 9001:2000, ISO 14001, OHSAS 18001”**, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Makine Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007

Çelik, Adnan, **“ Kalite Yönetim Sistemi ve CE İşareti Uygulamaları”** , Gazi Kitapevi, Ankara, 2006

Çeşmecioglu, Senem “ **CE Rehberi**”, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2004-13, İstanbul, 2004

Çetin, Canan; Akın, Besim; Erol, Vedat, “**Toplam Kalite Yönetimi ve Kalite Güvence Sistemi (ISO 9000:2000 Revizyonu)-İlke. Süreç. Uygulama**”, 2. Baskı, Marmara Üniversitesi, 2001

Demirbilek, S. ve Pazarlıoğlu, M.V, “**Türkiye’de İş Kazalarının Oluşumunda Etkili Olan Faktörler: Ampirik Bir Uygulama**”, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 509, 2007

“**Directive 98/79/EC of the European Parliament and of the Council On In Vitro Diagnostic Devices**”, Office Journal of of the European Commnities, 1998, December

Directive 94/9/EC”, <http://www.cdynamics.com/pdf/directive949ec.pdf> (Erişim Tarihi: 26.11.2008)

Doğan, Özlem İpekgil, “**Kalite Yönetimi Uygulamalarının Rekabet Gücü Üzerine Etkisi**”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir, 1998

Dökücüoğlu Cıvata Somun Teknik Hırdavat Tic. ve San. Ltd. Şti. (2008)

Efil, İsmail, “**Toplam Kalite Yönetimi ve ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi**”, 4. Baskı, Alfa Yayınları, No: 308, Dizi No: 031, Ekim, 1999

Eğdirici Sönmez, Alper, “ **Avrupa Pazarında Ürününüzün Pasaportu CE Uygunluk İşareti**”, T.C Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İGEME-İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Araştırma ve Geliştirme Başkanlığı, Ankara, Mayıs, 2001

Erkal, Gül ve Konukseven, Erhan İlhan, “**Türkiye’deki Makine Sektöründe CE İşaretleme ve AB Uyumu Konusunda Durum Değerlendirme Çalışması**”, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Makine Mühendisliği Bölümü, Mühendis ve Makine Dergisi, Cilt 48, Sayı 574, 2007

Esin, Alp, **“İş Kazalarına Değişik Yaklaşım- Davranışsal Güvenlik”**, Mühendis ve Makine Dergisi, Cilt: 48, Sayı: 567, Nisan, 2007

European Commission, **“Guide to the Implementation of Directives Based On the New Approach and Global Approach”**, Italy, 2000

Fortunski, Bartozs, **“Does the Enviromental Management Standart Stimulate Sustainable Development-An Example From the Energy Sector In Poland”**, Management of Enviromental Quality: An İnternational Journal, Vol. 19, No.2, 2008

Goetsch, David L ve Davis, Stanley B, **“ISO 14000 Enviromental Management”**, New Jersey, Prentice Hall, 2001

Goetsch David L, David ve Davis, Stanley B, **“Quality Management- Introduction to Total Quality Management for Production, Processing and Services**, Prentice Hall, Pearson Education International, Fourth Edition, 2004

Gotzamani, Katerina D.;Theodorakioglou, Ypatia D. ve Tsiotras, George D., **“A Longitudinal Study of the ISO 9000 (1994) Series’ Contribution Towards TQM in Greek İndustry”**, The TQM Magazine, Vol.18, No.1, 2006

“Guide For the EMC Directive”, Mayıs, 2007, http://ec.europa.eu/enterprise/electr_equipment/emc/guides/emcguide_may2007.pdf (Erişim Tarihi: 26.11.2008)

Gücek, Aslıhan ve Ardıç, İlker, **“ISO 14000 Çevre Yönetim Sisteminin Genel Bir İncelemesi”**, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, 5. Ulusal Çevre Mühendisliği Kongresi, Ekim, 2003

Güçlü, Murat, **“OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi”**, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, Eylül, 2007

Güzel, Ömer, “**Uygunluk Değerlendirme ve Akredite Laboratuvarların Önemi**”, Makine Mühendisleri Odası, Kalibrasyon ve Deney Laboratuvarları Derneği, İzmir

Halis, Muhsin, “**Paradigmadan Uygulamaya Toplam Kalite Yönetimi ve ISO-9000 Kalite Güvence Sistemleri ve ISO-9002 Kalite Belgesi Çalışmaları**”, Beta Yayınları, 2000

I Lin, Ching ve Yuh Jang, Woan, “**Successfull ISO 9000 Implementation In Taiwan- How Can We Achieve It, What Does It Mean?**”, International Journal of Productivity and Performance Management, Vol. 57, No. 8, 2008

International Institute For Sustainable Development, “**Global Green Standarts: ISO 14000 and Sustainable Development**”, Canadian Cataloguing, Canada, 1996

International Standard, “**Quality Management Systems-Requirements: Systèmes de Management de la Qualité**”, ISO, Switzerland, Third Edition, No: 2000-12-15, 2000

İnce, Bülent, “**CE Uygulamaları ve Sağladığı Rekabet Avantajları**”, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş, Şubat, 2007

İri, Ali, “**OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Bir İnşaat Firmasında Uygulanması**”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eylül, 2007

Ishikawa, Kaoru, “**Toplam Kalite Kontrol**”, KalDer Yayınları, 1997

Kausek, Joe, “**The Management System Auditor’s Handbook**”, Pearson Power Arrangement With ASQ, 2006

Köse, Hasan, “**CE Uygunluk İşareti**”, İGEME, Ankara, Eylül, 2005

Kurgun Avşar, Osman, **“TS-EN-ISO 9000 Kalite Güvence Standartlarının Büyük Ölçekli Otel İşletmelerine Uygulanması”**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir, 1999

The Lexington Group,” **Best Practices Guide: Applications of ISO 14000 Environmental Management Systems (EMS) For Municipalities”**, Environment and Technology Global Bureau Center For Environment United States Agency For International Development, Washington D.C.

Lind, Salla; Nenonen Sana ve Rahnasto, Jouni Kivitö, **“Safety Risk Assessment In Industrial Maintenance”**, Journal of Quality in Maintenance Engineering, Vol. 14, No. 2, 2008

Montoya, Luis, **“Guidelines on the Application of Directive 2006/95/EC (Electrical Equipment Designed for Use Within Certain Voltage Limits”**, DG Enterprise and Industry, August, 2007

Norm Cıvata San.ve Tic. A.Ş (2008)

Odaman, Serkan, **“ İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Tarafların Hak ve Yükümlülükleri”**, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Sayı:11, 2006

Ovacıllı, Sakine ve Karadurmuş, Seçil, **“ Kişisel Koruyucu Donanımların Piyasa Gözetimi ve Denetimi”**, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Mühendis ve Makine Dergisi, Cilt:48, Sayı: 567

Öktem, Zübeyde, **“ İhracatta Avrupa Birliği Standartları (AB) ve Türkiye'nin Bu Standartlara Uyumu”**, MÜSİAD Araştırma Raporları, NO:31, Temmuz, 1998

Özel, Alper, **“ISO 9000 Standartları, Uluslararası Rekabet ve KOBİLER”**, İzmir Ticaret Odası, 1998

Özkaya, Ece, “ **CE İşaretlemesi (Marking) Uygulamasında ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sisteminin Yeri ve Önemi**”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2004

Özkılıç, Özlem, “**İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri**”, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türk-İş Sendikası

Özman, Sibel, “**CE Rehberi**”, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2002-16, Mayıs, 2002

Padma, P; Ganesh L.S ve Rajendran, Chandrasekharan, “**A Study On ISO 14000 Certification and Organizational Performance of Indian Manufacturing Firms**”, Benchmarking An International Journal, Vol. 15, No. 1, 2008

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğü, “**Avrupa Birliği Teknik Mevzuat Uyumu ve CE İşareti**”, Yayın No:2002/1, 1.Baskı, Ankara, Ocak 2002

Savaş, Halil, “**Avrupa Birliği Standardizasyon Kurumları ve CE İşareti**”, Pamukkale Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2003

Sebhatu, Samuel Petros ve Enquist, Bo, “**ISO 14001 As A Driving Force For Sustainable Development And Value Creation**”, The TQM Magazine, Vol. 19, No. 5, 2007

Seyidoğlu, Halil, “**Uluslararası İktisat-Teori Politika ve Uygulama**”, 11. Baskı, Güzem Yayınları, No: 11, İstanbul, 1996

Sivil Kullanım Amaçlı Patlayıcı Maddelerin Belgelendirilmesi Piyasaya Arzı ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik”, Birinci Bölüm, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfano=1754> (Erişim Tarihi 26.11.2008)

Summers C.S, Donna, “**Quality**”, University of Dayton, Prentice Hall, 1997

“Survey On Some Accreditation Systems In Europe, Asia, Australia, America, Africa”, DAR Brochure, Berlin, 2008

Şale, İsmail, **“Toplam Kalite Yönetimi ISO 9001:2000-ISO 14000-OHSAS 18000”**, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ekonomi Kitapları Dizisi, No:15, Eylül, 2005

Şimşek, Muhittin, **“Toplam Kalite Yönetimi”**, 3. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul, 2001

Tağmat, Tuğçe Selin, **“Yapı Malzemeleri Direktifi Eğitim Seminerinden Notlar”**, Mimarlar Odası, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Ankara, 2006

Tanyel, Faruk, **“Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde ISO 9000 Uygulamaları”**, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Dairesi Başkanlığı, KOSGEB Yayınları

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, **“Kalite Kavramı, AB Kalite Politikaları ve Türkiye’deki Kalite Faaliyetleri”**, 1.Baskı, Yayın No: 48, Ankara, Mart, 1999

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü, **“Avrupa Birliği’nde Akreditasyona İlişkin Uygulamalar ve Türkiye’de Akreditasyon Sisteminin Oluşturulmasına Yönelik Çalışmalar”**, 1.Baskı, Yayın No: 51, Ankara, Mart, 1999

Tek, Ömer Baybars, **“Pazarlama İlkeleri Türkiye Uygulamaları-Global Yönetimsel Yaklaşım”**, 8. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 1999

Terziovski, Mile ve Power, Damien, **“Increasing ISO 9000 Certification Benefits: A Continious Improvement Approach”**, International Journal of Quality & Reliability Management, Vol. 24, No. 2, 2007

Tian, P; Zeng, S.X.ve Tam, C.M, **“Overcoming Barriers to Sustainable Implementation of the ISO 9001 System”**, Managerial Auditing Journal, Vol. 22, No. 3, 2007

Topal, Şeminur, **“Kalite Yönetimi ve Güvence Sistemleri”**, Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı, Yayın No: YTÜVAK.KM.DK-2000.001, Yıldız Teknik Üniversitesi, Basım Yayın Merkezi, 2000, İstanbul

Turan, Seyida, **“Avrupa Birliği Teknik Mevzuatı ve Türkiye'nin Yürüttüğü Uyum Çabaları”**, Konya Ticaret Odası Etüd ve Araştırma Servisi, NO: 2006-42/03, Ocak, 2006

TÜV Thüringen, **“ISO 9001:2008 Revizyonu Hakkında Bilgilendirme”**, 2008, <http://www.tuv.com.tr/upload/iso-9001-2008.pdf> (Erişim Tarihi: 20.04.2008)

Utaş, Nazife Şafak, **“OHSAS 18001 İşçi Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Elektronik Sektöründeki Uygulamaları”**, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006

Ünlü, Atakan, **“Kalite Standartlarının Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri”**, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2006

Viadiu, Frederic Marimon; Fa, Marti Casadesus ve Saizarbitoria, Inaki Heras, **“ISO 9000 and ISO 14000 Standards: An International Diffusion Model”**, International Journal of Operations & Production Management, Vol. 26, No. 2, 2006

Wilcock, A; Karapetrovic, S; Boys, K ve Piche, P, **“ Use of ISO 9004:2000 and Other Business Excellence Tools in Canada”**, International Journal of Quality & Reliability Management, Vol. 23, No. 7, 2006

Yontar, İbrahim Güray, ‘‘Sürdürülebilir Çevre ve Ekonomi İçin Bir Araç: Türkiye’de ISO 14001 Çevre Yönetim Standardı’’, Review of Social, Economic & Business Studies, Vol. 9/10, 2008

Yüksel, Hilmi, ‘‘Kalite ve Çevre Yönetim Sistemlerinin Bütünleştirilmesi: ISO 14000 Yaklaşımı’’, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir, 2002

Zeng, S. X; Tian, P ve Shi, Jonathan J, ‘‘Implementing Integration of ISO 9001 and ISO 14001 For Construction’’, Managerial Auditing Journal, Vol. 20, No. 4, 2005

İnternet Kaynakları

<http://www.standartkalite.com/cebelgesi.htm> (Erişim Tarihi: 22.09.2008)

http://www.pruva.org/dis_tic_ce_ist.htm (Erişim Tarihi: 25.09.2008)

<http://www.ilkepatent.com/ce-isareti-islemleri.php> (Erişim Tarihi: 25.09.2008)

<http://www.isokalitesiteleri.com/ce-isareti-nedir.php> (Erişim Tarihi: 25.09.2008)

http://www.tuketicihaklari.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=80 (Erişim Tarihi:25.09.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998L0037:EN:NOT> (Erişim Tarihi:02.11.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0022:EN:NOT> (Erişim Tarihi:02.11.2008)

http://www.kascert.com/goster.aspx?metin_id=824 (Erişim Tarihi: 03.11.2008)

<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=&yayinid=1199&icerikid=1309> (Erişim Tarihi: 10.11.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0396:EN:NO> (Erişim Tarihi: 20.11.2008)

<http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/standardization/harmstds/reflist.html> (20.11.2008)

<http://www.newapproach.org/Directives/DirectiveList.asp> (20.11.2008)

<http://ec.europa.eu/enterprise/construction/internal/cpd/cpd.htm> (Erişim Tarihi: 24.11.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0015:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 26.11.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0016:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 27.11.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0095:EN:NOT> (Erişim Tarihi: 01.12.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0385:EN:NOT> (Erişim Tarihi:02.12.2008)

http://www.iso.org.tr/tr/Documents/Sanayi/CE/CE_isareti.doc (Erişim Tarihi: 06.12.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0384:EN:NOT>
(Erişim Tarihi: 07.12.2008)

http://ec.europa.eu/environment/waste/packaging_index.htm (Erişim Tarihi: 07.12.2008)

http://www.kascert.com/goster.aspx?metin_id=830 (Erişim Tarihi: 07.12.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0042:EN:NOT>
(Erişim Tarihi: 07.12.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994L0062:EN:HTML>
(Erişim Tarihi: 08.12.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989L0686:EN:NOT>
(Erişim Tarihi: 08.12.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0023:EN:NOT>
(Erişim Tarihi: 09.12.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0005:EN:NOT>
(Erişim Tarihi: 10.12.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31987L0404:EN:NOT>
(Erişim Tarihi: 11.12.2008)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31988L0378:EN:NOT>
(Erişim Tarihi: 11.12.2008)

<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=1196&icerikID=1306&dil=TR> (Erişim Tarihi: 17.12.2008)

<http://www.ansiklopedim.info/?p=2285> (Erişim tarihi: 04.01.2009)

http://www.sakarya.pol.tr/duyuru/Piroteknik_Maddeler.asp (Erişim tarihi: 04.01.2009)

<http://www.forumpaylas.net/hukuk/23553-olcu-aletleri-yonetmeli-2004-22-at.html> (Erişim Tarihi: 04.01.2009)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Defibrilator> (Erişim Tarihi: 04.01.2009)

<http://www.toraks.org.tr/journal/text.php3?id=331> (Erişim Tarihi: 04.01.2009)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Kalibrasyon> (Erişim Tarihi: 04.01.2009)

<http://baybul.com/bilirkisi-diger/109321-ce-isaretine-onay.html> (Erişim Tarihi: 08.01.2009)

<http://www.ito.org.tr/ITOPortal/frmSDMBody.aspx?tabid=475&CatalogID=1050&mid=938&DOC=y04.02.04.05.02.doc.html> (Erişim Tarihi: 08.01.2009)

<http://www.turkak.org.tr/literat/mkl2.htm> (Erişim Tarihi: 08.01.2009)

<http://www.kalitekontrol.org/forum/kalite-nedir-akreditasyon-nedir-t36.0.html> (Erişim Tarihi: 11.01.2009)

<http://www.ivmedergisi.com/mmo-odamiz-asansorlerin-ce-isaretlemesinde-onaylanmis-kurulus-olarak-yetkilendirildi.html> (Erişim Tarihi: 12.01.2009)

<http://tmmob.org.tr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=3021> (Erişim Tarihi: 12.01.2009)

” Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirme Faaliyetleri”,
<http://www.turkak.org.tr/literat/mkl1.htm> (Erişim Tarihi: 13.01.2009)

<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/yaziciDostu.cfm?dokuman=pdf&action=detay&yayinID=1196&icerikID=1306&dil=TR> (Erişim Tarihi: 12.05.2009)

<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=1196&icerikID=1306&dil=TR>(Erişim Tarihi: 12.05.2009)

<http://www.bilimveteknoloji.info/ayakli-ve-hava-yastikti-tekneler/> Erişim Tarihi: 22.05.2009)

EKLER

EK 1: Görüşme Soru Formu

1. ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımı ve yararları konusunda işletmeler ve tüketiciler bazında yeterli bilince sahip olduğuna inanıyor musunuz?

2. ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımı konusunda Türkiye’de kamu ve özel sektör tarafından sizce ne gibi adımlar atılmıştır, bu atılımlardan ne gibi sonuçlar alınmıştır? Bu sonuçlar AB-Türkiye ilişkileri açısından yarar sağlayacak nitelikte midir?

3. ‘‘CE’’ İşaretinin kullanımı kalite standartları (ya da Kalite yönetim Modelleri) ile hangi noktalarda kesişmektedir?

4. Mevcut kalite standartları öngörülen (beklenen) kalite ve güvenlik düzeylerini garanti edebilmekte midirler?

5. ‘‘ CE’’ işaretini kullanma zorunluluğu bulunan firmaların ürünlerinin Türkiye’de ve AB ülkelerinde karşılaştığı ya da karşılaşılabileceği olası sorunlar nelerdir?

6. Kullanılan kalite güvence sistemlerinin, kalite standartlarının etkin kullanımına olanak tanıdığına inanıyor musunuz?

7. Öngörülen kalite düzeyleri ve kullanılan standartlar sizce ne zamanlarda ve hangi koşullarda uluslararası ticareti engelleyici bir boyut kazanmaktadırlar?

8. Türkiye’deki akreditasyon yapısı; süreç kapsam ve süreler itibariyle, pazar ve firma koşullarına ne ölçüde uyum sağlamaktadırlar?

9. Akredite edilmiş ya da onaylanmış kuruluşların taahhütlerine ne ölçüde sadık kalabildikleri denetlenebilmekte midir?

10. ISO 9000 serisi kalite güvencesi standartlarının etkin biçimde kullanımı için işletmeler bazında yürütülen sistem kurulum tasarımlarının kapsamlarını ve bu işleri yapan kuruluşları yeterli buluyor musunuz?

11. Size göre tüketici ‘‘CE’’ işaretini gördüğü zaman ne kapsamda bir güvenlik kavramı algılamalı?

Bu sorular dışında sizinde ekleyebileceğiniz, belirtilmesini uygun gördüğünüz konular varsa lütfen belirtiniz.